

Tallinna Vaba Waldorfkooli

ÕPPEKAVA

september 2009

Sisukord

I ÜLDOSA.....	3
1. Inimeseõpetus waldorfpedagoogika alusena.....	3
2. Õpetuse ja kasvatuse eesmärgid.....	4
3. Õpetuse ja kasvatuse põhimõtted	4
4. Õpetuse ja kasvatuse teostus.....	6
5. Rütm koolielus.....	8
6. Üldpädevused.....	10
7. Tunnistused, tagasiside.....	10
8. Kooli juhtimine.....	11
9. Õppeainete loend ja mahud.....	12
10. Horisontaalne õppekava.....	14
II AINEKAVAD.....	21
EESTI KEEL JA KIRJANDUS.....	21
MATEMAATIKA.....	36
VORMIJOONISTAMINE.....	45
VÕÕRKEEL.....	47
LOODUSÕPETUS.....	61
KODULUGU.....	63
LOOMAÕPETUS.....	66
TAIMEÕPETUS.....	67
KIVIMIÕPETUS.....	68
GEOGRAAFIA	69
INIMESEÕPETUS.....	76
BIOLOOGIA.....	77
FÜÜSIKA.....	79
KEEMIA.....	84
AJALUGU.....	88
ÜHISKONNAÕPETUS.....	94
RELIGIOONIÕPETUS.....	96
MUUSIKA.....	101
KUNSTIÕPETUS.....	111
KUNSTIAJALUGU.....	118
TÖÖÕPETUS.....	119
KÄSITÖÖ.....	120
KODUNDUS.....	127
AIANDUS.....	128
PUIDUTÖÖ.....	131
KEHALINE KASVATUS.....	134
EURÜTMIA.....	141
DRAAMAÕPETUS.....	147
AASTATÖÖ 8. klassis.....	149

I ÜLDOSA

1. Inimeseõpetus waldorfpedagoogika alusena

Antroposoofiline inimeseõpetus moodustab waldorfpedagoogika üldise aluse. Inimeseõpetus kirjeldab inimese füüsilist, hingelist ja vaimset olemust ning nende olemusosade arengut ja omavahelisi seoseid. Selle alusel on võimalik koostada inimarengust lähtuv õppekava, mis toetab lapse arengut nii ainesisude kui meetodiliste printsiipidega.

Kõige üldisemaid õpetus- ja kasvatusprintsiipe saab kirjeldada seitsmeaastaste perioodidena.

Esimene seitsmeaastak

Kui laps sünnib maailma, pole ta kehaliselt, hingeliselt ega vaimsetl välja arenenud. Füüsilise nabanööri läbilõikamise järel on lapse füüsiline keha iseseisev. Hingeliste ja vaimsete jõudude iseseisvumine toimub järk-järgult edasise arengu käigus. Kuni 7. eluaastani on laps oma ümbruse peegelpilt. **Väikelaps õpib ümbrust väliselt matkides. Väikelapse kasvatus tähendab matkimisväärse keskkonna loomist tema ümber.** Matkimisvõime kahanemine tähendab iseseisvumist elujõudude tasandil. Sellest annab märku ka hammaste vahetumine. Elujõud, mida laps vajab nii sisemiseks organiehituseks kui jäävhammaste ülesehitamiseks, saavad nüüd järk-järgult vabaks ning neid saab kasutada üleminekul matkivalt õppimiselt teadlikule õppimisele (kooliküpsus). Sundides last varasemas eas intellektuaalseks pingutuseks võetakse talt elujõud, mis oleks pidanud lapsele andma terved hambad, tugeva kehaehituse või kujundama tema siseorganeid.

Teine seitsmeaastak

Ajavahemik 7.-14. eluaastani on intensiivne hingejõudude arengu aeg. Laps vajab autoriteeti, keda sisemiselt jäljendada. Waldorfkoolis on selliseks inimeseks klassiõpetaja. Kuni 14. eluaastani mõjutab lapse hinge tasakaaluseisundit vanemate ja teiste kasvatajate hingeseisund, emotsionaalne vormisolek. **Hingejõud – mõte, tunne, tahe – ei eksisteeri arenevas hinges veel eraldiseisvaina. Pedagoogika ülesandeks nimetatud vanuses on käsitleda õppeaineid ja tundide jaotust nii, et kõik kolm osa üksteisega dünaamiliselt seotuna rakendust leiaksid.** Sellel põhineb waldorfpedagoogika meetodika ja didaktika. Õpetust sellisel viisil rakendades saab ta harmooniliseks osaks inimtervikust. Murdeega iseseisvub noor inimene hingeliselt.

Kolmas seitsmeaastak

Aeg 14. – 21. eluaastani on eneseteadvuse ja Mina-jõudude küpsemise aeg. Õpilaste loomulik autoriteedivajadus lõpeb. Seda asendab vajadus iseseisva ja põhjendatud nägemuse järele. Noor inimene hindab õpetajat tema meisterlikkuse põhjal ühel või teisel alal. **Iseseisvunud hinge erinevaid võimeid – mõtlemist, tundmist ja tahet – on võimalik käsitleda diferentseeritult. Haridus on suunatud eelkõige intellekti ja iseseisva otsustusvõime arendamisele. Seda täiendavad kunstilis-praktilised ained.** 21. aasta vanust inimest võib õnnestunud kasvatus ja soodsa ümbruse koosmõjul nimetada täiskasvanuks, kes suudab vastutuse edasise elukäigu eest enda kanda võtta.

2. Õpetuse ja kasvatus eesmärgid

1. Kasvava lapse kõikide jõudude ja võimete arengu soodustamine: maailmahuvi, loovus, terve moraalsus, kunstiline väljendusoskus, praktilised oskused, iseseisev mõtlemine, sotsiaalsed võimed, tahtejõud.

2. Üksikisiku sidumine ühiskonnaga: isikliku arengu ja ühiskonna teenimise ühendamine ja tasakaalustamine. Oma võimed ja isikupära väljaarendanud inimene teenib parimal viisil ühiskonda.

3. Pikemas perspektiivis taotletakse vaba, tervikliku, isikupärase ja vastutusvõimelise isiksuse kujunemist. Selle protsessi täiuslikuks viljaks on vabast tahtest tegutsev inimene, kes leiab oma ainulaadsed seosed maailmaga ning tegevuse sihi.

3. Õpetuse ja kasvatus põhimõtted

1. Inimese terviklikkus

Inimese terviklikkuse seisukohalt vajavad võrdset tähelepanu selge mõtlemine, tasakaalustatud tundeelu, terve tahe.

Need võimed arenevad omavahelises dünaamilises seoses, toetades ja tasakaalustades vastastikku üksteist. Erinevates vanuseastmetes suhtestub nende võimete kasutamine erinevalt, liikudes kogemus- ja elamusõppelt mõtlemis- ning otsustusvõime arengu suunas. Tunniplaan sisaldab võrdväärseina nii intellektile suunatud kui ka kunstilis-praktilisi aineid. Pedagoogiline kolleegium väärtustab kõiki aineid võrdselt.

2. Õpetuse ja kasvatus ühtsus

Õpetus, selle viis ning kasvatus on tervik. Õpetus ja kasvatus koos kujundavad lapse väärtushinnanguid ja eetikat, austust kõige loodu – nii inimese, looduse kui ka asjade vastu. Õppe- ja kasvatustööga kõige laiemas mõistes tegeleb kogu täiskasvanud koolipere. Vahetuks eeskujuks õpilasele on klassiõpetaja, kes saadab, kasvatab ja õpetab last üldjuhul 1. – 8. klassini.

3. Õpetaja enesekasvatus

Eeskujul on kasvatuses ja õpetuses samaväärne teadmiste vahendamise oskusega. Kõige paremini innustab last õppima ning käitumisideale järgima ise sellega tegelev pühendunud õpetaja. Ainealase töö ning klassi ja kooli sotsiaalse keskkonna kujundamise kõrval tegeleb õpetaja regulaarsete tagasivaadete enda tegevusele, õpib tasakaalustama oma tundeid ning temperamendi ühekülgsusi. Õpetaja tunnistab tehtud vigu ning püüdleb ideaalide poole. Kuni murdeeani mõjutab kasvavat last vahetult õpetaja enda mõtte-, tunde- ja tahteelu tasakaalustatus, alates murdeeast tugevneb õpetaja kõrgema Mina-teadvuse mõju.

4. Õppematerjal lapse arengu toetajana

Õppematerjali sisu ja selle vahendamise meetoodika vastavad lapse hingelis-vaimsele arengule. Nii nagu füüsiline toit on füüsilise keha ülesehitusmaterjal, on õppeainete eakohane sisu toiduks arenevale hingelis – vaimsele inimesele. Waldorfkoolide õpetajad õpivad tundma ning arvestama lapse arengupsühholoogiat ning sellele vastavat õppemethodikat ja didaktikat.

5. Lähtumine konkreetsest lapsest, klassist, konkreetsest olukorrast

Õppekava kehtestab üldised nõuded kõigile õpilastele ning annab õpetajale põhilised ainealased pidepunktid. Neid tundes kohtub õpetaja iga päev uute eluliste olukordade, uute väljakutsetega. Igal

õpetajal on kohustus olla pedagoogilise protsessi kaaslooja, lähtudes konkreetsest situatsioonist, konkreetsest klassist, konkreetsetest õpilastest. Waldorfpedagoogika ülesandeks on iga õpilast aidata ning talle väljakutseid esitada vastavalt tema võimetele ja vajadustele.

6. Kõikide õpilaste kaasamine

Õpilaste erinev võimekus intellektile suunatud ning kunstilis-praktilistes ainetes on loomulik. Isiksuse eripära ei deklareerita numbrilise hindamisega. Kõikide õpilaste kaasamist põhikoolieas võimaldavad mõtlemist, tundeid ja tahtetegevust ühendav õppeprotsess, jõukohased diferentseeritud ülesanded, klassi tervikkoosseisu osalemine kunstiliste etteastete harjutamisel ja esitamisel (igakuised esinemised, kooli tähtpäevad, klassi näidendid).

7. Sotsiaalsus

Inimene on ühelt poolt sotsiaalsetes protsessides osaleja ja teiselt poolt nende kaaskujundaja. Kool on ühiskonna mudel. Individuaalsete võimete ja oskuste arendamise kõrval annab kool põhioskused ühiskonnas koos toimimiseks. Kooli- ja klassikollektiivis arendatakse sotsiaalsust, oskust igauhe panusest lähtudes koos toimida ning tegutseda ühise eesmärgi nimel. Igas õppeaines leidub võimalusi sotsiaalse koostöö meetodeid kasutades õpetada. Tavapärase numbrilise hindamise puudumine, klasside ühisesinemised, klassi ühistööd, matkad ja näidendid ning kasutatav metoodika soodustavad erinevate võimete pinnalt tekkivat koostööd. Täiskasvanud koolipere on lastele sotsiaalse koostöö eeskujuks.

8. Meelte areng

Waldorfkoolid pööravad tähelepanu laste meelte arendamisele. Maailma terviklik tajumine on võimalik läbi meelte koostoime. Koolikeskkond peab mõjuma kõikidele meeltele harmoniseerivalt. Meelemuljeid on pigem vähem, aga kvaliteetsemaid. Esiplaanil on kõik loomulik – looduslikud materjalid, maitsed, inimhääle loomulik kõla, naturaalsed muusikahelid, harmoonilised värvid jne. Ideaalis sisaldaksid ka kõik koolitunnid meelte koostoime elemente. See lisab õppimisele tõelähedust. Meelte terve areng on tähtsamaid eeldusi inimese terviklikuks arenguks.

9. Temperamenditüüpide arvestamine

Waldorfpedagoogika arvestab erinevate temperamenditüüpide, nende eelduste ja vajadustega. Sellekohase ettevalmistuse annavad õpetajale erinevad waldorfpedagoogilised koolitused, koostöö kooli arstiga. Õpetaja teeb teadlikult tööd oma temperamenditüübi tasakaalustamisega ning pöörab tunni ülesehituses tähelepanu erineva temperamendiga laste erinevale kohtlemisele.

10. Harmooniline tunniplaan

Waldorfkool töötab tunniplaaniga, mis on rütmiline, harmooniline ja tervislik. Perioodõppega alustatakse esimesest klassist, see võimaldab põhjalikumalt ainesse süvenemist nii õpilastele kui ka õpetajatele. Regulaarset harjutamist nõudvad ning kunstilis-praktilised ained esinevad iganädalaste ainetundidena. Tunniplaanis paigutatakse teoreetilised, uue materjali omandamist nõudvad õppeained päeva algusesse, kordavale harjutamisele ning tegevusele suunatud ained koolipäeva teise poolde. Kõikides vanuseastmetes on terviklikus proportsioonis nii intellektile suunatud kui kunstilis-praktilisi aineid. Rakendatakse ainetevahelist integratsiooni ja projektõpet.

11. Õpihuvi säilitamine

Waldorfkool usaldab inimese loomulikku arengut ja õpihuvi ning teeb tööd selle säilitamise nimel. Õpihuvi säilitab vastav keskkond: kooli füüsiline keskkond, õpetuse sobiv sisu, eakohane metoodika, õpetajate entusiasm, pühendumus ja enesekasvatus, koostöö lapsevanematega, hinneteta õppimine, tunnustamine, tunnistused.

12. Koostöö

Waldorfkool eeldab kodu ja kooli tihedat koostööd. Õpetuse ja kasvatus terviklikkuse ning kvaliteedi tagavad õpetajatevaheline pedagoogiline koostöö ning kooli ja kodu üksteisemõistmine ja

koostöö. Koostöö toimub vastavalt vajadusele, selle regulaarseteks vormideks on iganädalane pedagoogilise kolleegiumi koosolek ja igal õppeveerandil toimuvad klassi lastevanemate koosolekud.

4. Õpetuse ja kasvatus teostus

Mõtlemine – tunne – tahe

Mõtlemine, tunne ja tahe on hinge kvaliteedid. Nende omavaheline tasakaalustamine on oluline pedagoogika valdkond, mis on seotud õppetööga erinevas vanuses lastega. Mõtlemist, tunnet ja taht arendavate meetodite mitmekülgne kasutamine arendab võrdväärselt üldpädevusi

Kaasaegne tunnetusteooria kinnitab, et mõtlemise areng rajaneb eelnevatele elamuslikele ja tegevuslikele kogemustele. Kui mõtlemine ja tunded toimivad viljakalt koos, lisandub mõtlemisse südamesoojus, tekib vaimustus ja tunnetamisrõõm. Kui tahe rakendub tegusal moel, on inimene võimeline looma midagi väärtuslikku. Harmoonilises koostöös annavad mõtlemine, tunded ja tahe inimesele võimaluse maailma sündmustes positiivselt osaleda.

Tahtekasvatus

Tegutsemine ning tegutsemise läbi õppimine on väikelapse- ja nooremas koolieas kõige loomulikum tahte avaldumise viis. Algklasside õpilasele pakub õppimine rahuldust siis, kui ta seeläbi midagi teha oskab..

Tahtekasvatuslik ehk tegevuslik aspekt domineerib 1.-3. klassi õppetöös.

Pedagoogiline ülesanne on viia lapse tahe, mis algselt on seotud tegutsemisega, järk-järgult seosesse mõtlemisprotsessidega. Tahtejõu rakendamine erinevates tegevustes tugevdab inimese mina-kogemust, ehitab üles identiteedi ja kujundab elutervet eneseusaldust. Selline mitmekülgne tegevust kaasav õpetus algklassides kujundab abstraktsele mõtlemisele vajaliku kogemusliku aluse. Tegutsevalt õppides jääb õpihuvi püsima.

Tahe areneb käsitöö- ja kunstiainetes harjutavas õppimises, liikumistundides ja praktilisi töid sisaldavates õppeainetes, ühisprojektides ja matkadel, samuti kõikides õppetegevustes, mis nõuavad järjepidevat harjutamist ja mälu rakendamist. Noor inimene õpib taht rakendama mitte otseseid tegutsemisimpulssi või tundemeelolusid järgides, vaid mõtlemisele toetudes.

Tundekasvatus

Arenenud tundeelu on üks inimeseks olemise, emotsionaalse intelligentsuse ning sotsiaalsuse aluseid. Väärtushinnangute lähtekohana on ta tuleviku ühiskondlike tingimuste kujundaja. Koolikasvatus peab erilisel hoolitsemata lapse tundeelu arengu eest, kuna selle arengu peamine aeg langeb põhikooliikka. Kunstiainetes osakaal tunniplaanis jääb samaks kogu põhikooli jooksul, neis domineerib praktilis-tunnetuslik, mitte teoreetiline aspekt.

Kõik kunstiharjutused – värvide, vormide, helide ja kunstipärase sõna maailma sisseelamine - koolitavad ja arendavad tundeelu. Kunstilise õpetuse osakaal kõikides klassides on suhteliselt suur, seda nii iseseisvate kunstiliste ainete kui õppemeetodina. Uuemad pedagoogilised uurimused näitavad, et maalimine, musitseerimine, liikumiskunstid ja muud õpilast tervikuna kaasavad kunstilised tegevused aitavad märkimisväärselt kaasa nii tunnetuslike kui ka sotsiaalsete võimete arenemisele.

Kunstilise kasvatus eesmärk ei ole subjektiivsete tunnete väljaelamine, vaid erinevate tajuvõimete ning praktiliste oskuste koolitamine objektiivse täiuslikkuseni. Objektiivsus tundeelus on sotsiaalse käitumise alus. Võime teise inimese olukorda temast lähtuvalt ja subjektiivsetest

huvidest sõltumata sisse elada on eetilise käitumise lähtekohaks. See omakorda on eelduseks rahvustevahelisele sallivusele ja rahukasvatusele.

Tundekasvatuse valdkonda kuulub lisaks kunstiainetele ka pildiline õpetusmeetod, mis on keskne õpetamismeetod jutustavates ainetes kooliküpsuse ja murdeea vahelisel ajal. Praktikas tähendab pildiline õpetus elavaid, õpitavat iseloomustavaid ja kirjeldavaid jutustusi ning võrdpiltide kaudu õpetamist. Õpetaja töö on siin kunstniku töö sarnane: tal tuleb otsida õpetussisu olemust tabavaid sõnalisi pilte. Selline õppemeetod käivitab lapse fantaasia, ta muutub õppeprotsessi kaasloojaks. Kui lapses toimib fantaasia, liitub sellega alati tundekogemus. Nii puudutab pildiline õpetus eriliselt tundeelu ja kinnistab õpitava inimese pikaajasse mälu.

Selleks et toetada lapse tundeelu väljakujunemist, õpib õpetaja tundma arengupsühholoogia seaduspärasusi ning tegeleb teadlikult ka enda tundeelu tasakaalustamisega. Õnnestunud tundekasvatuse tagasisideks on õpilase innukus ja õppimissoov. Tunnete mitmekülgne kaasamine õppeprotsessi kindlustab õpihuvi säilimise.

Mõtlemise koolitus

Inimesele loomuomase huvi ja teadmishimu säilitamiseks on vaja teoreetilisi teadmisi pakkuda viisil, mis vastab lapse erinevatele arenguetappidele. Waldorfpedagoogikas rajaneb mõtlemise areng eelnevatele tegevuslikele ja elamuslikele kogemustele. Kogu põhikooliea jooksul arendatakse mõtlemisoskust sellest lähtuvalt. Eesmärgiks on, et õpilased kooli lõpetades oskaksid rakendada kogu mõtlemise skaalat alates fantaasiarikkast kujundlikust mõtlemisest kuni puhtloogiliste järeldusteni.

Intellektuaalseid teadmisi vahendatakse esimesest klassist murdeea alguseni pildilise õpetusmeetodi, kunstilise ja tegevusliku printsiibi kaasabil. Pildilise õpetusmeetodiga vahendatakse nii erialaseid termineid, mõisteid kui kausaalseid seoseid. Eesmärgiks on esitada mõisteid elavana ja mitmekülgsetes seostes. Nende tähenduse mõistmine toimub algselt konteksti ning õpetajapoolse intonatsiooni ning rõhuasetuste abil, järk-järgult lisandub mõisteline teadvustamisprotsess.

5.- 6. klassis lisanduvad ained, mis vastavad abstraktse ja kausaalse mõtlemise valmidusele: geograafia, ajalugu, füüsika. Murdeeas ärkab loomulik üldine huvi intellektuaalsete teadmiste vastu. Pildilise õppemeetodi (jutustavad ained) ja fenomenoloogiliste vaatlustega (loodusõpetus, füüsika) kaasnevad järgneva etapina mõisteline ja kausaalne analüüs. Areneb loodusteaduslik mõtteviis.

Kolmanda ja neljanda kooliastme intellektuaalne õpetus tuleb üles ehitada metoodiliselt mitmekesiselt ja atraktiivselt. Seotus elamusliku ja tegevusliku printsiibiga on endiselt oluline. Õpetaja aktiveerib õpilasi ise mõtlema ning läbi isikliku taipamise mõisteid moodustama. Õpetus peab olema mõtlemapanev, intrigeerivate küsimuste ja arutelude sütitaja.

Põhikooli õppekava sisaldab hariduse kõige üldisemaid aluseid. Põhjalikuma ja üksikasjalikuma teadusliku käsitluse ja mõistelist kujutlusvõimet arendava ainekumade raskuspunkt langeb vanematesse klassidesse.

5. Rütm koolielus

Kõik maailma eluavaldused toimuvad rütmiliselt. Inimese kõige tajutavam rütm on südametegevus. Inimese igapäevaelus on päevarütm see, mis aitab tal toimida efektiivselt ja tulemuslikult.

Põhitund ja selle rütm

Põhitund on perioodõppe aine tund, mis reeglina alustab koolipäeva ning kestab vähemalt kaks akadeemilist tundi. Järgnev rütmiline jaotus on toetavaks skeemiks, millele õpetaja konkreetsest klassist, laste vanusest, tunni ainekust ja teemast lähtuvalt loominguiliselt läheneb.

- Tunni alustamine ehk rütmiline osa (rütmilised harjutused, liikumist kaasavad muusika ja kõneharjutused) – aktiveerib, harmoneerib ja koondab õpilasi.
- Kordamine. Eelnenud õppeprotsessi jätkamine, teadvustav osa (õpilased meenutavad ja jutustavad eelmisel korral käsitletud ainekust mälu piltide või kodutööde põhjal, käsitletu kokkuvõtte vormistatakse ainevihikusse) - aktiveerib kujutlusvõimet, tegeleb mälu ja mõtlemisvõime arendamise ning teadvustamisega.
- Uue ainekust tutvustamine (jutustavates ainetes õpetaja jutustab pildilisest õpetusmeetodist lähtuvalt, loodusõpetuses fenomenoloogilised vaatlused, matemaatikas küsimuse püstitamine) - aktiveerib tunde- ja tahteelu.
- Õpetatu süvendamine, praktiline osa (käsitletu töötatakse tegevuslikust printsiibist lähtuvalt läbi liikudes, joonistades, uusi oskusi harjutades jne) - rakendab mõtte ja tunde tegevusse, kujundab nendega seostuvalt tahet.
- Tunni lõpetamine, rahunemine (õpilased viiakse harmooniliselt rahunemiseni, nt sobiva kõne või muusikaharjutuste kaudu või mõnel muul harjumuspärasel viisil. Ka jutustav osa, eriti esimesel kooliastmel, on selleks kohane.) - viib õppetunni ajal käivitunud protsessid rahu olukorda ja tekitab uut õppimisvalmidust.

Ülaltoodud õppetunni ülesehitus arvestab inimese keskendumisvõime iseloomulikku rütmi ja puudutab järk-järgult õpilast tervikuna. Intellektuaalset pingutust, tähelepanelikkust ja täpsust eeldav osa on tunni alguses. Järgmine, tundeelu puudutav osa pakub lastele tundeelamuse kaasamist läbi isikliku kujutlusvõime rakendamise. Praktiline ja seeläbi virgutav etapp on tunni lõpposas. Selline õppetund ei koorma õpilast ühekülgsele üle. Vahetund ei muutu kogunenud pingete väljaelamise kohaks.

Lähtuvalt õpilaste vanusest omavad tunni osad erinevat kaalu. Kui algastmel on tunni algus- ja lõpuosal suurem osakaal ning ainekust tulenev tööosa on laste jõudluse tõttu väiksem, siis järgnevatel kooliastmetel kasvab tööosa proportsionaalselt rütmilise sissejuhatuse ning tunni lõpuosa (kokkuvõtte või jutustav osa) vähenemisega. Sarnaselt põhitunnile saab rütmistada ka teisi tunde.

Õöpäeva rütm

Õppimisprotsess tervikuna on organiseeritud nii, et see mõjub õpilase teadlike kujutuspiltide tasandist sügavamale ja võtab arvesse ka une ajal toimuva küpsemise. Metoodiliselt jaguneb õppeprotsess kolme faasi:

- kogemine, vaatlus, eksperimenteerimine (tahte rakendamine);
- meenutamine, kirjeldamine, iseloomustamine, ülestähendamine (tahtega seotud tunne);
- läbitöötamine, analüüsimine, abstraherimine, teooriate loomine (tahtega seotud mõte).

Pärast kogemist ja kirjeldamist tuleb paus, mis võimaldab omandatud distantseeruda. Alles une ajal toimuva alateadvuses töötlemise järel viiakse õppeprotsess lõpule: eelmisel päeval tunde ja tegutsemise tasandil omandatud materjal tõstetakse mälu pildina teadvusesse. Järgmisel päeval käsitletakse sama materjali kinnistavalt, analüüsivalt. Seega arvestab waldorfpedagoogika une ja ärkveloleku polaarsust, kuna areng ei eelda mitte ainult kognitiivseid, vaid ka hingelisi võimeid, pinget õppimise ja unustamise, teadliku ja alateadliku, une ja ärkvelolemise vahel. Nii osaleb õppimisel inimene kui tervik.

Tunniplaani üles ehitades tuleb õppetunde järjestades arvestada ööpäevase rütmi seostust loomulike teadvusseisundite vahetumisega. Ärkvel teadvust nõudvad ained, nagu põhiained ja võõrkeeled püütakse paigutada hommikul esimesteks tundideks. Nendele järgnevad loodusained, religioon ja kunstiained. Käsitööained ja sporditunnid paigutatakse koolipäeva viimasteks tundideks.

Nädala rütm

Õpetajate kolleegium tegutseb nädalarütmis. Igal nädalal toimival pedagoogilise kolleegiumi koosolekul tehakse tagasivaade olnule, analüüsitakse kogemusi, tegeletakse pedagoogiliste küsimustega sisuliselt ning planeeritakse tööd lühemas ja pikemaajalises perspektiivis.

Kuu rütm

Kuu rütmiga langeb suuremal või vähemal määral kokku peaaegu periood. Perioodõpe alates esimesest klassist võimaldab ühelt poolt süvenemist ning teiselt poolt teadlikku ümberkäimist mälu protsessidega. Perioodõppe aine mitte ei unustata peale õppeperioodi lõppu, vaid talletatakse igakülgsest läbitöötatuna pikaajalises mälus.

Kuu rütmi saavad kuupeod, kus klasside tervikkoosseisud esitavad kunstilises vormis seda, mis klassis kuu jooksul õpitud. Kuupidu on ka oluline sotsiaalse koostöö vorm.

Kooliaasta rütm

Koolielu korraldus võtab arvesse aastaegade vaheldumise ja kasutab ära vastavad sisemise ja välise töö võimalused.

Erinevate aastaegade pidusid tähistatakse ühiselt ja/või klassi kaupa. Siseelu aktiivsus on sügisel juba olemas ja süveneb talve lähenedes. Kevadel sisemine aktiivsus väheneb ja toimingud suunduvad väljapoole. Seetõttu toonitab septembris tähistatav Miikaelpäeva pidu isikliku sisemise aktiivsuse olulisust. Mardipäev oma lühiretkede ja esinemistega valmistab ette sügisese aktiivsuse süvenemist jõulude lähenedes. Advendipidu, advendiküünla süütamine ja sellele järgnev advendiaeg jõulupeo ning eriliste jõulutevalmistustega süvendab inimlik–sotsiaalset rõhuasetust. Kolmekuningapäeva tähistamine lõpetab jõuluaja ning suunab jõulude poolt uuendatud meeled argistesse tööskeldustesse. Kevad–talvel omandavad pidustused väljapoole suunatud iseloomu. Koolis korraldatakse vastlapidu. Ülestõusmispühadeks valmistatakse klassiti, nooremates klassides looduse ärkamise rõõmule keskendudes, vanemates klassides pühade kristlikku sisu puudutades. Kooliaasta lõpetatakse kevadpeoga.

Kooliaastas on kindel koht kooli, paikkonna ja riiklike pühade ning tähtpäevade tähistamisel.

Aineperioodide järjekorda planeerides püütakse paigutada vaheldumisi loodusteaduslikud, matemaatilised ja humanitaaraineid ning panna need kokku kõlama aastaegade vaheldumisega.

6. Üldpädevused

Pädevus tähendab suutlikkust teatud valdkonnas tulemuslikult toimida. Pädevuse mõiste hõlmab teoreetiliste teadmiste kõrval ka nende rakenduslikku aspekti, väärtustades seega teadmiste elulisust. Pädevus põhineb nii teadmistel, oskustel kui väärtustel.

Waldorfkooli õppeprotsess kaasab järgnevate põhipädevuste astmelise loomise põhikooli jooksul:

Õpipädevus – tähendab eelkõige õppimist armastusest ja huvist maailma vastu. Suutlikkus kasutada erinevaid tõhusaid õpistrateegiaid, kohandades neid vastavalt individuaalsele õpistiilile. Oskus end õppimisele häälestada, huvi ja avatuse seisundi olemasolu, objektiivne hinnang olemasolevatele teadmistele, uue teabe otsimine ja selle suhtestamine olemasolevaga. Olemasoleva teadmise pinnalt uue teadmise loomine. Õpipädevus samastub inimese vaimse aktiivsusega. Seda toetavad eakohane metoodika ja õppeainete mitmekülgne käsitus põhikoolieas (vt pt 5.: mõtlemine – tunded – tahe).

Tegevuspädevus – tähendab eelkõige võimet mõttega haaratud ideid praktiliselt teostada. Suutlikkus näha probleeme ja neid lahendada, oskus tegevusi kavandada, seada tegevuseesmärke ja valida sobivaid vahendeid, vajadusel kaasata nõu ja jõuga sobivaid inimesi. Oma tegevuse tulemuste hindamine. Tegevuspädevust toetavad õpetuse metoodika (tegevuslik printsiip), 8. klassi lõputööde planeerimine ja teostus, klassi ja kooli ühisprojektid.

Väärtuspädevus – tähendab nii tegude, tunnete kui mõttetasandil seoste omamist kaasinimeste ja maailmaga. Väärtuspädevus samastub inimese eetikaga. Väärtuspädevuse kujunemist mõjutavad kõige otsesemalt kogu kooli keskkond ja täiskasvanud koolipere väärtushinnangud.

(vt pt 4.2.: õpetuse ja kasvatus ühtsus)

Enesemääratluspädevus – tähendab inimese kõikide olemusosade harmoonilise väljakujunemise kaudu tekkivat eneseteadvust (Mina-teadvust). Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, mõtestada oma tegevusi ja käitumisi ühiskonnas, kujundada end isiksusena. Enesemääratluspädevuse teenistuses on kogu õppeprotsess ning õpetajate ja kasvatajate eeskuju.

7. Tunnistused, tagasiside

Numbrilist hindamist ja üksikteadmisi mõõtvaid teste waldorfkoolides üldjuhul ei kasutata. Selle aluseks on humanistlik psühholoogia ja Eesti kooliuuenduslik traditsioon (Johannes Käis). Tagasisidet õpilase pädevuste ja teadmiste kohta saab õpetaja igapäevase vaatluse ja erinevates vormides suuliste ning kirjalike tööde kaudu. Õpetaja jälgib lapse arengut pidevalt, tehes selle kohta tähelepanekuid ja märkmeid ning pidades nõu teiste õpetajate, terapeutide ja lapse hooldajatega.

Nii klassi- kui aineõpetaja on õpilase vanematega regulaarselt ühenduses ja vahendab neile lapse arengut puudutavaid tähelepanekuid alati, kui selleks on põhjust. Õpilase arengu toetamiseks rakendatakse erinevaid vorme: lapsevaatlus (klassi või kooli kolleegiumis), arenguvestlus. Kõikides klassides antakse tagasisidet õpilaste arengu kohta regulaarselt toimuvatel klassi lapsevanemate koosolekutel.

Tunnistus antakse kaks korda õppeaasta jooksul, esimese poolaasta ja teise poolaasta lõpus. Tunnistusel märgitakse ära põhiline õppesisu ja iseloomustatakse ja antakse hinnang õpilase üldarengule, koolitööle ning käitumisele. Õpilane võib saada ka õpetaja poolt kunstiliselt kujundatud tunnistuse õpilasele mõeldud salmi, luuletuse või mõtteteraga.

Kooliaasta lõpul antav kirjalik – iseloomustav hinnang sisaldab:

- lapse füüsilise, emotsionaalse, vaimse ja sotsiaalse arengu kirjelduse,
- ülevaate õpilase õpihuvi ja ainetelaste saavutuste kohta,
- üldinformatsiooni kooliaasta jooksul toimunud,
- läbitud õppeainete temaatika.

Praeguses haridussituatsioonis lõpetavad waldorfkoolide õpilased põhikooli riiklike eksamite ja tunnistusega. Samal ajal väärtustavad waldorfkoolid kõiki põhipädevusi ning rakendavad haridusuuendusliku impulsina 8. klassi lõputöid (tegevuspädevus). Riikliku tunnistuse tarbeks tõlgib õpetaja koostöös klassi pedagoogilise kolleegiumiga kirjalik-iseloomustava hinnangu numbrilisse keelde. Eesmärgiks on, et vastav hinne oleks üldsuse poolt võimalikult adekvaatselt mõistetav.

Õpilasi ei jäeta üldjuhul klassikursust kordama. Kui õpilase üldine areng on eakaaslastest väga erinev, võib õpilase siiski ümber paigutada vanemasse või nooremasse klassi. Väga kiire intellektuaalne areng või õpiraskus üksi ei saa põhjustada taolist ümberpaigutamist. Selline protseduur on erand, mis saab tuleneda õpetajaskonna ja hooldaja ühisnägemusest.

8. Kooli juhtimine

Tallinna Vaba Waldorfkooli juriidiliseks pidajaks on mittetulundusühing Haridus- ja Kultuuriselts „Meelespea“. Seltsi kuuluvad kooli lapsevanemad ja personal.

Kooli kompleksne toimimine jaguneb kolmeks iseseisvaks valdkonnaks:

- pedagoogiline tegevus, mille eest hoolitseb õpetajate kolleegium;
- administratiivne tegevus, mida teostab MTÜ esindajatest ja õpetajate esindajatest moodustatud juhatus.
- majanduslik tegevus, milles osalevad laiaulatuslikult kõik kooli juurde kuuluvad inimesed;

Valdkondade otsustuspädevus on määratud MTÜ ja kooli põhikirjadega. Kõige üldisemates MTÜ tegevust puudutavates otsustes on sõnaõigus üldkoosolekul.

9. Õppeainete loend ja mahud

1. Perioodõppe ained:	2. Regulaarsed ainetunnid:
Eesti keel ja kirjandus	Inglise keel
Matemaatika	Vene keel
Vormijoonistamine	Muusikaõpetus
Loodusõpetus	Kunstiõpetus
Bioloogia	Kehaline kasvatus
Kodulugu	Käsitöö (sh kodundus)
Ajalugu	Eurütmia
Geograafia	Religiooniõpetus
Füüsika	Aiandus
Keemia	Draamaõpetus
Ühiskonnaõpetus	

3. Õppeainete mahud: perioodõppe ainetes nädalates (ühe aineperioodi pikkus on 3 – 4 nädalat, perioodõppe tund hõlmab tavaliselt põhitunni aja, st kaks akadeemilist tundi).

Lisaks põhitundidele käsitletakse osa perioodõppe ainete mahust iganädalastes harjutustundides.

1. Perioodõppe ained (nädalates):

10. Horisontaalne õppekava

Horisontaalse õppekava näitab seoseid erinevate õppeainete ja õpilase arengu vahel klassiastmeti. Tabelis on välja toodud põhilised teemad, üldeesmärgid ja motiivid iga vanuse- ja klassiastme jaoks õppeaineti. Taotletav lõimumine erinevate ainete vahel on osalt otsene, st temaatiline, osalt erinevatest aspektidest lapse vastava ea arengut toetav.

	1. klass	2. klass	3. klass
Eesmärgid	<p>Lapse viimine formaalse õppimise juurde toetudes lapse loomupärastele matkimisjõududele.</p> <p>Tervikust lähtuv pildipärane ja kunstiline õpetus.</p> <p>Ilu ja harmoonia taotlus.</p> <p>Erinevate kogemuste pakkumine: vormid, helid tähtede ja arvude sümbolid.</p> <p>Heade harjumuste kujundamine klassis.</p> <p>Aukartuse kujundamine looduse, keskkonna suhtes.</p> <p>Austuse kujundamine teiste vastu.</p> <p>Huvi tekitamine ja usalduse toetamine maailma suhtes.</p> <p>Sotsiaalsuse arendamine.</p>	<p>1. klassis kujundatud harjumuste, oskuste ning hoiakute süvendamine.</p> <p>Vastandite käsitlemine, nt pühakute elulood, loomamuinasjutud, valmid.</p> <p>Sotsiaalsuse jätkuv arendamine.</p>	<p>Omandatud kirjutamis- ning arvutamisoskuste rakendamine praktilises tegevuses.</p> <p>Seose loomine maaga ühise praktilise töö kogemuse kaudu. Vanad ametid.</p> <p>Klass kui sotsiaalne tervik.</p> <p>Selged käitumisjuhised, autoriteedi kogemine, nt Vana Testamendi lood.</p>
Eesti keel	<p>Muinasjutud.</p> <p>Kuulamisoskuse arendamine.</p> <p>Ühine retsiteerimine.</p> <p>Pildipärane täheõpetus.</p> <p>Vokaalide ja konsonantide erinev olemus.</p> <p>Täheaabitsa loomine, kasutades vahakriite.</p>	<p>Pühakute elulood, loomamuinasjutud, valmid.</p> <p>Väikesed trükitähed.</p> <p>Varemõpitud salmide kirjutamine. Raamatukese kirjutamine, kujundamine ja lugemine.</p> <p>Lugemisoskuse arendamine.</p> <p>Luuletuste retsiteerimine.</p> <p>Lühinäidendid.</p>	<p>Loomis- ja rahvapärimeste kuulamine ja jutustamine.</p> <p>Kõnekeele korrigeerimine ja harjutamine erinevates suhtlussituatsioonides.</p> <p>Erinevate lausetüüpidega kaasneva kõnemeeloodia tundepärane kogemine.</p> <p>Sõna- ja lauseliigid.</p> <p>Kuulamisele toetuva õigekirja arendamine.</p> <p>Lihtsamate grammatiliste reeglite leidmine kogetu põhjal. Üleminek seotud kirjale. Kirjelduste koostamine.</p> <p>Lühinäidendid.</p>

Võõrkeel	Huvi loomine keele vastu. Keele kõla tajumine. Kuulamisoskuse arendamine. Ühine retsiteerimine. Salmid ja laulud koos liikumisega. Tegutsemine lihtsate korralduste järgi. Vastamine lihtsamatele küsimustele. Sõnavara omandamine rütmilistes luuletustes ja keeleharjutustes.	Peamiste keelestruktuuride õppimine kuulamise ja matkimise kaudu ilma neid teadvustamata. Kuulamisoskuse arendamine. Ühine retsiteerimine. Salmid ja laulud koos liikumisega. Lihtsate lausete moodustamine. Lihtsate lugude mõistmine. Sõnavara omandamine rütmilistes luuletustes ja keeleharjutustes.	Omandatud keelestruktuuride iseseisvam kasutamine. Kõneoskuse aktiivsem kasutamine. Täheõpetus. Täheaabitsa loomine. Lihtsamad kirjajarjutused.
Matemaatika	Tervikust lähtumine. Arvud ja nende olemus. Hulkade võrdlemine. Nelja põhitehte erinev olemus. Analüütiline ja sünteetiline arvutamine. Korrutustabel rütmilise liikumise kaudu. Pildipärane ühetehteliste ülesannete koostamine ja lahendamine. Matemaatilised mängud.	Nelja põhitehte harjutamine. Tekstülesanded. Korrutustabel. Matemaatilised mängud. Rütmi- ja koordineerimisharjutused.	Inimesega seotud vanade mõõtühikute tundmaõppimine ja kasutamine praktilises tegevuses. Tänapäevased mõõtühikud. Arvuruumi laiendamine. Kirjalik arvutamine nelja põhitehtega. Tekstülesanded. Korrutustabel. Matemaatilised mängud. Rütmi- ja koordineerimisharjutused.
Muusika	Muusikaline pilt, milles põimuvad ühine liikumine, mäng, laul, pillimäng ja improvisatsioon. Kvindimeeleolu (pentatoonika) Kuulamisharjutused. Flöödimäng ja laulmine, lähtudes matkimisprintsibist.	Muusikaline pilt, milles põimuvad ühine liikumine, mäng, laul, pillimäng ja improvisatsioon. Kvindimeeleolu (pentatoonika). Kuulamisharjutused. Flöödimäng ja laulmine, lähtudes matkimisprintsibist.	Kirikutonaalsus (kvart-kvint intervallid). Diatoonika. Noodiõpetus. Meetrum. Varajane mitmehäälsus. Diatoonilise sopranflöödi õppimine. Mažoori ja minoori kogemine.
Kunstiained	Tööskuste kujundamine. Maalimine akvarellidega. Harjutused põhivärvidega. Vaatlusülesanded. Vahakriitidega muinasjutupiltide loomine. Voolimine mesilasvahast.	Tunniks häälestumine värvilugude abil. Tööskuste teadlik kasutamine. Maalimine akvarellidega. Harjutused põhi- ja sekundaarvärvidega. Tööde vaatlemine. Vahakriitidega piltide loomine kuulud legendide ja valmide põhjal. Vormiharjutused saviga.	Maalimine akvarellidega. Harjutused põhi- ja sekundaarvärvidega. Koostöömaalid. Vahakriitidega piltide loomine Vana Testamendi lugude põhjal. Vormiharjutused saviga.

Eurütmia	Ring kui tervik. Loomulike matkimis- ja liikumisjõudude tugevdamine ja korrastamine. Pildipärane vormide ja žestide arendamine ruumis.	Ring kui tervik. Keerulisemate vormide ja žestide ruumiline kujutamine. Kvindimeeleolu toetamine. Loomajuttudest lähtuv liikumine. Koordinatsiooniharjutused.	Kesksel kohal koordinatsiooniharjutused. Keerulisemad vormid ja žestid ruumis. Diatooniline meeleolu.
Geomeetria Vormijoonistamine	Sirge ja kaar, neist lähtuvad erinevad vormid. Vormiline ruumitunnetus liikumise kaudu. Eelharjutused kirjutamiseks.	Peegel- ja neliksümmeetria. Vormiline ruumitunnetus liikumise kaudu. Orienteerumine ruumis ja koordinatsiooniharjutused. Eelharjutused kirjutamiseks.	Kolmiksümmeetria. Vaba kujundus etteantud vormielementidega. Harmooniatunnetuse arendamine. Dünaamilised vormiharjutused.
Liikumine	Ring kui tervik. Sotsiaalsed liikumis- ning osavusmängud. Koordinatsiooniharjutused. Orienteerumine ruumis. Rütmiline kõne.	Ring kui tervik. Sotsiaalsed liikumis- ning osavusmängud loomajuttude põhjal. Koordinatsiooniharjutused. Orienteerumine ruumis.	Üksikmängija osatähtsuse suurenemine grupimängudes. Sotsiaalse printsiibi teadlikum arvestamine. Paarisharjutused ja meeskonnamängud. Teadlik vahendite kasutamine. Võimlemine.
Käsitöö	Iseseisva tööharjumuse kujundamine. Kahe käe koostöö. Kudumine. Näpuharjutused.	Ühe käe osavuse arendamine. Heegeldamine. Näpuharjutused. Tikkimine.	Varemõpitu kordamine ja kinnistamine. Kudumine. Heegeldamine. Villatööd. Linatööd. Kodulooga lõimuvad projektitööd.
Religioon	Aastaringi meeleoludest lähtuvad muinasjutupildid, mis toetavad moraalist arengut, usaldust, austust, tänulikkust ja tõetunnetust. Aukartuse äratamine ümbritseva maailma ja Inimese suhtes.	Legendid ja lood pühakutest. Legendid ja muinasjutud. Vastandpoolused inimeses. Püüd täiuslikkuse poole.	Vana Testamendi lood. Hea ja kuri. Autoriteet. Käitumisjuhised. Austav suhe võõraksmuutuvas maailmas.
Kodulugu	—	—	Tutvumine vanade ametitega praktilise tegevuse kaudu. Tekkemuistendite kuulamine ja jutustamine. Taimede ja loomade kirjeldamine.

	4.klass	5.klass	6. klass
Eesmärgid	Lapses tekkinud tugeva tegutsemistahte positiivne suunamine. Iseseisva tööharjumuse kujundamine. Seose loomine ümbritseva keskkonnaga nii sotsiaalselt kui geograafiliselt. Individuaalsuse-sotsiaalsuse erinevuse teadvustamine.	Ümbritseva keskkonnaga loodud seose laiendamine ja süvendamine. Ilu- ja harmooniatunde arendamine . Üleminek müüdilt ajaloole.	Orientatsiooni laiendamine välismaailmale. Tärkava kriitilisuse suunamine loodusmaailma vaatlemisele teaduslikust vaatepunktist. Kausaalse (põhjusliku) mõtteviisi arendamine. Uue sotsiaalse suhte loomine omavahel ning täiskasvanutega. Kokkulepped ja seadused. Nõudlikkuse arendamine oma töö suhtes.
Eesti keel	Tegusõnade pööramine, ajad. Otsekõne. Põhjamaade mütoloogia. Eepos "Kalevipoeg".	Käänamine. Lauseliikmed. Heksameetrilised tekstid (Ilias, Odüsseia.	Sidesõnad. Otse- ja kaudkõne. Vana-Rooma ja keskaja lood. Ballaadid. Ajaleht.
Võõrkeel	Sõnaliigid. Tähestiku kirjutamine. Esimesed kirjutamisharjutused. Üleminek omakirjutatud tekstilt trükitud tekstile.	Esimene lugemik. Küsimus-vastus. Sünonüüm-antonüüm. Värsivormis näidend.	Inglise kultuurilugu. Keskaja lood. Küsimused-vastused. Omadussõnade võrdlemine. Kiri sõbrale.
Matemaatika	Harilikud murrud.	Kümnendmurrud.	Protsentarvutus. Laen ja intress.
Muusika	Meetrum ja rütm. Taktimõõdu olemus. Polüfoonilised kaanonid.	Harmooniline mitmehäälsus. Liittaktimõõt. Duuri ja molli polaarsus. Eesti vanem ja uuem rahvalaul. Läänemere rahvaste laulud.	Euroopa rahvaste muusika ja muusikakultuuri suurkujude (Mozart, Beethoven) looming. Intervalliõpetus. Paralleelsed helistikud.
Kunstiained	Valgus ja vari. Motiiv maalis.	Loodusmotiivid.	Valgus ja vari. Must ja valge. Monokroomsed värviharjutused.
Eurütmia	Kiirus- ja osavusharjutused. C-duur. Alliteratsioon.	Vana-Kreeka tekstid retsitatsiooni ja liikumisega. Lemniskaat. Harmooniline kaheksa. Viisnurk. Duur ja moll.	Sauaharjutused. Geomeetrilised vormimuutused. Grammatilised vormielemendid. Intervallid.
Geomeetria Vormijoonistamine	Põimumine. Sõlmed ja sõlmumine. Põimornamendid.	Vabakäeline ringigeomeetria.	Ringjoon. Ring. Kolmnurk. Täpne konstrueerimine, omadused, vaatlemine, seostamine, sõnastamine.
Kodulugu	Kodukoha ajalugu. Tekkemuistendid, legendid. Plaani joonistamine. Ilmakaared.		
		Eluslooduse vaatlus.	Õistaimed.

Taimeõpetus	—	Taimeriik.	
Loomaõpetus	Inimene ja loom.	Linnud. Lihasööjad loomad. Rohusööjad loomad.	
Ajalugu	—	Vanad Idamaad. Vana-Kreeka.	Vana-Rooma. Keskaja algus.
Geograafia	—	Eesti. Läänemeremaad. Inimene ja loodus.	Euroopa. Inimene ja loodus.
Liikumine	Jooksumängud. Ringvõimlemine. Rütmilised harjutused. Rahvatantsud.	Pildipärase mängu üleminek harjutusteks. Teatejooksud. Vana-Kreeka stiilis olümpiamängud.	Osavuse treenimine. Süstemaatilise harjutamise algus kergejõustikus. Pinge ja lõdvestumine.
Kivimiõpetus			Kivimid ja mineraalid. Sette-, tard- ja moondekivimid.
Käsitöö	Ristpiste. Sümmeetria. Ornament.	Viie vardaga kudumine. Sokikudumine.	Looma ja nuku õmblemine.
Füüsika			Akustika. Optika. Soojusõpetus. Staatiline elekter. Magnetism.
Religioon	Vana Testamendi legendid. Rahvajuhid, rahvas, maa.	Inimese sünn ja lapsepõlv. Kristlikus pärimuses esinevad sünnilood, nende ajalooline ja kultuuriline taust.	Kristuse elu ajalooline ja kultuuriline taust Rooma keisririigis. Eluloolised motiivid. Positiivsed eeskujud, kangelased. Mina ja maailm.
Tööõpetus, puidutöö	—	Puidu voolimine ja vestmine.	Igapäevased tarbeesemed, liikuvad mänguasjad.

	7.klass	8.klass	9. klass
Eesmärgid	Tähelepanu suunamine välismaailmale. Abstraktsete ja loogiliste ideede mõistmine. Iseseisvate otsuste langetamine. Enese tajumine maailmakodaniku ja sotsiaalse vastutusega indiviidina. Tolerantsuse arendamine.	Õpitust mõtestatud maailmapildi loomine milles kesksel kohal on arenev eetiline indiviid. Aastatöö kui kõiki põhipädevusi hõlmav iseseisev töö. Klassi lõpunäidend kui sotsiaalse koostöö ja ühise vastutuse kogemine.	motiveeritud huvi maailma vastu, teadmiste omandamine sellest, mis neid huvitab, iseseisev mõtlemine; mõtlemise struktureeritus ja loogiliste, põhjuslikke järelduste tegemine; tundeotsuselt (8.kl) liikumine vaatlustel ning arusaamisel põhineva otsustamiseni. Oskus minna üle ideelt ideaalile, ja ideaalilt rakendatud praktikale ning avastuselt 7.-8.kl loomisele ja leiutamisele Mõistma tehnoloogia rolli tänapäeva maailmas ning

			<p>inimese ja tehnoloogia suhet.</p> <p>Polaarsuste vaheliste üleminekute mõistmine erinevatel elualadel ja eriti kunstis</p> <p>Arusaam, et kunst ja teadus peegeldavad ajaloolisi muutusi kultuuriteadvuses ja et kunstnikud ja teadlased väljendavad maailmavaadet oma töös</p> <p>Õppima töötama ja olema Töötama õppimine, töö läbi õppimine. Praktiliste elulalade kogemine.</p> <p>Meeskonnana töötamine ja koos probleemide lahendamine.</p>
Eesti keel	Verb. Pööramine. Arv. Aeg. Kõneviisid. Tegumood. -ma, -da infinitiivid. Tegusõna käändelised vormid.	Süntaks. Kirjavahemärgid. Lauseõpetus. Stiil.	Stiil. Ortograafia põhireeglid.
Kirjandus	Rahvaluule liigid. Eepika. Lüürika.	Kirjandusžanrid.	Eesti kirjandus.
Võõrkeel	Maadeavastused. Biograafiad. Lauseõpetus.	Vastavat keelt kõnelevate maade ajalugu ning maiskonnalugu. Lauseõpetus. Otse ja kaudkõne.	Kaasaegne kirjandus. Referaat ja ettekanne. Kordav põhikooli grammatika.
Matemaatika	Positiivsed ja negatiivsed arvud. Astendamine. Tehted astmetega. Sissejuhatus algebrasse. Lineaarvõrrand. Võrrandite koostamine.	Algebra. Kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteem. Võrrandite ja võrrandisüsteemide koostamine.	Ruutvõrrand. Murdvõrrand. Võrdelise seose graafik, lineaarfunktsioon, ruutfunktsioon. Tehted algebraliste murdudega.
Muusika	Mitmehäälne laulmine. (renessanss- ja barokkmuusika). Erinevate rahvaste laulud, rahvushümnid. Harmooniaõpetus. Ballaadivorm. Muusikalise otsustusvõime kujundamine.	Laulud surmast, ajastukriitilised laulud. Rõhutatud rütmiga laulud. Muusikaline lauseehitus. Variatsioonivorm. Referaadid heliloojatest	Muusikateooria kordamine. Isamaalised laulud. Suurvormid. Biograafiad, võimalik võrdlus..
Kunst	Kehade läbistumine, perspektiiv.	7. klassis õpitud tehniliste oskuste kunstipärane rakendamine.	must valge joonistamine,
Eurütmia	Grammatika ja draama, geomeetriselised harjutused. Koordinaatsiooni harjutused.	Ballaadid, humoreskid, helilaadid, helistikud.	Kõne dünaamika, iseseisev harjutuste kujundamine.

Liikumine	Akrobaatika. Pioneeripall. Saalihoki. Suusatamine.	Jooksu- ja hüppetehnika. Tõkke- ja takistusjooks.	Korvpall. Võrkpall. Käsi­pall. Võistlusmängud uiskudel. Seltskonnatantsud.
Geomeetria	Hulknurk. Hulknurga pindala. Pythagorase teoreem pindalade tõestusega.	Pythagorase teoreem. Ring. Ringjoon. Thalese teoreem. Sirgete paralleelsus. Kuldlõige. Prisma ja püramiid.	Kiirteteoreem. Hulknurkade sarnasus. Täisnurkne kolmnurk. Pythagorase teoreem. Eukleidese teoreem. Seosed täisnurkse kolmnurga nurkade ja külgede vahel. Pöördkehad.
Bioloogia	Selgroogsed loomad. Lüljalgsed.	Selgrootud loomad.	Pärilikkus. Evolutsioon. Ökoloogia
Ühiskonnaõpetus	—	—	Riigi toimimine. Seadused.
Ajalugu	Keskaeg. Eesti keskajal. Maadeavastused.	Uusaeg. Suur Prantsuse revolutsioon. Tööstuslik pööre. Ameerika iseseisvumine. Eesti uusajal	XX sajand.
Geograafia	Vana Maailm. Aafrika. Aasia. Loodus. Kultuurigeograafia.	Uus Maailm. Põhja-Ameerika. Lõuna-Ameerika. Austraalia ja Okeania. Antarktika. Loodus ja kultuurigeograafia.	Laamtektoonika. Mäestike teke. Vulkanism. Kivimid ja mineraalid. Eesti geograafia.
Astronoomia	Geo- ja heliotsentriline maailmapilt.		
Füüsika	Mehaanika, elekter,	Liikuv ja seisev vesi ning õhk, rõhk, üleslükkejõud	
Keemia	Põlemine. Alused. Happed. Soolad.	Suhkur. Tähtlik. Valgud, õlid, rasvad.	Käärimine. Õhk. Süsinik ja süsinikuühendid. Metallid (7.-9.kl).
Inimeseõpetus	Toitumisõpetus. Elundkonnad. Terviseõpetus.	Luustik. Silm. Kõrv.	Luustik. Liigesed. Lihaskond. Kõri. Hammastik. Meeleelundid.
Käsitöö	Käsitsi õmblemine. Viltimine.	Masinaga õmblemine.	
Puidutöö	Õõnesvormid, hõõveldamine	Lihtsamad mööbliese­med.	Tappimine.
Religioon	Uue Testamendi lood	Kolgata sündmus	Apostlite lood

II AINEKAVAD

EESTI KEEL JA KIRJANDUS

1. Eesti keel ja kirjandus põhikoolis

1.-8. klassini kuuluvad emakeele ja kirjanduse õpetamine valdavalt klassiõpetaja ülesannete hulka. Tunnid toimuvad perioodõppena. Perioodõppe tunnid on reeglina paigutatud põhitunnina päeva algusesse. Põhitunni ülesehitus on sarnane kõikide ainete puhul:

rütmiline osa
tööosa
jutustav osa.

Põhitunni eriline vorm kindlustab selle, et nii keelearendusele kui kõnekasvatusele pööratakse esimesest klassist alates pidevat tähelepanu. Rütmilises ja jutustavas osas harjutatakse emakeele kõnelemis- ja kuulamisoskust igapäevaselt kogu õppeaasta vältel, olenemata perioodõppe ainest. Rütmilises osas vahelduvad luuletuste retsiteerimine ja kõneharjutused lühikeste muusikaliste harjutustega. Jutustavas osas on algastme teemaks muinasjutud, legendid, pärimuslood. Alates teisest kooliastmest seostab klassiõpetaja võimalusel jutustava aine ökonoomselt perioodõppe aine (nt ajalugu) sisuga. Põhitunni tööosas kujundavad õpilased õpetaja juhendamisel ainevihiku, mis täidab waldorfkoolis õpiku rolli. Ainevihiku valmistamine on ühtlasi kirjaharjutus. Seega on emakeel otseselt ja mitmekülgsest integreeritud teistesse õppeainetesse. Kirjutama õppimist emakeeles toetab eraldi õppeainena vormijoonistus (vt vormijoonistuse ainekava). Ka seotud kirja õppimisele eelnevad vastavad harjutused vormijoonistuses.

Emakeele ja kirjanduse perioodidele lisanduvad vastavalt kooli tunnijaotusplaanile ja klassi vajadustele harjutustunnid konkreetsete oskuste kinnistamiseks.

9. klassis võtab aineõpetuse üle vastava kvalifikatsiooniga aineõpetaja. Soovitavalt jätkatakse perioodõppe vormis, mis võimaldab aines süvitsiminekut nii õpilastele kui õpetajale.

Kolme põhikooli astme peamised meetodilised printsiibid on järgmised:

matkimine ja läbielamine - terviku teadvustamata kogemine;
harjutamine ja õppimine – teadvustamise tee;
seoste avastamine - terviku teadvustatud kogemine.

Praktilises õpetuses põimuvad need printsiibid omavahel.

Keeles elab kaks valdkonda, mis näiliselt vastandlikena moodustavad keeleterviku. Ühelt poolt elav keel, mis kõige ürgsemas vormis väljendub vanas rahvapärimeses ning kõige filigraanselt luules ja ilukirjanduses. Teiselt poolt grammatika ehk keele ehituse seaduspärasused, milles avaldub rahva kui keelekasutaja suhe maailmaga. Nende kahe valdkonna vastas- ja koosmõju toimel saab tekkida tasakaal, millel baseerub inimese suhtlemisvõime, tema keeleline enesekehtestamine. Elav keel toidab lapse hinge, annab öeldavale sisu ning kujundab sõnavaralise rikkuse, grammatika õppimine on analüütilist mõtlemist arendav teadvustamisprotsess ja loob kindlustunde - ma räägin ja kirjutan õigesti.

Waldorfpedagoogika kujundab mõlemaid keelepoolusi. Esimestest koolipäevadest peale püüab õpetaja võimalikult mitmekesisel viisil arendada ja harjutada keele kunstiliste aspektide, keele ilu tunnetust. See sünnib keelt üheskoos kunstilistes vormides harjutades. Tähtis on rõõm, mida laps

kogeb nii erinevatest häälikutest, keele rütmist ja meloodiast kui ka sisust. Grammatika elab algklassides veel varjatuna elavas rõõmsas keelekasutuses. Alates kolmandast klassist algab grammatika teadvustamise protsess, mis viib põhikooli lõpuks keeleterviku tajumiseni ja selle pinnalt tekkiva individuaalse keelekasutuseneni. Muud oskused ja võimed – võime jutustada, laialdase sõnavara valdamine, lugemisvõime, kindlus õigekirja osas – arenevad nimetatud kahe pooluse, kunstiliselt kujundatud keele ning grammatika vahel, olles kord ühest, kord teisest tugevamini määratletud.

Klassiõpetaja teavitab võõrkeeleõpetajaid grammatikaperioodides läbitud teemadest. Sarnaseid grammatikafenomene on ökonoomne käsitleda koos. Alates kolmandast kooliastmest võib klassiõpetaja või võõrkeeleõpetaja tuua huvipakkuvaid näiteid võrdlevast grammatikast.

Keel on seotud liikumise ja žestiga, liikumine – nii peen- kui jämemotoorika – mõtlemisvõime erinevate kvaliteetidega. Waldorfpedagoogika seostab keeleõppe liikumise ja kõnežestide kasutamisega. Algklassides rikkalikult kasutatav väline kõnežest muutub murdeea saabudes rohkem sisemiseks hingekvaliteediks.

Kirjandusõpetuse kaudu toetatakse lapse imaginatiivset võimet luua kujutluspilte. Seeläbi kujuneb hingerikkus, millele noor inimene toetub oma väärtushinnangute loomisel. Kirjandusõpetus kujundab maailmapilti, esteetilisi ning eetilisi tõekspidamisi. Kirjandus vahendab kunstilises vormis kogu maailma vaimuvara. Erinevatest ajastutest ning kultuurikontekstidest pärinevate kirjanduslike tekstide käsitlemine on kunstilise tunnetuse, mõistmise ja tõlgendamise protsess, mis tugineb lugeja fantaasiale, sisemisele pildiloomisvõimele ning eeldab seega kaasaloomist ja kaasaelamist. Sellega seostuvalt käsitletakse kolmandal kooliastmel ka kirjandusteooria põhimõisteid.

Kirjanduse vahendamine toimub esimesel kooliastmel eelkõige õpetaja poolt valitud ja põhitunni jutustavas osas esitatud lugude põhjal. Sellesse kirjandusvaramusse kuuluvad muinasjutud ja rahvajutud, legendid ja muistendid, jutustused vanemast ja uuemast ajaloost. Ilukirjandusteoste lugemine põhineb õpetaja-õpilase valikul. Lugemiseks ja tunnis käsitlemiseks valitakse teoseid, mis on eakohased ja temaatikalt õpilasele huvitavad.

Teisel ja kolmandal kooliastmel suureneb iseseisva lugemise maht. Lektüürina ja kirjandusloo õpetamiseks käsitletav kirjandus on autorite valikult avar, žanriliselt ja temaatiliselt mitmekülgne, eri ajastuid, kirjandusvoole, paikkondlikku eripära (nt murdetekstid) ning õpilase eakohaseid huve arvestav. Võimalusel rikastab lektüüri valik loodusainetes ning ajaloos käsitletavat ainesisu. Teisel kooliastmel on õpilasele soovitatav loetud teoste hulk 4 raamatut õppeaastas, kolmandal kooliastmel 4-6 tervikteksti, millele lisanduvad katkendid ja kirjanduslikud näited.

Kirjanduse kui sõnakunsti kogemine võimaldab nautida erinevat keelekasutust ning kirjakeele abil taasloodavaid pilte. Kirjandusõpetust elavdab luule deklameerimine, proosapalade, näidendite ja omaloomingu esitamine.

Eeskujuna on oluline õpetaja töö selle nimel, et tema enda keelekasutus oleks elav ja korrektne, sõnavara mitmekülgne.

2. Õppe-eesmärgid

Põhikooli aineõpetusega taotletakse, et õpilane

- austab ja armastab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat;
- arendab tähelepanelikku kuulamisoskust;

- kasutab kõnet ja kirja vastavalt olukorrale ja eesmärgile, räägib ja kirjutab õigesti;
- väärtustab head keeleoskust eneseväljendus- ja suhtlusvahendina;
- omandab põhjarusaamad emakeelest ja keelest üldse;
- õpib mõtestatult lugema ja kirjutama eri liiki tekste;
- loeb eakohast väärtkirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi, rikastab mõttemaailma;
- arendab kirjanduse mõistmist, kujutlusvõimet, loovust ja kunstimaitset;
- arendab mõtlemist ja analüüsioskust;
- huvitub kirjandusest ja paikkonna kultuurist;
- õpib hankima teavet erinevatest allikatest; harjub kasutama sõnaraamatuid ja käsiraamatuid.

1. klass

Juhtmotiivid

Esimese klassi õpilasele on maailm tervik. Sellest lähtuvalt on ka keeleõpetus tervik. Põhitähelepanu on elaval, ilusal, mõtestatud keelekasutusel. Põhitunni rütmilises osas on tähtis koht ühisel retsiteerimisel, laulu- ja ringmängudel, nn. keeleväänajatel (täpne artikulatsioon) ja ruumitunnetusharjutustel (keha koordineerimine, vasak-parem, üleval-all, ees-tagas). Rütmilise osa harjutused on seotud liikumise ja keeležestide kasutamisega. Õpetaja kasutab laste matkimisvõimet – lapsed teevad rõõmuga järele seda, mida õpetaja ees teeb, imiteerides ka kõne rütmi, häälikuid, intonatsiooni. Kui klass on rütmilise osaga ühtsesse rütmi ja töömeeleollu viidud, järgneb tööosa, mille kestel omandatakse/harjutatakse uut ainesisu.

Esimeses klassis arendatakse kuulmismeelt. Kuulatatakse ümbrust, õpitakse kuulama õpetajat ja kaasõpilasi. Tähelepanelik kuulamine on pildilise õpetuse alus, mis võimaldab sisemise aktiivsusega luua kuuldu põhjal elavaid kujutluspilte. Selline sisemist aktiivsust ärgitav kuulamine loob teadlikult vastukaalu tänapäeva meediast tulenevale passiivsele pilditarbimisele. Põhitundi lõpetav jutustav osa kuulub samuti õpetaja jutustuse tähelepanelikule kuulamisele. Esimeses klassis on jutustusaineks valdavalt muinasjutud.

Esimese klassi vestlusteemad lähtuvad loomulikest suhtlemisolukordadest: muljete jagamisest õpetaja ja klassikaaslastega, küsimustele vastamisest, mängudest, eelmisel päeval õpetaja poolt jutustatu meenutamisest.

Esimese klassi täheõpetus käsitleb joonistähti. Täht kui abstraktsioon seostatakse kujutluspildiga, mis tekib õpetaja loodud täheloost. Tähed maalitakse kriitidega suureformaadilistesse ainevihikutesse. Tehakse joonistähedega kirjaharjutusi. Harjutatakse sõnavahe hoidmist ja lause tunnetust, teksti paigutamist, ära kirja tahvlilt.

Alates esimesest klassist harjutavad lapsed otstarbeliste lühitekstide kirjutamist: sünnipäevaõnnitlused, teated koju, kutsed.

Emakeeles õpitud luuletusi esitatakse koos klassiga kooli kuupeol. Koos esinemine annab vajaliku turvatunde ning kasvatab esinemisjulgust.

Õppesisu

Keel oma loomulikes, traditsioonilistes avaldumisvormides: jutud ja muinasjutud, rahvajutud, laulud, mängud, laulumängud, luuletused ja salmid, mõistatused, vanasõnad, korrektne kõnekeel.

Artikulationiharjutused.

Ruumitunnetusharjutused.

Kuulamisharjutused.

Ühisretsitatsioonid.

Rütmiline, kehalist tegevust kaasav silbitamine.

Täis- ja kaashäälikud, joonistähed ja tähestik.

Aabits (õpilase kujundatud ainevihik).

Kirjaharjutused (ärakiri tahvlilt).

Teksti paigutus.

Sõnavahe, lause lõpp, punkt.

Õnnitlus, kutse, teade.

2. klass

Juhtmotiivid

Õpetaja elav, korrektne, mõtestatud keelekasutus on endiselt tähtsaim osa õpetusest. Jutustava osa muinasjuttudele lisanduvad valmid, loomamuinasjutud ja legendid, jutustused loodusest. Õpetaja võib jutustamisteemasid varieerida lähtuvalt klassi eelistustest ja vajadustest. Õpetaja harjutab fantaasiat ka enda loodud jutukestega või siis kasvatuslikel eesmärkidel kasutatavate lookestega, kus õpetaja annab jutustuse vormi klassis toimunud reaalsele sündmusele ning püüab leida sellele rahuldava lahenduse. Jutustava osa sisu kaudu toimub mälu arendamine: põhitunni jutustavas osas kuuldot palub õpetaja lastel järgmisel päeval meenutada.

Kirjutamisel toimub üleminek väikestele trükitähtedele. Ka neid kirjutatakse suureformaadilistesse ainevihikutesse, pöörates nüüd erilist tähelepanu tähtede proportsioonidele. Harjutatakse ärakirja tahvlilt, teksti paigutust paberil, suurt algustähte lause alguses. Esimeseks kirjutamismaterjaliks on suulisest varamust tuttavad lood – luuletused. Iseseisvate kirjaharjutuste kohaks saab päevik, kuhu laps kodus päeva kohta ülestähendusid teeb. Enda kirjutatut peab oskama teistele arusaadavalt ette lugeda. Klassis harjutatakse nii oma vihiku kui raamatutekstide lugemist: arusaadav häälega lugemine, jälgiv lugemine, lausekaupa lugemine, lõigu lugemine. Õpilaste erinevat võimekust arvestab õpetaja kodulektüüri valikul. Abiks lugemisrõõmu ja –huvi säilitamisele on hoolikalt valitud klassi raamatukogu, raamatute tutvustamine, teemakäsitlus lapsevanematega.

Õpitud tähtede abil hakkab laps tasapisi jutustusi üles kirjutama ning hiljem koostama loodusteemalisi lühikesi kirjeldusi õpitu kohta.

Hääliku ja häälikupikkuse tajumist harjutatakse mitmesuguste keelemängude ja toetavate kehaliste liigutustega.

Õppesisu

Keel loomulikes, traditsioonilistes avaldumisvormides.

Väikesed trükitähed, nn raamatutähed.

Tuttavate lugude, luuletuste kirjutamine.

Ainevihiku koostamine.
Ärakiri tahvlilt.
Etteütlemise järgi sõnade kirjutamine.
Oma kirjutamisvea parandamine, kui sellele on osutatud.
Väikesed loovtööd vahetult kogetu põhjal.
Õnnitluse, kutse sisu ja vormistamine.
Teksti kompositsiooni esmane teadvustamine kirjutamisel: pealkiri, loo alustamine, sisu, lõpetus.
Teksti paigutamine vihikulehele.
Suure algustähe kasutamine lause alguses, inimese- ja loomanimeses, kohanimedes.
Silbitamise õppimine kehalist tegevust kaasava rütmi abil ja alalõua liikumist tajudes.
Poolitamise kasutamine praktilisest vajadusest lähtuvalt, ainevihikusse kirjutamisel.
Häälikupikkuste diferentseerimine.
Vestlused igapäevaelu teemadel.
Ühisretsitatsioonid.
Kirjeldusharjutused.
Tunnistussalmide (vt hindamine) individuaalne esitamine.

3. klass

Juhtmotiivid

Kolmandas klassis lisanduv jutustamismaterjal on seotud nii maailmakultuuri (loomislood) kui paikkondliku elu-olu ja rahvapärимusega (vana-aja elu, kombed, töö ja elukutsed). Viimases osas toimub lõimumine koduloo õpetamisega. Rahvatarkusi õpitakse tundma ka valmide kaudu.

Klassis tekkivad igapäevaolukorrad võimaldavad loomulikult viisil korrigeerida ja harjutada kõnelemist erinevates suhtlussituatsioonides: küsimine, vastamine, selgitamine, keeldumine, nõusolek, vabandamine jne.

Kirjutamisel toimub üleminek seotud kirjale. Harjutatakse mitmeid võimalusi ja tähtedevahelisi seoseid. Seotud kirjas kirjutamist harjutatakse päevikus ja/või ilmavaatluspäevikus ja/või lugemispäevikus, samuti teiste ainete ainevihikutes. Vahetult kogetu kirjeldamist harjutatakse ka etteantud sõnade järgi. Õigekirja õppimisel rõhutatakse selle sotsiaalset aspekti, st õigekiri kui inimestevaheline kokkulepe, mis kergendab üksteisest arusaamist. Kirjatöodes väärtustatakse eelkõige sisu ja püütakse säilitada loomis- ja kirjutamisrõõmu.

Aineks sobivad muinasjutud, värss-näidendid, valmid jms. Näidendit käsitletakse perioodõppe raamis toimuva projektina, mis arendab mitmekülgset keele- ja väljendusoskust.

Grammatika algsel õpetamisel 3. klassis on oluline, et õpetaja seostaks õpitava lapse tahte ja tunde. Tegusõnaga seostuv tehakse koos mänguliselt läbi. Tundepäraselt kogetakse erinevate lausetüüpidega – küsi-, hüüd- ja jutustava lausega – kaasnevat kõnemeloodiat. Käänd- ja pöördvorme teadvustatakse küsimuse ja vastuse läbi. Heaks vahendiks selle tarvis on mõistatused. Üksikuid õpitavaid vorme ei seota veel grammatikaterminitega. Kõik kokkuleppelistesse grammatikareeglitesse puutuv selgitatakse lastele vastavate kujutuspiltide, luuletuste jms toel. Selliseks algseks grammatikaõpetuseks kasutab klassiõpetaja oma loovat pedagoogilist fantaasiat. Õpitu omandatakse ümbritseva ja keele kohta tähelepanekuid ning õpetaja autoriteedile toetudes. Harjutamise käigus jõutakse mõiste sisuni ja sõnastatakse reegel.

Õppesisu

Seotud kiri.

Ärakiri tahvlilt või raamatust.

Tähestik (lisa: võõrtähed).

Loovtööd.

Ümberjutustused tuttavate tekstide põhjal.

Väit-, küsi- ja hüüdlause.

Lauselõpumärgid.

Nimi-, omadus- ja tegusõnade äratundmine ja nimetamine.

Küsisõnad, käandsõna ja pöörsõna vormide moodustamine küsisõna abil (mõistatuste esitamine: kellel on...?)

Asesõnad.

Õigekiri.

Häälikupikkus.

i ja j õigekiri, h sõna alguses.

k, p, t omasõnade alguses; k, p, t s-i kõrval.

b, d, g kirjutamine tuntumate võõrsõnade alguses.

Kaashäälikuühendi põhireegel.

Ainsuse ja mitmus.

Sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände õigekiri.

Pöördelõppude õigekiri.

Vestlus päevakohastel teemadel.

Küsimused ja vastused.

Kõnelemine mitmesugustes olukordades: palumine, küsimine, tänamine, selgitamine, keeldumine, vabandamine (klassis, koolis, bussis), suhtlus sõbraga ja täiskasvanuga.

Jutustus, läbielatu, kuuldu, loetu põhjal, ümberjutustus).

Ühisretsitatsioonid.

Näitemängud, valmid, värvid või stseenid.

Tekstide ettelugemine klassikaaslastele, lugemise järjepidev harjutamine.

Loetu mõistmine: ümberjutustamine.

Kodulektüür, 3 raamatut.

Taotletavad õpitulemused

3. klassi lõpetaja:

- oskab kuulata jutustamist koos sisemiselt *aktiivse pildiloomega*;
- loeb õpitud teksti selgelt, ladusalt, õigesti ja sobiva intonatsiooniga;
- mõistab valjult ja endamisi lugedes teksti sisu, oskab seda ümber jutustada, vastata teemakohastele küsimustele;
- oskab töötada eakohase tekstiga õpetaja poolt antud juhiste alusel;
- tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi; muinasjutu, mõistatuse, vanasõna;
- on lugenud vastavalt individuaalsele võimekusele lastekirjandust, oskab loetud teostest kõnelda; oskab moodustada küsimusi ja neile vastata loetud teksti kohta
- oskab mõnda luuletust peast esitada;
- oskab ühist tempot hoides klassiga koos luuletusi retsiteerida;
- oskab klassiga koos rütmiliselt astudes ja/või plaksutades sõnu silbitada;

- oskab kuulata eakohast teksti ja toimida saadud sõnumi kohaselt;
- oskab küsimuste toel arusaadavalt edasi anda õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, teatrietenduse sisu;
- oskab kõnes ja kirjas kasutada terviklauseid;
- oskab koostada kutset, õnnitlust, teadet;
- oskab arusaadavalt jutustada läbielatud sündmustest;
- oskab end arusaadavalt väljendada suhtlusolukordades: palumine, küsimine, selgitamine, keeldumine, vabandamine, tänamine;
- teab peast tähestikku;
- eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, liitsõna, lauset;
- paneb tähele häälikupikkuseid ja püüab neid kirjajarjutustes õigesti märkida;
- oskab kirjutada omasõnade algusse k, p, t, tuntumate võõrsõnade algusse g, b, d;
- oskab kirjas õigesti kirjutada käändsõna mitmuse nimetava lõppu ja tegusõna pöördelõppe;
- oskab kirjas õigesti kirjutada ainsuse sisseütleva, ilmaütleva ja kaasaütleva käände lõppu;
- oskab piiritleda lauset ja panna lauselõpumärke;
- oskab asesõnu õigesti kirjutada;
- oskab kasutada suurt algustähte lause alguses, *inimese- ja loomanimeses* ning tuntumates kohanimeses;
- kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja seoseid, kirjutab loetava käekirjaga;
- oskab tahvlilt ja kirjalikust tekstist ära kirja teha;
- oskab teksti vihikusse paigutada.

4.–6. klass

Juhtmotiivid

Kümnenda eluaasta paiku küpseb uus eneseteadvus. Kõik varasematel aastatel ühisvarana omandatu hakkab nüüd individualiseeruma, muutuma isiklikuks teadmiseks. Metoodiliselt tähendab see erinevaid töövorme, valikülesandeid, aine suuremat diferentseeritust lähtudes õpilase võimetest. Kunstiline ja tegevuslik printsiip õpetuses on endiselt olulised.

Selles vanuses õpilased huvituvad ümbritseva maailma nähtustest. Uue rõhuasetuse loob jutustamisaine: 4. klassis lood põhjamaade eepostest, 5. klassis hommikumaa kultuuride pärimused ja 6. klassis uuemat ajalugu ja geograafiat käsitlevad jutustused. Kirjanduse liike ning proosažanre saab käsitleda nii põhitunni sisuna („Kalevipoeg”, kreeka mütoloogia jt) kui põhitunni jutustavas osas.

Teisel kooliastmel jõuavad õpilased eelpuberteeti. Seoses õpilaste omavaheliste suhetega saab õpetaja ikka ja jälle kasutada situatsioonist lähtuvaid omaloodud kasvatuslikke lugusid, mida õpilased nüüd muidugi selgemalt läbi näevad, kuid mis kaudse kasvatusvahendina seda enam toimivad.

Lapse individualiseerumisele vastab ühisretsitatsioonide uus esitusviis – ühisosa kõrval on tekstist lähtuvalt ka individuaalse esituse kohad. Samal printsiibil ehitatakse üles 5. klassi näidend. 5. klassile omast tugevat rütmilist mälu arvestades on näidend soovitatavalt värsivormis.

Kunstiliselt kujundatud kõne kõrval harjutatakse igapäevasituatsioonide, dialoogide ja lugemispalade põhjal korrektset kõnekeele kasutust. Tähtsal kohal on tekstitaju arendamine - neutraalse ja kujundliku, igapäevase ja kunstilise keelekasutuse eristamine, nende otstarbe mõistmine.

Tekstiõpetuseks annavad emakeele kõrval ainet ka teised aineperioodid, nt loodusõpetus, geograafia ja ajalugu. Õpitakse suulise teksti tähelepanelikku kuulamist, sellest kava põhjal või vabas vormis kokkuvõtte tegemist, selle suulist edasiandmist. 6. klassi esimene füüsikaperiood annab ainet objektiivseteks katsekirjeldusteks. Seoses klassi ühisüritustega kasutatakse võimalust harjutada tarbetekstide koostamist: küsida informatsiooni ja sõlmida kokkuleppeid. Tekstiõpetus on suunatud sellele, et selgelt ja lakooniliselt esitada oma plaane ja soove, tugevdada ja arendada võimet ja valmidust tekstidest täpselt aru saada, koolitada ärksat vaatlusoskust. Tekstiõpetus teisel kooliastmel vahendab seost elupraktikaga, elamustel ja fantaasial põhinevad kirjandid jäävad kolmanda kooliastme lõppu.

Selles vanuses on võimalik emakeele ülesehitusliku eripära teadlik käsitlemine. Teadvustamisprotsessi iseloomustab järk-järguline ülesehitus. Kui 3. klassis käsitleti vaatlvalt nii nimi- kui tegusõnu koos vastavate küsimustega (nt mõistatuste läbi), siis 4. klassis tegeldakse tegusõna ja 5. klassis nimisõna muutevormidega vastavalt nende erinevatele funktsioonidele. Kehtib nõue, et nimetused-terminid võetakse kasutusele siis, kui grammatilised fenomenid on kogemuslikult tuttavaks saanud. Niipalju kui on mõttekas, kaasab õpetaja nimetuste otsinguil ka laste ettepanekuid. Keeleteadmised avarduvad, kuid jäävad rakenduslikuks. Õpitud keelematerjalist tuletatud grammatikareeglid on soovitatav kirjutada eraldi reeglitevihikusse, mis leiab kasutamist ka järgnevatel aastatel.

4. klass

Õppesisu

Õigekeelsus

Tegusõna pööramine, ajad (olevik, minevik, täisminevik, enneminevik).

Pöördsõna lõppude õigekiri.

Ärakiri tahvlilt, raamatust.

i ja j õigekiri, h sõna alguses.

Sõnade poolitamine.

Liitsõna.

Häälikupikkuse ja kaashäälikühendi märkimine kirjas.

Kaashäälikuühend. Erandlik kasutamine liitsõnades.

Ülipika sulghääliku kirjutamine täishäälikuühendi järel.

b, d, g, f, š, ž tuntumates võõrsõnades.

Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetustes.

Eitav ja jaatav kõne.

Otsene kõne, kirjavahemärgid.

Tekstiõpetus

Vahetu suulise esituse kuulamine.

Proosa-, luule- tarbe- ja teabetekstide lugemine, mõistmine.

Etteütlused.

Tegevuse aega ja isikut muutev ümberjutustus.

Kirjalik tekst õpetaja jutustuse põhjal.

Jutustav ja kirjeldav tekst tugisõnade abil, loovtööna.

Kava koostamine, kava järgi kirjutamine.

Tarbetekstide koostamine: kiri, lühisõnum, seletuskiri, kuulutus, avaldus, õnnitlus, kutse.

Kirjandus

Põhjamaade eeposed.

„Kalevipoeg“. Rahvaluule rütmiline retsiteerimine.

Kujundiline keel.

Alliteratsiooni ja assonantsi sisaldavate tekstide lugemine, murdekeelne luule.

Erineva temaatika, rütmi ja riimidega luule.

Klassi- ja kodulektüür.

Raamatukogu kasutamine.

5. klass

Õppesisu

Õigekeelsus

Sõnaliigid: nimi-, omadus-, arv-, ase- ja tegusõna.

Käänamine, ainsus ja mitmus, käändsõnavormide moodustamine küsimuste alusel, mitmuse nimetava ja -sse- lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus.

Küsivad asesõnad, asesõnade erandite õigekirjutus, asesõnade käänamine.

Liitsõna.

Ülipikk s, l, m, n jne. kaashäälikühendis.

Omadussõna võrdlusastmed, kõige-ülivõrre.

Omadussõna käänamine, omadus- ja nimisõna ühildumine.

Nimisõnade kokku-lahku kirjutamine.

Kaashäälikuühendi erandreeglid.

Lauseliikmed: alus, öeldis, sihitis, määrus, täiend.

Süntaks: lihtlause, liitlause, koondlause.

Koma (sest, et, aga, siis, kuid ja küsivate asesõnade ees).

Lühendid.

Sõnavara: sünonüümid, antonüümid.

Suur ja väike algustäht kohanimes, ajaloolistes sündmustes, rahvuste ja keele märkimisel.

Tekstiõpetus

Vahetu suulise esituse kuulamine (jutustamine, lugemine).

Heksameeter Vana-Kreeka eepostes. Heksameetrilise värsimõõduga tekstide esitamine koos liikumisega.

Vestluse kuulamine.

Olulise ja ebaolulise teabe eristamine ja esitamine vestluses.

Kirjeldava, jutustava, iseloomustava teksti kirjutamine tugisõnade või kava abil, ümberjutustus (seotus ajaloo, geograafia, taime- ja loomaõpetusega).

Isikliku kirja kirjutamine. Ümbriku vormistamine.

Tekstide viimistlemine.

Teabetekstide kirjutamine: seletuskiri, palve, teade.

Teksti kompositsioon: sissejuhatus, teemaarendus, lõppsõna.

Teksti sisu ja pealkiri.

Teksti vormistamise harjutamine.

Teabetekst: teatmeteosed, sõnastikud, tabelid.

Juhendi lugemine ja selles sisalduva teabe mõistmine, lõimuvalt teiste õppeainetega.

Mõisted: kiri, kirjeldus, jutustus, iseloomustus, juhend, lühisõnum.

Kirjandus

Vana-Ida kirjanduse näited (integreeritult ajalooa).

Vana-Kreeka mütoloogia, eeposed (integreeritult ajalooa).

Tõepärasus ja fantaasia. Mütoloogia ja ajaloolised jutustused.

Rahvaluule.

Draama: näidend.

Klassi- ja kodulektüür.

6. klass

Õppesisu

Õigekeelsus

b, d, g, f, š, ž võõrsõnades, etimoloogia, kreeka ja ladina keelest tuletatud sõnad nende tähendus.

Sõnaraamatute (ÕS, VSL) käsitlemine: sõna tähendus ja õigekiri.

Suur ja väike algustäht koha- ja isikunimedes, perioodilistes väljaannetes, teoste pealkirjades, keelte ja rahvuste nimetuses, kalendri tähtpäevade kirjutamisel, ajaloosündmuste märkimisel.

Käändsõna kokku- ja lahkukirjutamise põhijuhtumid: nimisõna + nimisõna, nimisõna + omadussõna, kohanimede kokku- ja lahkukirjutamine.

Arvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine.

Käändsõna käänamine ja kasutamisevõimalused.

Käändsõna veakriitilised vormid, ühildumine.

Otse- ja kaudkõne mõistmine ja kasutamine, otsekõne ja selle kirjavahemärgid. Üte.

Süntaksiõpetus: lauseliikmed – alus, öeldis, sihitis, määrus, täiend (öeldistäide).

Kirjavahemärkide kasutamine loetelus ja liitlauses järjestikuse asetusega osalause puhul.

Sidesõnad (ja, ning, ega, ehk, või, kui ka) mille puhul koma ei tarvitata.

Sidesõnad (sest, et, aga, kuid, vaid, küsivad asesõnad), mida kasutatakse koos komaga.

Omadussõna võrdlusastmed, i-ülivõrre.

Tekstiõpetus

Vahetu suulise esituse kuulamine.

Jutustava, kirjeldava, iseloomustava, võrdleva teksti kirjutamine tugisõnade ja kava abil (oskust arendatakse kõigi jutustavate ainete tundides).

Ärikirjad, blanketid, ankeedid ja nende täitmine.

Dialogi kirjutamine.

Teksti põhjal alguse või lõpu lisamine.

Teksti eesmärgistamine, kavandamine, eeltöö kirjutamine, viimistlemine ja vormistamine.

Meediatekst: uudis, kuulutus, ajalehetekst.

Fakti ja arvamuse eristamine.

Projekt: klassi ajalehe väljaandmine.

Mõisted: kirjeldus, iseloomustus, dialog, monoloog, juhend, teatmeteos, tabel, kuulutus, uudis.

Sõnavara: antonüümid, sünonüümid, homonüümid.

Teemakohase materjali leidmine teatmeteostest, raamatukogust.

Kirjandus

Proosa: muinasjutt, muistend, valm, ajalooline jutustus, eepos, fantaasiajutt, seiklusjutt, kriminaaljutt, loomajutt; humoresk, anekdoot, naljand.

Klassi- ja kodulektüür.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpetamisel õpilane:

- oskab retsiteerida õpitud luulet, eeposekatkeid jm tekste;
- oskab kirjas õigesti märkida häälikupikkust, i ja j õigekirja, sõnaalguse h-d;
- oskab rakendada kaashäälikuühendi põhireeglit;
- tunneb kashäälikuühendi erandreeglit liitsõna ja –gi, -ki liite puhul;
- oskab sõnu poolitada;
- oskab nimisõna kokku- ja lahkukirjutust tüüpjuhtumil;
- oskab kasutada suurt algustähte nimedes, teoste ja perioodiliste väljaannete pealkirjades, ajaloosündmuste, rahvuste, keelte ja kalendripühade märkimisel;
- oskab kasutada tavalühendeid;
- teab või oskab vajadusel sõnastikust leida oma- ja võõrsõnade tähendust ja õigekirjutust;
- oskab leida sünonüüme ja neid tekstis korduste vältimiseks kasutada;
- tunneb tekstist ära nimi-, omadus-, arv-, ase- ning tegusõnad; oskab õigesti kasutada käände- ja pöördvormi, ainsust ja mitmust, olevikku ja minevikku;
- oskab kasutada omadussõnade keskvärret ja kõige-ülivõrret, i-ülivõrret;
- oskab moodustada ja kirjavahemärgistada lihtlauseid, sh koondlauseid ning lihtsamaid liitlauseid;
- oskab lauses siduvaid sõnu kasutada;
- oskab otsekõnet ja ütet kirjavahemärgistada;
- oskab jutustada ja kirjutada sündmusest; kirjeldada; edastada teavet selgelt ja ühemõtteliselt; eristada tõepärasest fantaasiast;
- oskab koostada kirja; vormistada ümbriku;
- oskab vestlust alustada, kaasvestlejat kuulata ja keskustelu sobivalt jätkata;
- oskab loetust ja kuuldust olulist leida, seda oma sõnadega edasi anda ning saadud teavet kasutada;
- oskab tekstiga iseseisvalt töötada: esitada teksti kohta küsimusi, küsimustele teksti põhjal vastata;
- oskab lugemispala kavastada;
- oskab teksti ette lugeda, jutustada tekstilähedaselt ja kokkuvõtlikult;
- oskab lihtsa tabeli sisu sõnadega kokku võtta;
- oskab nimetada lastekirjanikke, nende teoseid;
- tunneb ära muinasjutu, muistendi, kõnekäanu, valmi, seiklusjutu;
- oskab eristada kirjandusliike: proosa, luule, draama;
- oskab esitada luuletust või proosakatkendit; esineda dialoogis;
- vormistab kirjalikud tööd korrektselt;
- oskab leida raamatukogust soovitud raamatut.

7.–9. klass

Juhtmotiivid

Puberteedieas noored on sisemiselt äärmiselt tundlikud. Maailma poole suunatud suletud või robustse võitu hoiak on nii mask kui kaitse, mida sisemine ümberehitus sel ajal vajab. Kui klassiõpetaja on eelnenud aastail loonud õpilastega usaldusliku suhte, toetab see noori ka puberteediea kriisis. On oluline, et põhitundide rütmilises osas ei unustataks luulet kogu tema mitmekesisuses, kuni kaasajani välja. Vormiliselt on tegu endiselt ühisretsitatsiooniga, milles sisust ja kompositsioonist lähtuvalt üha enam domineerivad individuaalselt esitatud värsid/repliigid/salmid. Ühistöö tulemust esitletakse kuupeol.

Murdeas otsitakse tõde ja ideaale. Emakeele õpetuse ülesanne on toetada noorte ideaale ja võimaldada samaaegselt reaalsuses orienteerumist. Puberteediea hingelise ebastabiilsuse kõrval käsitleb keeleõpetus midagi kindlat ja objektiivset – grammatikat. Jutustamisainena käsitleb klassiõpetaja 7. klassis lugusid maailma rahvaste elust-olust, maadeavastustest ja leiutistest, biograafiaid.

Üks suuremaid klassi ühisprojekte kolmandal kooliastmel on 8. klassi näidend. Aineks on draamakirjanduse klassika, eesmärgiks etenduse väljatoomine. Projekti võib kaasata nii käsitöö (kostüümid), puidutöö (rekvisiidid) kui kunstiained (lavakujundus, muusika).

Noorte jõudmisega 9. klassi lõpeb kaheksa-aastane orienteerumine klassiõpetaja isiksusele. Tema asemele tulevad nüüd aineõpetajad, kelle ainekäsitus ja materjali sisu arvestavad noore inimese vanusega. Ärkav mõtlemisjõud ja otsustusvõime saavad mõistuse ja loogika tugevdatud koolituse läbi nüüd paraja koormuse.

9. klassi eesti keele ja kirjanduse perioodides käsitletakse aineid, teemasid ja motiive, mis tugevdavad ning jaatavad noorte ärkavaid idealistlikke jõude. Õpilastele esitatakse olemasolevat ja näiliselt lahendamatu maailma vastandlikkust, mis võib olla nii traagiline kui koomiline. Selles väljenduvad naer ja nutt, huumor ja traagika, vastandite pingeväli. Teadlik ümberkäimine kirjutatud ja loetud sõnaga peab andma noore inimese spontaansetele ja impulsiiv-subjektiivsele tundeelule suuna ning kaasa aitama maailma mõistmisele.

Lisaks praktilisele tegelemisele luule ja ilukirjandusega toimub perioodide vältel ka oma keele väljaarendamine ja hooldamine. Korraldatakse ja kinnistatakse grammatikat, võimalusel seoses võõrkeeleõpetusega ja arvestades ortograafiat ning interpunktsiooni, samuti diferentseeritud väljendusoskust sõnakasutuses ja süntaksis. Subjektiivselt jutustavat, objektiivselt kirjeldavat ning üldiselt arutlevat kirjandivormi harjutatakse võrdselt (sisukokkuvõtte, tekstide ja õppevestluste kokkuvõtted, protokollid, pildi- ja katsekirjeldused, ümberjutustused, meeolupildid). Võib ümber teha kirjanduslikke eeskujusid. Stiilitunnet arendatakse tekste võrreldes ja luues. On hea, kui üks klass kolmandal kooliastmel toimetab kooli ajalehte.

Teemakeskne vestlus, dialoog ja mõttevahetus tundides annavad üha enam tooni. Periood- ja aineõppe tundide võimalike töövormide hulka kuuluvad mitmesugused individuaalse töö vormid koos tulemuste esitlemisega.

7. klass

Õppesisu

Õigekeelsus

Pöördsõna ja pöördsõnavormistik: ajad, kõneviisid, tegumood, jaatav ja eitav kõne.

Pöördsõna kokku- ja lahkukirjutamine.

Tüve muutused ja astmevaheldused nii käänd- kui pöördsõnades, soovitatavad i -mitmuse vormid.

Omadussõna võrdlusastmed, i – ülivõrde vormid.

Kõneviisid (kindel, käskiv, tingiv, kaudne), tegumood.

Omadussõna kokku- ja lahkukirjutamine.

Muutumata sõnade (määrsõna, kaassõna) kokku- ja lahkukirjutamine.

Ortograafia põhireeglid, sh kaashäälikuühendi põhireegel ja erandreeglid.

ÕS ja selle käsitlemine.

Võõrsõnad.

Tekstiõpetus

Suuline tekst elavas esituses, kuulamine, ümberjutustamine.

Proosa-, luule-, draamateksti kuulamine, lugemine, esitamine.

Teabetekst: ülevaade, kokkuvõte, ideeskeem, teabeteksti eesmärk ja eripära.

Lugu, kirjeldus, referaat.

Kirjutamine tugisõnade, kava abil ja loovtöödena.

Omalooming.

Teksti vastavus teemale ja eesmärgile.

Teksti kompositsioon: sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus, teksti vormistus, esitus.

Jutustuse, muinasjutu, muistendi ülesehituslik omapära, võrdlemine, kirjutamine.

Kirjandus

Rahvaluule liigid: regivärss, naljand, anekdoot, pajatus, muistend, muinasjutt.

Eepika: ajalooline jutustus, memuaarid, reisikiri.

Lüürika: ballaad.

Mõisted: lüürika, eepika, draama; nendega seotult käsitletavat mõistet.

Lektüür: ilukirjandus võimalikult laias žanrivalikus, et tekiks mõistmine eripärasuse suhtes.

8. klass

Õppesisu

Õigekeelsus

Lause tähendusosad ja lauseliikmed.

Lihtlause, koondlause.

Liitlause: rind- ja põimlause.

Lauselühend, selle kasutamine sõnastuse rikastamisel.

Lisandi kasutamine.

Ülevaade kirjavahemärkide kasutamisest erinevates lausetüüpides.

Otse- ja kaudkõne, kirjavahemärkide kasutamine.

Sõnavara: sünonüümid, homonüümid, antonüümid, paronüümid, termin ja mõiste.
Sõnavormide tüvi, liide, tunnuse lõpp.
Olulisemad keelekäsiraamatud.
Ortograafia põhireeglid (etteütlused).
Võõrsõnade õigekirjutus.

Tekstiõpetus

Suuline tekst elavas ettekandes, kuulamine, ümberjutustamine.
Biograafiad. Õpetaja jutustusena; kodulektüürina, kokkuvõttena klassikaaslastele jutustamiseks.
Draamatekst. Draamateksti liigendus: vaatus, stseen, dialoog, repliik.
Stiiliõpetus. Suulise ja kirjaliku eneseväljenduse eripära, stiili ja sõnavara erinevused.
Tarbetekst: avaldus, elulookirjeldus, seletuskiri, protokoll, referaat.
Jutustava, kirjeldava, võrdleva teksti koostamine (integreeritult ajaloo ja loodusainetega).
Kõne, lühiettekanne. Diktsioon, kõne selgus.
Kõne esitamine.
Meediatekst: juhtkiri, intervjuu, reportaaž, arvamus, tele- ja raadiotekstid, veebilehekülg, meediateksti vastavus teemale ja eesmärgile. Arvamuse ja fakti eristamine. Eetikaküsimused meedias.
Omalooming.
Jutustava kirjandi kompositsioon: sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus, vormistus.
Infotöö raamatukogus.

Kirjandus

Paikkonna kirjanduse ja kultuuriloo tuntumad esindajad.
Eepika võimalikult laias žanrivalikus: müüt, legend, eepos; romaan, novell, miniatuur.
Žanrimääratlus.
Romantism, realism.
Draamatika: tragöödia, komöödia, draama.
Lüürika: vabavärss, sonett. Värsimõõt.
Mõisted: komöödia, tragöödia, draama; eepika, lüürika.
Kõnekujuandid: epiteet, isikustamine, metafoor, võrdlus, kordus.
Lektüür: ilukirjandus laias žanrivalikus.

Projektitöö

Klassi näidend.

9. klass

Õppesisu

Õigekeelsus

Kirjakeel ja kõnekeel, murre.
Ülevaade keele muutumisest ja arenemisest.
Grammatika ülevaade.
Sõnade lahku- ja kokkukirjutamine olenevalt tähenduse- ja vormipõhimõttest.
Käänamise veakriitilised reksioonid.
Ortograafia põhireeglid.
Võõrsõnade õigekirjutuse põhilised erijooned.
Suur ja väike algustäht asutuste, ettevõtete, organisatsioonide nimedes ja nimetustes.
Kirjavahemärgid.
Lühendid ja lühendamise.

Sõnavara: antonüümid, sünonüümid, homonüümid.

Tekstiõpetus

Ilukirjanduslikud näidistekstid.

Funktsionaalstiilid.

Lausete seostamine lõiguks, tekstiks.

Kirjaliku eneseväljenduse sõnavara ja stiili eripära arvestamine.

Referaadi kirjutamine: teemakohase info kogumine, süstematiseerimine, refereerimine, allikatele viitamine, allikaloetelu koostamine, sõnastus, vormistamine (integreeritult ajaloo ja loodusõpetusega).

Kõne, lühiettekanne, diskussioon. Oma arvamuse esitamine ja põhjendamine.

Kunstiteoste meeleoludest ja kujunditest kõnelemine (integreeritult kunstiajalooa).

Teksti analüüsimine ja tõlgendamine, oma arvamuse esitamine.

Tarbe-, teabe-, meediatekstide koostamine ja vormistamine. Elulookirjeldus.

Jutustava, kirjeldava, arutleva teksti kirjutamine.

Tarbekirjade koostamine (volitus, seletuskiri, elulookirjeldus jm.).

Kirjandus

Kirjandusvoolud ja –žanrid. Žanri määratlus.

Eesti ja Euroopa kirjandusloo tuntumad esindajad, kirjanduslikud näited.

Realism ja romantism, nende tunnused ja tuntumad esindajad eesti ja väliskirjanduses.

Huumor kirjanduses.

Filmistsenaarium.

Mõisted: kirjandusvool, žanr; lüürika, eepika ja draama ning nendega seostuvad mõisted.

Lektüür: ilukirjandus laias žanrivalikus.

Taotletavad õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- oskab rakendada häälikuõigekirja reegleid, õigesti kasutada suurt ja väikest algustähte, sõnu kokku ja lahku kirjutada;
- oskab õigesti kasutada käändeid ning pöörsõna käändelisi ja pöördelisi vorme;
- oskab kirjavahemärgistada koondlauset; rind- ja põimlauset (v.a keerulised segaliitlauseid); lihtsamat lauselühendit; otse- ja kaudkõnet;
- oskab levinumaid eestikeelseid lühendeid tekstis lugeda ja kirjas kasutada;
- tunneb üldjoontes eesti keele grammatilist ehitust;
- oskab kõnelemisel ja kirjutamisel valida sobivaid keelevahendeid vastavalt suhtluseesmärkidele;
- oskab leida õigekeelsussõnaraamatust vajalikku teavet sõnade tähenduse, õigekirjutuse, vormimoodustuse, kasutusvaldkonna kohta;
- oskab leida kuuldust ja loetust olulist teavet, tuua välja probleeme, teha kokkuvõtet;
- oskab teksti liigendada;
- teab eri liiki tekstide eripära ja eesmärgi;
- oskab eristada põhilisi ajakirjandusžanreid: uudis, juhtkiri, arvamus, kuulutus, reklaam;
- oskab eristada fakti ja arvamust;
- oskab kirjutada lugu, kirjeldust, lihtsamat arutlust; uudist; avaldust, elulookirjeldust, referaati;
- oskab koostada kõnet või lühiettekanne ning seda esitada;
- oskab suulisel ja kirjalikus suhtlemises arvestada partneri iga, tutvusastet, olukorra ametlikkust;
- teab kirjanduse põhimõisteid: eepika, lüürika, draamatika; eepos, jutustus, romaan, luuletus,

- näidend; komöödia, tragöödia, draama; teema, karakter, dialoog; kompositsioon, stiil;
- teab rahvaluule liike, oskab eristada rahvaluulet ilukirjandusest;
 - teab romantismi ja realismi mõistet, nende tunnuseid ning tuntumaid esindajaid;
 - teab tuntumaid eesti ja väliskirjanikke, on lugenud vähemalt 12 ilukirjandusteost;
 - oskab lühidalt tutvustada 2–3 pikemat proosa- või draamateost, määratleda teemat, iseloomustada nende tegelasi, teose üle arutleda;
 - oskab interpreteerida ja esitada luuletust;
 - tunneb tekstist ära olulisemad kujundid: algriimi, võrdluse, isikustamise, metafoori, korduse;
 - teab paikkonna kirjanduse ja kultuuriloo tuntumaid esindajaid, oskab nendest rääkida.

MATEMAATIKA

Matemaatika põhikoolis

Matemaatika õpetamine toimub waldorfkoolis perioodõppe vormis, matemaatikaalaste oskuste kinnistamiseks rakendab õpetaja väljaspool õppeperioodi vastavalt kooli tunnijaotusplaanile harjutustunde.

Matemaatikat õpetab põhikoolis klassiõpetaja. Hiljemalt 9. klassis võtab õpetamise üle vastava ettevalmistusega aineõpetaja.

Matemaatika tunni- ja kodused tööd teeb õpilane ainevihikusse. Algastmes on ainevihik valgete lehtedega. Ülesannete lahendamiseks võib II kooliastmes kasutusele võtta ruudulised vihikud.

Waldorfkoolis on matemaatika õpetamine jagatud kolme astmesse. Esimesel astmel, mis hõlmab viit esimest klassi, kasvab matemaatika välja lapse igapäevaeluga lähedalt seotud tegevustest ja seda laiendatakse sammhaaval. Teisel astmel, 6.–8. klassini, tuleb järk-järgult esiplaanile matemaatika praktilis-rakenduslik funktsioon. Osa matemaatika sisust ja keelest on sedavõrd juurdunud igapäevaelu, et neid tundmata on inimesel raske ühiskonnas toime tulla.

Kolmandal astmel lisandub üldistamine ja abstraherimine, ratsionalistlik vaatenurk. Loogika kui matemaatika põhiline tulemuseni jõudmise viis on saanud tähtsaks vahendiks inimtegevuses tervikuna. Matemaatikatundides harjutatakse erinevate olukordade analüüsimist, püütakse jõuda antud faktidest loogiliste arutluste kaudu järeldusteni, õpitakse olulist eristama ebaolulisest, hüpoteese püstitama, ümber lükkama või tõestatama. Kõik need oskused tulevad kasuks ka teiste ainete õppimisel. Loogilise mõtlemise kultuuri järkjärguline arendamine matemaatika kaudu on osa üldisest mõtlemisvõime arendamisest. Järjepidev harjutamine, mida matemaatika nõuab, on oluline element tahtekasvatuses.

Õppe-eesmärgid

- eluline kompetentsus matemaatikaga seotud eluvaldkondades;
- koolitatud matemaatiline mõtlemisvõime:
 - üldistus- ja loogikavõime,
 - analüüsivõime,
 - arenenud ruumikujutusvõime,
 - oskus ümbritseva maailma esemeid ja nähtusi struktureerida;
- usaldus (oma) mõtlemise vastu;
- oskus arvutada peast, kirjalikult ja taskuarvutil;
- oskus reaalseid situatsioone matemaatiliselt kirjeldada, analüüsida, lahendada ning interpreteerida;
- põhiliste tasapinnaliste ning ruumiliste kujundite tundmine;
- enda teadmiste objektiivne hindamine

1. – 5. klass

Juhtmotiivid

Algastmes elab laps matemaatikasse sisse kogu oma läbielamisvõimega. Maailm on lapse jaoks tervik ja matemaatikaõpetus arvestab seda, liikudes tervikult osadeni. Lähtudes 1-st kui tervikust, saadakse kvalitatiivsel teel kõik teised arvud 1 -10-ni. Arv on midagi, mis esineb tervikus paljususena. Arvude kirjutamist võib alustada rooma numbritega, mis on vähem abstraktsed kui araabia numbrid. Matemaatilised mõisted moodustuvad seoses konkreetse tajumusega. Märksõnadeks on konkreetsus, pildilisus, liikumine. Erinevate liikumisvormide läbi ning koordineerimisharjutustega muutub arvutamine algklassides sisemiselt omaseks tegevuseks. Ainult sümbolilise esitusviisiga pole see saavutatav. Kvantitatiivsete arvukujutlustega vabalt ümberkäimise harjutamiseks kasutatakse rütmi. Selle näiteks on erinevad, peenmotoorikat või kogu keha liikumist haaravad loendamisrütmid. Rütmilis-liigutuslikult õpitakse alguses ka korrutustabeli ridu.

Arengupsühholoogia viitab olulisele muutusele lapse üheksanda eluaasta paiku. Tema side maailmaga muutub distantseeritumaks. Varasem välismaailma ja hingemaailma koosõla n.ö. murdub. Seda muutust hingelises läbielamises järgib ka matemaatika ainekava – 4. klassis hakatakse õpetama harilikke murde. Oluline on muuta murru tekkimine elamuseks. Murdude mõistmiseks ja murdarvudega arvutamiseks tuleb neid käsitleda kolmel viisil: tervikult osadeni, osalt tervikuni ja võrdluse teel. 5.klassis järgneb arvutamine kümnendmurdudega.

Esimesel kooliastmel on temati tugev seos loodusõpetuse ja kodulooga, kus esinevad analoogilised alateemad või samad mõisted, nt aja arvutamine kella ja kalendri abil.

Matemaatikat toetavaks õppeaineks on esimeses neljas klassis vormijoonistus, millest 5. klassis areneb välja geomeetria. Geomeetria eesmärk on kujutlusvõime arendamine. 5. klassi geomeetria on vabakäegeomeetria. See on üleminek vabakäe-vormijoonistusele matemaatilise täpsusega geomeetria. Joonistamisrõõmust kujunevad hoolikus ja täpsus. Vabakäegeomeetrias harjutatakse proportsioonide ja suhete hindamist, püütakse saavutada suunatud liikumise kindlust. Õpilane peab üha rohkem õppima geomeetria seaduspärasusi tunnetama, mõttega haarama ja kasutama, et siis praktilis-joonistuslikult leida lahendus. Lisanduvad geomeetriaga seotud mõisted.

1. klass

Õppetegevused

Peen- ja jämemotoorika harjutused, rütmi- ja koordineerimisharjutused, ruumis orienteerumine.

Arvude tajumine – harjutused erinevatele meeltele.

Loendamine.

Mälu arendamine.

Rooma numbrite, araabia numbrite kirjutamine.

Peastarvutamine, analüütiliselt ja sünteetiliselt harjutatud arvutustehete kirjapanek.

Õpetaja jutustatud arvutamislugu kuulamine, kujutluspildi loomine, lahenduse otsimine, ühine ülesande vormistamine vihikusse.

Erinevate abivahenditega arvutamine, matemaatilised mängud.

Õppesisu

Arvud. Arvude olemus. Arv 0.

Rooma numbrid. Araabia numbrid. Arvude ehitus kümnendsüsteemis. Ühe- ja mitmekohalised arvud.

Arvude rida 1-110. Loendamine.

Hulkade võrdlemine. Seosed: suurem, väiksem, võrdne.

Neli põhitehet. Tehtemärgid. Võrdus.
Liitmine, lahutamine, korrutamine ja jagamine 20 piires. Peastarvutamine.
Liitmistabel.
Korrutustabel rütmiliste ridadena (1 – 5, 9 ja 10).
Paarisarvud ja paaritud arvud.
Ühetehteliste tekstülesannete pildiline ja suuline koostamine ja lahendamine.

2. klass

Õppetegevused

Peen- ja jämemotoorika harjutused, rütmi- ja koordinatsiooniharjutused, ruumis orienteerumine.
Mälu treenimine.
Peastarvutamine. Ahelülesanded. Kombineeritud ülesanded.
Arvude omaduste vaatlev tundmaõppimine.
Tekstülesannete lahendamine. Teksti lugemine, mõistmine, küsimuse esitamine.
Matemaatilised mängud.

Õppesisu

Arvuruumi laiendamine kuni 1100-ni. Arvude ehitus kümnendsüsteemis.
Arvu asukoht arvureas. Arvude võrdlemine. Võrratuse märk.
Korrutustabel 10-ni. Korrutustabeli pildiline kujutamine.
Seaduspärasused arvuridades. Seosed arvuridade vahel.
Arvude kvaliteedid. Arvu tegurid. Kordarv ja algarv. Täiuslikud arvud.
Liitmise ja lahutamise ning korrutamise ja jagamise vahelised seosed.
Peastarvutamine 100 piires.
Kahe tehete tekstülesannete koostamine ja lahendamine.
Aja mõõtmine. Kell. Kalender.

3. klass

Õppetegevused

Korrutustabeli omandamine. Mälu treenimine.
Peastarvutamine. Maagiliste ruutude lahendamine.
Kirjalik arvutamine.
Tekstülesannete koostamine ja lahendamine.
Inimese kehaga seotud pikkusmõõtude kasutamine. Erinevate suuruste praktiline mõõtmine, mõõõtühikute kasutamine, teisendamine.
Mõõtmisega seotud tegevused (poe mängimine, ruumi plaani joonistamine jne).
Matemaatilised mängud, nuputamisesannete lahendamine.

Õppesisu

Arvuruumi laiendamine 1 000 000-ni.
Arvude ehitus kümnendsüsteemis: arvu järk, järguühik, järkarv, järguühiku kordne, arvu esitamine järkarvude ja järguühikute kordsete summana.
Mitmekohaliste arvude kirjalik liitmine ja lahutamine. Kirjalik korrutamine kahekohalise arvuga. 0 ja 1 korrutamistehtes. Kirjalik jagamine ühekohalise jagajaga.
Peastarvutamine 100 piires.
Arvavaldis. Tehete järjekord. Sulgude kasutamine.

Korrutustabel. Ruutarvude rida 12-ni.

Kahe ja enama tehtega tekstülesanded. Nende koostamine ja lahendamine.

Suurus kui mõõtmise tulemus.

Pikkuste mõõtmine. Vanad pikkusühikud.

Millimeeter, sentimeeter, detsimeeter, meeter, kilomeeter. Pikkusühikutevahelised seosed.

Lõigu pikkuse mõõtmine. Murdjoone pikkus. Hulknurga übermõõdu mõõtmine ja arvutamine.

Massi mõõtmine. Vanad massiühikud.

Gramm, kilogramm, tsentner, tonn. Massiühikutevahelised seosed.

Mahu mõõtmine. Vanad mahumõõdud. Liiter.

Väärtuste mõõtmine. Kroon ja sent. Käibivad rahatähed ja mündid.

Aja mõõtmine. Ajaühikud: sekund, minut, tund, ööpäev, nädal, kuu, aasta, sajand.

Vanad mõõtühikud: süld, vaks, jalg, küünar.

Ajaühikute vahelised seosed. Aja arvutamine kella ja kalendri abil.

Suuruste võrdlemine.

Nimega arvudega arvutamine (peast ja kirjalikult).

Taotletavad õpitulemused

3. klassi lõpetaja

- tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
- oskab lugeda ja kirjutada naturaalarve 1 000 000-ni;
- oskab arve võrrelda;
- oskab määrata arvu asukohta naturaalarvude reas;
- tunneb nelja matemaatika põhitehet;
- arvutab nelja põhitehte abil peast 100 piires;
- arvutab kirjalikult nelja põhitehte abil omandatud arvuruumis;
- oskab määrata tehete järjekorda arvavaldistes;
- oskab leida tehtes puuduvat komponenti;
- oskab peast korrutustabelit;
- oskab koostada ühetehtelisi tekstülesandeid;
- oskab analüüsida ja lahendada kahetehtelisi tekstülesandeid;
- tunneb õpitud mõõtühikuid ja nende vahelisi seoseid;
- oskab praktiliselt abivahendeid kasutades mõõta;
- oskab liita ja lahutada ühenimelisi arve;
- tunneb nelja aritmeetilise tehete komponentide ja resultaatide nimetusi;
- tunneb kella ja kalendrit

4. klass

Õppesisu

Peastarvutamine.

Ruutarvude rida 20-ni.

Naturaalarvud miljonini. Põhitehted - liitmine, lahutamine, korrutamine, jagamine.

Kirjalik korrutamine. Kirjalik jagamine kahe- ja kolmekohalise jagajaga. Jäägiga jagamine.

0 ja 1 jagamistehtes. Jagamine ja korrutamine 10, 100 ja 1000-ga.

Harilik murd. Murdarvu kvalitatiivne sisu.

Murdosade suuruste võrdlemine.

Osa leidmine tervikust. Terviku leidmine osa järgi.

Harilike murdude taandamine ja laiendamine. Liigmurru teisendamine segaarvuks ja vastupidi.

Ühenimeliste ja lihtsamate erinimeliste murdude liitmine ja lahutamine.

Korrutamise ja jagamise harilike murdudega.

Tekstülesannete koostamine ja lahendamine.

5. klass

Õppesisu

Arvutamine

Peastarvutamine. Kirjalik arvutamine naturaalarvudega.

Jaguvuse tunnused. Algarv, kordarv. Eratostenese sõel.

Arvu lahutamine algteguriteks. Arvude ühistegurid. Suurim ühistegur. Arvude ühiskordsed. Väikseim ühiskordne.

Harilik murd. Murru taandamine ja laiendamine. Arvutamine harilike murdudega. Harilike murdude võrdlemine. Pöördarv.

Kümnendmurd. Kümnendmurdude võrdlemine. Kümnendmurru ümardamine.

Neli põhitehet kümnendmurdudega. Korrutamise ja jagamise järguühikutega.

Kümnendmurru teisendamine harilikuks murruks.

Mõõtühikud. Mõõtühikute teisendamine.

Kolme ja enama tehtega tekstülesannete koostamine ja lahendamine.

Vabakäegeomeetria

Punkt. Sirglõik. Kiir. Sirge.

Sirgete lõikumine. Ristuvad sirged. Paralleelsed sirged.

Nurk. Nurkade liigid. Kõrvunurgad. Tippnurgad.

Ring. Ringjoon. Kõõl. Diameeter. Sektor. Segment. Lõikaja. Puutuja.

Kõõlhulknurgad.

Kolmnurk. Võrdkülgne, võrdhaarne ja täisnurkne kolmnurk.

Ruut. Ristkülik. Romb. Trapets.

6. – 8. klass

Juhtmotiivid

6. klassist alates on tähtsaimal kohal arvutamise praktiline rakendamine. Tehtav peab omama inimlikku tähendust. Raamatupidamise põhimõtteid, intress- ja protsentarvutust õpetades on võimalik toetada lapse arengut ning muuta mõistetavaks oluline osa tänapäevaelust.

Kuni 12-nda eluaastani on mõistete moodustamine seotud tegevuse ja piltlikkusega, siit edasi on võimalik hakata omandatud loogikaga haarama ja korrastama. Algebras ilmneb see selgesti: arvutamisel minnakse üle arvutamisprotsesside vaatlemisele ja üldkehtivate seoste loomisele. Lapse arengus pannakse alus mõistelisele mõtlemisele. Seda perioodi iseloomustavad märksõnad: liigitamine, kirjeldamine, defineerimine, põhjendamine – vastuse leidmine küsimustele *miks?*, *millest järeldub?* Sobivate teemade juures viib õpetaja koos õpilastega läbi katseid ja vaatlusi, et

avastada mõnd lihtsat matemaatilist tõde, saada kinnitust õpitud teooriale või koguda lähteandmeid praktiliste ülesannete lahendamiseks. Matemaatikas valdava iseseisva töö kõrval kasutab õpetaja ka aktiivõppe vorme, rühmatööd, probleemõpet, projekte jne.

Kui laps läheneb suguküpsusele, avardub tundemaailm igas suunas. Matemaatika võib selles eas olulist tuge pakkuda. Siin ei küsita subjektiivseid arvamusi ja ettekujutusi, noor inimene õpib toetuma objektiivsele mõtlemisele. Matemaatika nõuab tähelepanu mitte ainult arvu- ja kujundimaterjali suhtes, vaid eelkõige oma mõtlemise suhtes. Kui õpilasel õnnestub harjutamisega saavutada kindlus matemaatiliste funktsioonide ja seadustega ümberkäimisel, leiab ta eneseusalduse. Selle õnnestudes on noor inimene teel matemaatikaõpetuse tähtsaima eesmärgi suunas: leida usaldus mõtlemise vastu.

6. klassi geomeetrias ei tulene joonistamise esteetiline kvaliteet mitte enam dünaamikast, vaid korrast. Selleks peab õpilane omandama sirkli, joonlaua, nurklaua ja malli asjakohase kasutusoskuse. Nende tööriistadega on seotud ka üks probleem: geomeetria muutub korraga abstraktseks ega puuduta enam niivõrd vahetut läbielamist. Seda ohtu tuleb näha ja sellele vastu astuda, võimaldades õpilastele ikka ja jälle imestamiselamust. Nii on esimene sirkligeomeetria 6. klassis täpse geomeetrilise joonise ilust tuleneva tundeelamusega (imustus) seotud. Et see õnnestuks, peab õpilane õppima täpselt joonestama. Seda, mida 6. klassis imestades läbi elatakse, tuleb 7.–8. klassis mõttega haarata. Otsitakse ja formuleeritakse geomeetrilisi seadusi.

Sellel kooliastmel on mõttekas lõimida geomeetria kunstiõpetuse ja käsitööga. Erinevad voltimisülesanded arendavad käelist osavust. Täpset ruumilist ettekujutust arendab perspektiivi joonistamine 7. klassis. Geomeetriliste kehade valgusest ja varjust lähtuv joonistamine, savist modelleerimine või paberist valmistamine 8. klassis lisab geomeetria kunstilise aspekti.

6. klass

Õppesisu

Arvutamine

Protsentiarvutus. Lihtsate majandusülesannete lahendamine, hoius, intress.

Arvandmete kogumine ja korrastamine. Sagedustabel, andmete kujutamine diagrammina, aritmeetiline keskmine, kõige sagedamini esinev väärtus, suhteline sagedus.

Algebra

Algebraalne avaldis. Avaldise väärtuse leidmine etteantud muutujate väärtuste korral.

Võrre.

Geomeetria

Sirkli, joonlaua, nurklaua ja malli käsitlemine geomeetrilistes konstruktsioonides.

Punkt. Sirglõik. Kiir. Sirge. Tasand.

Lõigu poolitamine. Lõigu keskristsirge. Antud sirgele ristsirge joonestamine.

Nurk. Nurkade liigid. Nurgakraad. Nurkade mõõtmine. Nurga poolitamine.

Sirgete vastastikused asendid. Sirgete lõikumine. Kõrvunurgad. Tippnurgad.

Ringjoon. Ring.

Arv π . Ringjoone pikkus. Ringi pindala.

Kõõlhulknurgad. Puutujahulknurgad.

Kolmnurk.

Kolmnurga sisenurkade summa. Võrdhaarse ja võrdkülgse kolmnurga omadusi.

Kolmnurga konstrueerimine kolme külje, kahe külje ja nendevahelise nurga ning ühe külje ja tema lähisnurkade järgi.

Kolmnurga ümber- ja siseringjoon.

Kolmnurkade võrdsuse tunnused.

Ruudu ümbermõõt ja pindala. Ristküliku ümbermõõt ja pindala.

Kolmnurga alus ja kõrgus. Kolmnurga pindala.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpuks õpilane

oskab:

- lugeda ja kirjutada naturaalarve, harilikke ja kümnendmurde;
- arvutada peast ja kirjalikult naturaalarvude, harilike ja kümnendmurdudega ning rakendada neid oskusi tekstülesannete lahendamisel;
- teisendada kümnendmurde harilikeks murdudeks ja vastupidi;
- arvutada lihtsamate tähtavaldiste väärtusi;
- lahendada protsentülesannete põhitüüpe;
- kasutada mõõtühikuid;
- käsitseda sirklit, joonlauda, nurklauda ja malli;
- konstrueerida kolmnurka, joonestada antud sirgele ristsirget, poolitada lõiku ja nurka;
- kolmnurki liigitada;
- arvutada ruudu, ristküliku, kolmnurga ja ringi pindala ja ümbermõõtu;
- joonestada kolmnurgale sise- ja ümberringjoont;
- koostada lihtsamaid sagedustabeleid;
- graafiku järgi nähtust kirjeldada;

tunneb:

- raamatupidamise põhimõtteid;
- raha hoiustamise mehhanismi, intressi arvutamise valemit;
- kolmnurkade võrdsuse tunnuseid ja võrdhaarse kolmnurga omadusi;

7. klass

Õppesisu

Arvutamine

Positiivsed ja negatiivsed arvud.

Arvu absoluutväärtus. Vastandarv.

Ratsionaalarvu mõiste.

Arvutamine positiivsete ja negatiivsete arvudega.

Astendamine ja täisruutarvude juurimine kui arvutamisprotsess.

Täisarvulise astendajaga aste. Tehted arvu astmetega. Arvu standardkuju.

Algebra

Üksliige. Tehted üksliikmetega.

Hulkliige. Hulkliikmete liitmine ja lahutamine.

Hulkliikme korrutamine ja jagamine üksliikmega.
Hulkliikme tegurdamine. Hulkliikmete korrutamine.
Kakslükme ruudu ja ruutude vahe valemid.

Võrdus. Ühe tundmatuga lineaarvõrrand.
Võrratus. Ühe tundmatuga lineaarvõrratus.
Võrrandi ja võrratuse kasutamine tekstülesannete lahendamisel.

Geomeetria

Hulknurk. Hulknurga sisenurkade summa.
Hulknurga ümber- ja siseringjoon. Korrapäraste hulknurkade konstrueerimine ringjoone abil.

Rööpküklik. Trapets. Omadused. Pindala arvutamine.
Teisendused tasandil. Gnoomonfiguur. Täiendrööpküklik.

Ring ja ringjoon. Kesknurk. Piirdenurk. Thalesi teoreem. Ringjoone puutuja.

8. klass

Õppesisu

Arvutamine

Arvu ruutjuur. Põhitehted ruutjuurtega.

Algebra

Kuupide summa ja kuupide vahe. Kakslükme kuup.
Algebraalne murd.
Algebraaliste murdude laiendamine ja taandamine.
Algebraaliste murdude korrutamine ja jagamine. Algebraaliste murdude astendamine.

Kahe tundmatuga lineaarvõrrand.
Kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteem.
Lineaarvõrrandisüsteemi kasutamine tekstülesannete lahendamisel.
Ruutvõrrand.

Geomeetria

Kahe sirge lõikamine kolmanda sirgega. Sirgete paralleelsus.
Kolmnurga kesklük. Trapetsi kesklük.
Kolmnurga välisnurkade omadus.
Kolmnurga mediaan, kõrgus, külje- ja nurgapoolitaja. Euleri sirge. Geomeetriline koht.

Pythagorase teoreem.
Korrapärase hulknurga pindala.

Kuldloige.
Platoonilised kehad.
Prisma. Püramiid. Pindala ja ruumala arvutamine.

9. klass

Õppesisu

Arvutamine

Ühismõõduta suurused. Irratsionaalsus.
Reaalarv.

Võrrandid ja funktsioonid

Mittetäielikud ruutvõrrandid.
Taandatud ruutvõrrandi lahendite omadused.
Ruutkolmliikme tegurdamine.
Ruutvõrrandi kasutamine tekstülesannete lahendamisel.

Võrdeline seos, pöördvõrdeline seos.
Lineaarfunktsioon. Ruutfunktsioon.
Nende graafikud ja omadused.

Algebraaliste murdude teisendamine ühenimelisteks
Algebraaliste murdude liitmine ja lahutamine
Ratsionaalavaldiselise lihtsustamine
Murdvõrrand.
Võrrandite koostamise ülesanded.

Geomeetria

Kiirteteoreem.
Kolmnurkade sarnasus. Pikkuste kaudne mõõtmine.
Sarnased hulknurgad.

Teoreem kolmnurga kõrgusest.
Eukleidese teoreem.
Teravnurga trigonomeetrilised funktsioonid. Trigonomeetria põhiseosed.
Täisnurkse kolmnurga lahendamine.

Pöördkehad. Pindala ja ruumala arvutamine.
Koonuslõiked kui geomeetriline koht.

Taotletavad õpitulemused

9. klassi lõpetaja oskab:

- arvutada ratsionaalarvudega peast, kirjalikult ja taskuarvutil;
- teisendada lihtsamaid ratsionaalavaldisi;
- lahendada ja ülesande andmete järgi koostada lineaar- ja ruutvõrrandeid, lihtsamaid murdvõrrandeid ja kahe tundmatuga võrrandisüsteeme;
- lahendada ühe tundmatuga lineaarvõrratusi;
- joonestada lihtsamate funktsionaalsete seoste graafikuid ja nende abil kirjeldada vastavate seoste omadusi;
- korrastada ja töödelda lihtsamaid statistilisi andmeid ning tõlgendada arvutatud karakteristikuid;

- arvutada õppekavakohaste tasandiliste kujundite pindalaid ning ruumiliste kehade pind- ja ruumalaid;
- defineerida lihtsamaid mõisteid, lihtsamatel juhtudel teha antud eeldustest loogilisi järeldusi;

tunneb:

- permutatsioone, kombinatsioone ja vastavaid valemeid;
- Pascali kolmnurka ja üldist binoomvalemit;
- kahendsüsteemi;
- lihtsamaid funktsionaalseid seoseid;
- tasandilisi ja ruumilisi kujundeid;
- matemaatika keelt;
- õppekavakohaseid tõestusi.

VORMIJOONISTAMINE

Vormijoonistamine 1. – 4. klassini

Vormijoonistamise õpetus toimub waldorfkoolis perioodõppe vormis. Vormijoonistamise õpetamine kuulub klassiõpetaja ülesannete hulka. Vormijoonistamine sisaldab elemente kirjakeelest, geomeetriast ja joonistamisest, õppeainena toetab ta mõtlemise, kujutlemise ja tahtetegevuse vaheliste seoste kujunemist.

Vormijoonistamise esmaseks ülesandeks on äratada lapses vormimeel. See on vajalik kirjutama ja lugema õppimiseks, hiljem võimaldab see mõista nii looduses kui ka inimese loodud asjades esinevaid vorme. Harjutatakse ruumis (kogu keha kaasav liikumine) ja tasapinnal (käeline tegevus) orienteerumist ja liikumist, see pakub eriti tuge võimalikele legasteenikutele. Joonistamisel kogetakse kvalitatiivset liikumiselementi: põhiharjutused sirgete ja kaarjate vormidega tuleb alguses kogu kehaga läbi teha (kõndimine, jooksmine, suured käsivarre- ja käeliigutused) ja vähehaaval joonistusteks rahuneda lasta. Selline harjutustee nõuab lapselt enda kontsentreeritud juhtimist valdkonnas, mis on talle omane - liikumises. Vormijoonistamise vormid on alguses tähenduseta – nad ei matki midagi välist. Joonistamisel õpib laps tajuma nende iseloomulikku erinevust: sirgjoone selge suund nõuab ja toetab kontsentratsiooni, mõttega juhitud tahet. Dünaamiline, ilma selge suunata kõverjoon võimaldab individuaalsemat ruumi, tahtetegevusega kaasneb tundeelamus. Kogemine tegevuse kaudu on esimese kolme kooliaasta üks põhimotiividest.

Vormijoonistamine on toetav vahend kirjutamaõppimiseks, selle eelvorm. Teisel-kolmandal kooliaastal lisanduvad põhiharjutustele nii sümmeetriaharjutused kui ka vaba kujundus etteantud vormielementidega. 5. klassis läheb vormijoonistamine üle vabakäegeomeetriaks (matemaatika), 6. klassis geomeetriaks.

Vormijoonistus nõuab suuri vabu pindu, teatud vormide puhul ruudukujulist paberit. Sellised ainevihikud võib õpetaja koostöös lapsevanematega ise valmistada.

Õppe-eesmärgid

- ruumiorientatsiooni saavutamine;
- geomeetriliste mõistete kujundamine;
- põhiliste tasandiliste kujundite ja nende elementide tundmaõppimine;
- tähekujude harjutamine erinevate vormiharjutuste läbi;
- kirjutamiseks vajaliku käeosavuse saavutamine;
- tahte koolitamine pideva harjutamise läbi.

1. klass

Õppesisu

Orienteerumine tasandil ja ruumis. Horisontaalne, vertikaalne, diagonaalne suund.

Sirge ja kaar. Harjutused sirgete ja kaartega.

Tutvumine erinevate geomeetriliste kujunditega. Kolmnurk, nelinurk, viisnurk, kuusnurk. Nende küljed, tipud, nurgad.

Ruut. Ristkülik. Võrdkülgne kolmnurk.

Poolring. Ring. Ellips. Spiraal. Lemniskaat.

Teravnurk. Nürinurk. Täisnurk.

2. klass

Õppesisu

Sirge ja kaare rütmiline vaheldumine.

Dünaamilised vormid katkematu reana.

Suletud vormide metamorfoos.

Vormi tekkimine värvipinnast.

Horisontaal- ja vertikaaltelg. Telgsümmeetria.

Peegeldamine sirgest. Neliksümmeetria.

3. klass

Õppesisu

Dünaamilised vormid katkematu reana. Seotud kirja eelharjutused.

Sümmeetriaharjutused kahe ja enama teljega. Vertikaal- ja horisontaalpeegeldus.

Etteantud pinna vaba kujundamine. Vormide harmoonia.

Taotletavad õpitulemused

3. klassi õpilane

- kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja seoseid, kirjutab loetava käekirjaga;
- oskab teksti ja joonistusi korrektselt paberile paigutada;
- oskab jälgida ja oma vihikusse joonistada õpetaja poolt tahvlile joonistatud vorme;
- oskab õpetaja poolt tehtud joonele või kujundile lisada peegelpildis joone või kujundi;
- tunneb põhilisi tasandilisi geomeetrilisi kujundeid ja oskab neid joonistada;

4. klass

Õppesisu

Põimumine. Põimingud suletud vormina.
Ornamendid ja põimmustrid.

Taotletavad õpitulemused

- 4. klassi õpilane:
- oskab näidise järgi joonistada ornamente ja põimmustreid,
- oskab joonistada ja sõlmida sõlmi,
- omab ruumilist ettekujutust sellest, mis on ees- ja mis tagapool,
- teostab tööd kunstipäraselt.

VÕÕRKEEL

Võõrkeeleeõpetus põhikoolis

Võõrkeeleeõpetus waldorfkoolis toimub regulaarsete nädalatundidena alates 1. klassist.

Võõrkeeleeõpetuse üks peamisi eesmärke tänapäeva maailmas on arendada positiivset ja eelarvamustevaba suhtumist teistesse kultuuridesse. Erinevate keelte läbi avaldub maailm erineval viisil. Kogedes maailma diferentseeritult läbi võõrkeelte, omandavad õpilased samas uue teadlikuma suhte rahvuskultuuri ning emakeelega. Erinevate võõrkeelte valdamine loob aluse rahvusvaheliseks koostööks ning on ka rahva kultuuritaseme ja harituse näitaja.

Waldorfpedagoogika käsitleb keelt eraldiseisva olevusena/nähtusena, millegi universaalse ja samas sügavalt inimlikuna. Iga keel kannab vastava rahva hinge pitserit. Iga omandatav võõrkeel pakub uue lähenemisviisi üldinimlikule.

Võõrkeele õppimine laiendab nii maailma mõistmist kui individuaalse väljenduse võimalusi. Keelega tööd tehes avarduvad meid maailmaga ühendavad tundepärased sidemed. Areneb mitte ainult õppija väljendusviis, vaid öeldu saab ka rikkama ja sügavama sisu.

Lapse kõneorganid on pehmed, vormitavad. Uuringud näitavad, et seoses kõneorganite järkjärgulise väljakujunemisega suudavad vaid vähesed inimesed peale 12. eluaastat võõrkeeltele ainuomaseid ja iseloomulikke häälikuid tõeliselt omandada. Hea hääldus, keele intonatsiooni ja meloodia tunnetus on omandatavad varasemas eas. Sel põhjusel algab kahe võõrkeele õpetus waldorfkoolides regulaarsete nädalatundidena 1. klassis.

Võõrkeele õppimine nooremas kooliastmes toimub sarnaselt emakeele omandamisega. Selle aluseks on emakeele omandamise positiivne kogemus lapseas: vanemate ilusa emakeele ja igapäevavõime järeleaimamine ning ümbruse julgustav suhtumine. Võõrkeeleeõpetaja esmane ülesanne on luua klassis võimalikult loomulik keelekeskkond. Esimesed kolm aastat toimub võõrkeeleeõpetus suulises keelekeskkonnas, ka hilisemates klassides kasutatakse suulise eelnevuse printsiipi.

Kolme põhikooli astme peamised meetodilised printsiibid on sarnased emakeelele:

- matkimine ja läbielamine,
- harjutamine ja õppimine,
- seoste avastamine.

Praktilises õppeprotsessis põimuvad need printsiibid kahes vanemas kooliastmes üksteisega.

Keel on seotud liikumise ja žestiga, liikumine - nii peen- kui jämemotoorika - omakorda mõtlemisvõime erinevate kvaliteetidega. Sellest lähtuvalt seostavad waldorfpedagoogika õppemeetodid ka keeleõppe mõtteka liikumise ja kõnežestidega

Võõrkeeleeõpetus on tihedalt seotud põhitunni ainesüklitega. Võõrkeele grammatika õpetamine järgib emakeele ainekava. Kõikjal, kus võimalik, võib võõrkeeleeõpetust siduda teiste ainesisudega: jutustamise, loendamise ja arvutamise, geograafia, ajaloo ja teistega.

Õppe-eesmärgid

Võõrkeele õpetusega põhikoolis taotletakse, et õpilane

- omandab sallivuse ja mõistmise teiste kultuuride suhtes;

- huvitub võõrkeelte õppimisest ja nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- õpib aktiivselt kuulama ja mõistma igapäevast võõrkeelset kõnet ja vestlust;
- omandab õige häälduse, intonatsiooni ja rütmi;
- omandab sõnavara, mis võimaldab tal end väljendada igapäevases suhtlemises ning vestluses õppekava temaatika piires;
- õpib lugema ja mõistma lihtsat võõrkeelset teksti ja edasi andma selle sisu;
- julgeb omandatud teadmisi-oskusi praktikas kasutada;
- omandab erinevaid võtteid ja viise, mis hõlbustavad võõrkeelte omandamist;
- õpib kasutama sõnaraamatuid, käsiraamatuid ja muid vajalikke teatmeteoseid;
- tunneb maid, kus õpitavat keelt kõneldakse ning nende kultuuri.

Võõrkeelte ainekava 1. – 3. klassile

Juhtmotiivid

Võõrkeeleõpetuse eesmärgiks esimesel kooliastmel on rikkaliku suulise sõnavara vahendamine koos keeleomaste häälikute, rõhkude ja rütmidega. Harjutatakse aktiivset, tähelepanelikku kuulamist.

Õpetaja vahendab lapsele mõlemat: nii keelt kui kultuuri.

Lastele tutvustatakse mitmekülgset teistele kultuurile iseloomulikku: folkloor, poeesia, muusika, igapäevane elu-olu – harjumused, kombed, tüüpilised toidud.

Mahukas lingvistiline materjal omandatakse esimesel kooliastmel suulisel teel matkimise, järeleäärmise, kordamise ja õpitu varieerimise kaudu. Suuliselt omandatu moodustab - sarnaselt emakeelele - baasi, millel põhineb hilisem kirjutama- ja lugemaõppimine ning keelestruktuuride õpetus. Suulisele tööle lisandub 3. klassis keeleomane täheõpetus, millega kaasnevad lihtsad kirjaharjutused.

Noorema kooliastme vanuses tugevdab mälu loomulikul viisil rütmilis-tegevuslik õpetus. Sel põhjusel omandatakse sõnavara kõigepealt rütmilistes luuletustes ja keeleharjutustes.

Esimeses kooliastmes sõnavara ei tõlgita. Lihtsad igapäevased esemed ja tegevused on näitlikustamise läbi niigi mõistetavad, muus osas harjutavad õpilased keeleterviku ja õpetaja intonatsiooni abil õeldu üldist mõistmist. Koos mõningate korraldustest tulenevate eranditega jääb õpetaja kogu tunniks võõrkeele rääkijaks.

Vene keele täheõpetus vajab rohkem aega. Tavaliselt toimub see 3. klassis. Õpetaja valikul võib harjutada süvendatult kirjatahti ning jätta trükitähed 4. klassi teemaks. Koos täheaabitsa kirjutamisega teevad õpilased ka lihtsamaid kirjaharjutusi.

Õppesisu

1.klass

Tunni algus- ja lõpusalm.

Tervitamine ja hüvastijätt.

Tänamine ja palumine.

Laulumängud.

Salmid ja laulud koos liikumisega.

Sõrmemängud.

Tegutsemine lihtsate korralduste järgi.

Vastamine lihtsatele küsimustele (nimi, vanus).

Suuline sõnavara:

numbrid 1 - 20

kehaosad

aastaajad ja nädalapäevad

igapäevased tegevused (söömine, pesemine, riietumine jne.)

värvid

esemed klassiruumis

perekond

nimetavad asesõnad

2.klass

Tunni alguse- ja lõpusalm.

Arendatakse edasi 1.klassis õpitut (luuletused, rahvalaulud, esemed klassis, lihtsad korraldused).

Eitus ja jaatus.

Õpetaja jutustatud lugude kuulamine ja mõistmine.

Joonistatud pildi järgi jutustamine, kasutades omandatud sõnavara.

Jutustamine endast (nimi, vanus, sünnipäev, perekond).

Lihtoleviku ajavormi "olema" ja "omama" vormid.

Lihtsate lausekonstruktsioonide kasutamine.

Tähestiku suuline õppimine.

Orienteerumine ruumis (otse, paremale, vasakule).

Suuline sõnavara:

numbrid 1 - 100

kuude nimetused

lihtsad eessõnad

loodus – aastaajad, ilm, loodusnähtused, loodusobjektid

aed- ja puuviljad

loomad

riideesemed

3.klass

Täheõpetus. Kirjatähed.

(vene keeles võimalik eraldi käsitus)

Aabitsa valmistamine.

Lihtne kirjutamine (tähestik, tuttavad sõnad, klassikaaslaste nimed ja lühikesed laused).

Tunni alguse- ja lõpusalm.

Vestlusoskuse arendamine 1. ja 2. klassi materjali põhjal.

Lühistseenide või näidendite etendamine.

Joonistamisetteütused (pildi joonistamine lause järgi).

Korraldustest arusaamine, nende järgi tegutsemine.

Soo kategooria äratundmine, eristamine.

Luuletused ja rütmilised harjutused nii sõnavara laiendamiseks kui grammatiliste struktuuride harjutamiseks (eessõnad, pööramine, käänamine, ajavormid).

Sõnavara:

igapäevategevused
inimeste ja loomade elupaigad
liiklusvahendid
kellaajad
kool
sõbrad
toiduained
järgarvud 1 – 10
tavalisemad küsisõnad
omastavad asesõnad (minu, sinu, tema jne)

Taotletavad õpitulemused

3. klassi lõpetaja:

- tunneb õpitava keele teiste hulgast ära;
- tunneb sõnavara õpitud teemade piires;
- oskab suuliselt kasutada nimetavaid ja omastavaid asesõnu;
- oskab lausetes kasutada õpitud keelestruktuure ja keelendeid;
- saab aru korraldustest ning oskab nendele reageerida;
- oskab õpitud luuletusi, laule ning lühitekste;
- oskab tervitada ja hüvasti jätta, paluda ja tänada, ennast tutvustada, küsida kaaslase nime ning vanust;
- tunneb numbreid 1-100;
- tunneb tähestikku;
- oskab lugeda enda kirjutatud ja kujundatud ainevihikut;
- oskab kirjutada enda ja klassikaaslaste nimesid;
- teeb veatut ära kirja tahvlilt.

4. klass**Juhtmotiivid**

Kümnenda eluaasta paiku küpseb uus eneseteadvus. Varasematel aastatel ühiselt õpitu peab nüüd individualiseeruma, muutuma isiklikuks teadmiseks. See, mis varem kollektiivsesse mällu kogutud on, saab nüüd esmaste kirjajarjutustega ainevihikus teadvustatud ja individuaalselt kirja pandud. Ainevihiku tekste ilmestavad õpilased vastavate illustratsioonidega. Enamus 4. klassi kirjutamisainesest põhineb esimeses kolmes klassis selgeksõpitud materjalil. Suuliselt omandatud sõnavara õpitakse ka kirjas ära tundma. Enne trükitud lektüüri juurde asumist loetakse omakirjutatud tekste. Esimesed etteütlused on lühikesed, põhinedes samuti tuntud tekstidel.

Õpitakse tundma põhilisi lausekonstruktsioone, harjutatakse nimi- ja tegusõnade muutevorme. Näidislausetena kasutatakse varem omandatud materjali. Sõnavara harjutamiseks kasutatakse nn sõnapesasid, kuhu kogutakse ühe temaatikaga seonduvad sõnad. Sõnapesad on võõrkeeles, neid võib illustreerida.

Laulud ja luuletuste retsiteerimine, lihtsad dialoogid ja sõnamängud moodustavad endiselt tundide olulise sisu.

Õppesisu

INGLISE KEEL

Tekstiõpetus:

tunni alguse- ja lõpusalmid;

eelnevatel aastatel õpitud laulusõnade, luuletuste ja jutukeste kirjutamine;

aadressi ja telefoninumbrite kirjutamine;

lühitekstide lugemine;

lühietteütlused.

Sõnavara: eelnevatel aastatel õpitud temaatilise sõnavara laiendamine, ilm, elukutsed ja töised tegevused, poes käimine.

Ükskeelsed sõnapesad.

Õigekeelsus:

tähestiku kordamine;

suuline grammatika (põhineb varem läbitud teemadel);

oleviku ajavormid (lihtolevik ja kestev olevik), eitus ja jaatus, kokkupuude teiste ajavormidega lugemistekstides;

nimisõna (ainsus, mitmus, levinud erandlik mitmus) ja artikkel (määrav ja umbmäärane);

omadussõna (ühildumine nimisõnaga) ;

lihtsamad eessõnad;

lihtsad lausestruktuurid (alus, sihitis).

VEENE KEEL

Tekstiõpetus:

Seotud kiri, trükitähed (juhul, kui 3. klassis õpiti ainult seotud kirja tähti);

tunni alguse- ja lõpusalmid;

rütmilised lasteluuletused ja laulumängud;

eelnevatel aastatel õpitud laulusõnade, luuletuste ja jutukeste ainevihikusse kirjutamine;

omakirjutatud tekstide lugemine;

tekstipõhised küsimused – vastused, väikesed dialoogid;

lühikeste dialoogide kirjapanek;

katkendid bölliinadest, sisu võib jutustada emakeeles;

nime, aadressi ja telefoninumbri kirjutamine;

tundmatu lühiteksti lugemine;

lühietteütlused tuntud materjali põhjal.

Sõnavara: eelnevatel aastatel õpitud temaatilise sõnavara laiendamine; perekond, ilm, elukutsed ja töised tegevused, vabaaja-tegevused, poes käimine, kellaag, aastaajad.

Ükskeelsed sõnapesad.

Õigekeelsus:

Tähestiku kordamine;

Nimisõna ainsus ja mitmus.

Nimisõna ja omadussõna – soo kategooriast lähtuvad erinevad vormid.

Tegusõna pööramine olevikus ja minevikus.

Nais- ja meessoost isikuliste asesõnade kasutamine.

Lihtsamad eessõnad: *в, на*

Asesõnad.

5. klass

Juhtmotiivid

Suulist väljendusoskust, diktsiooni ja kõnemeloodiat ning sõnavara harjutatakse keeleharjutuste, küsimus – vastus vormis dialoogide ja luuletustega. Luuletuste sisu ei pea detailideni lahti seletama, lihtne piltlik sissejuhatus on piisav. Kordamine on oluline metoodiline element. Selles vanuses lastele omane rütmiline mälu võimaldab pikkade luuletuste või värsivormis stseenide õppimist.

Sõnavara õpitakse ja harjutatakse teadlikumalt. Kehtib suulise eelnevuse printsiip. Uusi sõnu vahendatakse žestide, piltide, kirjeldavate seletuste, sünonüümide ja antonüümidega, soovitatavalt ühes keeles. Sõnavara omandatakse lugude kuulamise, mängu, kordava kooris ja ükshaaval lugemisega. Lapsi julgustatakse sõnu fantaasiarikkalt kasutama. Tarvitusele võetakse esimesed trükitud lugemikud.

Tööd tekstiga toetavad küsimused ja vastused. Küsimused-vastused harjutatakse esmalt läbi koos, siis individuaalselt, viimasena järgneb kirjalik fikseerimine.

Õpitud keelematerjali põhjal avastatud grammatikareeglid võib kirjutada eraldi reeglitevihikusse, mis leib kasutust ka järgnevail aastail. Reeglid sõnastavad õpilased emakeeles. Reegleid illustreerivad näited leitakse suuliselt.

Õppesisu

INGLISE KEEL

Tekstiõpetus:

tunni alguse- ja lõpusalmid;
laulud, salmid, eakohased näidendid;
kahekõned;
küllakutse, õnnitlus;
esimese lugemiku või raamatu lugemine;
loetud tekstide põhjal küsimustele vastamine.

Sõnavara: pühad, ilm, kodu, pere, kool, riideesemed, söögikorrad, reisimine, järgarvude laiendatud õppimine.

Õigekeelsus:

teadlik grammatika, grammatikavihik;
tegusõna olevik ja minevik (isikuline tegumood);
ebareeglipäraste tegusõnade põhivormid;
nimisõna nimetav ja omastav kääne;
omadussõna võrdlusastmed;
sünonüümid, antonüümid;
määrsõna (viisimäärus);
asesõnad erinevad liigid;
sidesõnad;
eessõnade laiendatud õppimine;
lihtne sõnade järjekord lauses.

VEENE KEEL

Tekstiõpetus:

tunni alguse- ja lõpusalmid;
salmid ja luuletused kuude kohta;
hääldusharjutused, keeleväänajad;
laulud, salmid, luuletused, eakohased näidendid;
aastaringi pühad Venemaal, rahvakombed;
dialoogid suuliselt ja kirjalikult, erinevad küsisõnad;
esimese lugemiku või raamatu lugemine;
loetud tekstide põhjal küsimustele vastamine;
küllakutse ja õnnitluse kirjutamine;
lühikesed tekstid igapäevaelust, ümbrusest, tegevustest.

Sõnavara: õpitud tekstide sõnavara, pühad, ilm, kodu, pere, kool, riideesemed, söögikorrad, reisimine, järgarvude laiendatud õppimine. Sõnastiku kirjutamine.

Õigekeelsus:

Nimi ja omadussõnade ainsuse ja mitmuse eristamine (naissoost, meessoost, keskssoost sõnad). Nimi- ja omadussõna ühildamine.

Nimisõna käänamine rütmiliste ridadena. Ainsuse kolm esimest käänat.

Tegusõna pööramise kordamine.

Abitegusõna "olema" kasutamine lauses: mineviku (ma olin) ja tuleviku (ma hakkan) vormis. Olevikuvormi eripära.

Omadussõna võrdlusastmed.

Sünonüümid, antonüümid.

Eessõnade laiendatud õppimine.

Sõnade järjekord lauses.

6. klass

Juhtmotiivid

Algava puberteedia hingelisele segadusele vastandab keeleõpetus korra elemendi. Objektiivse reaalsuse kogemist võimaldavad tegusõna pööramine, nimi- ja omadussõna käänamine, samuti erialaste keelemõistete õppimine. Alustatakse iseseisvat tööd hõlbustavate erinevate õpistrateegiatega tundmaõppimist.

Keele sisu osas sobivad dramaatiline, heroiline lüüriline ja humoorikad tekstid. Seoses geograafia ja ajaloo teemadega põhitunnis käsitletakse vastavaid teemasid ka võõrkeeles.

Selles vanuses õpilasi tuleb uuel viisil, piisava sõnavara ja grammatika baasil, julgustada end võõrkeeles nii suuliselt kui kirjalikult väljendama. Kirjalikuks loovtööks sobivad kirjade koostamine, lihtsad kirjeldused, päevikusissekanded, tekstide kokkuvõtted.

Õpetaja puutub kokku väga erinevate võimete ja teadmiste tasemega õpilastega. See eeldab ülesannete diferentseerimist igäihele jõukohasel viisil.

Õppesisu

INGLISE KEEL

Tekstiõpetus:

tunni alguse- ja lõpusalmid;
laulud, salmid, luuletused, anekdoodid, eakohased näidendid;
hääldamisharjutused (*tongue-twisters*);
lugemiku või raamatu lugemine terviktekstina;
episoodid anglosakside ajaloost;
Suurbritannia ajalugu ja maiskonnalugu käsitlevad tekstid;
loetud teksti põhjal küsimuste moodustamine ja nendele vastamine;
ümberjutustused;
kirja krjutamine sõbrale;
ankeet;
etteütlused.

Sõnavara: elu linnas ja maal, minu päev, vaheaeg, majapidamine, tervis, sport ja mängud, aastaarvud.

Õigekeelsus:

nimisõna ebareeglipärane mitmus;
tegusõna tulevik ja perfekt (isikuline tegumood);
umbisikuline tegumood (oleviku ja mineviku lihtajad);
määrsõnad ja võrdlusastmed;
käsklaused;
küsilauseid;
suur ja väike algustäht.

VEENE KEEL

Tekstiõpetus:

laulud, salmid, luuletused, anekdoodid, jutud, eakohased näidendid;
hääldamisharjutused;
lugemiku või lihtsa raamatu lugemine;
jutustused Venamaa varasemast ajaloost, tekstikatked;
loetud teksti põhjal küsimuste moodustamine ja nendele vastamine;
kokkuvõtte tekstist, lihtsad ümberjutustused;
kirjalikud loovtööd: kirja kirjutamine, ümbruse kirjeldused, päevikusissekanne;
ankeedi täitmine;
pildi kirjeldamine.

Sõnavara: elu linnas ja maal, minu päev, vaheaeg, majapidamine, tervis, sport ja mängud, aastaarvud. Sõnastik.

Sõnaraamatu kasutamine.

Õigekeelsus:

Nimisõna käänamine ainuses, nimisõna ja omadussõna käänamine.
Ebareeglipärased verbid / häälikumuutused sõnatüves.
Tegusõna: enesekohased tegusõnad.
Refleksiivsed verbid.
Adverbid.
Järgarvsõna.
Etteütlused.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpetaja

kuulamisel:

saab aru õpitud sõnavara ulatuses tekstidest, lauludest, samuti passiivset sõnavara sisaldavatest tekstidest;

mõistab konteksti abil neis esinevaid üksikuid tundmatuid sõnu;

oskab eristada kuulatavast tekstist vajalikku informatsiooni.

oskab kõnelemisel:

vestelda ja vastata küsimustele õpitud temaatika piires;

õpitud sõnavara piires rääkida endast, igapäevastest tegevustest ja ümbrusest;

küsitleda oma kaaslast ja saadud infot edasi anda;

kasutada õpitud fraase õige intonatsiooniga;

kirjeldada pilte;

hääldada kõiki võõrhäälikuid korrektselt.

lugemisel:

oskab leida tekstist olulist;

saab aru osaliselt tundmatuid sõnu sisaldavatest lühitekstidest, kasutades piltide, konteksti või sõnaraamatu abi;

oskab ära tunda käsitletud grammatilisi kategooriaid ning neile oma näiteid lisada.

oskab kirjutamisel:

täita aadressi ja isiklikke andmeid nõudvat ankeeti;

eeskuju järgi kirjutada küllakutset ja õnnitluskaarti;

kirjutada sõbrale kirja, kasutades õpitud keelendeid;

kirjutada õpitud teksti põhjal etteütlust.

7. klass

Juhtmotiivid

Õpetaja ülesandeks on meetodilise mitmekesisusega välistada rutiin ja igavus. Temaatiline rõhuasetus on kultuurilistel, geograafilistel, ajaloolistel ja aktuaalsetel teemadel. Alustatakse pikemate kirjanduslike originaaltekstide lugemisega. Põnev sisu, ilus – mitte triviaalne – keel, huumor ja rütm iseloomustavad nii lektüüri kui retsitatsioonitekste. Tekstipõhised küsimused ja vastused viivad lühikokkuvõteteni tekstidest. Õpitakse tundma erinevaid lugemis- ja kuulamisstrateegiaid. Sarnaselt emakeele ainekavale võib ka võõrkeeles käsitleda mõne ajaloos või kultuuriloos olulise isiku biograafiat. Käsitletud teemade piires alustatakse loovkirjutamise harjutustega. Unustamata kunstilist elementi keeles, valmistab õpetaja klassi järk-järgult ette vanusele vastavaks akadeemilisemaks tööstiiliks.

Paralleelselt arendatakse ka igapäevast kõnekeelt. Sobiv on dialoogi ja rühmatöö vorm. Kirjavahetust ning õpilasvahetust tuleb võimalusel toetada.

Kakskeelsed sõnaraamatud peavad olema klassis kättesaadavad, õpilased alustavad lihtsamate iseseisvate tõlgetega. Arusaamist grammatilistest vormidest ja nende kasutamist arendatakse astmeliselt. Astmed on orienteeritud eristamisvõime koolitamisele.

Murdeas õpilased on äärmiselt enesekriitilised. Ideaalid on suured ning enda oskusi nendega võrreldes saabub selles eas kergesti tunne: ma ei oska mitte midagi! Õpetaja hoolitseb selle eest, et nii materjalikogude, töökokkuvõtete kui aeg-ajalt tehtava tagasiside abil anda õpilasele selge ja rahuldustpakkuv ülevaade keeleoskuse arengust.

Õppesisu

INGLISE KEEL

Tekstiõpetus:

hääldamisharjutused (*tongue-twisters*);
lugemiku või raamatu lugemine terviktekstina;
draamastseenid või täispikk näidend;
ajaloolis-kultuurilised tekstid (6. klassis alustatud maiskonnaloo õppimise jätkuna);
loetud teksti põhjal küsimuste moodustamine ja nendele vastamine;
ümberjutustused;
etteütlused;
loovtekstid (luuletused, kirjandid);
suulised vestlused ja arutlused;
ametlik ja mitteametlik väljendusviis, släng kõnekeeles;
sõnavara (liiklus, vaba aja veetmine ja meelelahutus, elukutsed);
töö sõnaraamatuga (sünonüümid, antonüümid, idioomid, tõlkimine).

Õigekeelsus:

tingimuslaused;
umbisikuline tegumood (oleviku ja mineviku liht- ja kestev aeg, täisminevik, enneminevik, tulevik);
isikulise ja umbisikulise tegumoe võrdlemine;
modaalverbid ja nende muutumine;
teigusõna käändeline vorm (gerundiiv).

VEENE KEEL

Tekstiõpetus:

Luuletused, ühis- ja individuaalne esitus;
lugemiku või adapteeritud tekstide lugemine;
draamastseenid või näidend;
tekstid Venemaa ajaloo suurkujudest ja geograafiast;
loetud teksti põhjal küsimuste moodustamine ja nendele vastamine;
ümberjutustused;
etteütlused;
loovtekstid: kiri, luuletus, kirjeldus, tuntud teksti muutmine;
Sõnavara: tekstidega seotud sõnavara, liiklus, vaba aja veetmine, elukutsed. Sõnastik.
Töö sõnaraamatuga (sünonüümid, antonüümid, tõlkimine).

Õigekeelsus:

Nimi- ja omadussõna käänamine ainsuses ja mitmuses.
Aspektid (minevik, tulevik, tegevusnimi, käsk).
Tingiv kõneviis.
Liikumisverbid.
Ebareeglipärased verbid.

Можно, надо, нельзя ja tegevusnimi.
Isikuliste asesõnade käänamine.

8. klass

Juhtmotiivid

Puberteedi kõrgeas on huumor endiselt hinnatav kvaliteet ning aitab lahendada paljutki esmapilgul lahendamatu. 8. klass on viimane klassiõpetaja-aasta, mis tähendab nii näitemängu ettevalmistamist kui lõputoid. Võõrkeeletõpetaja peab seda töö planeerimisel arvestama ning töötama võib-olla küll lühema ajaga, kuid seda intensiivsemalt.

Õigekeelsuse õppimisel on keskseks teemaks lauseõpetus. Tekstiõpetuses käsitletakse vastava võõrkeelse kultuuri tekste. Iseseisvad ja grupitööd omandavad suurema kaalu, frontaalse õpetuse osakaal on minimaalne.

Õppesisu

INGLISE KEEL

Tekstiõpetus:

keerulisemad häälendamisharjutused (luuletused, *tongue-twisters*);
lugemiku või raamatu lugemine terviktekstina;
pikemad kahekõned, nende koostamine ja esitamine;
lühiettekanded biograafiade põhjal (nt Henry Ford, Abraham Lincoln);
Ameerika Ühendriikide ja Kanada ajalugu ja maiskonnalugu käsitlevad tekstid;
etteütlused;
referaadid.

Sõnavara: Euroopa riigid ja rahvused, töö sõnaraamatuga.

Õigekeelsus:

tepusõna ajavormide võrdluses;
otsene ja kaudne kõne (jutustav, küsi- ja käsklause);
umbisikuline asesõna;
kõrvallause;
tarind *to+infinitive, gerund*;
rõhutavad ja siduvad asesõnad;
sõnamoodustamine, ees- ja järelliited;
suur ja väike algustäht.

VEENE KEEL

Tekstiõpetus:

lugemiku või raamatu lugemine;
laulud, pikemad luuletused või ballaadid, ühine retsiteerimine;
draamastseenid või kuuldemäng;
tekstid Venemaa ajaloost ja geograafiast, linnade kirjeldused;
biograafia;
pikemad kahekõned, nende koostamine ja esitamine;
küsimused – vastused, ümberjutustused.
Sõnavara tekstide põhjal, rahvused, riigid. Sõnastik.

Õigekeelsus:

Käänamise ja pööramise kordamine.

Arvsõnade käänamine (enamkasutatavad käänded; järgarvude ühildumine nimisõnadega soos, käändes ja arvus).

Sissejuhatus sõnamoodustusse: prefiks, sufiks.

Adjektiivi lühivorm.

Umbisikuline tegumood.

Põhiarvude käänamine.

Tegusõna rektsioon.

9. klass

Juhtmotiivid

Varasematel aastatel domineerinud õpetajapoolse kunstiliselt kujundatud õpetuse asemel saab keskseks märksõnaks huvi aine vastu. Lisaks ainealasele kompetentsusele on õpetajale abiks entusiasm, kaasaegne ning huvitunud ellusuhtumine. Võõrkeeles võivad käsitlust leida päevakohased teemad.

9. klassis süvendatakse ja kinnistatakse keeleteadmisi, korratakse grammatika põhilisi kategooriaid. Võõra rahva tunnetamist võimaldavad endiselt luuletused ja laulud, lisanduvad jutustused või draamastseenid klassikalisest ja/või uuemast kirjandusest. Jätkatakse rahva suurkujude biograafiate käsitlemist.

Igapäevaelamuste kirjeldamise ning küsimus – vastus vormis dialoogide kaudu harjutatakse võimet ise võõrkeeles kõnelda.

Sõnaraamatud, grammatika käsiraamatud ning muud keealased teatmeteosed on iseseisvaks tööks kättesaadavad.

Õppesisu

INGLISE KEEL

Tekstiõpetus:

lugemistekstid, laulud, luuletused uuemast kirjandusest;

ümberjutustused, kokkuvõtted, loovtekstid;

isikliku kirja ja erinevat tüüpi teadete kirjutamine;

kuulamistekstid koos harjutustega;

rollimängud;

ettekanded;

referaadid (nt Austraalia, Uus-Meremaa jt õpitavat keelt kõnelevad riigid);

töö sõnaraamatuga.

Õigekeelsus:

kordav põhikooli grammatika;

enamkasutatavad eessõnalised väljendid;

it ja *there* lause alguses;

kirjavahemärgid (koma kasutamine lausetes).

VEENE KEEL

Tekstiõpetus:

lugemistekstid klassikalisest kirjandusest;

biograafiad;

laulud, luuletused;

ümberjutustused, kokkuvõtted, loovtekstid;

isikliku kirja ja erinevat tüüpi teadete kirjutamine;

enda ja sõprade mitmekülgne iseloomustus;

kuulamistekstid koos harjutustega;

Eesti kultuuritavad ja –kombed, Eestimaa loodus ja vaatamisväärsused;

meedia: televisioon, raadio, ajakirjandus, Internet.

Õigekeelsus:

Kordav põhikooli grammatika.

Eessõnad koos nimisõna käändelise vormiga.

Lausete kirjavahemärgistamine.

Määrsõna: koha-, aja-, määra- ja viisimäärsõnad; määrsõnade võrdlusastmed.

Sidesõna: üldkasutatavad sidesõnad liht- ja liitlauses.

Omadussõna lühivorm (mees-, nais-, kesksugu; mitmus).

Näitavad asesõnad (ühildumine nimisõnadega soos, arvus, käändes).

Eitavad ja küsivad asesõnad (enamkasutatavad vormid).

Taotletavad õpitulemused

Kuulamisel mõistab põhikooli lõpetaja kuuldu sisu, täidab kuulamisharjutustel põhinevaid ülesandeid, kasutades erinevaid kuulamisstrateegiaid.

Kõnelemisel põhikooli lõpetaja:

- oskab esitada lihtsat seotud teksti käsitletud temaatika piires loetu, kuuldu või kogetu edasiandmiseks järgmises vormis: teade, kokkuvõte, lühireferaat, (ümber)jutustus, (pildi, ruumi, isiku-) kirjeldus;
- oskab ennast väljendada vestluses, mis võib toimuda suunatud vestluse, suhtlussituatsiooni, rollimängu, intervjuu vormis.

Lugemisel mõistab põhikooli lõpetaja loetu sisu, suudab leida tekstist vajalikku informatsiooni, kasutades vastavalt vajadusele erinevaid lugemisstrateegiaid.

Kirjutamisel oskab põhikooli lõpetaja kirjutada lihtsat seotud teksti: kirjeldus, kokkuvõte, loovtekst. Oskab vormistada isiklikku kirja, õnnitlus-, tervitus-, tänukaarti, küllakutset, teadet.

LOODUSÕPETUS

Loodusõpetus põhikoolis

Loodusainete õpetus põhikoolis hõlmab ümbritsevat maailma ja inimest selle sees kõige laiemas mõttes. Esimesel kooliastmel esineb ta üldise loodusõpetusena ja 3.-4. klassis koduloona; teisel kooliastmel leiab käsitlust looma-, taime-, kivimiõpetuses ja geograafias; kolmandal kooliastmel geograafias, inimeseõpetuses inimese anatoomia ja füsioloogia tähenduses ning bioloogias. Täppisteadustest lisanduvad keemia ja füüsika (esimene fenomenoloogilistel vaatlustel põhinev füüsikaperiood on 6. klassis).

Loodusõpetuse aineid käsitletakse valdavalt perioodõppe vormis, vaid 1. ja 2. klassis integreerituna põhitundi või ainetundidena, eelistatult õuesõppe vormis.

Kõik loodusõpetuse ained kuuluvad valdavalt klassiõpetaja ülesannete hulka, 9. klassi bioloogiat käsitleb vastava ettevalmistusega spetsialist. Lähtuvalt õpetajate kolleegiumi otsusest ja klassiõpetaja soovist võib ainespetsialisti kaasata ka varem.

Lapse arengupsühholoogiast lähtuvalt ei ole veel 1. ja 2. klassis vajadust lahutada „mina” ja maailma. Ka ümbritseva objektides ja nähtustes pole veel teravat piiri elutu, elava ja hingestatu vahel. Waldorfpedagoogika vastab lapsest tulenevale maailma kui terviku, „kaasmaailma” kogemise vajadusele. Loodusobjekte, -nähtusi ja seaduspärasusi vaatlevalt ning eakohases muinasjutukeeles edasi andes võimaldab õpetaja looduse hingestatud läbielamist. Nimetatud eakohane õpetus ei ole vastuolus teise kooliastme lõpus ja kolmandal kooliastmel juurutatava loodusteadusliku mõtteviisiga, vaid loob sellele sobiva eetilise aluse.

Üheksanda eluaastaga kaasneb teravdatum piiri tunnetamine sise- ja välismaailma vahel. Loodusõpetus, mis varem oli tervik, liigendub nüüd aja ja ruumi järgi – ühelt poolt areneb ta koduloo kaudu geograafiaks ja ajalooks, teiselt poolt praktiliseks loodusõpetuseks ja loodusteadusteks (6. klassi füüsika). Põhikooli teisel astmel lähtub loodusõpetuse ainekäsitus - looma-, taime- ja kivimiõpetus - printsibist "elusalt elutule" ehk lapsele lähemaist, tunnetega seostuvaist loodusriikidest kaugemate, uuriva mõtlemisega hõlmatavateni.

Põhikooli kolmandal astmel on õpilased jõudnud murdeikka. Füüsilise ja hingelise muutuse kõrval toimub lapsest noorukiikka üleminekul ka vaimne teadvusemuutus. Üha tugevamini areneb mõisteline mõtlemine, mis püüab avastada seoseid üksiknähtuste vahel ja jõuda seeläbi uue tervikkuse-kogemuseni. Terviklik mõtlemine selles eas tähendab läbielatu tõstmist mõttesfääri. Arenev kausaalne mõtlemisvõime loob soodsa pinnase loodusteadusliku mõtteviisi rakendamiseks. Õpilased peavad omandama tähtsamate eluprotsessidega seotud elementaarsed mõisted, teadmised ja oskused. See aitab realiseerida soovi olla igal võimalusel teadmishimuline ja uudishimulik oma ümbruse suhtes.

Esmasesse huvisfääri tõuseb kõik inimesega otseselt seostuv. Inimese anatoomia ja füsioloogia annavad heitlikule tundeelule tasakaaluks reaalseid, objektiivseid teadmisi inimesest. Ka geograafia seostub kõige otsesemalt inimesega. Võõraste paikkondade käsitlemisel on esiplaanil vaimsed ja kultuurilised aspektid. Õpetuse rajamine kultuurifenomenidele juhivad laste tähelepanu materiaalselt igapäevahuvidelt hingeliste küsimusteni, võõraste rahvaste teistsugusele olemisele ja valmistab seeläbi ette eesseisvat noorukiea hingearengut. 9. klassi bioloogiaõpetus põhineb loodusõpetusest saadud teadmistel, oskustel ja hoiakutel ning jätkab ja täpsustab looduse tundmaõppimist. Bioloogia hõlmab ka keskkonnaõpetuse.

Praktilise ainaena jätkub aiandus (vt tööõpetuse ainekava). Aiandus pakub noorele inimesele võimaluse jõuda loodusseaduste tõelise, praktilise mõistmiseni. Otsus - tegevus - tagajärg - vastutus

saavad silmaga nähtavaks. Aktiivne kokkupuude maaga mõjub tasakaalustavalt puberteedia hingelises tasakaalutuses. Aiatöö võimaldab "terve väsimuse" kogemist.

Loodusõpetuse ainevihiikesse teevad õpilased lisaks tekstile (teemakokkuvõtted, kirjeldused, iseseisvad tööd jne) teemakohased illustratsioonid ja joonised. Selline ainevihiik täidab õpilase jaoks ka õpiku funktsiooni. Lisamaterjali valiku eest hoolitseb õpetaja, selleks võib kasutada kooli raamatukogu, ilmunud perioodikat, teatmeteoseid jne. Õpitakse ise leidma ja kasutama sobivat teavet.

Kõik eelnimetatud ained pakuvad suurepäraselt materjali kunstiõpetuse tundides käsitlemiseks. Looma-, taime- ja kivimiõpetuse puhul on eelistatud värviküllased akvarell- või vahakriidimaalid, inimese skeleti osade (nt kolju, labakäsi) joonistamisel rõhutab objektiivsust must-valge joonistus. Looma- ja inimeseõpetust saab kogemuslikult täiendada saviga modelleerides.

Õppe-eesmärgid

Põhikooli loodusõpetusega taotletakse, et õpilane

- austab ja suhtub heaperemehelikult teda ümbritsevasse maailma
- tunneb seotust ümbritseva maailmaga
- tunneb üldisi loodusseadusi
- omab teadmisi elusloodusest ja seal toimuvatest protsessidest
- tunneb kodumaa taimestikku - loomastikku
- orienteerub maailma taimestikus - loomastikus vastavalt nende elukeskkonnale
- tunneb Eesti aluspõhja kivimeid, pinnavorme, maavarasid
- omab ettekujutust planeedist Maa
- omab üldteadmisi inimesest, tema anatoomiast ja füsioloogiast
- teadvustab ja rakendab tervislikke eluviise
- oskab tavalisemaid aia- ja põllutöid
- teadvustab enda kui üksikindiviidi vastutust looduse ees
- on keskkonnateadlik ning hoolitseb oma võimaluste piires terve keskkonna eest
- oskab kasutada erinevaid teabeallikaid info hankimiseks

1.-2. klass

Juhtmotiivid

Laps tajub oma ümbrust – inimesi, loomi, taimi, kive, tähti, päikest ja kuud – täie enesestmõistetavusega. Kui neid loodusvaldkondi õnnestub lapseas ikka ja jälle nende kokkukuuluvuses läbi elada, saab sellelt pinnalt areneda usaldus, tänuikkus ja kindlustunne. Esimeses klassis õpib laps loodustervikut ka eristavalt tajuma, samas saab ta kokkukuuluvust juttude ja õpetaja hoiaku kaudu ärksamalt läbi elada.

Esimesel kooliastmel käsitletakse loodusõpetust vahetute meelemuljete ja õpetaja jutustuste põhjal. Klassiõpetaja võib, olenemata põhitunni ainek, juhtida lapsi päeva sissejuhatuseks vestlema oma tähelepanekutest looduse kohta: muljed kooliteel, aastaegade vahetus, ilm. Laste elamused, aga ka see, mida nad kooliteel või ühistel retkedel kogevad, äratavad huvi looduse vastu.

Põhitunni jutustavas osas kuulevad lapsed muinasjutte, kus loodus on veel personifitseeritud ning suhtleb inimesega vahetult. Kõik jutustatu peab ajendama last järele mõtlema. Õpetaja jutustab lugusid ja legende taimedest, tuues esile konkreetsele taimel iseloomuliku. Loomamuinasjuttudes ning valmides esinevad loomad lapsele tuttavate hingeomaduste kandjaina. Hingelisest arengust

lähtuvalt mõistab 2. klassi õpilane lapse suurepäraselt legende pühast Franciskusest, kes kõnetab kõiki ümbritseva maailma nähtusi oma õdede ja vendadena. Siinkohal pole veel tähtis teaduslik vaatenurk, vaid kaasaelamine ja -tundmine, mille laps looduse sellise käsitle läbi saavutab. Õpetaja ülesanne on esitada looduse tõsiasju eakohases vormis, nii et laps saaks neid armastama hakata.

Selline õpetus algklassides võimaldab sujuva ülemineku loodusteaduslikule mõtteviisile teise kooliastme lõpul ja kolmandal kooliastmel. Looduse hingestatud läbielamine lapseas loob tunde, et maailmas pole midagi tähtsusetut ega tühist. Sellelt aluselt sünnib tõeline loodushoid ning hilisem keskkonnateadlikkus.

Vastavalt kooli asupaigast tulenevatele võimalustele võib loodusõpetust 1. ja 2. klassis ka eraldi ainetundidena läbi viia. Õuesõpe on selleks kõige kohasem vorm. Koos tehakse retki lähiümbrusse. Õpetaja on tähelepanelik laste küsimuste suhtes ning on hea, kui tal hiljem klassiruumis on retkel kogetu kohta mõni lugu rääkida. Koos kogutud loodusmaterjali saab kasutada meisterdamiseks.

Esmased teadmised loodus-, tervis- ja keskkonnanohiust saadakse koolielu igapäevasest situatsioonist: enda, klassi ja kooliümbruse korrashoid, prügi sorteerimine jne.

Õppesisu

Aastaajad, nende vaheldumine looduses.

Loodusvaatlused.

Ilmastikunähtused.

Inimese meeled, meeltega kogemine.

Aeg. Nädalapäevad. Öö ja päeva vaheldumine. Kell.

Kodupaik Eestis. Kodupaiga taimed ja loomad. Seened ja marjad.

Loodusteemalised jutud, muinasjutud, mõistujutud, tekkemuistendid, legendid, mõistatused.

Meisterdamine loodusmaterjalidest.

Loodushoid, tervishoid, keskkonnanohid.

Taotletavad õpitulemused

2. klassi lõpetaja

- armastab loodust
- naudib õuesviibimist
- tunneb kooli- ja koduümbruse loodust
- nimetab taimi ja loomi
- oskab juhendavate küsimuste põhjal teha tähelepanekuid looduse kohta
- märkab ja oskab kirjeldada aastaajalisi muutusi looduses
- oskab ise jutustada mõnda lugu või muinasjuttu loodusest
- tunneb aastaaegu, kuid, nädalapäevi, kella
- oskab loodusmaterjali kasutada meisterdamiseks
- tunneb tervishoiu algtõdesid
- teab, miks ja kuidas hoida keskkonda kodus, koolis ja looduses

KODULUGU

3.- 4. klass

Juhtmotiivid

3. klassis kirjeldab klassiõpetaja poolt jutustatav Vana Testamendi loomislugu piltlikult maa, taimede, loomade ja inimese tekkimist. Koduloo ainena lisanduvad taimede ja loomade konkreetset, individualiseeritud kirjeldused, jutukesed vanemast külaelust ja talutöödest, kohalikud tekkemuistendid ja legendid.

Üheksa-aastaselt toimub oluline murrang lapse suhetes maailmaga: ühtsest maailmast saab nüüd ümbritsev maailm, seda on võimalik mõistusega järk-järgult haarata. Selline mina ja maailma vastandumine, mida hingeliselt läbi elatakse, viiks kergesti võõristustunde tekkimiseni, kui katkenud sidet omaenda tahtetegevuse läbi uuesti ei loodaks. Laps seob ennast maailmaga kõige otsesemalt 3. ja 4. klassis põllu- ja talutöid tehes (maa kündmises, vilja külvamises ja koristamises, lamba pügamises, või valmistamises jne) ja 4. klassis ehitust planeerides ning teostades (majake, püstkoda, sild vms). On ideaalne, kui talutöid võimaldav majapidamine kuulub kooli juurde. Selle puudumisel saab appi tulla mõni lapsevanem või kohalik koduloomuuseum seal korraldatavate teemaatiliste päevadega. Külastatakse mõnd vana ametit valdavat meistrit. Põllutöid tehakse võimalusel vanu tööriistu ning töövõtteid kasutades. Sel viisil muutub kodukoha ajalugu praktiliseks elamuseks.

4. klassi kodulugu on seotud ümbruskonna geograafiliste ja majanduslike tingimuste kujunemisega. Käsitletakse seoseid pinnamoe, erinevate looduslike tegurite kui ka ajalooliste muutustega. Võimalusel korraldatakse matk veekogu lähtest suudmeni.

Kujundatakse ainevihik, mis sisaldab kokkuvõtteid käsitletud teemadest, skeeme, pilte, luuletusi ja mõistatusi. Eraldi võib pidada ilmavaatlus- või praktiliste tööde päevikut. Harjutatakse esimeste ümbruskonna plaanide joonistamist, võib valmistada lähema ümbruse või maastikuvormide savimudeleid.

Kodulugu seostub ka iga õpilase perekonna looga. Lapsed uurivad oma perekonnapärimust.

3. klass

Õppesisu

Inimene ja maa: talupoeg ja tema töö - kündmine (hobune ja hobuseriistad), äestamine, külvamine. Erinevad Eestis teraviljasordid. Viljakoristus, -pekumine, jahvatamine, küpsetamine.

Piimakarjakasvatus.

Ilm meie laiuskraadidel, ilmastikunähtused.

Rahvakalender.

Vanad ametid: nt karjus, jahimees, kalamees, puuraidur, metsavaht, söepõletaja, pagar, rätsep, kingsepp, pottsepp, turbalõikaja, kraavikaevaja, tisler, sadulsepp, nahaparkal, ketraja, kangur, sepp.

Mõnede ametitega seonduvate tegevuste praktiline tundmaõppimine.

4.klass

Õppesisu

Ilmakaarte määramine päikese liikumise järgi

Palgi koorimine, laudade naelutamine, mördi valmistamine (lubja kustutamine), telliste valmistamine (kuivatamine, põletamine), müüriladumine, jms. vastavalt konkreetsele ehitusprojektile.

Kuu faasid ja nende seotus rahvakalendriga. Tuntumad tähtkujud. Rahvajutud kuust, päikesest, tähtedest.

Kodukoha (linn või küla areng minevikust tänapäevani. Kooli lähema asukoha ajalooline areng.

Kodukoha ümbruse geograafiline areng.

Pealtvaates kooliümbruse või koolitee plaani joonistamine seda kasutades.

Tekkemuistendid, legendid.

Vee tähtsus looduses. Veeringe. Kohalikud veekogud.

Sugupuu. Perekond, perepärimus.

Taotletavad õpitulemused

4. klassi lõpetaja

- tunneb lihtsaid põllutöid
- oskab ehitustööks vajalikke töövõtteid (läbitud projekti raames)
- tunneb vanu põllutööriistu ja teisi töö- ning majapidamisvahendeid
- tunneb vanu ameteid
- oskab määrata ilmakaari päikese järgi
- oskab nimetada rahvakalendri tähtpäevi
- teab, et rahvakalender on seotud kuu faasidega
- teab tuntud tähtkujusid
- oskab jutustada oma kodukoha minevikust ning võrrelda, mis on muutunud
- oskab joonistada tuttava koha plaani

LOOMAÕPETUS

4.- 5. klass

Juhtmotiivid

Põhikooli teisel astmel lähtub loodusõpetus ainekäsitluses - looma-, taime- ja kivimiõpetus - printsiibist "elusalt elutule". Loomas avaldub ärgas, aktiivne hingeelu, ta kannab endas tunge ja instinkte. Elava looduse esindajana on loomariik loodusriikidest inimesele lähedasim. Inimene on selles eas alati õpetuse lähtepunktiks. Õppeaine algab inimese vaatlemisega. Inimese üldist füüsilist liigendatust - pea, kere, jäsemed - kohtame samuti loomariigis. Erinevalt inimesest areneb iga loomaliik ühekülgset: domineerivad üksikud meeled, edasiliikumisviis jne koos vastavate elundite ja elundsüsteemidega (silmad, haistmiselundid, jäsemetesüsteem). Kõik see on ka inimeses, kuid teiste võimetega tasakaalus. Õpetaja juhib õpilaste tähelepanu asjaolule, et igas üksikfunktsioonis on keegi loomariigi esindajatest, kes ületab inimese võimed mitmekordselt, kuid inimene on loomast siiski mitmekülgsem ning vabam otsustama.

Õpetaja valib tunnis käsitletavat loomariigi esindajat (nn tüüploomad) vastavalt nende eluviiside iseärasustele.

Õppetegevuse vormiks on pildiline, kirjeldav õpetus. Õpetaja jutustuse, hilisema meenutamise ning kirjaliku kokkuvõtte ja selle illustreerimise käigus omandavad õpilased uued mõisted ning loomade eluviisi ja keskkonnaga seotud sõnavara. Loomade süstemaatiliseks kirjeldamiseks kasutatakse kava. Iseseisvaks tööks sobivad ettekanded loomadest.

4. klass

Õppesisu

Inimese üldine liigendus (pea, kere, jäsemed).

Sellega seotud tähtsaimad funktsioonid: jäsemete erinev kasutamine, seedimine, hingamine ja südametöö ja närvi-meelteelundkond.

Käsitletava looma elupaika ja eluviise, toitumist, anatoomiat ja füsioloogiat piltlikult kirjeldavad jutustused.

Omadused, mis erinevate loomade puhul domineerivad.

Inimese ja looma jäsemed, nende erinevused ja sarnasused. Käed ja jalad kui inimese vabaduse võrdpilt.

5.klass

Õppesisu

Inimene, tema meeled. Rütmilised elundkonnad (hingamis- ja vereringeelundkond) ja seedeelundkond.

Käsitleda võib kotkast, lõvi ja veist.

Kotkas ja domineeriv nägemiselund, hingamiselundid ja luustiku õhulisus.

Lõvi, hingamis- ja vereringeelundkonnad.

Veis ja seedeelundkonna domineerimine. Veise magu.

Valikuline üleminek teistele loomarühmadele: linnud (seotus keskkonnaga, ränne), imetajad: karu (jäsemete väljaareng), hunt ja rebane, kõrgmäestikuloomad, metskits, kaelkirjak, jõehobu jne.

Keskkonna mõju loomadele. Kaitse all olevad ja ohustatud liigid.

Taotletavad õpitulemused

5. klassi lõpetaja

- tunneb kodumaa loomi
- oskab nimetada erinevaid loomi ja neid kava põhjal kirjeldada
- joonistab looma ja lindu õpetaja juhendamisel
- oskab võrrelda inimese ja looma funktsioone
- nimetab õigesti loomade - lindude kehaosi
- loob seoseid looma ja keskkonna vahel
- teab keskkonnamuutuste ohtu looma- ja linnuliikidele
- oskab nimetada kaitse all olevaid looma- ja linnuliike.

TAIMEÕPETUS

5. klass

Juhtmotiivid

Kui loomaõpetuses domineeris kirjeldus loomast kui hingeelu instinktiivse poole esindajast, siis taimeõpetus pöördub vaatluse ja hingelise elamuse kaudu rohkem mõtlemise poole. Vaatlused, küsimused ja järeldused on meetod taimemaailma tundmaõppimiseks. Taimeriiki vaadeldakse tõusva reana madalamatelt taimedelt kõrgematele seoses lapse ja noore inimese arengustaadiumitega. Taime üksteisele järgnevates arenguvormides ilmneb nähtava pildina lapse uute võimete eristumine ja kujunemine. Lapses toimub see protsess hingelise arenguna ja on seeläbi elamusena tuttav. Vaadeldakse taimeelu aastaringis ja selle seost maa, kuu ja päikesega. Õpetaja puudutab põgusalt ka taimeriigi eripära üle terve maailma. Seega on bioloogiaõpetuse kesksed juhtmotiivid, evolutsiooniidee ja ökoloogiline aspekt lapsepärasel kujul algusest peale esindatud.

Praktilise aina lisandub 6. klassis aiandus. Praktiline töö maaga võimaldab jõuda looduseoste tõelise mõistmiseni ning omab suurt väärtust tänapäeva elust tingitud võõrandumistunde ületamisel.

Projektitöödest võib taimeõpetusega seostada ravimtaimede kogumise ja klassi ravimtaimeapteegi rajamise, mesila külastamise vms.

Õppesisu

Taime osad: juur, vars, leht, õis.

Puude ja rohttaimede võrdlus.

Taimede ja seente võrdlus.

Taimeriigi vaatlus ja mitmekesisus.

Samblikud.

Seened.

Vetikad, samblad, sõnajalad, rohttaimed, leht- ja okaspuud.

6. klass

Õppesisu

Sibullilled.

Ristõielised, sarikõielised, korvõielised, huulõielised, roosõielised.

Põhjalikumalt käsitletakse igast sugukonnast ühte esindajat.

Erinevad õistaimed aastaringis.

Õisi tolmeldavad putukad. Õie ehituse ja putukaliikide seosed.

Mesilased. Mesi ja teised mesindussaadused.

Puude õitsemine ja viljumine.

Köögiviljad (lõimumine aiandusega).

Eesti ravimtaimed, nende kasutamine.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpetaja

- oskab vaadelda elavat taime
- oskab sõnastada oma tähelepanekuid, esitada küsimusi
- tunneb taimeriigi üldist klassifikatsiooni
- oskab nimetada taimesugukondade esindajaid
- oskab õpetaja juhendamisel joonistada konkreetset taime tema eripära väljatoomisega
- tunneb õistaimede klassifitseerimist õieehituse alusel
- oskab nimetada õisi tolmeldavaid putukaid
- tunneb mesindussaadusi ja nende kasutamist
- tunneb enamkasutatavaid ravimtaimi, teab mõne kasutusala

KIVIMIÕPETUS

6. klass

Juhtmotiivid

Geograafia kõrval iseseisva aineperioodina lisanduv kivimiõpetus e mineraloogia jätkab looma- ja taimeõpetusega alanud erinevate loodusriikide käsitlust. Kivimiõpetusega jõutakse inimesest kõige kaugemal asuva loodusriigini. Võrreldes looma- ja taimeriiigiga on kivimimaailm kõige rohkem "surnud" ning allub seetõttu kõige enam füüsikaseadustele. Tajuv ja kaasaelav tunnetus annab samm-sammult koha mõtlevale tunnetusele. Puberteedia lähenedes areneb kausaalse mõtlemise võime. Põhjuse - tagajärje mõistmine on oluline kolme põhilise kivimigrupi - sette-, tard- ja moondekivimid - õpetamisel.

Kivimiõpetust saadavad võimalusel õppekäigud või ka erinevate kivimite uurimine laboratoorse tööna. Iga paikkond võimaldab teha lihtsaid aluspinna vaatlusi. Õppetöö käigus valmib klassi kivimikollektsioon.

Õppesisu

Mäestikke moodustavad kivimid. Mäestike jaotumine vanuse ja tekke järgi (lõimumine geograafiaga).

Kivimite jaotus tekke järgi: sette-, tard- ja moondekivimid.

Vulkaaniline tegevus. Vulkaani läbilõige.

Eesti aluspõhi. Põhja- ja Lõuna-Eesti aluspõhja erinevus.

Eesti levinumad kivimid: lubjakivi ja selle sugulased, liivakivi, savi.

Rändrahnud. Graniidi koostisosad: põldpagu, kvarts ja vilgukivi.

Fossiilid.

Põlevkivi. Keskkond.

Vääriskivid, poolvääriskivid, nende levikualad, töötlemine.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpetaja

- tunneb Eesti aluspinnalist ehitust
- tunneb Eesti levinumaid kivimeid
- teab, miks kaevandatakse põlevkivi ja sellega seostuvaid keskkonnaprobleeme
- oskab nimetada graniidi koostisosi, teab, kust pärinevad rändrahnud
- tunneb kivimite üldist jaotust nende tekke järgi
- oskab nimetada Euroopa suuremaid mäestikke ning teab nende erinevaid tekkeviise
- tunneb mõningaid vääriskiviliike

GEOGRAAFIA

Geograafiaõpetus põhikoolis

Geograafiaõpetus algab 5. klassist ning kestab 9. klassini. Eelnevalt on laps 1.- 4. klassini saanud aimdust maailma erinevaist ruumilistest suhetest ning neis toimuvast õpetaja jutustatud lugude kaudu. Oma osa on matkadel lähiümbrusesse, 3.-4. klassis kodukoha looduse uurimisel ning esimeste plaanide ja kaartide joonistamisel ümbruskonnast. Laps, kes 3.- 4. klassi koduloos tutvus lähima koduümbrusega, haarab nüüd samm-sammult maailma laiemalt.

5. klassis õpitakse tundma kodumaa geograafiat, see laieneb Euroopa tundmaõppimiseks. 7.- 8. klassis, murdeas, kerkib esiplaanile inimene: koos geograafilise olustikuga käsitletakse süvendatult erinevate rahvaste iseloomu ja kultuuriolusid, põhilisi tegevusalasid. 9. klassi üldteemaks on Maa geoloogia.

Geograafiaõpetus vahendab õpilasele maailmahuvi ja elujulgust. Sinna juurde kuulub õpilase vähehaaval kasvav arusaam maast kui teatud elurütmiiega loodusruumist, milles asub ka inimene, kes seda majandades ja vääristades muudab. Koos teiste loodusainetega loob geograafia alust vastutusvalmidusele ja ökoloogilisele teadvusele.

Geograafia õppimisel on oluline roll välitöödel, sh ekskursioonidel, matkadel, õppekäikudel. Nende käigus õpitakse vaatlusi sooritama, lihtsamaid mõõtmisvahendeid kasutama, probleeme nägema, kaardi järgi maastikul orienteeruma, vaatluste põhjal järeldusi tegema. Geograafiaalaseid õppekäike ja reise planeerib klassiõpetaja, hiljem aineõpetaja.

Õppe-eesmärgid

Õpilane

- saab üldise ettekujutuse looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ja protsessidest ning nende vahelistest olulisematest seostest;
- õpib ruumiliselt mõtlema ja omandab geograafia põhisoovara;
- teab ja hoiab Eesti loodusväärtusi;
- väärtustab Eesti kultuuri;
- mõistab ja austab teiste maade ja rahvaste kultuuri ja traditsioone;
- õpib hindama inimtegevuse võimalusi ja tegevuse tagajärgi erinevates looduslikes tingimustes;
- saab aru jätkusuutliku arengu vajadusest;
- õpib kasutama erinevaid allikaid, kaarte, pilte, andmetabeleid, diagramme, et hankida, analüüsida ja väljendada esitatud teavet;
- oskab kasutada geograafiatunnis omandatud teadmisi igapäevaelus toimetulekuks.

5.- 6. klass

Juhtmotiivid

5. klassis õpivad lapsed tundma Eestimaad. Väikest tükikest maailmast õpitakse tundma nii, et teadmiste ja tunnetusega on seotud tunded. Selline meetod nõuab geograafiliste tõsiasiade elamusrikast tutvustamist. Põhjuslikud seosed jäävad veel tagaplaanile. Maastikuline erinevus – saared, rannik, sisemaa, Põhja- ja Lõuna-Eesti – seostatakse inimese tegevusvaldkondade ja majandusega. Kodumaa lähem vaatlus laieneb kogu Euroopale 5. klassi teise geograafiaperioodi või 6. klassi jooksul. Pärast seda, kui õpilased on juba tundma õppinud geograafilistest oludest

tulenevaid vastandlikke eluviise, saab ka Euroopa maid käsitleda valikuliselt polaarsuse aspektist lähtuvalt. Abiks võib olla, kui jälgida vee, valguse/soojuse ja pinnavormide mõjusid üksikutes piirkondades.

6. klassi geograafia annab ka süstemaatilise ülevaate Maa ehitusest, meredest ja mandritest. Geograafiaõpetusega seostub kivimi- ja taimeõpetuses räägitu.

5. klass

Õppesisu

Eesti asukoht kaardil ja gloobusel. Naaberriigid. Ilmakaared. Eesti kaart. Eesti maakonnad ja suuremad asulad. Põhja- ja Kirde-Eesti. Lõuna- Eesti. Kesk-Eesti. Lääne-Eesti ja saared. Igale piirkonnale iseloomulikud maastikud, maavarad ja nendele vastavad inimtegevused ja asulatüübid.

Pinnavormid: kungas, nõgu, org, kõrgustikud ja madalikud. Eesti suuremad kõrgustikud ja madalikud.

Jõesed. Jõe osad. Jõgede osa looduses. Eesti suuremad jõed, nende toitumine.

Järved. Järvede toitumine. Eesti järved, nende teke ja areng.

Soode teke ja levik. Elutingimused soos. Soos leiduvad loodusvarad. Soode kaitse.

Põhjavesi. Põhjavee teke ja kaitse.

Läänemeri, selle tähtsus ja kaitse.

Maakerge Eesti rannikul. Läänemere tähtsamad lahed ja väinad. Suuremad saared ja laiud.

Looduskaitse Eestis, kaitsealad.

Valikul: Eesti lähiümbruse tutvustamine kas Baltikumi, Põhjamaade või Läänemeremaade suunas.

Kompass, kaart.

6. klass

Juhtmotiivid

6 klassis on geograafiaõpetuses kaks aspekti. Ühest küljest vaadeldakse oma koduriiki kontinendi osana, millel ta asub. Teisalt tehakse süstemaatiline võrdlev lühiülevaade kõikidest mandritest (rannajooned, mäestikud, taevakaart, kliima, taimestik jne.). Maa liikumise ja aastaegade vaheldumise temaatika kaudu kuulub siia ka astronoomia. Majandusküsimusi iseloomustatakse näidete varal, kus on märgata globaalsed seosed. Õpetaja peab tegema hoolikad valikud pidades silmas, mida 7. ja 8. Klassis käsitleda teistes maailmajagudes.

Õppesisu

a) Euroopa

Varasemates geograafiatundides on õpilastele juba tutvustatud vastandlikke maastikuvorme ja eluviise. Nüüd võib tervet Euroopat vaadelda polaarsuse aspektist lähtuvalt, näiteks jälgides vee, õhu, valguse, soojuse, mäemassiivide ja mullastiku mõjutusi maastikule ja majandusele kontinendi erinevates piirkondades. Siin võib kasutada näidetena mõne madalmaad (Holland) ning Alpi regioonis asuva riigi (Šveits) omavahelist võrdlust. Sobib ka võrrelda näiteks Norrat, mille majandus on tihedalt seotud merega ning täielikult sisemaal asuvat riiki, näiteks Tšehhi Vabariiki.

b) Laiem ülevaade maailmast kui tervikust

- Mandrite ja ookeanide kuju ning asend. Hoovused. Tõus ja mõõn
- Taimestikuvööndite sõltuvus päikese asendist ja kliimatingimustest. Maa orbiidist tulenev aastaegade vaheldumine
- Mäestikuteke, vanad ja noored maa osad
- Noored kurdmäestikud (näiteks Alpid, Himaalaja, Andid), riftiorud (nt. Punase mere Jordani org, Reini org jne)
- Suured jõed ja nende iseloomustus nt Rein, Doonau, Dnepr
- Troopiline vihmamets, savann, Austraalia sisemaa, soolakõrbed kui ökosüsteemid
- Maailma kui terviku vaatlemine erinevatest perspektiividest, mitte ainult Euroopakeskselt.
- Haritava maa vaesustumine, metsaraie, tolmutumide teke koos tabavate näidetega pinnaseerosioonist.
- Maavarad ja kaubavood
- Uued transporditeed (Trans-Siberi raudtee, Suessi ja Panama kanal)

Ilmselt ei ole võimalik käsitleda kõiki pakutud teemasid. Siiski tuleb otsida näiteid, mis toetavad tervikpildi kujunemist.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- oskab looduses käituda;
- oskab kirjeldada looduslikke objekte ja nähtusi;
- mõistab elus ja eluta looduse seoseid;
- mõistab looduses toimuvaid ajalisi muutusi;
- oskab kirjeldada Eesti regioonide loodust ja inimtegevust;
- oskab kirjeldada Eesti asustust ja levinumaid asulatüüpe;
- teab Eesti maakondi ja suuremaid linnu;
- tunneb Eesti põhilisi pinnavorme ja nende tekkimist;
- omab ülevaadet Eesti veestikust ja Läänemerest;
- tunneb loodus- ja keskkonnakaitse põhiprintsiipe;
- omab ettekujutust Maa siseehitusest ja maakoore ehitusest;
- omab teadmisi geoloogilistest protsessidest;
- teab kivimite klassifikatsiooni ja oskab tuua näiteid erineva tekkega kivimite kohta;
- teab Eestis leiduvaid maavarasid ja nende kasutusvõimalusi;
- omab ülevaadet Euroopa regionaalsetest erinevustest nii looduses kui ka majandustegevuses;
- oskab allikate põhjal koostada lihtsamaid ettekandeid;
- oskab kasutada lihtsamaid loodusteaduse uurimismeetodeid (vaatlus, mõõtmine);
- oskab kasutada kompassi;
- oskab koostada lihtsamaid plaane ja neid kasutada;
- oskab liikuda maastikul, määrata ilmakaari.

7. klass

Juhtmotiivid

7. ja 8. klassis liigutakse põllumajanduselt tööstuse ning kaubanduselt kultuuriolude tundmaõppimisele. Õpetajal on vaja valida materjal kahe klassi jaoks korraga. Kultuuriaspekt omakorda suunab geograafiatundidesse ka ajaloo – 7. klassis on tegemist peamiselt avastuste ajastuga. Samas käsitletakse ka üleminekut Ptolemaiose maailmapildilt Kopernikuse maailmapildile. Seeläbi kogevad lapsed, kuidas on arenenud tänapäevased seisukohad Maa ja universumi kohta.

Et maailma eri paigus elavate rahvaste iseloom ja kultuurisaavutused ei jääks ainult jututasandile, on soovitatav lasta õpilastel käsitletud rahvaste stiilis maalida või muul viisil kunstilis-praktiliselt töötada. Ka teistes õppetsüklites võib teemat täiendada, kirjeldades erinevaid maailma paiku, biograafiaid või avastusi.

Seoses avastuste temaatikaga võib toimuda ka astronoomiatsükkel, kus on võimalik teostada vaatlusi ja joonistada olulisemaid tähtkujusid kujutavaid kaarte.

Õppesisu

Kuna 7. klassi ajaloos õpitakse tundma avastuste ajastut, kerkib üsna ilmselgelt üles Ameerika teema, koloniseerimine algus. Kuid just Aafrika on afrikaani ja islami kultuuripolaarsuse kaudu kergemini terviklikult hoomatav. Seetõttu oleks võimalik järjestus selline: 7. klass Vana Maailm, 8. klass Uus Maailm. 7. klassi planeerides võiks arvestada kahe geograafiatsükliga.

Nii nagu ajaloolooline perspektiiv on seotud Euroopa kolonialismiga. Niisamuti tuleb luua seos põllumajanduse tooraine (puuvill, riis, nisu, kohv, tee jne.) ja töötleva tööstuse vahel. See omakorda seostub globaalsete kliimavöötmete ja loodusvöönditega, nt. Kagu-Aasia riis, kautšuk, lehtpuupuit, Põhja-Ameerika preeriade nisu, Kariibi mere piirkonna banaanid, Lõuna-Ameerika loomaliha, Austraalia vill ja maavarad.

Astronoomiatundides räägitakse nähtavast öötaevast ja vaadeldakse tähtkujusid. Kirjeldatakse ka päikesesüsteemi planeete ja nende teekondi ning jälgitakse kuutsükleid.

AAFRIKA:

Iseloomustatakse Aafrika peamisi geograafilisi piirkondi, käsitledes kliimat, topograafiat ja loodusvööndeid

- Põhja- ja Lääne-Aafrika ning ekvatoriaalalad, Sahhara ja Sahel, Ida- ja Lõuna-Aafrika
- Islamistliku ja Musta Aafrika eluviisid erinevates loodusvööndites (nt. pügmeed ja vihmametsade elanikud, karjusunomaadid, samburud, masaid, põlluharijad ja plantaatorid, oaasielanikud ja mäetöölised)
- Erinevate religioonide ja traditsioonide püsimine Aafrika ühiskonnas
- Koloniaal- ja postkoloniaalajastu mõjutused Prantsusmaalt, Inglismaalt, Hollandist ja Saksamaalt. Vastuolud lääne maailmakäsitlusega. Arengumaade ja arenenud riikide majandussuhted. Tänapäeva majandushuvide ja traditsioonilise hõimueluviisi vahelised pinged Lääne-Aafrikas, Lõuna-Aafrika multikultuurne ühiskond, Somaalia poolsaare küsimused jne.

AASIA:

- Peamised geograafilised piirkonnad: Himaalaja mäestik, Lõuna-Aasia (Hindustani poolsaar), Sise-Aasia (Tiibeti kiltmaa ja Mongoolia), Ida-Aasia (Jaapan, Korea, Ida-Hiina), Kagu-Aasia (Tai, Filipiinid, Indoneesia)
- Suurmaastikud oma kultuurilises ja geograafilises polaarsuses (näiteks budismi, hinduismi, islami ja kristluse mõjud). Kagu-Aasia kui põhiliselt saarestikest koosnev mandriosa, Ida-

Aasia tihe asustus. Vaikse ookeani ääres paiknevate riikide kiire areng ning Aasia majanduse osatähtsuse kasvamine.

- Aasia inimeste osa tänapäeva ühiskonna muutumises. Hiina ja Vaikse ookeani riikide tulevik seoses globaliseeruva majandusega.
- Vihmametsade kasutamisega seonduv temaatika

8. klass

Juhtmotiivid

Nii nagu 8.klassi õpilased elavad üha tugevamalt sisse maailma, nii tekib neis vajadus tegeleda maailmaprobleemidega. Võib märgata ka vastupidist tendentsi: isiklikud probleemid omandavad sageli „maailmamõõtmel”. Sel põhjusel tuleb eriti geograafiatundides arvestada „mina” ja maailma vahelise vastasmõjuga. Tegelemine eri rahvaste hingelis-vaimse eluga, nende kultuuride ja väärtusmaailma tekkega, annab lastele ettekujutuse rahvaste eripäradest. See võib aidata noorukitel leida pidet nende endi hingelistes otsingutes.

Teine võimalus läheneda 8. klassi geograafiaõpetusele on tegelemine geograafiliste nähtuste polaarsuse, metamorfoosiga.

Kui Ameerikat käsitletakse 8. klassis, võib võrrelda Lõuna- ja Põhja-Ameerikat. See aitab arendada õpilaste kujutlusvõimet ning ühtlasi vältida jääkade mõistete ja kujutluste kinnistumist. Selliselt muutuvad teadmised elavaiks ja kasvujõulisteks. Õpilastele peaks saama mõistetavaks erinevate rahvaste mentaliteetide tekkimine Ladina- ja angloameerikas, mis on kujunenud ajaloolise arengu käigus.

Teine võimalik 8. klassi teema on ilmastik, selle iseloom ja muutumine.

Õppesisu

- Põhja- ja Lõuna-Ameerika tüüpiliste maastike tutvustamine näiteks kujuteldava reisi kaudu, kasutades kohanimedid kultuurimõtjude tutvustamiseks
- Kaksikmandri pinnamoe iseärasused
- Mitmekesine taimestik ja loomastik
- Indiaanlaste sisserändamine ja nende kohanimine erineva elukeskkonnaga
- Hispaania-Portugali ja Inglise-Prantsuse invasiooni erinevused ja tagajärjed (maavarade kasutamine, tehnoloogia erinevused, looduse hävitamine)
- Erinevad sotsiaalsed ja etnilised grupid Ameerikas. Arenguülesanded ja –võimalused. Rahvastik USAs.

Meteoroloogilised vaatlused: (sademed, õhuniiskus ja –rõhk, tuule kiirus, suund). Mõõteriistade (nt. baromeeter, tuulelipp jm) kasutamine. Kõrg- ja madalrõhualad, fronidid. Vaadeldakse ja maalatakse erinevaid pilvede tüüpe. Ilmastikuga seotud kultuurilised aspektid Põhjamaades, päeva pikkus. Vahemeremaade elustiil, kõrberahvad, arktikarahvad, troopikarahvad.

9. klass

Juhtmotiivid

9. klassi õpilased jõuavad „maise küpsuseni” ning muutuvad seeläbi kehaliselt raskemaks. Bioloogias toetatakse seda arengufaasi luustiku ja meelegaorganite kui inimkeha kõige maisema osa vaatlemisega. Geograafias vastab sellele maa „skelett” (litosfäär) – mineraalid, kivimid ja nende moodustumine. Mandrite liikumist, mäestike teket, vulkanismi, murranguid ja maavärinaid tuleb

kogeda kui dünaamilisi protsesse, mitte abstrahheerida neid hoomamatuteks diagrammideks või graafikuteks. Soovitatav on aktiivõppe rakendamine, mis toetab loodusjõudude tajumise võimet elavate ja plastiliste kujutluspiltidena. Kuigi pildimaterjal on kindlasti vajalik, peavad õpilased esmalt looma enda sisepildid nendest protsessidest.

Ka majandus- ja rahvastikuteemasid tuleks käsitleda kui dünaamilisi protsesse. Õpilased peavad tajuma arengut ja protsessidevahelisi seoseid. Muutus ühes vallas toob paratamatult kaasa muutusi kusagil mujal.

Õppesisu

GEOLOOGIA

- Mandrite ja ookeanide kuju ja jaotumine
- Noorte kurdmäestike morfoloogia ja teke
- Mäestikud, riftiorud, vulkaanid, ookeani keskahelikud ja süvikud.
- Mandrite triivist laamtektoonikani.
- Mineraloogia. Kivimite ringe.
- Ülevaade Maa geoloogilisest ajaloost. Eesti aluspõhja kujunemine.
- Jääaeg, selle etapid, jää tegevuse tagajärjed Eesti näitel.
- Ülevaade teistest eksogeensetest protsessidest.
- Maastike kujunemine erinevate tegurite koosmõjul.
- Inimtegevuse mõju loodusele.

INIMGEOGRAAFIA

- Rahvastiku põhimõisted.
- Muutused rahvastikus ja paigutuses.
- Majanduse struktuur.
- Eesti (Euroopa) majanduse olukord ja arenguperspektiivid.
- Keskkonnaprobleemid.

Taotletavad õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- teab mandreid ja ookeane;
- teab Vana ja Uue maailma maailmajaguseid;
- teab eri rahvaste ja riikide rolli geograafilise maailmapildi avardamises;
- omab ettekujutust maailmajagude regionaalsetest erinevustest looduses ja inimtegevuses;
- teab maailma suuremaid ja Euroopa riike;
- teab maailma tihedamini ja hõredamini asustatud alasid;
- teab maailmas levinumaid usundeid;
- oskab nimetada kultuurierinevusi maailma eri paigus;
- teab kliimat kujundavaid tegureid ja nende osa kliima kujundamisel;
- oskab iseloomustada kliimavõtmeid;
- teab loodusvööndeid ja oskab neid kirjeldada;
- oskab selgitada kõrgusvööndilisuse kujunemist;
- oskab tuua näiteid inimtegevuse mõjust loodusele;
- oskab üldjoontes hinnata loodusolude ja sotsiaal-kultuurilise tausta mõju majandustegevusele;
- tunneb Maa siseehitust, maakoore ehitust;
- on tuttav laamtektoonika teooriaga, teab laamade liikumisega kaasnevat protsesse;
- oskab tuua näiteid erinevatest kivimitest ja setetest ning selgitada nende tekkimist;

- oskab nimetada Maa välisjõudusid ja kirjeldada nende mõju pinnamoele ning tuua vastavaid näiteid;
- teab vee jaotumist Maal ja vee ringlust;
- tunneb erinevaid veekogusid ning nende ökoloogilist ja majanduslikku tähtsust;
- oskab nimetada pinnavorme ja iseloomustada nende kujunemist;
- oskab iseloomustada Eesti geoloogilist ehitust, pinnamoodi, kliimat, veestikku, mullastikku ja taimestikku, selgitada nendevahelisi seoseid;
- oskab analüüsida Eesti ja Euroopa loodus-, majandus- ja poliitgeograafilist asendit;
- teab ja oskab analüüsida olulisemaid majandust mõjutavaid tegureid;
- teab rahvastiku põhimõisteid ja rahvastiku muutusi tänapäeva Euroopas;
- oskab analüüsida Eesti peamiste majandusharude arengueeldusi ja praegust olukorda;
- oskab kasutada kaarte ja atlast;
- oskab määrata asukohta nii kaardil kui ka looduses;
- oskab analüüsida tabeleid, graafikuid, diagramme ja kartogramme, teha järeldusi neil esitatud nähtuste sisu ja arengusuundade kohta;
- oskab teha looduses lihtsate vahenditega mõõtmisi ja vaatlusi.

INIMESEÕPETUS

7.- 8. klass

Juhtmotiivid

7. klassis pöördub loodusteaduslik vaatlus tagasi inimese juurde (vrld looma-, taime- ja kivimiõpetusega teisel kooliastmel). See ajapunkt pole juhuslik. Murdeealiste õpilaste esmases huvifääris on kõik otseselt inimesega seostuv. Inimese anatoomia ja füsioloogia vastavad sellele huvile kõige kohasemalt ning annavad heitlikule tundeelule tasakaaluks reaalseid, objektiivseid teadmisi inimesest. Inimese skeleti, lihaste, meeleeelundite ja elundkondade käsitlemine seostatakse alati tervisega ning sellega, kuidas nii keskkond kui inimese enda käitumine tema tervist mõjutavad. Objektiivsetele faktidele tuginedes leiab käsitlemist mõnu- ja sõltuvusainete temaatika. Oma keha uuel mõistmisel saavutavad õpilased samaaegselt teadlikuma suhte sellesse ning saavad praktilist abi puberteediproblemaatikas toimetulekuks.

Inimese silma ja kõrva ehitust võib klassiõpetaja käsitleda ka füüsikaperioodi (optika, akustika) ajal. Skeleti ja lihaskonna koostoimes nähtuvad füüsikalised mehaanikaseadused. Inimese skeleti uurimisele lisab must-valge joonistamine kunstiõpetuses (nt inimese kolju, labakäe luud vms) või savist modelleerimine (nt jäsemete peenenevad luud või selgroolülid) tunnetusliku tahu.

7. klass

Õppesisu

Toiduainete tee inimeseni. Taimekasvatus, teraviljade aretamine. Kartulikasvatus. Loomakasvatus. Põllumajanduse tööstuslikkus.

Toitumine. Põhitoitained – valgud, rasvad, süsivesikud. Mikrotoitained. Emapiim kui toitainete tasakaalusatuse näide. Toitumisprotsessid seedekulglas, seedeelundkond, valkude, rasvade, süsivesikute erinev seedimine. Tervislik toitumine. Kolmeliikmeline taim ja kolmeliikmeline inimene. Toidupüramiid. Söömiskultuur; söömise sotsiaalne aspekt.

Hingamis- ja vereringe ja süda lihtsas kujutuses. Õhu kvaliteedi ja vere kvaliteedi seos. Toidu ja vere kvaliteedi seos. Liikumise ja südame jõudluse seos. Lümfiringe.

Nahk.

Suguelundkond.

Erituselundkond.

Kesknärvisüsteem ja sisenõrenäärmed. Mõnu- ning sõltuvusained.

Kehaline ja hingeline hügieen.

8. klass

Õppesisu

Kolju, selle osad. Vertikaalne näokolju ja kerakujuline ajukolju. Inimese kolju võrdlus imetajate omadega.

Selgroog, selgroo osad. Selgroolülide vormid. Selgroo kuju ja liikuvus eri osades. Selgroog koos lihastega püstasendi saavutamisel lapse arengu aspektist.

Rinnakorv, selle ehitus.

Jäsemed. Ülajäse koos õlavöötmega. Käsivarre alaosa luude asendi muutus käelaba sisse- ja väljapööramisel kui inimesele ainuomane nähtus. Alajäse koos vaagnavöötmega. Pöiavõlv kui vertikaalasendi võimaldaja (ainuomane inimesele). Jäsemete ülesanded. Kuldlõike printsiip inimese luustikus.

Silm ja kõrv, nende ehitus ning ülesanded.

Inimese keha ja neli elementi.

9. klass

Õppesisu

Vertikaalasendis kõnd kui inimskeleti keskne printsiip. Linnu ja mao luustiku võrdlus inimese omaga. Lülisammas, selgrootülid, nende ehitus ja ülesanded. Kolju ja jäsemete skeleti polaarsus.

Sfäärilised ja radiaalsed vormiprintsiibid ja nende avaldumine kere skeletis. Inimese tervikkuju kordumine kolju ja rinnakorvi üksikosades. Luustiku areng. Luude koostis, ehitus, tüübid.

Luude vahelised ühendused – liigesed, liidused ja õmblused. Liigete ehitus ja tüübid.

Lihaskond – selle jaotus, ülesanded. Erinevad lihaskoe liigid. Tahtele alluvad ja allumatud lihased.

Hääle tekkega seotud organid. Inimese kõrisõlme anatoomiline ehitus, hääle tekkimine, keel- ja puhkpilliprintsiip. Hääleulatus, häälemurre. Pneumaatilised peaõõnsused, nende tähtsus resonantsi alusena. Müra, heli, sõna, kõne.

Hammastik, selle ehitus ja universaalsus toitumisel ning kõnelemisel.

Meeleelundid, nende ehitus ja ülesanded. Meeleelundi ja meeletegevuse eristamine (tajumisprotsessi kehalise ja hingelise aspekti vastastikune sõltuvussuhe).

BIOLOOGIA

7.-9. klass

Juhtmotiivid

9. klassi bioloogiaõpetus põhineb loodusõpetusest saadud teadmistel, oskustel ja hoiakutel ning jätkab ja täpsustab looduse tundmaõppimist. Olulised on varem omandatud oskused, sh oskus teha lihtsamaid loodusvaatlusi ja väljendada looduse kohta oma tähelepanekuid.

Füüsilise murdeea läbinud õpilases ärkab tunnetus- ja teadushuvi. Sisuliselt töötatakse edasi paljude 8. klassi teemadega, kuid nüüd rohkem süvendatult, teaduslikult. Inimese füsioloogiliste funktsioonide täpsest kirjeldusest jõutakse vastavate haiguste mõistmiseni. Inimesega seoses räägitakse ka pärilikkusest. Sobivate küsimuste puhul võib kaasata kooliarsti.

Tutvus mikrokoopilise maailmaga on küll haarav, kuid jääb 9. klassis veel vaatluste tasemele. Suuri ülevaateid - eluslooduse liigitus, bioloogiline ja sotsiaalne evolutsioon - puudutab õpetaja kirjeldavalt, nende süsteemne käsitus on ülaastme teema.

Bioloogia hõlmab ka keskkonnaõpetuse.

Õppetegevus võimaldab erinevaid individuaalse ja grupitöö vorme, frontaalse õpetuse osakaal väheneb. Esmatähtsaks saab kõik iseseisvat mõtlemist ergutav – diskussioonid, probleemolukordade lahendused jms.

7. klass

Õppesisu

Imetajate, lindude, roomajate, kahepaiksete ja kalade seede-, hingamis-, vereringe-, eritus- ja suguelundkonna, naha ning närvisüsteemi ehituse ja talitluse võrdlus inimese omadega. Imetajate, lindude, roomajate, kahepaiksete ja kalade paljunemine.

Tuntumad lüljalgsed rühmad – putukad, ämblikulaadsed ja vähid. Rühmade tüüpilisemate esindajate sise- ning välisehitus, areng, eluviis ja tähtsus looduses.

8. klass

Õppesisu

Käsnad, ainuõõssed, ussid, limused ja okasnahksed – nende ehituse ja arengu eripära, eluviis ja tähtsus looduses. Tutvustavalt – mikrokoopiline maailm. Bakterid ja algloomad, nende osa inimese elus ja looduses.

9. klass

Õppesisu

Eluslooduse liigitus. Organismide peamised eluavaldused.

Pärilikkus. Pärilik ja mittepärilik muutlikkus, nende seosed paljunemisviisidega (suguline, eoseline, vegetatiivne). Eluslooduse evolutsioon. Muudetud pärilikkusega organismid.

Ökosüsteemid. Populatsioon, liik, kooslus. Toiduahelad, toiduvõrgustik.

Organismide aine- ja energiavahetuse iseärasused. Auto- ja heterotroofsed organismid.

Organismide kooseluvormid ja vastastikused suhted.

Inimtegevuse mõju ökosüsteemidele.

Biosfäär.

Bioloogilise mitmekesisuse säilitamine. Looduskaitse Eestis. Globaalprobleemid. Säästev areng.

Taotletavad õpitulemused inimeseõpetuses ja bioloogias

Põhikooli lõpetaja

- omab ettekujutust inimese anatoomiast ja füsioloogiast, tunneb ära ja oskab nimetada konkreetseid luid, lihaseid, elundeid, elundkondi;
- oskab joonistelt ära tunda elundeid ja elundkondi;
- mõistab, et kogu organism on tihedas omavahelises seoses;
- teab, kuidas hoolitseda oma tervise eest;
- teab pärilikkuse aluseid;
- tunneb organismide ehitust, peamisi talitluslikke protsesse ja elutegevuse iseärasusi;
- tunneb õpitud bioloogilisi liike, oskab neid omavahel võrrelda;
- tunneb tuntumaid organismirühmi;
- tunneb seoseid ja erinevusi organismirühmade vahel;
- tunneb raku üldist ehitust;
- teab erinevusi bioloogilise ja sotsiaalse evolutsiooni vahel;
- oskab teha vaatlusi, vormistada tulemusi, esitada neid suuliselt ja kirjalikult;
- oskab kasutada luupi, mikroskoopi jt bioloogias enamkasutatavaid vahendeid;
- orienteerub teatmeteostes, oskab töötada teksti ja joonistega, kasutada usaldusväärseid allikaid;
- mõistab ja arvestab, et inimene on keskkonna seisundi eest kaasvastutaja;
- teab organismide ja keskkonna vastastikuseid seoseid;
- tunneb säästliku eluviisi, loodus- ja keskkonnakaitse põhimõtteid.

FÜÜSIKA

Füüsikaõpetus põhikoolis

Füüsikatunnid toimuvad perioodõppena 6. – 9. klassini. 6. – 8. klassini käsitleb ainet võimaluste piires klassiõpetaja, 9. klassis vastava aine spetsialist.

Füüsikakursus põhikoolis annab ettekujutuse füüsikast kui loodusteadusest. Seni loodusõpetuse tunnist ja igapäevaelust tuttavatele nähtustele antakse seletus füüsika mõisteid kasutades. Põhimõistete ja seaduspärasustega tutvutakse valdavalt vaatluste ning katsete teel. Õpetuses domineerib fenomenoloogiline lähenemine füüsikalistele nähtustele. 6. klassi vanuses omandab laps kausaalse mõtlemise võime ja loodusteadused saavad aidata neid mõtlemisjõudusid kasutada. See toimub kvalitatiivse mõtlemise läbi, mis arvestab pidevalt inimese ja maailma vastastikust suhet. Tuntust tundmatu nähtuse poole.

Füüsika õppimine toimub aktiivses õpikeskkonnas. Olulise tähtsusega on füüsikaliste nähtuste emotsionaalne läbielamine, kirjeldamine, seletamine ja prognoosimine. Fenomenide süvendatud uurimine võimaldab nad vabastada subjektiivsusest, mis tekib emotsionaalse läbielamise kaudu esimesel etapil. Järgneb mõtteseoste loov kujundamine. Fenomenoloogilises lähenemisviisis saavad kokku tajumine ja mõtlemine.

Füüsikaõpetust iseloomustab suunatud avastamine. Katsete abil õpitakse märkama ja kirjeldama nähtuste olulisi tunnuseid ja seaduspärasusi, avastama erinevate nähtuste põhjuseks olevaid ühtesid ja samu loodusseaduseid.

Katsete kirjeldused vormistavad õpilased iseseisvalt ainevihikusse. Õpetaja juhhib tähelepanu sellele, kuidas muuta jutustavas stiilis kirjeldused süstematiseeritumaks ning kasutada füüsikale omast keelt. Katse kirjeldustele lisanduvad vastavad illustratsioonid või skeemid. Järeldused pannakse kirja järgmisel päeval peale ühisarutelu ja kogetu analüüsi.

Matemaatikat õpitakse kasutama lihtsamate füüsikaülesannete lahendamisel. Tutvustatakse mõõtmist ja mõõtühikuid, samuti katsetulemuste ja ülesannete lahenduskäigu vormistamist, andmete ja seoste väljendamist füüsika keeles.

Koostöös bioloogia, geograafia ja keemiaga areneb objektiivne loodusteaduslik mõtlemisviis.

Õppe-eesmärgid

- luua ettekujutus füüsikast kui loodusteadusest ja täppisteadusest;
- kujundada loodusnähtuste vaatlusoskus;
- õpetada kasutama füüsika keelt ja mõisteid;
- luua ettekujutus nähtuste põhjuslikkusest;
- tutvustada füüsika ajalugu ja füüsika osa ajaloos;
- õpetada läbi viima lihtsamaid katseid;
- õpetada katsetulemusi korrastama ja järeldusi tegema;
- tutvustada füüsika rakendusvõimalusi

6. klass

Juhtmotiivid

Teisel kooliastmel suureneb õpilase distants suhetes looduse ja inimestega. „Kaasilmast” saab „ümbritsev maailm”. 12. eluaasta paiku saabub ajahetk, mil laps mitte ainult ei küsi põhjuste kohta, vaid neid ise ka otsib ja luua tahab. Seda püüdlust ning kausaalset mõtlemist toetab 6. klassis läbiviidav esimene füüsikaperiood.

Füüsika õppimine toimub aktiivses õppekeskkonnas. Esimese füüsikaperioodi käigus käsitletakse võimalikult lihtsate vahenditega mitmekülgsel viisil katseid akustika, optika, soojusõpetuse, magnetismi ja elektri fenomenide uurimiseks. Toimub n.ö. suunatud avastamine. Katsed on piisavalt lihtsad, et neid soovi korral koduski korrata. Rakendub waldorfpedagoogika põhimõtte, mille kohaselt enne puberteediae läbimist peab õpetus kaasama kõiki hingeosi – nii mõtlemist, tunnet kui tahet. Fenomenoloogilise lähenemisviisi esmane ülesanne selles eas on tekitada tundeelamus – imestus, üllatus vms. Õpilase tahe rakendub, kui ta nähtut–kogetut meenutab, etapiviisiliselt kirjeldab ning illustreerib. Järgmisel päeval luuakse mõtteseosed ning töötatakse õpetaja juhendamisel analüütiliselt. Selliselt kujundatud õpetus seob õpilast nii tunde- kui mõttetasandil maailmaga uuel viisil.

Paljusid füüsikalisi katseid saavad õpilased läbi viia kas individuaalselt või grupiga koos. Füüsikaperioodi käigus võib läbi viia mõne väiksema projekti, nt akustika raames pudelipilli valmistamise.

Klassiõpetaja võib valida, kas käsitleda astronoomiat eraldi õppeperioodina või füüsika raames.

Õppesisu

Akustika. Helid ja heliallikad, helide tekitamine erinevate materjalidega, võnkumist iseloomustavad suurused, infra - ja ultraheli, helide levimine, kuulmine. Tuntud muusikainstrumendid. Helihark. Chladni helifiguurid. Inimese kõrva ehitus (lõimumine inimeseõpetusega).

Mõisted: sagedus, heli kõrgus, resonants, kõlakast, heli kiirus, infra - ja ultraheli.

Optika

Valgus ja vari. Värvid ja nende järelpilt silmas. Vastandvärvid. Värviring (lõimumine kunstiõpetusega). Värvide tekkimine prisma.

Soojusõpetus. Soe õhk, külm õhk. Soojusjuhtivus, temperatuur ja selle mõõtmine, soojusülekanne, soojuspaisumine. Termomeeter.

Mõisted: rõhk ja ruumala, kiirgus, konvektsioon, soojuslikud protsessid.

Magnetism.

Magnetiliste omadustega ained. Magnetiseerimine. Püsi- ja ajutised magnetid. Kompass. Maa magnetväli.

Mõisted: maa magnetväli, kompass, püsimagnet.

Elekter. Staatiline elekter. Elektrostaatilised tõmbe- ja tõukejõud, kehade elektriseerimine, elektrilaeng. Elektroskoop. Äike, virmalised atmosfääris.

Astronoomia. (Võib käsitleda ka 7. klassi geograafias) Päikesesüsteem, selle ehitus, planeedid, kaaslased. Kuu, selle faasid. Aasta, aastaegade vaheldumine. Ööpäev. Päikesekiirguse peegeldumine ja neeldumine. Gravitatsioon. Päikesekella valmistamine.

Mõisted: päikesesüsteem, planeet, gravitatsioon.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpetaja

- oskab kirjeldada, millega tegelevad füüsika erinevad harud,
- oskab füüsikalise katsena kogetut kirjeldada,
- oskab põhjendada käsitletud füüsikaliste nähtuste ilmnemist,
- omab ettekujutust päikesesüsteemi ehitusest ja füüsikalistest atmosfäärinähtustest,
- tunneb õpitud füüsikalisi termineid.

7.- 9. klass

Juhtmotiivid

Füüsilise ja hingelise arengu kõrval toimub lapses noorukiikka üleminekul ka vaimne teadvusemuutus. Tugevamini hakkab arenema mõisteline mõtlemine, mis püüab avastada seoseid üksiknähtuste vahel ja seeläbi jõuda uue terviklikkuse tajumiseni.

Füüsika põhimõistete ja seaduspärasustega tutvutakse endiselt valdavalt vaatluste ja katsetuste teel. Domineerib fenomenoloogiline lähenemine füüsikalistele nähtustele, aine induktiivne käsitlus. Uurimistee algab nähtuse või objekti kirjeldamisest, jätkub oluliste tunnuste eristamisega ning seaduse või seaduspärasuse väljatoomisega. Protsessi käigus õpitakse uuritavat füüsika keeles väljendama. 9. klassis läbiviidavad fenomenoloogilised vaatlused võivad olla suunatud ka meelte kogemuste diferentseerimisvõimele: vaatlusteemaks võib olla virtuaalse ja reaalse pildi võrdlus arvuti baasil, salvestatud ja naturaalse heli kvaliteetide võrdlemine.

Lisaks aktiivõppe meetoditele tuleb molekulaarfüüsika käsitlemisel kasutusele võtta seletav-tõlgendav meetod, jäädes siiski võimalikult elava kirjelduse juurde ning luues seoseid kogemuslikult tajutavaga.

7. klassi füüsika raskuspunkt on mehaanikal. Lähtutakse mehaanika praktilisest osast maailmas, selle rollist praktikas. Iseseisva tööna on oluline katsetav harjutamine, et tundma õppida mehaanika teaduslikku süstemaatikat või järele proovida mõtteliste hüpoteeside paikapidavust.

8. klassis tehakse tutvust valemite ja nende rakendamisega, nt helikiiruse, rõhu jms arvutamiseks. Füüsikaliste suurustega opereerimisel kasutatakse matemaatilisi teadmisi. Õpitakse kasutama füüsikaliste suuruste tabeleid. Sõnastatakse peamised reeglid. Kolmandal kooliastmel saab üha diferentseeritumalt arendada erinevaid mõtlemisprotsesse – võrdlemist, liigitamist, klassifitseerimist, analüüsi ja sünteesi.

8. ja 9. klassis on olulisel kohal inimese tegevus teadlase ja leiutajana: aurumasin, sisepõlemismootor, elektrimootor, telefon. Õpitakse tundma väljapaistvaid füüsikuid, nende ideid ja plaane, mis viisid leiutisteni. Tutvustatakse füüsikaideede ajaloolist arengut ja mõju elukeskkonnale, kõneldakse teadusliku tunnetuse loomingulisest iseloomust. Teadust saab tutvustada kui teatud isikute tööd, kes on teaduse läbi seotud nii ühiskonna kui kultuuriga. Tutvustatakse üldkultuurilise tähenduse omandanud ideid ja printsiipe, mille juured on füüsikas.

Astronoomias viib tähistaeva vaatlus päikesesüsteemist edasi. Tähtede evolutsiooni tundmaõppimine murdeas annab teravdatud tunnetuse suurtest kosmilistest muutustest. Õpilasi võib innustada mõte, et erinevalt läbiuuritud ja turvalisest lähiümbrusest on maailmaruumis veel palju avastamisvõimalusi. Õpitakse tundma nii füüsika võimalusi kui ka piire tegelikkuse

tunnetamisel. Soovitav on õppekäik observatooriumi.

Lisaks igapäevastele katsevahenditele 6. klassis lisanduvad kolmandal kooliastmel spetsiaalsed füüsika katsevahendid. Õpitakse tundma mõõteriistade ja seadmete otstarvet, tööpõhimõtteid, kasutamise näiteid ja reegleid, ohutusnõudeid.

Koostöös bioloogia, geograafia ja keemiaga arendatakse loodusteaduslikku mõtlemisviisi. Areneb arusaam, et igal nähtusel on põhjus ja iga muutus looduses kutsub esile teisi muutusi, mis võivad põhjustada keskkonnas soovitud või soovimatuid tagajärgi. Areneb keskkonnateadlikkus. Soovitavad on õppekäigud, nt seoses Eesti energiavarude käsitlemisega põlevkivikaevanduse külastamine.

7. klass

Õppesisu

Optika. Camera obscura. Ümberpööratud kujutis. Läätsed, fookus. Prillid, pikksilm, fotoaparaat, mikroskoop (valikul). Inimese silma ehitus (lõimumine inimeseõpetusega). Poolvari, täisvari (lõimumine kunstiõpetusega). Peegeldumine, nõgus- ja kumerpeegel.

Soojusõpetus. Soojuse levik erinevates keskkondades: soojusjuhtivus, konvektsioon vedelikes, soojuskiirgus, soojuslik tasakaal. Päikesekiirgus. Soojuse praktiline kasutamine. Päikesepatarei. Termospudel.

Mehaanika. Kehade vastastikune mõju, lihtmehhanismid, Maa külgetõmbejõud, keha mass ja selle mõõtmine. Kaalud. Dünamomeeter. Kaldpind. Ühe ja kahe õlaga kang. Plokk ja tali. Pöör. Hammasratasülekanne.

Mõisted: koormus, mass, jõud, kang, plokk, tali, kaalumine, massiühikud.

Elekter. Elektrivool, voolu olemasolu tingimused, vooluallikad, elektrivoolu toimed. Ampermeeter. Voltmeeter. Erinevate matejalide elektrijuhtivus. Takisti. Pool. Elektrivoolu magnetiline toime, elektromagnet. Galvani ja Volta elemendid. Patarei. Elektriohutus. Energia säästmine.

Mõisted: pinge, voolutugevus, takistus.

8. klass

Õppesisu

Mõõdud ja kaalud. Ainete erikaalud. Ühikute teisendamine.

Hüdromehaanika. Vaakum- ja survepump. Ühendatud anumad. Rakendusvõimalused. Rõhk vedelikes. Pascali katsed. Ülesanded rõhu arvutamiseks koos joonistega. Mõõtesilinder. Üleslükkejõud. Archimedese seadus.

Aeromehaanika. Vaakum. Õhu kaal. Õhu rõhk. Õhurõhu muutumine sõltuvalt kõrgusest. Ülesanded õhurõhu arvutamiseks.

Aerodünaamika. Õhurõhk ja õhu liikumine. Luidete tekkimine. Lennuk. Aerodünaamiline paradoks. Tuule mõju looduses.

Meteoroloogia. Kõrg- ja madalrõhkkonnad. Baromeeter. Tsüklonid, nende teke, areng. Kliimavöötme seos ilmastikunähtustega.

Mõisted: õhurõhk, kõrg- ja madalrõhkkond, tsüklon.

Elekter. Elektriline induktsioon. Rööp- ja jadaühendus. Pinge, takistus, voolutugevus; ülesanded. Ohmi seadus. Elektrivoolu soojustoime, keemiline toime, magnetiline toime.

Voolu magnetilise toime kasutamine: morseaparaat, releed, elektrimootor, dünamo (generaator), transformator.

Mõisted: rööp- ja jadaühendus, voolutugevus, pinge, takistus, generaator, transformator.

9. klass

Õppesisu

Akustika. Heli töötlus. Reaalse ja salvestatud heli võrdlus. (Lõimumine muusikaõpetusega)

Optika. Optiline suurendamine ja vähendamine. Arvuti. Virtuaalne pilt, reaalne pilt.

Molekulaarfüüsika. Molekulaarfüüsika põhialused ja nende kaudsed tõestused, aine ehitus, osakeste soojusliikumine, aine agregaatolekud, osakeste mõõtmed ja mass, gaasi rõhk, absoluutne temperatuur. Tuumareaktsioonid: tuumajõud, siseenergia vabanemine. Radioaktiivsus looduses. Radioaktiivne saaste.

Mõisted: molekul, aatom, ainehulk, molaarmass, Avogadro arv, absoluutne null.

Termodünaamika. Aine agregaatoleku muutused. Aurumasin, ajalooline areng. Auruturbiin. Soojusülekanne, soojushulk, faasisiirded, soojuse ja töö vastastikune muutumine, protsesside pöördumatus looduses. Sisepõlemismootorid.

Mõisted: erisoojus, sulamissoojus, aurustumissoojus, kütteväärtus, siseenergia.

Elekter. Elektrivoolu ja veevoolu analoogia, elektrivoolu iseloomustavad suurused. Elektriskeemide koostamine ja lugemine, elektrilised mõõtmised. Ohmi seaduse rakendamine, elektri töö ja võimsus.

Mõisted: Voolutugevus, pinge, takistus, ampermeeter, voltmeeter, alalisvooluallikas, voolu suund.

Biograafiad. Nt J. Watt, O.v. Guericke, D. Papin, S. Morse jt. (ka iseseisvate referaatidena)

Astronoomia. Päike kui täht. Tähtede liigitus suuruse, spektriskaala järgi. Tähe evolutsioon. Termotuumareaktsioonid tähtedel. Tulevikuenergia küsimused. Tähistäeva kaart. Universumi mõistatused.

Taotletavad õpitulemused

Põhikooli lõpetaja

teab:

- loodusnähtuste põhjuslikke seoseid;
- füüsikaliste nähtuste iseloomulikke tunnuseid, nähtuste ilmnemise tingimusi, seost teiste nähtustega;
- füüsika mõisteid, sh. füüsikalisi suurusi, nähtusi või omadusi, mida mõiste iseloomustab; suuruste seoseid teiste füüsikaliste suurustega;
- õpitud seoste sõnastust, seost väljendavat valemit, seose õigsust kinnitavaid katseid, seoste kasutamist praktikas;
- mõõteriistade ja seadmete otstarvet, tööpõhimõtet, kasutamise näiteid ja reegleid, ohutusnõudeid;
- inimtegevuse otsesest mõju keskkonnale;
- keskkonnahoiu ja energiasäästu vajalikkust;

oskab:

- täpselt vaadelda ja vaatlusi formuleerida;
- seletada kirjeldatud nähtusi füüsika seisukohalt;
- kasutada mõisteid ja seoseid loodus - ja tehnikanähtuste seletamisel;
- märgata erinevusi tehniliste abivahenditega vahendatud maailmapildi ja meeltega otseselt kogetava tegelikkuse vahel;

- lahendada ülesandeid , kasutades õpitud valemeid ja seoseid;
- leida infot teatmeteostest;
- kasutada füüsikaliste suuruste tabelleid;
- koostada skeemi järgi katseseadet;
- kasutada joonlauda, malli, mõõtesilindrit, dünamomeetrit, kella, termomeetrit, kaalusid, elektroskoopi, ampermeetrit, voltmeetrit, kompassi;
- ohutult läbi viia lihtsamaid katseid;
- töödelda mõõtmistulemusi ja teha katsetulemuste põhjal järeldusi.

KEEMIA

Keemiaõpetus põhikoolis

Keemiat käsitletakse waldorfkoolis 7.-9. klassini perioodõppe vormis. 7. ja 8. klassis kuulub keemia klassiõpetaja valdkonda, soovitatav on koostöö aineõpetajaga. 9. klassis õpetab keemiat vastava ettevalmistusega ainespetsialist.

Murdeea füüsiliste ja hingeliste muutuste kõrval toimub lapses noorukiikka üleminekul ka vaimne teadvusemuutus. Tugevamini hakkab arenema mõisteline mõtlemine, mis püüab avastada seoseid üksiknähtuste vahel ja seega jõuda vahepealsest eraldatuseelamusest uuel tasandil taas terviklikkuseni. 7. kooliaastal lisanduv keemia sisaldab ülalöeldu mõttes väljakutset ja võimalust: esiteks tundma õppida ainete maailma ja uurida nende omadusi, teiseks luua kogetu alusel seoseid ja mõisteid, mis kaasavad uurimisprotsessi inimese ja aitavad seega luua uue, sügavama suhte maailmaga. Õpetaja püüdleb selle poole, et aine oleks tihedalt seotud inimese endaga. Tõelisust sisaldab enam mõtlevalt vaatlemine kui abstraktne mõiste. Ainekäsitlemise eesmärgiks on keemia põhimõistete ja seaduspärasuste sisuline omandamine, käsitledes abstraktsioone kui vahendeid keemiliste nähtuste üleskirjutamiseks, mitte omaette eesmärgina. Sarnaselt füüsikale toimub keemia õppimine aktiivses õppekeskkonnas, domineerib fenomenoloogiline lähenemine keemilistele nähtustele. Fenomenoloogilises lähenemisviisis saavad teineteist täiendavalt kokku tajumine ja mõtlemine.

Põhikooli keemias ei ole arvutusülesanded omaette eesmärk. Küll on nende läbi võimalik rakendada konkreetseid matemaatikaoskusi loodusteaduslike ülesannete lahendamisel. Keemia matemaatiline käsitlus aitab mõista keemiliste nähtuste kvantitatiivseid seoseid.

Koostöös bioloogia, geograafia ja füüsikaga arendatakse kolmandal kooliastmel loodusteaduslikku mõtlemisviisi. Areneb arusaam, et igal nähtusel on põhjus ja igasugune muutus looduses põhjustab teisi muutusi, mis omakorda mõjutavad keskkonda.

Keemiaperioodide käigus valmib ainevihik, mis sisaldab ühelt poolt katsete illustreeritud kirjeldusi, teisalt objektiivseid katsetulemusi, järeldusi, keemia põhimõisteid ja sümboolikat, arvutusülesandeid.

Keemia õpetamise eesmärk 7.-9. klassini on täiendada terviklikku pilti maailmast, käsitledes seda läbi keemiliste nähtuste. Keemia viib varem käsitletud loodusnähtused ja protsessid seoseid avastades läbi ainete mikrotasandile. Maailma mikrotasandil surnud ainekooslusena tajumine kätkeb endas ohtu minetada aukartus elu ees. Õiget eetilist hoiakut maailma suhtes aitab kujundada põhimõte: maailm ei koosne mitte ainetest, vaid nähtustest - loodusriikidest ja elusolenditest.

Õppe- eesmärgid

Põhikooli keemiaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- saab lihtsa, kuid tervikliku pildi maailmas toimuvatest keemilistest nähtustest;
- omandab elementaarse ettekujutuse keemiast kui loodusteadusest;
- õpib seostama keemiateadmisi teistes loodusainetes käsitletuga;

- õpib aru saama keemia keelest;
- õpib tundma keemia põhimõisteid ja seaduspärasusi;
- arendab kausaalse mõtlemise, analüüsi ja järelduste tegemise oskust;
- omandab laboratoorse töö oskusi, õpib keemiliste ainete ringi käima ja lihtsamaid katseid tegema;
- õpib tegema lihtsamaid arvutusi ainete valemite ja keemiliste reaktsioonide võrrandite alusel;
- õpib nägema ja mõistma keemilisi nähtusi kodus, looduses ja ümbritsevas elus, tehnikas, saab aru keemiateadmiste vajalikkusest;
- väärtustab elu ja elukeskkonda.

7.- 9. klass

Juhtmotiivid

Sarnaselt füüsikale, on ka keemiaõpetus põhikoolis eelkõige fenomenoloogiline. 7. klassi sissejuhatuses. Kõigepealt vahendab õpetaja katsete käigus keemilise elemendi kui kõikide keemiliste ja bioloogiliste protsesside ürgjõu tundepärast kogemist. Metoodika tuum seisneb keemiliste protsessideni jõudmises kogu nende mitmekesisuses ja rikkuses. Protsesse tuleb mõista kvalitatiivselt, et ajendada õpilasi leidma loodusega uut sidet. Keemiliste nähtustega paralleelselt käsitletakse nende kultuuriloolist aspekti, nt tuli, põlemine – lubjapõletamine – happed, alused, metallid.

Uringuid alustatakse igapäevaste materjalidega ning järk-järgult minnakse üle laboratoorse päritoluga keemilistele ainetele. Uuritakse ja otsitakse seletusi ümbritsevas elus toimuvatele keemilistele nähtustele. Küsimused ei pea tekkima mitte sensatsioonilistest katsetest, vaid igapäevanähtuste nagu näiteks tuli vaatlemisest. Järgmine etapp on nähtuste kirjeldamine. Läbi nähtuste kirjeldamise omandatakse keemilised mõisted, seaduspärasused ja muud eripärad nii orgaanilise kui anorgaanilise keemia valdkonnast. Õpitakse olulise eristamist, katsetulemuste analüüsimist ning nende vormistamist. Kasutatakse suunatud avastamist. Ained avastatakse katsete käigus kogetut mitmekülgset analüüsid. Selline tegevus arendab eelpuberteedis tekkinud kausaalset mõtlemist ning võimaldab tundepärase kogemuse seostada mõtlemise objektiivsusega. Areneb loodusteaduslik maailmapilt.

Keemiliste sümbolite ja reaktsioonivõrranditeni jõutakse keemia ajaloolist arengut jälgides.

Kui 7. klassi anorgaaniline keemia pakub mõjusate katsete läbi mõtlevale vaatlemisele hulgaliselt materjali, siis 8. klassi teemaks olevaid orgaanilisi loodusnähtusi ja protsesse on nende keerukuse tõttu oluliselt raskem mõista. Appi tuleb aine otsene seostamine inimesega toitumise läbi (löimumine 7. klassi inimeseõpetusega). Tervislikku toitumist teadvustatakse uuel tasandil, organismis toimuvate keemiliste protsesside tasakaalu seisukohalt.

9. klassis arendatakse varem fragmentaarselt esile tulnud teaduslik-abstraktseid arusaamu ning antakse selgelt esilekerkiv, ülevaatlik mõttestruktuur (elementide perioodilisuse tabel). Struktuur korrastab nähtuste rikkust. Teisalt võimaldab struktuuri tundmine nähtusi ka käsitleda. Arvutusülesanded pole omaette eesmärk, nad võimaldavad õpilasel omandada keemiliste suurustega opereerimise põhimõtted. Löimumedes matemaatikaga süvendavad arvutusülesanded protsentarvutuste ja võrdelise sõltuvuse rakendamise oskusi.

Keemia katseid ning laboratoorseid töid koos aparatuuri ülesseadmisega saadavad õpetaja seletused, erilist tähelepanu pööratakse ohutusele ning keemiliste ainete ümberkäimise reeglitele.

7. klass

Õppesisu

Põlemine.

Tuli erinevates ilminguvormides, olenevalt põlevast ainest. Põlemisjääkide uurimine (tuhk, süsi, süsinikdioksiid), indikaatorid (punase kapsa mahl).

Süsinik. Vesinik.

Õhuvoolud tule ümber: põlemise toitja hapnik. $O_2 - CO_2$ – ringkäik.

Lubi ja lubjapõletamine. Happelise gaasi ja aluse (lubjaleelis) tekkimine.

Alus ja hape. Aluse ja happe määramine (eelkõige tuntud vedelikes, ka olmekeemias).

Teised happed (näit. soolhape, fosforhape, väävelhape).

Metallid. Nt kuld, vask, tina, pronks, raud. Metallide omadused, sulamid, kasutamine. Metallikasutuse ajaloo. Ladinakeelsed tähised. (võimalik ka 8.klassis)

Ohutusnõuded. Neutralisatsioon. Soolad, nende saamisvõimalusi.

Tähtsamad aineklassid üldiselt: alused, happed, soolad, oksiidid, toetudes vaadeldud katsetele ja vaatlustele.

8. klass

Õppesisu

Toiduained ja keemia.

Tärglis. Tärglise tekkimine taimedes. Ülevaade fotosünteesist.

Terast jahuni. Erinevad teraviljad. Jahu uurimine: tainas, liimaine. Jahust ja kartulist tärglise saamine. Tärglise kvaliteetid. Tärglise joodireaktsioon.

Suhkur. Suhkur looduses. Suhkru kultuuriajalooline taust.

Suhkru ja tärglise üksteiseks muutumise protsessid. Suhkrud - glükoos, fruktoos, sahharoos, laktoos. Monosahhariidid, disahhariidid ja polüsahhariidid. Erinevate suhkruühikute võrdlusomadused, saamine, määramine. Suhkru keemiline moodustumine tärglisest. Fehlingi lahus. Süsivesikud tärglis ja suhkur. Suhkru töötlemine inimorganismis.

Käärimisprotsess. Suhkrutarbimine kui tsivilisatsiooniprobleem.

Tselluloos, paberivalmistamine.

Valk. Jahu liimaine kui valgukomponent (söestamisproov). Valkude koostis ja ehitus.

Loomsed produktid: piim, muna, liha. Valgu lagundamine organismis. Inimese kehaomase valgu ülesehitus.

Rasvad ja õlid. Õlitaimes. Rasva seos veega, soojuse ja tulega.

Rasvade üldised omadused, tähtsus. Lipofiil, hüdrofiil. **Seebi** keetmine (naatriumleelis, rasv, kuumus). Seepide puhastav toime. Rasvhapped. Estrite moodustumine glütseriiniga. Rasvade ainevahetus. Rasv kui kütus.

Tervislik toitumine organismis toimuvate keemiliste protsesside seisukohalt.

Metallid. Oksüdatsioon raua ja vase näitel. Metallid redutseerijana; jaotus aktiivseteks, keskmise aktiivsusega ja väheaktiivseteks metallideks. Jätkub ülevaade tähtsamatest metallidest. Metallid argielus.

Molekulid. Liht- ja liitained. Ettekujutus keemilisest sidemest. Metallid ja mittemetallid, liht- ja liitained. Aine keemiline valem. Ühinemisreaktsioon. Reaktsioonivõrrand. Keemiliste elementide perioodilisussüsteem.

Biograafiad. Nt Pasteur, Baer jt. (ka iseseisvate referaatidena)

9. klass

Õppesisu

Käärimine. Alkoholkäärimine. Käärimine ja destillatsioon. Alkoholid omadused ja liigid. Metanooli mürgisus. Alkoholi kuritarvitamisega seotud probleemid.

Oksüdatsioon ja reduktsioon. Õhu koostis. Hingamine kui oksüdatsioon. Fotosüntees kui reduktsioon. Süsinikdioksiidi moodustumine. Õhusaaste.

Süsinik ja süsinikuühendid.

Süsinik meis ja meie ümber. Süsiniku aatomi eripära. Süsinikul on erinevad aatomid. Süsinik lihtainena — teemant, grafiit, fullereenid. Süsiniku hapnikuühendid. Süsivesinikud. Polümeerid ja nende rakendusi. Alkoholid. Karboksüülhapped. Eluks vajalikke süsinikuühendeid — süsivesikud (glükoos, sahharoos, tärklis, tselluloos), rasvad, valgud. Fossiilsete kütuste tekkimine.

Lahused. Ainete lahustumise protsess. Ekto - ja endotermilised reaktsioonid. Ainete lahustuvus, sõltumine tingimustest. Lahuste koostise arvutused. Tõelised lahused ja pihussüsteemid.

Aatomi ehitus. Keemiliste elementide perioodilisussüsteem. Perioodilisustabeli ülesehitus. Tabeli seos aatomite elektronstruktuuriga. Ülesanded reaktsioonivõrrandite põhjal. Probleem-ja arvutusülesande aine hulga, massi ja gaasi ruumala seoste abil ning lahuste massiprotsendi alusel.

Keemia argielus. Looduslikud ja tehismaterjalid. Tarbekeemia. Keskkonna keemilised reostusallikad.

Biograafiad: M. Lomonossov, J. Priestley, A. Lavoisier jt. (ka iseseisvate referaatidena)

Taotletavad õpitulemused

9. klassi lõpetaja

- oskab kirjeldada ja selgitada katseid;
- tunneb keemia põhimõisteid ja käsitletud keemiliste protsesside seaduspärasusi;
- oskab ära tunda keemilisi protsesse ja nende tagajärgi igapäevaelus;
- teadvustab tervislikku toitumist organismis toimuvate keemiliste protsesside seisukohalt;
- teab keemiliste reaktsioonide esilekutsumiseks vajalikke tingimusi;
- teab peamisi laborivahendeid;
- oskab ohutult kasutada katsevahendeid ja kemikaale;
- teab keemilise reaktsiooni iseloomulikke tunnuseid;
- teab aine koostisosakesi ning aatomi ehituse seoseid elemendi asukohaga perioodilisustabelis;
- tunneb tähtsamaid anorgaanilisi ja orgaanilisi ühendeid, nende põhiklasse ning omadusi;
- teab tähtsamate keemiliste elementide tähiseid ja nimetusi;
- mõistab keemiliste nähtuste füüsikalist olemust ja looduses toimuvate protsesside keemilist tagapõhja;
- mõistab füüsikaliste ja keemiliste nähtuste erinevust;
- oskab lahendada õppesisule vastavaid probleem-ja arvutusülesandeid, s.h. sooritada arvutusi aine hulga, massi ja gaasi ruumala seoste abil ning lahuste massiprotsendi alusel;
- oskab selgitada tähtsamate keemiliste ainete ja protsesside rakendusi argielus;
- oskab iseloomustada peamisi keemilise saaste allikaid ja nende mõju keskkonnale: happesademed, osoonikihi hõrenemine, kasvuhooneefekt, üleväetamine;
- teeb järeldusi ja üldistusi õpitud materjali põhjal;
- oskab leida ja kasutada ainealast teabematerjali.

AJALUGU

Ajalooõpetus põhikoolis

Ajalugu õpetab waldorfkoolis üldjuhul klassiõpetaja 5.- 8. klassini, 9. klassis tegeleb ainega vastava ettevalmistusega spetsialist. Tunnid toimuvad perioodõppe vormis, lisaks võib kasutada regulaarseid nädalatunde.

Loodusainete ja koduloo käigus on laps kodunenud oma lähima ümbruse maastiku ja ajalooga. Põllutööd ja vanade ametite tutvustamine 3. klassis seob õpilasi Eesti ajaloo ja esiisade-emade praktilise argipäevaga. Nooremates klassides kuulud muinasjuttudes on samuti lapsepärases vormis esitatud ennemuistset elu-olu. 5. klassis algab tõeline ajalugu. Lapse pilk juhitakse nii ajalisel kui ruumilisel tema elukeskkonnast kaugemale. 5.- 8. klassini käiakse läbi inimkonnaarengu tee müütiliselt, eelajalooliselt kultuuriastmelt üle klassikalise antiikaja ja keskaja kuni materiaalse kultuuri arenguni ja selle kultuuriliste, religioosete, sotsiaalsete, poliitiliste ning ökoloogiliste mõjudeni.

Õpetus on kultuuriajalooliselt orienteeritud. Tee viib müüdilt aurumasinani, aatomijõu avastamiseni ja selle tagajärgedeni. 9. klass hõlmab uusima aja käsitlust kuni käesoleva sajandini. Ajaloo kultuurilooline põhimotiiv on: igal kultuuril on midagi omast ja erilist ning samas annab iga kultuur midagi ka inimkonna ajaloole ja meie oma kultuurile. Seeläbi pannakse alus arusaamale, et tõeliselt inimlik nähtus, kultuur, on inimkonna ühise arengu vili.

Ajaloo õppimine põhikoolis pole entsüklopeediline, vaid eksemplaarne, s.o. ajaloomaterjaliga tutvutakse valikuliselt. Seejuures kehtib eelnimetatud kronoloogiline põhimõte. Eelkõige eeldab ajalugu õpetajalt head jutustamisoskust, mis vahendaks elavaid ajaloopilte. Pildiline õpetus, mõtet ja tunnet hõlmav käsitlus võimaldab lapsele kaasaalamist ja kaasatundmist ajalooliste tegelaste tegudele ja kannatustele. Seega mõjustab ajalooõpetus inimese eetika kujunemist. Kaasaalamist võimaldavast jutustusest tehakse hiljem ainevihikusse kokkuvõtte koos vastavate ajaloo faktide ning terminitega, kas tunni- või kodutööna lisanduvad õpilase tehtud illustratsioonid. Pildiline õpetus on keskne meetod 1. – 8. klassini. Mõisteid, mida teisel kooliastmel omandatakse valdavalt jutustavas kontekstis ja mälupehmaselt, hakatakse alates 6. klassist rohkem teadvustama. Suunavate küsimuste ning vestlusega arendatakse analüüsivat ja kausaalset mõtlemist.

9. klassi õpilasele on jõukohane seoste avastamine ja protsesside lahtimõtestamine. Õpilane hakkab mõistma kaasaja kujunemist ja muutusi kultuurilis-teaduslikus, majanduslik-tehnilises ja ühiskondlik-sotsiaalses vallas. Diskuteerimisainet annavad kõik tänapäevaprobleemid. Kolmandal kooliastmel lisandub õppeainena ühiskonnaõpetus.

Ajalugu arendab ja süvendab maailmahuvi. Ajalooliselt tekkinut vaadeldakse millenagi, mis vajab edasiarengut ja ergutab järelemõtlemist tuleviku ideaalsete ja reaalsete kujundamisvõimaluste üle.

Ajaloo ainetunnid lõimuvad muusikaõpetuse, kunstiõpetuse, sporditundidega (5.-ndate klasside olümpiamängude projekt).

Õppe-eesmärgid

Põhikooli ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

- hakkab tundma huvi mineviku vastu;
- õpib tundma kodukoha ja Eesti ajalugu süstemaatiliselt, Euroopa ja maailma ajalugu nii

ülevaatlikult (orienteeruvalt) kui ka detailselt (vastavat ajastut kõige enam iseloomustavate sündmuste ja protsesside kaudu);

- õpib mõistma kaasaja sündmusi;
- õpib omandama, tõlgendama, hindama, talletama ja edastama ajalooalast informatsiooni;
- oskab eristada ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest;
- mõistab põhjuse - tagajärje, sarnasuse-erinevuse, järjepidevuse ja tõenduse olemust ajaloosündmuste ja - protsesside käsitlemisel.

5. – 6. klass

Juhtmotiivid

Ajalugu on jutustav aine, mida 5.-6. klassi vanuses õpetatakse pildilise õpetusmeetodi kaudu. Eelkõige eeldab ajalugu õpetajalt head jutustamisoskust, mis vahendaks elavaid ajalooilte. See nn elav pilt tõstetakse järgmisel päeval õpetajapoolse suunamise ja õpilaste jutustamise läbi taas teadvusesse. Läbitöötatud materjali põhjal tehakse ainevihikusse kokkuvõtte. Tunni- või kodutööna lisanduvad õpilase tehtud illustratsioonid.

Metoodiliselt on tähtis, et lapsed säilitavad konkreetse-piltliku esituse kaudu elava aja- ja ruumimõiste, milles on tajutavad varasematele aegadele omane olustik ja kaugete paikade maastik. Teisest küljest saab paljude näidete varal selgeks, kuidas kaasaeg rajaneb varasemate kultuuride saavutustel. Sel viisil saab lastes juurduda tunnetus: maailma eri rahvastes puhkevad inimkultuuri erinevad õied, igal kultuuril on midagi omast ja erilist ning samas annab iga kultuur midagi ka inimkonna ajaloole ja meie oma kultuurile. Nii avardub selles eas kasvava lapse sisemine silmapiir kaugemale geograafilistest piiridest ja tekib arusaam, et tõeliselt inimlik nähtus, kultuur, on inimkonna ühine asi. Õpetaja juhhib tähelepanu kreeka-romaa ajaloo järeloomjudele kuni tänaseni, samuti tagajärgedele, mis olid ristiõdadal Keski-Euroopa arengule.

6. klassist alates suudavad õpilased kausaalse mõtlemise arengu läbi tajuda ajalugu ka põhjuslikkuse aspektist. See võimaldab õpetajale uut metoodilist ainekäsitlust, probleemide püstitamist ja vastuste otsimist, grupitöö vorme, põhjendatud otsusteni jõudmist.

Lastega retsiteeritakse tekste erinevatest kultuuriajastutest. 5. klassis valmistab klass ette Kreeka – ainelise näidendi. Materjalina saab kasutada nii mütoloogiast kui katkendeid eepostest. Koos kreeka ajalooaga võib teha sissejuhatuse ka kreeka keelde ja kirja, romaa ajalooaga seoses tutvustada ladina keelt.

Suurimaks waldorfkoolide 5. klasside õpilasi hõlmavaks projektiks on Vana – Kreeka olümpiamängud (integratsioon sporditundide, draamaõpetuse, muusikaõpetusega).

5. klass

Õppesisu

Kultuuriepohhid: India, Pärsia, Egiptus, Vana-Kreeka.

Ajatelg piltlikult.

Vanaindia veedade, upanišaadide, Bhagavadgita mütoloogiline sisu. Kastisüsteemi tekkimine. Buddha elu. Vanairaani kultuur, paikseks jäämine, põlluharimise ja karjakasvatuse algus. Zarathustra elu, tekstid Avestast ja Bundeheshist.

Mesopotaamia linnkultuurid. Gilgameši eepos. Kiilkiri.

Vana - Egiptuse mütoloogia. Egiptuse suurte kultuurisaavutuste näited. Riigi tekkimine. Geograafia ja ajaloo seos.

Hiina, Keski- ja Ladina-Ameerika ajalugu legendides.

Vana – Kreeka. Kreeka mütoloogia. Eeposed: Ilias ja Odüsseia. Homeros.
Kreeka polise tekkimine. Kreeka – Pärsia sõjad. Vana – Kreeka kultuur. Hellenism. Aleksander Suur. Filosoofia ja ajalooteaduse tekkimine. Herodotos.

Projektid:
Vana – Kreeka aineiline näidend,
Olümpiamängud.

6. klass

Õppesisu

Vana – Rooma. Romulus ja Remus. Seitse müütilist kuningat. Patriitsid ja plebeid. Rooma riigi tekkimine, ülesehitus, funktsioneerimine. Rooma õigus. Rooma Vabariik. Rooma Keisririik. Eluolu ja kultuur. Insenerikunst. Eesti Rooma rauaajal.

Rooma impeerium ajalookaardil.

Kristluse tekkimine ja levik. Varakristlik kirik, tagakiusamine.

Muhamed ja islami levik.

Võitlus Rooma ja Kartaago vahel. Impeeriumi nõrgenemine ja kokkuvarisemine.

Rahvasterändamine, hunnid ja goodid. Ajalookaart. *Iisraeli ja Juuda riik.*

Feodaalsuhted. Läänisüsteem. Linnade teke.

Frangi riik. Karl Suur. Saksa – Rooma Keisririik.

Keskaja kultuur. Kloostrikultuur. Paavst ja keiser.

Kristluse levik, katoliku kirik. Ristisõjad, rüütlid ja rüütliordud. Bütsants. Venemaa ristiusustamine.

Ajaloo kandumine Vahemere äärest Loode- ja Kesk – Euroopasse. Ida ja Lääne kohtumine.

Eesti ajalugu muistsest vabadusvõitlusest Jüriöö ülestõusuni. Vabad linnad. Hansa teke.

Taotletavad õpitulemused

6.klassi lõpetaja:

- omab ettekujutust inimkultuuri arengust keskaja lõpuni;
- oskab kasutada aja mõistega seonduvaid sõnu ja fraase: aeg , muinasaeg , vanaaeg , sajand, aastatuhat , e.Kr , p.Kr;
- teab ühiskonna arenemise põhilisi ajajärke muinas- ja vanaajal;
- mõistab vanaaja kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos, esitab näiteid erinevatest kultuurivaldkondadest;
- tunneb mõnda olulist sündmust kodukoha ja Eesti ajaloost, seostab neid omavahel;
- mõistab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed, loob lihtsamaid põhjuslikke seoseid (näiteks analüüsib mõnda sündmust);
- teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest, mõistab ajalooallika tähtsust ning erineva tõlgendamise võimalikkust, oskab töötada lihtsamate allikatega;
- eristab fakti arvamusest;
- vaatleb maailma minevikus elanud inimeste pilgu läbi, püüab aru saada nende inimeste elulaadist ja tegevusmotiividest;
- väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, oskab koostada kava , kasutab ajalookaarti.

7. – 8. klass

Juhtmotiivid

Jätkub pildiline õpetus kui jutustava aine keskne õpetamismeetod, lähtuvalt õpilaste hingelisvaimsest arengust suureneb individuaalse töö osakaal, rakendatakse diskussioone, grupitööd.

Alates 7. klassist on kesksel kohal uusaeg. Oluline on renessansiaja inimese täiesti uus suhe maailmaga - kõik praktiline, mehaaniline, tehniline haarab inimteadvust üha suurema jõuga, vastukaaluks kahaneb suhe imepärase, religioosse ja pühaga. Sarnased muutused toimuvad murdealises hinges. Uusaja leiutiste käsitlemisel on taas oluline kausaalne aspekt, leiutiste sotsiaalsed tagajärjed ja prognoositavad arengusuunad.

Iseseisvaks läbitöötamiseks sobivad mitmesugused lisamaterjalid raamatumaterjalide või artiklite põhjal. Õpilased kirjutavad esimesi ajaloolaseid lühiuurimusi.

Õpilase kujunevat isiksust toetavad sel ajal ka õpetaja poolt jutustatavad elulood. Tähtsad pole tingimata suurmeeste biograafiad. Iga inimese lugu, kes on ennast või ümbritsevaid olusid ületades midagi saavutanud, vahendab elujulgust.

7. klass

Õppesisu

100 aastane sõda, Jeanne d'Arc.

Uusaeg.

Avastuste ajalugu koos nende tagajärgedega põlisrahvastele. Koloniseerimine. Kolumbus.

Tähtsamad leiutised: kompass, püssirohi, pikksilm, paber, trükikunst.

Suur katk. Inglise – Hispaania võimuvõitlus. Võitmatu Armaada.

Feodaalkorra lagunemine. Jüriöö ülestõus.

Renessanss.

Uued majandusvormid, tootmise spetsialiseerumine, tootmisettevõtted.

Kaasaegsete loodusteaduste tekkimine. Galilei, Kepler, Kopernik jt.

Reformatsioon. Mõju kultuurile. Martin Luther. Vastureformatsioon.

Ususõjad Euroopas. Liivi sõda. 30-aastane sõda.

8. klass

Õppesisu

Absolutismi teke Prantsusmaal. Absolutismiajastu kultuur.

Valgustusajastu.

Suur Prantsuse revolutsioon. Napoleon.

Rootsi aeg Eestis.

Ajalookaart

Võitlus absolutism vastu. Madalmaad. Inglismaa. Cromwell.

Tööstusrevolutsioon. Aurumasina areng. Vabrikute tekkimine. Sotsiaalsed tagajärjed. Ärkav kodanlus.

Kaasaegse tehnoloogia tekkimine - elekter, aatomienergia. Elulood: nt Edison, Liebig, Curie. Majanduse rahvusvaheline põimumine, üksteisest sõltumise negatiivseid ja positiivseid aspekte: sõltuvus ja ekspuuteerimine. Kolooniad, orjandus.

Ameerika iseseisvussõda. Iseseisvusdeklaratsioon. Ameerika kodusõda.

19. sajandi töölisliikumine. Karl Marx. Eesti 19. sajandi talurahvaseadused, rahvuslik ärkamine. 1905 a ülestõus Eestis.

Elulood: Mahatma Gandhi, Albert Schweitzer, Martin Luther King.

Kodanikuinitsiatiivid kui märgid isiklike initsiatiivjõudude võimalusest.

Ajalookaart. Kartoskeemide koostamine.

9. klass

Juhtmotiivid

Esiplaanil on seoste avastamine, protsesside lahtimõtestamine, maailmahuvi äratamine. Jälgitakse ajaloos toimivaid ideid ja nende teostumise määra. Õpitakse ülevaatlilikult mõistma kaasaja kujunemist ja muutusi kultuurilis-teaduslikus, majanduslik-tehnilises ja ühiskondlik-sotsiaalses vallas. Ergutatakse arutelu tuleviku reaalsete ja ideaalsete kujundamisvõimaluste üle.

20. sajandi motiivina võib käsitleda maailmapildi globaliseerumist. Nii kultuuri, majanduse, tehnika, poliitika kui kultuuri valdkonnas hakkab tekkima kõikehõlmav teadvus. Oluline on, et õpilased õpivad ühelt poolt tundma selle sajandi haigekstegevaid tendentse ja katastroofe, teisalt on samavõrra tähtis, et nad kogevad ajalooõpetuses ka positiivseid jõude, mis püüdlevad ja jõuavad sotsiaalse idee ja selle kujundamise ning tervendava ümberkäimiseni loodusega.

Kasutatakse erinevaid grupi- ja individuaalse töö vorme.

Õppesisu

Ajaloo periodiseerimine ja erinevad ajastud.

Esimene maailmasõda.

Veebruari- ja oktoobrirevolutsioon Venemaal.

Maailm kahe maailmasõja vahel: poliitika, majandus ja kultuur Euroopas.

Eesti Vabadussõda. Eesti Vabariigi süünd. Eesti Vabariik 1920-1930.aastatel: sise-, välispoliitika, majandus, kultuur .

20.saj. poliitiline areng. Suur majanduskriis. Demokraatia kriis. Totalitarismi levik. Natsionaalsotsialism. Stalinism.

Teine maailmasõda. Eesti Teises maailmasõjas.

Külm sõda: arenenud tööstusriigid ja kommunistlikud riigid. Vasakpoolse totalitarismi laienemine. Raudne eesriie. Amerikanismi tugevnemine.

Eesti Nõukogude Liidu koosseisus.

Idabloki lagunemine ja Eesti taasiseseisvumine. Laulev revolutsioon.

Eesti liitumine NATO ja Euroopa Liiduga.

20. sajandi kultuur.

Rahvusvahelised organisatsioonid ja globaalprobleemid.

Ajalookaart.

Inimindiivid ja ajaloo protsess. Valikud ja vastutus.

Indiviidi emantsipatsioon.

Ideede ajalugu. Rahvuse idee areng. Utopistid. Locke. Valgustajad. Inimõiguslased. Adam Smith. Sotsiaalne kolmeliikmelisus. Koostöö. Kaasaegne ühiskonnakord.

Kaasaegse demokraatia probleemid. Totalitarismi uued vormid. Terrorismi põhjused.

Taotletavad õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- on omandanud kronoloogilise raamistiku maailma ajaloo põhietappidest , suudab asetada sinna uut informatsiooni , teab tähtsamaid sündmusi;
- mõistab vana-, kesk-, uus- ja uusima ajaloo kultuuripanust , iseloomustab tähtsamaid sündmusi , isikuid , kultuurinähtusi;
- omab ettekujutust juhtivate ideede arenguloost, analüüsib nende teostumise või mitteteostumise põhjuseid;
- teab Eesti ühiskonna arengujärke , oskab neid suhestada kodukoha, naabermaade ja Euroopa ajalooga, teab tähtsamaid sündmusi;
- analüüsib ajaloosündmuste ja- nähtuste sarnasusi ja erinevusi , põhjusi ja tagajärgi;
- saab aru , et ajaloosündmuste tõlgendamise kohta on alati erinevaid versioone;
- töötab mitmesuguste ajalooallikatega;
- osaleb diskussioonis, põhjendab oma seisukohti nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- töötab kaardiga, suudab ise koostada lihtsamaid kartoskeeme;
- oskab koostada ajalooalast lühiuurimust;
- suudab rekonstrueerida minevikku.

ÜHISKONNAÕPETUS

Ühiskonnaõpetus põhikoolis

Ühiskonnaõpetus kolmandal kooliastmel põhineb varasema ajalookursuse tundmisel ning keskendub oma sisus enim tänapäevauhiskonnale. Mida tähendavad riik ja riiklus, mida tähendab olla riigi kodanik on kesksed küsimused ühiskonnaõpetuses. Ühiskonnaõpetusega taotletakse, et õpilane hakkaks ühiskonnas toimuvat selgemini nägema ja mõistma ning omandaks ühtlasi valmiduse ühiskonnaelus osalemiseks. Esiplaanil on Eesti Vabariik oma toimimisstruktuuride ja põhiseadusega. Koos teiste õppeainetega aitab ühiskonnaõpetus kaasa noore inimese kujunemisel ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ühiskonnaliikmeks.

Õppeainena on ühiskonnaõpetusel nii poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline kui ka ideede dimensioon. Lähtuvalt olemasoleva ühiskonnakorralduse tundmaõppimisest tuleb toetada ja ergutada mõttevahetust ka tuleviku ideaalsete kujundamisvõimaluste üle.

Esimesel kooliastmel (1. -3. klass) käsitletakse ühiskonnaga seotut integreeritult teiste õppeainetega (emakeel, loodusõpetus, kodulugu), tähtpäevade ja pühade puhul kuulub vastav vestlusteema põhitunni raamidesse. Kogemuslikult õpitakse ühiskonnaelu korraldust selle põhjal, kuidas on korraldatud klassi ja kooli elu, kuidas jaotuvad ülesanded ja kohustused, kuidas toimub vastastikuste suhete reguleerimine.

Teisel kooliastmel (4.-6. klass) käsitletakse ühiskonnaga seotud teemasid

- emakeeles (infoallikad, nende kasutamine; raamatukogu),
- ajaloos ning sündmuste ja tähtpäevadega seotud vestlustes (ühiskonna, sh Eesti ühiskonna kujunemislugu; rahvas, isamaa, kodumaa, rahvussümboolika; inimõigused, põhiseadus, valimised)
- koolielu igapäevasituatsioonidest lähtuvalt, igapäevase kasvatustöö osana (lapse õigused ja kohustused, kooli eeskirjad, erinevate huvide ja vajadustega inimesed, konflikti lahendamine, tolerantsus, sallivus, koostöö, kohuse- ja vastutustunne, ausus, väärikus jne)

Kolmandal kooliastmel moodustab ühiskonnaõpetus ajaloo kõrval eraldiseisva osa.

Juhtmotiivid

Ühiskonnaõpetuse aine töövormideks sobivad suuline arutelu, grupitööd, osalemine diskussioonides. Lähtepunktiks on alati õpilaste olemasolevad teadmised, millelt saab suunavate küsimuste abil liikuda uute teemakäsitlusteni. Aine pakub võimalusi tööks erinevate allikatega (nt pildid, skeemid, tabelid, tekstid, õigusalsed aktid ja dokumendid) ja 9. klassis ka üksikjuhtumite analüüsiga.

Ühiskonnaõpetus on tihedalt tänapäevaga seotud õppeaine. Nii tuleb eraldi käsitleda momendil aktuaalset temaatikat (nt integratsiooniproblemaatika, sotsiaalne adaptatsioon jt).

Ühiskonnaõpetus pakub häid võimalusi külastada Riigikogu ja teisi õpitavaid omavalitsusstruktuure, Euroopa Liidu infopunkte, keskraamatukogusid ja muid asutusi. Tehakse tutvust dokumendi- ja andmeotsinguga.

Õppesisu

Ühiskond ja indiviid

Inimene ja ühiskond - ühiskond kui inimeste eksisteerimise viis.

Ühiskonna sotsiaalne struktuur: rahvused, klassid ja sotsiaalsed grupid; rahvastiku sooline ja ealine jaotus. Perekond.

Ühiskonnaelu valdkonnad: õigus, moraal, kultuur, majandus, poliitika ja nende omavaheline seos.

Inimõigused.

Sotsiaalsed normid ja väärtused.

Seadus ja seaduskuulekus. „Kodakondsuse seadus“.

Kodaniku õigused ja kohustused. Oma huvide ja õiguste kaitsmine. Suhtlemine kohalike ja riigiasutustega. Dokumentide nõuetekohane vormistamine.

Huvid ja vajadused: kodanikuühiskond. Kodanikualgatus, mittetulundusühingud. Tarbijakaitse.

Riik

Riigi mõiste ja funktsioonid. Riik ja õigus – demokraatia ja teised valitsusvormid, põhiseadus – tähtsus ja funktsioonid.

Eesti Vabariik ja selle korraldus.

Eesti Vabariigi põhiseadus Eesti riigivormist ja –korrast: Riigikogu - Riigikogu valimiste kord. Riigikogu funktsioonid. Saadikute õigused ja kohustused.

Vabariigi President, tema ametikohustused. Eesti Vabariigi Valitsus - kõrgeim täidesaatev võim. Valitsuse moodustamise kord ja tema põhiülesanded.

Kohalik omavalitsus.

Kodanik ja õigus.

Eesti Vabariigi õigus- ja korrakaitseorganid.

Eesti Vabariik rahvusvahelistes organisatsioonides.

Majandus

Majandussüsteemid, majandusringlus, riigi roll selles. Riigi eelarve. Riigi tulud ja kulud. Maksud, nende otstarve. Raha, pangandus. Sotsiaalne turvalisus.

Peremajandus. Rikkus ja vaesus. Raha arukas kasutamine.

Töökoha valik. Eesti tööturg ja tööturupoliitika.

Ettevõtlus. Ettevõtte liigid. Äriplaan. Ideest oma ettevõtte. Omahind ja hind. Kasum.

Kodanikukaitse. Kodanikukaitseseaduse põhisätted. Politsei. Päästeamet. Tuletõrje. Käitumine kriisiolukorras.

Taotletavad õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- tunneb ühiskonnaelu põhivaldkondi ja nende omavahelist seotust;
- tunneb Eesti Vabariigi põhiseadust ja „Kodakondsuse seadust“, poliitilist ja administratiivset korraldust, õigusloome- ja õiguskaitseüsteemi;
- tunneb inimõigusi ja kodanikuõigusi;
- oskab seaduslike vahenditega kaitsta enda ja teiste õigusi ja huve;
- teab, millised on riigi majanduselu üldised printsiibid, isikliku majandamise võimalused ja põhimõtted, oskab käituda töajuturul;
- saab aru, et ühiskonna ressursid on piiratud, mõistab soovide ja võimaluste erinevust;
- oskab hinnata oma ühiskonnaelus osalemise võimet ja võimalusi, oskab hankida selleks vajalikku teavet;
- oskab suhelda riigi- ja kohalike asutustega, vormistada nõuetekohaselt dokumente;
- oskab kaitsta enda kui tarbija õigusi ja huve.

RELIGIOONIÕPETUS

Juhtmotiivid

Waldorfkoolis toimub religiooniõpetus kõigis klassides. Õpetuse põhialus on üldinimlik, ilma konfessionaalse sidemeta. Kuna religiooniõpetus on esimesel kooliastmel tihedas seoses põhitunni jutustava osaga ning hiljem leiab aset lõimumine mitmete teiste perioodõppe ainetega – emakeele, kirjanduse, ajaloo, geograafia, inimeseõpetusega, - on koolidel vabadus otsustada, kas klassiõpetaja on pädev vastavaid teemasid käsitlema läbiva ainaena või on selleks vaja eraldi ainetunde.

Religiooniõpetus waldorfkoolis lähtub järgnevatest printsiipidest, mis on orienteeritud vastavalt lapse arengule:

- religioosete tunnete arendamine kõigi maailma ilmingute vastu ja nende tunnete hooldamine; aukartuse äratamine jumaliku, inimliku ja loodusliku ees;
- aastaringi ja –pühade läbielamine;
- tutvumine kristliku pärimusega, Vana Testamendi ja Uue Testamendi legendivaramuga, kristluse arenguga;
- ülevaade maailmareligioonidest, maailma religioosete uskumuste ja kultuste tundmaõppimine ning mõistmine;
- fenomenoloogiline printsiip: meeltekooolitus-harjutused, loodusvaatlused, enesevaatlus, kunstiteoste vaatlus;
- tegevuslik printsiip: illustratsioonid ainevihikus, sotsiaalsed mängud, tekstide retsiteerimine, näidendid.

Religioonil on määrav osa inimkonna kultuuriloos. Jättes selle kooliajal käsitlemata, jäetakse tähtsas elu- ja kultuurivaldkonnas haridusse lünk, mida hiljem on tunduvalt raskem täita. Religioosse kasvatusega inimestel jääb täiskasvanuna vajaka alusest vabaks otsuseks religioosse kuuluvuse ja muude maailmavaatelistel seisukohtade üle.

Religiooniõpetuse kaudu juhitakse laste tähelepanu maailmas reaalselt toimivale vaimsele jõule, mis loovalt tegutseb loodusnähtustes, olendes, inimsaatuses. Nooremal kooliastmel on kõige olulisem selle jumaliku elemendi tundepärane kogemine ja aukartuse äratamine nii loova kui ka loodu suhtes. Vastavat sisu vahendavad kõige sobivamalt loodus ning inimkonna vaimuvara – muinasjutud ja legendid. Järgnevatel kooliastmetel õpitakse tundma kristliku kultuuri religiooset, pärimuslikku ja religiooniloolist sisu, õpitakse mõistma kristliku impulsi kaugeleulatuvat mõju inimkultuuri arengusse. Oluline on seejuures märgata, et tähtsam osa sellest mõjust peab seisma veel ees.

Õppides mõistma kaugemate kultuuride religioosseid pürgimusi (lõimumine ajaloo, geograafiaga), avardatakse eelkõige enese sisemisi religioosse arengu võimalusi. Sellelt pinnalt kasvab mõistmine erinevate vaadete ja kultuste suhtes. Tänapäevaseks teemaks on võimalused religioosel pinnal tekkivate vastasseisude ületamiseks.

Valdavaks õppemeetodiks on jutustavale ainele kohane pildiline õpetus, mis jutustuste kaudu vahendab eakohast sisu. Kolmandal kooliastmel lisanduvad iseseisvad uurimused, referaadid, arutelud. Igal kooliastmel on sobiv teha käsitletava teemaga seotud näidend (koostöö klassi- ja aineõpetajatega, nt käsiõõ, muusika).

Õppides tundma välismaailma, kogeb noor inimene samal ajal ka iseennast.

Enesetajumisprotsessi võimaldavad religiooniõpetuses eakohased meeltekooolitus-harjutused, vaatlused, sh enesevaatlus, mõtlemisele, tunnete ja tahte suunatud harjutused, sotsiaalsed mängud. Kaudse teemana võimaldab enesekogemist teiste inimestega aset leidnud lugude ja biograafiate käsitlemine.

Kaasaegse inimese eetilised probleemid on teravamad kui ühelgi teisel ajajärgul. Neid probleeme saab läbi elada, tunnetada ja analüüsida eriti religioonitundides. Jutustused ja arutlused vastavatel teemadel võivad pakkuda rikkalikku materjali südametunnistuse ja vastutustunde arenemiseks. Religiooniõpetus aitab kaasa noore inimese ettevalmistamisel printsiipialseteks eluotsusteks.

Religiooniõpetuse tundides valmib ainevihik, kuhu esimesel kooliastmel joonistatakse käsitletava teemaga seotud pilte. Teisest kooliastmest lisanduvad tsitaadid, tekstide kokkuvõtted, ajaloolised pidepunktid, ülestähendused biograafiatest; kolmandal kooliastmel iseseisvad tööd.

1. - 2. klass

Juhtmotiivid

Seitsme-kaheksaastased lapsed on oma hinges usaldavalt ja tihedalt seotud kõige ümbritsevaga. Nad tajuvad maailma veel tundepäraselt jumalikuna, seepärast pole selles eas vaja spetsiaalset õpetust, vaid ainult tuge laste loomupärasele religioossusele. Nimetatud vanuses on tähtis, et õpetaja annaks lastele ikka ja jälle mõista: kõiges, mis meid ümbritseb ja mis me ise oleme, elab ja mõjub jumalik.

Muinasjutud on hingeliseks toiduks, mis lasevad lastel läbi elada maailmasündmuste ja inimeste elu vaimset sügavust. Neis peegeldub inimeste päritolu, sünd, saatus, saatusekatsumuste hea eesmärk, püüd moraalsete tegude ja omaduste poole, surm, mis viib meid tagasi meie taevalikku koju. Lapsed ei mõista muinasjutte nagu tavalisi jutustusi, vaid kui sügavaid põhitõelusi, milles peegelduvad maailmasündmused, inimeste ja inimkonna elu. Lapsed võtavad muinasjutte kui allegoorilisi pilte, mida ei saa mõõta realistlike mõõdupuudega. Nende kaudu on selles eas võimalik äratada austust ja tänulikkust kõige loodu ja Looja enese vastu.

Teises klassis lisanduvate legendide tegelasteks on religioossed isiksused, inimesed, kes teisi aitavad. Ettetulevaid sügavasisulisi mõisteid nagu "sünd", "surm", "saatus" ei seletata, vaid mõistetakse üldkonteksti läbielamise teel.

Esimestele klassidele on kohased erinevad harjutused meelte arendamiseks ning mängud. Religiooniõpetuses valmivasse ainevihikusse joonistatakse teemakohaseid pilte.

Õppesisu

Muinasjutud.

Legendid religioossetest isiksustest, kes teisi aitavad. Moraalsed lood.

Loodusmuistendid lilledest, loomadest, tähtedest, kividest jne.

Meeltekooolitus-harjutused, mängud.

3. klass

Juhtmotiivid

9. eluaasta kriisis muutuv enese ja ümbritseva kogemine toob kaasa uut moodi küsimused maailma ja inimese kohta. Muutub kogu lapse olemus: ta ei ole enam ainult järeleaimaja, vaid hakkab nüüd

oma sisemuses eristama seda, mis kuulub tema juurde ja mis mitte, tekib sisemaailm. Nüüd on sobiv rääkida ka “heast ja kurjast”, lastele on see mõistetav.

Kolmandas klassis on sobiv käsitleda maailma kultuurivaramusse kuuluvaid Vana Testamendi lugusid. Maailma ja inimese sündimise ning arenemise vaimne dimensioon vanatestamentlikus mõttes (loomislugu) aitab lastel leida austava ja inimliku suhte võõraks muutuv maailmas. Evangeeliumeid puudutatakse selles eas veel vaid põgusalt – Jõulusündmus ja legendid Jeesuse lapsepõlvest.

Õppesisu

Vana Testamendi lood – loomislood, lood patriarhidest, Mooses ja 10 käsku.

Jõulusündmus.

Legendid Jeesuse lapsepõlvest.

Vaatlusharjutused koos kaasneva kirjeldamisega.

Taotletavad õpitulemused

3. klassi õpilane

- kuulab sisemise kaasaelamisega muinasjutte, legende, Vana Testamendi pärimusi;
- suudab ärksalt tajuda erinevate meeltega;
- oskab iseseisvalt või suunavate küsimuste abil meenutada kuuldut;
- omandab usalduse maailmas ja inimelus toimivate vaimsete seaduspärasuste suhtes.

4.-6. klass

Juhtmotiivid

Sel perioodil otsib laps konkreetsele isikule suunatud aukartusele uut objekti, otsib kangelasi, keda sisemiselt järgida, mitte väliselt järele aimata. Need otsingud tuleb suunata tegelastele, kes tõusevad harjumuspärasest kõrgemale. Vana Testamendi muinasjutuliste prohvetite ja kuningate (4. klass) asemele astuvad reaalsed inimesed lähemast ja kaugemast minevikust (5., 6. klass).

Käsitletakse mõisteid “saatus”, “inimsaatus”. Saatusest, inimsaatusest rääkides otsitakse näiteid ajaloost, kus üksikisikute puhul on näha, kuidas inimene kujundab loovalt oma saatust. Olulised on selliste inimeste elulood, kes hilisemates elusituatsioonides võivad saada eeskujuks või anda inspiratsiooni: Florence Nightingale, Mahatma Gandhi, Martin Luther King.

Saatusest räägitakse nii, et noor inimene tõeliselt tunneks – inimesel on saatus. Otsitakse erinevusi: mis toimub juhuslikult ja mis on saatus. Näiteid võib leida ajaloost, kirjandusest ja igapäevaelust. Üksikute kirjelduste juures tõstetakse esile nende erilisust ja ainulaadsust, nt: Orleansi neitsi, Schiller. Vaadeldakse ka isiksusi, kelle saatuseks on olnud elada kehalise puudega, nt Jacques Lusseyran, Helen Keller, Ludvig van Beethoven.

Kui on piisavalt tegeldud saatuseküsimustega, vaadeldakse 6. klassis seda, mis inimeses on päritud vanematelt kõrvuti sellega, mida ta ise sündides kaasa toob. Seda tehakse biograafiliste näidete varal.

Kuigi õppeaine pole piiratud kristliku kultuuriga, on kesksel kohal üks siht, töö kristliku sõnumiga, armastuse sõnumiga.

Teise kooliastme teemaks religiooniõpetuses võivad olla ka erinevad sotsiaalsed mängud, mis võimaldavad kogemust mina ja grupi suhetest, vastas- ja koostoimest. Käsitlevate teemade süvendamiseks võib teha dramatiseeringuid, mida saab esitada kuupidudel või aastapäevadega seotud pidudel. Ainevihikud täienevad kokkuvõtete ja tsitaatidega jutustustest, ajalooliste pidepunktidega.

4. klass

Õppesisu

3. klassi teemade arendus: lood Vana Testamendi prohvetitest ja kuningatest, psalmide ainestik.

Retsiteerimiseks: 4. klassi põhitunni teemadega sobivad tekstilõigud Vanast Testamendist (nt psalmidest, Ülemlaulust või Õpetussõnadest).

Sotsiaalsed mängud.

5. klass

Õppesisu

Uue Testamendi pärimus: teemad, mis on seotud Ristija Johannese, Jeesuse, Maria sünni- ja lapsepõlvelugudega; samuti teemadega Ristija Johannes elust ja Jordani sündmusest.

Jutustused inimeste eludest, kogemustest, mälestustest.

Sotsiaalsed mängud.

6. klass

Õppesisu

Uue Testamendi pärimus: lood Jeesuse Kristuse elust, tema mõjust inimestele, 12 jüngrist ja nende elusaatustest, tähendamissõnadest.

Jeesus Kristuse elu ajalooline ja kultuuriline taust Rooma riigis.

Biograafiad või lühemad jutustused inimsaatustest.

Retsiteerimiseks tekstilõigud Uuest Testamendist, luuleklassikast.

Sotsiaalsed mängud.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpetaja

- tunneb läbitud temaatika piires Vana ja Uut Testamenti;
- teab olulisemaid erinevusi Vana ja Uue Testamendi vahel;
- tunneb Jeesuse elu evangeeliumite põhjal ning selle ajaloolist konteksti;
- tunneb käsitletud teemade põhimõisteid ja nende kasutamist;

7.- 9. klass

Juhtmotiivid

Kolmandal kooliastmel töötatakse evangeeliumide ja Jeesuse elulooga. Evangeeliumide sisu käsitletakse nii, et 8. klassi lõpuks tekiks võimalikult ühtne pilt Jeesus Kristuse mõjust ja tegevusest. Kristuse maapealse elu sisemine draama, tema hingeline võitlus vaenulike jõudude ja võimudega, tema ohvrijõud, kannatus, surm ja ülestõusmine muutuvad õpilaste jaoks objektiivseteks sündmusteks inimajaloos. Vaadeldakse kristluse mõju kogu tänapäeva humanistlikule kultuurile.

Ajaloo ning geograafiaga lõimuvalt käsitletakse teiste kultuuride religioosseid tõekspidamisi ning nende mõju igapäevaelule. Käsitletakse arusaamu sünnieelsest ning surmajärgsest eksistentsist ja nende suhet inimese tegudega erinevates kultuuritraditsioonides.

Õppides tundma välismaailma kogeb noor inimene samal ajal ka ennast. Koos õpetajaga tõstatatakse küsimus inimloomusest, selle olemusest ja erinevatest osadest. Murdeeaga kaasneb intensiivne isikliku sisemaailma läbielamine ning religioossuse otsingud hingelisel tasandil. Religioonitundides saab nii vestluste kui jutustuste kaudu käsitleda tugevaid üldinimlikke tundeid: hirmu, viha, armastust. Diskuteerimisainet pakuvad noori isiklikult puudutavad teemad: sõltuvus, grupipsühholoogia, vägivald. Religioonitundides leiab käsitlust eelkõige nähtuste hingelis-vaimne aspekt. Tervise ja tervistkahjustava käitumise käsitlemisel täiendatakse inimeseõpetuse füsioloogilist aspekti hingelis-vaimse aspektiga.

Selles eas on oluline näidata inimese seost laiemaga tervikuga. Tähtis on anda noortele inimestele sel ajapunktil, kus on läbitud puberteet, praktiline kogemus ja arusaamine sellest, kuidas on üksikisik seotud jumalikkuga ja kuidas võib seda jumalikkuda abistavalt mõjuda oma enese praktilises elus. Uuritakse, kuidas mõjub jumalik inimese tähtsates otsustustes, tasakaalu leidmises. Kehalise hügieeni käsitlemisele inimeseõpetuses lisatakse hingelise hügieeni aspekti.

Jätkatakse biograafiate käsitlust. Need võivad olla nüüd ka dramaatilisemad, tõelisest eluvõitlusest ja eksimustestki kantud. Lood võitlevatest ja eksivatest inimestest aitavad leida noorukil tee oma tervikolemuseni.

7. klass

Õppesisu

Evangeeliumitekstid.

Uue Testamendi legendivaramu: lood 12 jüngril elusaatustest, tähendamissõnad.

Reinkarnatsiooni ja karma vanades kultuurides (Vana India, Vana Egiptus, Tiibet). Kaasaegsete jutustused.

Hingeline hügieen.

Tunded, nende teadvustamine, töö tunnetega.

Biograafiad.

Retsiteerimiseks: tekste kirikuisadelt, palved (nt Ave Maria, Pater Noster), luuletused (soovitavalt ka algkeeles).

9. klass

Õppesisu

Kolgata sündmus, tema mõju maailmaprotsessidele ja üksikinimesele (südametunnistuse areng, üldinimliku eetika kujunemine, inimisiksuse väärtustamine jne).

Surma mõiste, selle ja surmajärgse elu käsitus erinevatel rahvastel (nt egiptlased, tiibetlased, indiaanlased, keldid, eestlaste esivanemad). Surmahirm, mäng surmaga, suitsiid. Inimeste kogemused kliinilisest surmast.

Retsiteerimiseks: palved, tekstid, luule (soovitavalt algkeeles, võib ka eesti keeles või paralleelselt eesti keeles).

Sotsiaalsed mängud.

Õppesisu

Apostlite lood (Uus Testament) – lood halvatu ravimisest, maagide võitmisest, lood Peetrusest ja Paulusest.

Biograafiad: tänapäeva suuremad või väiksemad “apostlid”.

Maailmavaade, eetika.

Võib käsitleda Augustinuse “Confessiones” ja Thomas a Kempise “Kristuse jälgedes”.

Kristluse levik (jüngrid, märtrid).

Religiooniga seonduvad probleemid.

Globaalprobleemid kui inimkonna hingelis-vaimse kriisi väljendus.

Sotsiaalsed mängud, tahte-, tunde- ja mõtteharjutused.

Taotletavad õpitulemused

9. klassi lõpetaja

- tunneb elu, surma ja surmajärgse elu käsitlusi erinevates kultuurides;
- teab reinkarnatsiooni ja karma mõisteid, nende käsitlusi erinevates kultuurides;
- püüab mõista ja hinnata erinevate rahvaste religioosest taustast tulenevat omapära;
- oskab käsitleda tänapäevaseid religiooniga seonduvaid probleeme;
- oskab esitada läbitöötatud tekste ja palveid.

MUUSIKA

Muusikaõpetus põhikoolis

Muusikaõpetus toimub waldorfkoolis regulaarsete nädalatundidena. Muusikaõpetust viib reeglina läbi vastava erialase ettevalmistusega spetsialist. Muusikaõpetust toetavad klassiõpetaja poolt põhitunni rütmilises osas läbiviidavad rütmilised ja koordinatsiooniharjutused, laulu- ja liikumismängud, flöödimängu harjutamine. Lisaks muusikaõpetusele leiab muusika ja sellega seostuvad teemad erineval viisil koha ka teistes õppeainetes. Muusikaõpetust toetab ja täiendab otseselt eurütmia (helieurütmia). Muusikaõpetuse olulisteks väljunditeks on waldorfkoolis regulaarselt toimuvad kuupeod ja aastaringi pühade tähistamine.

Muusikaharidus on oluline osa hingeharidusest - vaid hingega on võimalik tajuda muusika keelt. Vastukaaluna tänapäeva tarbijaühiskonnale peab iga kunstiõpetus, s.h. muusika, keskenduma eelkõige kunsti praktilis-tegevuslikule aspektile. Kui kunstiõpetus tahab anda arusaamist kaasaegsest kunstiloomest, peab ta kasvatama kaaskunstnikke, sest ainult sellisena on võimalik tänapäeva kunsti elamuslikult mõista. Muusikaõpetuse põhitegevused on kuulamine, laulmine, pillimäng, liikumine. Peale hingeosa on muusikas, sarnaselt inimkeelele, ka arusaamis- ehk tunnetuslik osa, mida mõistame muusikateooria, helikeele jms-na. Muusikalise kirjaoskuse põhialused omandatakse muusikalise tegevuse kaudu. Muusikateooria ja muusikaajaloo käsitlemine lisanduvad teisel kooliastmel.

Muusika ilu sünnib valdavalt koostegemise tulemusena. Seega on muusikaõpetusel tähtis sotsiaalne ülesanne. Musitseerimine eeldab järjepidevat harjutamist, millel on oluline roll tahtekasvatuses. Harjutamise tulemusena on võimalik kogeda ilu ja harmooniat.

Muusikaõpetuse metoodilis-didaktiliseks printsibiiks on inimeseõpetus ja lapse arengupsühholoogia. Kuni 9. eluaastani moodustavad lapse hingejõud – mõte, tunne, tahe - veel terviku, üks toimib teises. Muusikalise vastavuse lapse hingekonfiguratsiooniga leiame kvindimeeleolu, milles domineerib vabalt voolav **meloodia**. Harmoonilisi akordielemente veel pole, samuti põhitooni või meetrumit. Vabaltvõnkuv rütm seostub sisse- ja väljahingamisrütmidega. Kvindimeeleolu kogemine on oluliseks lähtepunktiks hilisemale modernse muusika mõistmisele. Tunni ülesehituse märksõnadeks on mäng, loomingulisus, improvisatsioon. Liikumine, mäng ja laul põimuvad omavahel, moodustades veel struktureerimata terviku. Kogu muusikalist tegevust saadab õpetaja jutustusega loodud kujutluspilt.

Pärast 9. eluaasta murrangut otsitakse traditsioonilist, maisemat muusikavormi. Meloodiast olulisemaks muutub **harmoonia**. Diatooniline, klassikalisel kadentsil põhinev harmoonia ja sellest lähtuv meloodia ning meetrumile tuginev rütm saavad didaktika sisuks. Kui enne töötab muusikaõpetaja lapsest lähtudes, siis nüüd juhib ta last nn valmis muusika juurde. Algab noodikirja õpetus.

Murdeea lähenedes ja selle ajal omandab üha suurema tähtsuse **rütm**. Oluliseks saab muusikaliste vormide teadvustamine, meetrumist sõltuvuse tugev läbielamine ning sellest vabanemine vasturütmide läbi. Võimalikuks saab muusikalise otsustus- ja hindamisvõime laiendamine ja edasiarendamine. Käsitletakse stiiliküsimusi ja karakteristikaid. Muusikaõpetuses domineerivat tunnetusele pööratud subjektiiv-hingelist meeolu tasakaalustab objektiivne muusikaajalugu koos tuntud heliloojate biograafiatega.

Kõikides vanuseastmes on oluline pillidel musitseerimine. Instrumentidel mängimine võimaldab tajuda muusikat objektiivsena. Instrumendi kõlavärv ja heliline diapsoon peavad vastama eeltoodud metoodilis-didaktilistele printsipidele.

Igast waldorfkooli klassist moodustub kõikidest õpilastest koosnev klassiansambel, mis ühiselt õpitud laule ja instrumentaalpalu nii kooli kuupidudel kui muudel üritustel ette kannab. See võimaldab ühelt poolt muusikalise harjutamise loomuliku protsessi kogemist – pala valik, harjutamine, koosmäng, ettekanne, - teiselt poolt mitte vähemolulist empaatilist teiste kuulamist. Ansamblitöö eeldab õpetaja leidlikkust ja professionaalsust, et leida ka vähemvõimekaile jõukohane tegevus koosmusitseerimisel. Vastavalt kooli võimalustele võib organiseerida erinevaid vanuseastmeid ühendavaid koore, orkestreid ja ansambleid, pakkuda õpilastele individuaaltunde.

Laulmine ja hääle arendamine.

Laulmisel pööratakse kolmele põhilisele valdkonnale: hingamine, häälikute moodustamine ja kuulamine (sks k *das Lauschen*).

Esimesel kooliastmel on suur roll hääle arendamisel just nimelt kuulamisel. Rudolf Steiner vaatles kõrva ja kõrisõlme kui seostatud organit, mille osad üksteist mõjutavad ja üksteisega ühendust peavad. Sel põhimõttel loodi lauluteraapia kurtidele lastele, mille käigus kasutatakse tervet osa – kõrisõlme ning see hakkab mõjuma haigele osale – kõrvale. Selle alusel on võimalik mõista, et ka viisipidamatus on puudujääk kõrva ja kõrisõlme ühenduse vahel. Hääle vabastamise koolis saab see seotus kahe lahutatud ja samas kokkukuuluva organi vahel kiiresti selgeks. Peen kvalitatiivne töö, mida häälepaelte ja kõla kallal tehakse, avaldab mõju meie meelega – kõrvale. Kuulamine muutetakse aktiivseks – see areneb ja muutub loovaks. Ka vastupidi – arendatud kuulamine suudab esitada suuremaid nõudmisi kõlatööle.

Sageli on alla 10-aastaste laste viisipidamatuse põhjuseks nn “laisk kõrv”. Kui lapse ümber on pingevabavaba muusikaline keskkond – talle antakse piisavalt võimalusi laulmiseks, lauldakse a capella, suurt tähelepanu pööratakse kuulamisele - siis enamasti kaob probleem hiljemalt 10-nda eluaasta lõpuks. Seetõttu osalevad waldorfkoolide mudilas- ning lastekooris eranditult kõik õpilased. Hääle lahtilaulmiseks kooris sobivad hästi häälikuharjutused jutustuse saateks ning väikese ulatusega regilaulud.

Teisel kooliastmel jätkub a capella laulmine, toetudes õpetaja häälele. Tähelepanu pööratakse õigele kehahoiule ning aktiivsele kuulamisele. Oluline on, et laps õpiks oma häält usaldama, seetõttu on soovitatav vältida klaverit saateinstrumendina.

12-13-nda eluaasta paiku hakatakse tähelepanu pöörama teadlikumale häälekoolile: hingamisharjutused, töö erinevate häälikutega – eelkõige lauldavate kaashäälikutega.

Kaashäälikute abil pannakse kehas liikuma need lihased, mida tänapäeva inimene enam laulmisel ei kasuta. Kehaga töötades, või ka siis, kui lapsed ennast liigutada ja takistamata mängida tohivad, juhtub see loomulikult teel. Tendentside puhul, mis valitsevad praegu laste- ja noortekultuuris, läheb see kõik kaduma. Liikumisvaese elustiili juures lihased ei arene, emotsioonid stagneeruvad ja kõne- ning arusaamisvõime kahaneb. Selmet ise laulda, ainult kuulatakse muusikat ja tervis halveneb.

Puberteedieas (7.-9.kl), kus noorel on soov “endasse tõmbuda”, pööratakse laulmisel järjest suuremat tähelepanu selgele, ilusale ja korrektsele eesti keelele ning õigele kehahoiule. Töö tekstiga, nii vormiliselt kui sisuliselt, tagab aktiivse ning emotsionaalse laulmise.

Õppe-eesmärgid põhikoolis

- kuulamisoskuse arendamine;
- loovuse, algatusvõime ja katsetamisjulguse arendamine;
- tundeelu rikastamine erineva karakteri ja laadiga muusika kaudu;

- improvisatsioonikogemuse saamine laulmise, rütmilise tegevuse ja pillimängu kaudu;
- vokaalsete võimete arendamine ja kooslaulmise kogemuse saamine;
- pillimänguoskuse arendamine ja ansamblimängu kogemuse saamine;
- muusikalise mõtlemise ja eneseväljendusoskuse arenemine;
- muusikalise kirjaoskuse põhialuste omandamine;
- muusikalise analüüsivõime arendamine;
- muusikale hinnangu andmine ning oma arvamuse põhjendamine.

1. – 2. klass

Juhtmotiivid

Kogu tegevus tunnis toimub õpetaja jutustuse läbi loodud muusikalises pildis. Omavahel põimuvad liikumine, mäng, pillimäng, laul, improvisatsioon. Lauldakse õpetaja häälele tuginedes ning õpetaja kehahoidu, hingamist ja diktsiooni järele aimates. Meloodia liikumisi, kõrgeid ja madalaid helisid jälgivad lapsed kuulates ja järele lauldes. Lauldud laule mängitakse ka flöödil või mõnel muul instrumendil. Erinevates mängulistest harjutustes tajutakse ja jäljendatakse kõlatugevust.

Kuulatakse muusikalisi üksikheliseid ja erineva kõlavärviga objektide heli.

Pillimängu õppimine toimub õpetaja mängu järeleaimamise teel. Arendatakse peenmotoorikat, kuulamisoskust, koosmusitseerimist.

Harjutatakse improviseerimist erinevatel looduslikest materjalidest rütmipillidega. Muusikavormide alguse ja lõpu kogemisega omandatakse algne muusikaline vormitunnetus.

Muusikaliste elementide tajumist arendatakse läbi praktilise musitseerimise, mõistetele ei juhita veel eraldi tähelepanu.

Õppesisu

Laulmine ja hääle arendamine:

Laulumängud, ringmängud.

Aastaringiga seotud pentatoonilised laulud, laste- ja rahvalaulud.

2. klassis lisanduvad vaprussega seotud lood ja laulud (lõimumine põhitunni ja religiooniga - legendid) ning loomalaulud (lõimumine emakeelega – valmid).

Praktiline musitseerimine ja muusikalised tegevused:

Õpetaja jutustusega seotud vaba muusikaline mäng.

Peenmotoorika harjutused: sõrmesalmid, -laulud, -mängud.

Mäng lasteharfil, pentatoonilisel plokkflöödil. Koosmusitseerimine.

Liikumismängud.

Kuulamismängud.

Rütmiharjutused ja - mängud, rütmiline liikumine, rütmilised kaasmängud erinevatel rütmi- ja kõlapillidel.

3. klass

Juhtmotiivid

Mänguline tegevus läheb üle suunatud muusikaliseks tegevuseks. Muusikaline „grammatika” ehk noodikirja õpetus algab siis, kui kolmandas klassis minnakse üle põhitooniga seotud diatoonilisele musitseerimisele.

Lauluvarasse lisanduvad diatoonilised ühehäälsed laulud mitmehäälsede löikudega (kvart- ja kvintkihistused lühemates löikudes). Lihtsamad kaanonid. Raskuspunkt kirikutonaalse värvinguga lauluvaral (seos Vana Testamendiga). Lihtsamaid laule lauldakse ka noodist, proovitakse noodinimedega laulmist. Õpitakse helikõrguste märkimist noodijoonestikul.

Taktimõõtu õpitakse tundma rütmide kasutamisel ja praktilisel musitseerimisel. Tehakse lihtsamaid rütmidiktaate.

Muusikainstrumentidest võetakse kasutusele diatooniline plokkflööt. Musitseeritakse C-duuris nii noodist kui kuulmise järgi.

Mažoorset ja minoorset meloodiat kogetakse nii laulus kui flöödimängus. Dünaamikat pianost forteni kogetakse samuti praktilisel musitseerimisel. Lauludes ilmneb üha tugevamini põhitoon e. toonika.

Jätkub vaba improvisatsioon looduslikest materjalidest rütmipillidel.

Õppesisu

Laulmine ja hääle arendamine:

Diatoonilised laste- ja rahvalaulud. Kirikutonaalse värvinguga lauluvara (lõimumine põhitunni ja religioonitunni teemaga – Vana-Testament). Töölaulud (lõimumine emakeele, kodulooga - vanade ametid). Kaanonid.

Muusikalised teadmised:

Noodinimetused. Noodijoonestik. Rütmimängud, rütmidiktaadid. Rütmid:

Algne vormiõpetus praktilisel musitseerimisel.

Praktiline musitseerimine ja muusikalised tegevused:

Mäng diatoonilisel plokkflöödil, koosmusitseerimine.

Meetrumi tunnetamine praktilisel musitseerimisel.

Luuletuse või muinasjutu heliline saade: sõna – heli – liikumiskompositsioon.

Vaba improvisatsioon. Kuulamisharjutused.

Lauluvara: Peter Appenzeller“Francisci Assiscuse laulud“

Taotletavad õpitulemused

3. klassi õpilane

- armastab ja naudib muusikalist tegevust;
- laulab peast ühehäälsed diatoonilisi laule ja lihtsaid kaanoneid;
- oskab märkida helikõrgusi noodijoonestikul
- tunneb rütme:
- mängib diatoonilisel plokkflöödil lihtsamaid lugusid kuulmise järgi;
- oskab iseloomustada kuulatud elavat muusikat;
- omab algset muusikalist vormitunnetust, rakendab seda improviseerimisel.

4.- 6. klass

Juhtmotiivid

Arenguperioodil, mil toimub distantseerumine ümbritsevast maailmast, on väga tähtis, et maailma ja lapse vaheline seos ei puruneks, vaid hoopis tugevneks sügavama ja diferentseerituma läbielamise ja mõistmise kaudu. Siin on oluline roll nii praktilisel musitseerimisel kui muusikateoreetiliste teadmiste järkjärgulisel süvendamisel. Klassiansamblid ja –orkestrid ning

keskastme koorid arendavad praktilise musitseerimise oskust ning loovad ühtsustunnet.

Muusikateooriast on 4. klassis kesksel kohal taktimõõdu kasutuselevõtt seoses murdarvutamise (lõimimine matemaatikaga), rütmiliste noodiväärtuste fikseerimine. 3. klassis alustatud kõrgusi tähistavatele nootidele hakatakse lisama ajalisi väärtusi. Harjutatakse õpitud lugude üleskirjutamist. Lapse muusikaline tunnetus leiab kindla pideme diatoonikas. Sellega seostuvalt omandab põhitoon väärilise koha. 4. klassi lõpuks peaks iga laps lihtsamat meloodiat ka noodilehelt laulda suutma.

4. klassi muusikas toetatakse ka põhitunni teemat – põhjamaade mütoloogia, rahvuseeposed. Koostöös klassiõpetajaga valmistatakse ette ning esitatakse kuupeol või iseseisva etendusena lühemaid või pikemaid katkendeid mõnest eeposest.

Algne mitmehäälsus laulmisel viib samm-sammult polüfoonilise laulmiseni, mitmehäälsete kaanoniteni. Kui polüfoonilist kahe- ja kolmehäälsust on piisavalt harjutatud, võib üle minna harmoonial põhinevatele muusikalistele lausetele. Uus harmooniavajadus ja selle otsimine tingivad, et lauldakse palju, teadlikku tähelepanu pööratakse tooni ilule – see loob väärtusliku aluse kogu hilisemale muusikalisele tegevusele. Harjutades õpivad lapsed kohanema muusika nõuetega. Laps jõuab üha lähemale suure ja väikese tertsi (duur ja moll) tunnetamisele. Kujundatakse välja ühine laulurepertuaar, seda võib teha ka koostöös klassiõpetajaga. Nii laulurepertuaarist kui harjutatud instrumentaalpaladest kujundatakse vastavas klassis kasutatav laulik – noodivihik.

5. klassi muusikatunnis toetatakse põhitunni teemasid: Vana-Kreeka ning Läänemere maad.

6. klassis võib toimuda esimene kokkupuude muusikadramaatikaga laulumängu tasandil (nt Mozart).

4. klass

Õppesisu

Laulmine ja hääle arendamine:

Rahvalaulud, rännulaulud. Üleminek algselt mitmehäälsuselt polüfooniliste kaanoniteni. Noodist laulmine.

Laulmine koos saatega: flöödid, keelpillid, basspillid.

Muusikalised teadmised:

Meetrum ja rütm. Uued rütmid:

Taktimõõdu tähistamine kahe numbriga (käsitletakse koos murdude õppimisega matemaatikas). Taktimõõdud 2/4, 3/4, 4/4

Meetrumi harjutused (rütmirondod).

Rütmidiktaat, - improvisatsioon, -kaasmäng. Noodivältused kirja pildis.

Meloodia ja helilaad. Duur helilaad. C-duur, G-duur, F-duur. Alteratsioonimärgid - diees, bemoll, bekaar - nende mõiste ja praktiline kasutamine.

Lihtsamate laulude üleskirjutamine noodijoonestikule.

Algne intervalliõpetus (kvart, kvint, oktav).

Teadmised muusikaloost. Jutustused - väiksemad episoodid õpitud muusikapalade ja laulude autoritest. Rahvapillid. Polka, marss, valss.

Praktiline musitseerimine ja muusikalised tegevused:

Musitseerimine sopranplokkflöödil C-, F-, G-duuris ning a-, d-, e-mollis. Mitmehäälsed palad ja kaanonid. Ansambelmäng, -tunnetus. Noodist mängimise oskuse süvendamine.

Kaasmängud lauludele rütm- ja meloodiapillidega.

Põhjamaade mütoloogiast valitud katkendite esituse muusikaline kujundamine (lõimumine emakeelega).

5.klass

Õppesisu

Laulmine ja hääle arendamine:

Ühe- ja kahehäälsed laulud, mitmehäälsed kaanonid. Eelistatud on mittepüsivad kaanonid (homofoonilised, akordsed, vertikaalmeeleolus) – harmoonia elamus.

Eesti regivärsiline ja uuem rahvalul. F. Pacius "Eesti hümn"

Läänemere rahvaste laulud (lõimumine looduslooga – Läänemere maad).

Vana-Kreeka muusika (lõimumine emakeele ja ajaloo – Vana-Kreeka).

Nii tänapäeva eesti heliloojate kui ka maailma muusikakultuuri suurkujude laululooming.

Koorilaul - kolmehäälne koor.

Noodist laulmine.

Muusikalised teadmised:

Meetrum ja rütm. Taktimõõt: 3/8, 6/8. Liittaktimõõt (5/4, 7/4) – Kreeka muusika näidete varal.

Erinevate rütmifiguratsioonidega praktilised rütmiharjutused.

Meloodia ja helilaad. Duuri ja molli olemus ja polaarsus. Paralleelsed helistikud C-a, F-d, G-e. Intervalliõpetus (terts).

Modulatsioon.

Dünaamika ja agoogika - pp, p, mp, mf, f, ff, ritenuto, accelerando.

Harmoonia. Harmooniaelamuse kogemine läbi praktilise musitseerimise.

Teadmised muusikaloost. Orkestripillid. Lühiülevaated õpitud muusikapalade ja laulude autoritest.

Praktiline musitseerimine ja muusikalised tegevused

Mäng sopranplokkflöödil C-, F-, G- ja D-duuris; a-, d- ja e-mollis.

Kuni 3-häälsed palad sopranflöödile. Võimaluse korral tenor- ja altflöötide kasutuselevõtt.

Klassiansambel (flöödid, rütmipillid, harmooniapill) Koosmängu vilumuste süvendamine ja ansamblitunnetuse arendamine.

Improvisatsiooniharjutused erinevatel rütmi- ja meloodiapillidel.

Rahvaste tantsud.

Lauluvara: Kreeka laulud, eesti rahvalaulud

6. klass

Õppesisu

Laulmine ja hääle arendamine:

Teadlikum töö häälega – lauldavad kaashäälikud.

Ühe- ja kahehäälsed laulud, mitmehäälsed kaanonid. Eesti ja Euroopa rahvaste lauluvara ja tantsud (lõimumine geograafiaga - Euroopa). Muusikakultuuri suurkujude (nt. W.A.Mozarti, L.van Beethoveni, J. Haydni, F. Schuberti jt.) laululooming.

3 – häälne koorilaul.

Muusikalised teadmised:

Meetrum ja rütm. Õpitud taktimõõtude ja rütmifiguratsioonide kordav ja süvendav käsitlemine.

Uued rütmid: pide,

nende kasutamine musitseerimisel.

Meloodia ja helilaad. Duur- ja moll-helilaadi süvendatud tunnetamine. Paralleelsed helistikud: C-a, F-d, G-e, D-h praktiline kasutamine. Kvindiringi kogemine.

Intervalliõpetus (lõimumimne füüsikaga - akustika).

Meloodiate leidmine ja noteerimine improvisatsioonilisest elemendist lähtuvalt.

Meloodia transponeerimine.

Harmonia. Toonika ja dominandi tunnetamine praktilisel musitseerimisel.

Dünaamika ja agoogika mõistete praktiline kasutamine musitseerimisel.

Teadmised muusikaloost. Õpitud muusikapalade ja laulude autorite tutvustamine. Orkestriliigid. Hääle- ja kooriliigid.

Praktiline musitseerimine ja muusikalised tegevused:

Sopranplokkflöödi mängimine erinevates helistikes.

Improviseerimine paralleelsetes helistikes.

Klassiorkester - plokkflöödid, olemasolevad harmooniapillid, rütmipillid. Muusikakoolis õppivate laste kaasamine – kõlavärvi rikastamine, esinemisvõimaluse andmine.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi õpilane:

- Tunneb rõõmu musitseerimisest
- Laulab klassi ansambelis loomulikult ja pingevabalt ühe- ja kahehääelseid laule, kaanoneid (Eesti rahvalaulud, Euroopa rahvaste laulud, maailmakuulsate heliloojate looming, laulab peast F. Paciuse “Eesti hümn”).
- Tunneb taktimõõte: 2/4, 3/4, 4/4, 5/4, 7/4, 3/8, 6/8
- Tunneb rütme:
- Tunneb noodikirja ja oskab seda kasutada.
- Tunneb helistikke C-a, F-d, G-e, D-h.
- Tunneb intervale: terts, kvart, kvint, sekst, oktav
- Tunneb dünaamika ja agoogikamärke: pp, p, mp, mf, f, ff, ritenuto, accelerando.
- Musitseerib sopranplokkflöödil õpitud helistikes, nii noodist kui ka kuulmise järgi.
- Omab ettekujutust harmooniast läbi praktilise musitseerimise.
- Tunneb rahva- ja orkestripille, orkestriliike, hääle- ja kooriliike.
- Tunneb ära ja oskab iseloomustada polkat, valssi ja marsi.

7.- 9. klass

Juhtmotiivid

Murdeea perioodil on muusikaõpetusel suured sotsiaalsed ja teraapilised võimalused, kuna see vabastab nooruki üksildusest ja võimaldab ühtsustunde kogemist teistega.

Rõõm muusikast on ka murdeeas väga oluline – õpilased tahavad ja peavad saama seda nautida omaette eesmärgina. Selle kogemiseks on suur osa muusikaõpetusest endiselt praktilise iseloomuga – musitseerimine erinevatel instrumentidel, erinevates koosseisudes, laulmine. Meetrumiga seotud rütm etendab üha suuremat osa. Oluliseks saab muusikaliste vormide teadvustamine, meetrumist sõltuvuse tugev läbielamine ja sellest vabanemine vasturütmide läbi. Laulmisel arvestatakse häälemurdega.

Kolmanda kooliastme jooksul laiendatakse ning arendatakse muusikalist otsustus- ja hindamisvõimet. Harjutades muusikaliste hinnangute andmist, (alustades lihtsatest vormidest) arendatakse kujunevaid otsustusjõude. Võimalik on käsitleda stiiliküsimusi ja karakteristikaid. Ühe teose (nt sümfoonia, sonaat jne) iseloomu eristamisvõimet arendatakse erinevate autorite, näiteks Beethoveni ja Haydni põhjal. Õpilasi suunatakse vokaal- ja instrumentaalpalasid mitte ainult tundepäraselt, vaid ka "muusikalise keele grammatikast" lähtudes kuulama ja taasesitama.

Murdeea tõetsimise, üksilduse ja individualiseerumistundele saab vastu tulla romantiliste ballaadide ja soololauludega. Eksistentsiaalsete küsimuste ajal on toeks suurte muusikute elulood, mis omakorda võivad äratada huvi nende teoste vastu.

9. klass elab baroki meeleolus – kriitikas väljendub egotsentriline-eksistentsiaalne küsiv hoiak, puudub teadvustatud sihipärasus. Avatud motiiv ja motoorne liikumine baroki ajastu heliloojate loomingus ning selle praktiline kogemine musitseerimisel ei lase tundeil jäigastuda rock-popi maailma šabloonides, mis õpilasi eriti ligi meelitavad. Õpilased arendavad muusikalisi võimeid lihtsate instrumentaal- ja vokaalpalade stiilikohasel esitamisel ja mõistmisel. Analüüsides erinevaid teoseid hakatakse mõistma muusikaloo põhilisi arengusuundi.

7. klass

Õppesisu

Laulmine ja hääle arendamine:

Mitmehäälse laulmise ja noodilugemise oskuste harjutamine lihtsate renessanss-, barokk- ja klassikalise muusika näidete abil (nt Corelli, Telemann, Bach, Händel, Mozart). Ballaadid.

Erinevate rahvaste laulud-tantsud, rahvushümnid (lõimumine ajaloo, geograafiaga, vt ka spordi õppekava). Kaanonid ja levilaulud.

Koorilaul.

Muusikalised teadmised:

Harmooniaõpetus. Intervalliõpetus (sekund, septim) Harmooniaõpetuse algus (toonika, subdominant, dominant). Kvindiring - dieesidega helistikud.

Vormiõpetus. Ballaadivorm.

Teadmised muusikaloost. Pillirühmad ja pillide ehitus. Kontsertide külastamine ja analüüs. Muusikalise otsustusvõime kujundamine erinevate stiilinäidete abil.

Tuntud heliloojate biograafiad (Bach, Händel, Mozart).

Praktiline musitseerimine:

Lihtsamad mitmehäälsed instrumentaalpalad (nt Corelli, Telemann, Bach, Händel).

Flöödid meloodiapillidena. Võimalusel kitarride kasutamine lugude saatmisel.

Rütmiimprovisatsioonid.

Klassi- või kooliorkester.

Improviseerimine erinevatel instrumentidel.

8. klass

Õppesisu

Laulmine ja häälearendamine:

Kahe- kuni neljahäälsed laulud nii a' cappella kui instrumentaalsaatega, laulud surmast, ajastukriitilise tekstiga laulud.

Rõhutatud rütmiga laulud. Duur – moll kontrast.

Romantismiajastu teosed - soololaulud ja ballaadid klassi esituses (nt F. Schuberti).

Koorilaul.

Laulud muusikateatri repertuaarist.

Muusikalised teadmised:

Vormiõpetus. Muusikaline lauseehitus - motiiv, fraas, lause, periood (nt. Mozarti loomingu näitel). Variatsioonivorm.

Harmooniaõpetus. Kvindiring - bemollidega helistikud. Praktiline harmooniaõpetus (kadents). Bassivõti.

Teadmised muusikaloost. Referaadid heliloojate elulugudest.

Ülevaade instrumentidiliikidest, hääle- ja kooriliikidest.

Muusikaliste vormide ja žanrite eristamine ja iseloomustamine. Erinevad muusikanäited stiiliküsimuste põhjalikumal käsitlemisel.

Ülevaade muusikateatrist.

Praktiline musitseerimine:

Mitmehäälne flöödimäng (sopran-, alt-, tenor-, bassflöödid). Keerukamad rütmiringid, rütmikaanonid löökpillidel. Rütmiline improvisatsioon, kadentsimprovisatsioon. Musitseerimine klassi- või kooliorkestris.

Klassinäidendi muusikaline kujundamine (koostöös klassiõpetajaga).

9. klass

Õppesisu

Laulmine:

Mitmehäälne laulmine nii a' cappella kui instrumendi saatel.

Koorilaul.

Laulurepertuaari laiendamine: rahva- ja kunstlaulud, näited meelelahutusmuusikast, poliitiline laul, isamaalised laulud. Laulud õpitud võorkeeltes.

Muusikalised teadmised:

Muusikateooria aluste kordamine (noodikiri, helistikud, põhikolmkõlad, intervallid, kvindiring, rütmid).

Täielik kvindiring.

Vormiõpetus: kaanon, fuuga, süit, kantaat ja oratoorium.

Kaasaegse muusika näited.

Heliteoste iseloomustamine, võrdlemine, liigitamine. Seoste otsimine ajaloo ning kunstiõpetusega. Tuntud heliteoste kuulamine ja äratundmine.

Kontsertide ja muusikaetenduste külastamine, ettevalmistavad selgitused ja järelarutelud.

Biograafiad, võimalik võrdlev moment: Mozart – Beethoven, Bach – Händel.

Praktiline musitseerimine:

Improvisatsioonid erinevatel instrumentidel. Rütmiringid löökpillidel.

Musitseerimine kooliorkestris, klassiorkestris (suurvormid).

Taotletavad õpitulemused

Põhikooli lõpetaja

- Laulab emotsionaalselt, pingevabalt ja õige hingamisega nii üksinda kui ka kooris, ansamblis.
- Omab praktilist kogemust meloodiainstrumendi (flööti), harmooniainstrumendi (nt kitarr, plaatpillid), rütmiinstrumendi (trummid, rütmipillid) mängimisest.
- Teab agoogika ja dünaamika märke ja kasutab neid musitseerimisel.
- Tunneb muusikateooria aluseid (noodikiri, intervallid, kadents, kvindiring).
- Tunneb rütme:
- Tunneb erinevaid pilli- ja orkestriliike, hääle- ja kooriliike.
- Tunneb muusikalisi vorme (ballaad, variatsioon, kaanon, fuuga, süit, kantaat ja oratoorium) ja žanre, suudab muusikateoseid iseloomustada ja võrrelda.
- Improviseerib erinevatel instrumentidel.

KUNSTIÕPETUS

Kunstiõpetus põhikoolis

Kunstiõpetus toimub waldorfkoolis regulaarselt iganädalaste ainetundide vormis. Samas on kunstiõpetus läbiv õppeaine, millele klassiõpetaja pühendab erinevates ainetundides ainevihikuid kujundades piisavalt aega ja tähelepanu. Valdavalt on kunstiõpetus klassiõpetaja ülesanne, kuid õpetajate kolleegiumi ühisotsusel võib kunstiõpetaja vastavad tunnid üle võtta ka enne 9. klassi.

Waldorfõpetaja ettevalmistuse ja enesetäienduse hulka kuulub alati ka kunstilise eneseväljenduse arendamine. Kunst on kõige otsesemalt seotud inimese olemuse ühe osaga, tunnetega. Kunstilise tegevuse läbi kogeb õpetaja kõige paremini kunsti mõju, arendab hinge tundlikkust ning silma ja kätt. Laiemas plaanis soodustab kunstiga tegelemine pedagoogika kui kasvatuskunsti arengut.

Kunstiõpetuse aine suuremad alateemad põhikoolis on **maalimine, joonistamine ja voolimine**. Eristatakse **jutustavat või joonistavat maalimist**, mis toimub alguses vahaplokkide või –kriitide, hiljem värviliste pliiaitsitega ning **akvarellidega maalimist**. Esimest kasutatakse pidevalt kõigis ainetes seoses vastavate teemade ning ainevihikutega. Illustratsioonid ainevihiku tekstide juurde, pildid loodusõpetuse, ajaloo ja geograafia teemadel, samuti füüsika- ja keemiakatsete esteetiline kujutamine nõuavad pidevat tegelemist ja tehnika edasiarendamist. Akvarellidega maalimine toimub reeglina kunstitunni ajal. Voltimine ning muud meisterdamistööd kuuluvad käsitöö valdkonda.

Maalimisõpetuse lähtekoht on Goethe värviõpetus, milles uuritakse ja kirjeldatakse värvide meelelis- – kõlbelisi mõjusid. Laps õpib tajuma objektiivset hingelist muljet, mille värvitajumus esile kutsub. Seetõttu hakatakse lastega akvarellidega maalima viisil, mis on väga lähedane abstraktsele maalimisele. Samas peab värvist lähtuv maalimine olema lapse jaoks hingeliselt konkreetne. Õpetaja jutustatud värvilood, mis iseloomustavad värve enne nende paberile ilmumist, on juhiseks ja abiks sel viisil värvidega ümberkäimisel. Kui laps on piisavalt kaua ja intensiivselt värve tundma õppinud ja läbi elanud, leitakse õpetaja juhendamisel tee värvist mineraalsete vormideni (mäestikud, kivi), atmosfääriliste nähtusteni, taimede ja loomadeni. Väline vorm tuletatakse värvide sisemisest läbielamisest. Akvarellitehnikat harjutatakse põhjalikult märgtehnikast (1. –6. klass) kuni kihttehnikani (alates 8. klassist). Viimane nõuab diferentseeritumat, äraootavat – vaatlevat töövormi.

Jutustava või joonistava maalimisega tegeldakse õpetaja juhendamisel kogu kooliaja. Algimpulsiks on siin õpetaja joonistatud tahvlipildid. Lähtekohaks on värvipind, mitte joon. Piirjooned tekivad erivärviliste pindade kokkupuutel.

Voolimine arendab eelkõige vormi tunnetamist. Voolimises on mõttekas kasutada alguses pehmemat materjali – voolimisvaha, hiljem savi. Savitöös äratatakse algselt lihtsat vormi, kera, ning selle edasiarendusi voolides laste vormitunnetus. Hilisem ühest tükist figuuride voolimine võib samuti lähtuda kerast. Sarnaselt maalimisele annavad voolimistööks ainetest paljud perioodõppe ained, nt loomaõpetus, inimeseõpetus, geomeetria (ruumilised kehad).

Kunstiõpetus on meeltekoostitus, mille kaudu lapse hing toitu saab. Kunstiloomingus kogeb laps oma hingelisust. Samaaegselt meelelisega toimib värvi- ja vormitajumises mittemeeleline kogemus, mis viib väljapoole iseenda piire, objektiivsete kvaliteetide maailma. Värviaistingutest omandab laps paindlikud kujutlused, paindlikud tunded ja tahteaktsioonid. Kogu hingelisuus muutub paindlikumaks. Kunstiõpetuses arendatakse õpilase tajumisvõimet ja loovust, tasakaalustatakse emotsioone, kujundatakse maitseotsustusi ja üldist huvi kunsti vastu.

Tööde valmimisele järgneb õpetaja poolt juhendatud tööde vaatlus. Võimalusel toimub see järgmisel päeval. Õpetaja juhhib tähelepanu töödes avalduvatele erinevatele kunstilistele parameetritele. Õpetaja suunamisel harjutatakse vaatlusel objektiivset pilku. Kõik tööd vääriksid esitlemist klassitoa või kooli seintel. Klassi tööde esitlemine grupina loob vaatlusel teistsuguse kogemuse kui üksiktööde puhul.

Kunstiõpetuses on väga olulised kvaliteetsed, looduslikud töövahendid: akvarellid, vahakriidid, pliiatsid, savi. Reeglina hangib need kool tunnustatud ja looduslikke tooraineid kasutatavalt firmadelt.

Tänapäeval omab kunstiga tegelemine üha rohkem ka profülaktilis- teraapilist iseloomu. Oma kogemustest lähtuvalt saavad klassiõpetaja ja kunstiõpetaja seda klassiga koos või õpilasega individuaalselt töötades mitmekülgset rakendada. Kui klassi on hommikuti raske koondada või ilmnevad tugevad probleemid tahtesfääris, võib klassiõpetaja mõne aja jooksul põhitunni rütmilises osas rakendada voolimist. Kunstiõpetuse profülaktilis-terapeutiline kasutusala on väga paindlik ning lähtub alati konkreetsetest oludest, õpilastest ning õpetajast.

Õppe-eesmärgid

- vaatlemisoskuse arendamine;
- elava värvitunnetuse arendamine;
- kujutlusvõime ja ruumitunnetuse arendamine;
- loovuse arendamine;
- oskuste arendamine erinevatel kunstialadel;
- erinevate materjalide ja töövõtete tundmaõppimine ja kasutamine;
- kunstiteose ilu ja isikupära märkamine ja hindamine.

1.- 3. klass

Juhtmotiivid

Tunni alguses on väga tähtis häälestus, meeleolu viimine kunsti lainele. Akvarellidega maalimisele eelneb rahulik ja põhjalik töökoha ettevalmistus, paberi niisutamine ja silumine, õpetaja värviloo kuulamine, mis omakorda äratav sisemise kujutluspildi. Värvilood pole subjektiivsed – suvalised, vaid tuletatud värvide enda loomusest. Kui lapsed pole värvidega ümberkäimisel veel kogenenud, maalib õpetaja pildi kõigepealt ette. Hiljem võib lähtuda ka tekkinud kujutluspildist. Värvimeeleolu maalimine.

Vahakriitidega maalimine toimub õpetaja jutustatud muinasjuttude põhjal. Motiivi võib laps valida vabalt, õpetaja juhendab kriitidega maalimise tehnika osas – värvipinnast, mitte joonest lähtuv maalimine.

Kujutava kunsti valdavalt individuaalsele iseloomule lisaks võib alustada sotsiaalse maalimisega. Koostöömaalid valmivad sõltuvalt klassi suuruselt grupiti või kogu klassiga.

Rahulik töömeeleollu juhatamine eelneb ka voolimisele. Töö voolimisvahaga eeldab vaha eelnevat pihkude vahel soojendamist. Savi muutub plastilisemaks, kui materjal enne töö alustamist väikeste tükkidena läbi näppida. Meetodiks on õpetaja poolt ette tegemine, ühine töötamine, vahevaatlused, lühikesed verbaalsed juhendid, tunnetust arendav silmad kinni voolimise faas (kera voolimisel). Maalimisele järgneb hiljem vaatlus, savitöö võimaldab lisaks vormitunnetuslikku meelte kogemust – voolitud kerad või kera edasiarendused antakse käest kätte. Võimalik on kogeda ja arendada erinevaid puutemele aistinguid.

1. klass

Õppesisu

Vahakriitidega maalimise värvipindadest lähtuv tehnika.
Vahakriitidega maalitud muinasjutupildid.
Akvarellidega maalimise märgtehnika koos ettevalmistustega.
Akvarellidega maalitud värvimeeleolud – algselt ühe, siis kahe ja kolme põhivärviga.
Voolimise ettevalmistus.
Figuuride voolimine voolimisvahast.
Tööde vaatlus.

2. klass

Õppesisu

Muinasjutu- ja legendi piltide maalimine vahakriitidega.
Värvide iseloomu tundmaõppimine.
Sekundaarvärvide saamine põhivärvide baasil (nt roheline).
Figuuride voolimine voolimisvahast.
Vormiharjutused saviga. Kera, selle edasiarendused.
Tööde vaatlus.

3. klass

Õppesisu

Vahakriitidega maalimine: muinasjutupildid, koduloo temaatika, seitse loomispäeva.
Kuuevärviring. Külmad ja soojad toonid. Vastandvärvid.
Akvarellidega maalimine: värvimeeleolud, seitse loomispäeva.
Koostöömaalid.
Voolimine saviga. Vormiharjutused.
Tööde vaatlus.

Taotletavad õpitulemused

3. klassi lõpetaja:

- tunneb rõõmu kunstilisest tegevusest;
- tunneb põhivärve;
- oskab põhivärvide abil segada vajaminevaid toone;
- tajub ja oskab kasutada värvide hele - tumedust;
- maalib konkreetsel teemal;
- vahakriitidega maalides oskab maalida nii suuri pindu kui joonistada loomi, inimesi, loodust, elu-olu;
- oskab kasutada pildiruumi;
- oskab voolida savist keravormi ning selle arendusi õpetaja suunamisel;
- tunneb õpitud kunstitehnikaid.

4. klass

Juhtmotiivid

Värviharjutused akvarellidega saavad konkreetsema vormi. Loomaõpetuse ja Põhja mütoloogia aineperioodide temaatikat lähtepunktiks võttes harjutatakse värvide tihenemist vormideks – loomavormideks, mütoloogilisteks kujudeks. Vastavalt teemale tuleb leida värv ja värvist vorm. Samu teemasid saab kasutada ka vahakriitidega maalides. Vahakriitidega harjutatakse värvide segamist erinevate kihtide üksteise peale kandmisega, heledaid – tumedaid toone.

Jätkatakse sotsiaalse maalimise harjutusi.

Kerast lähtudes tegeletakse voolimises loomaplastikaga.

Õppesisu

Maalimine akvarellide ja vahakriitidega.

Kihttehnika vahakriitidega maalimisel.

Heledus – tumedus.

Savist loomafiguurid: magav kass, lamav lehm, karu jms.

5. klass

Juhtmotiivid

Maalimisõpetuses võib kasutada põhitunni teemasid. Tegemist pole mitte lihtsa esteetilise illustreerimisega, vaid kujundamisega, põhitunnis räägitu süvendamisega kvalitatiiv-olemuslikust küljest. Jätkatakse kvalitatiivseid otsinguid värvidemaailmas, sellesuunalisi vaatlusi, töötatakse teadlikumalt peenemate nüanssidega. Vormijoonistuse põimitud motiive saab kunstisõpetuses veelkord süvendatult käsitleda.

Taimeõpetusest lähtuvalt võib voolida savist taimevorme, püüdes tunnetada kasvujõude, mis ainet kujundavad.

Õppesisu

Maalimine: põhitunni teemad, aastaajad.

Ühe värvi erinevad toonid.

III astme värvid.

Joonistamine pliiatsite, vahakriitidega.

Põimingud, põimuvate ornamentide motiivid: sõle-, prossi-, käevõrugravüürid; relva-, kiivri-, laevanikaunistused; keltide, karolingide, langobardide põimingud.

Savist loomafiguurid, taimevormid: pung, vili.

Koostöömaalid.

6. klass

Juhtmotiivid

Seoses esimese füüsikaperioodi optiliste vaatlustega käsitletakse valguse – varju, komplementaarvärvide, värviringi teemat. Valguse ja varju, hele-tumeduse vaatlused. Käsitletakse projektsiooniõpetust. Ühe võimalusena jäävad värvid kõrvale ning töötatakse sõe või kriidiga – maalimine muutub joonistamiseks. Teine võimalik harjutustee jätab ruumi ka maalimisele ja käsitleb vastavaid teemasid maalimise seisukohast.

Geograafiaõpetust saab täiendada erinevate mäestikuvormide plastilise vormimisega (graniit-, lubjakivimäestikud, mineraalsed kandilised ruumivormid).

Õppesisu

Valgus – poolvari - vari. Ruumiline keha valguses ja varjus. Vaikelu varjudega.

Joonistamine pliiatsi, kriidi või söega. Viirutustehnika.

Hall ja must segatud värvidest.

Komplementaarvärvid.

Värviring.

Proportsioonide ja värvide optiline tasakaal.

Maalimine: põhitunni teemad, aastaajad, loodus.

Lihtsamate tarbevormide voolimine; mäestikuvormide plastiline vormimine (paaris- või grupitöö).

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- oskab maalida õpetaja jutustusega loodud kujutluspildi põhjal;
- tunneb õppekavas kasutatavaid visuaalse kunsti mõisteid ja oskab neid vähemalt kõnes kasutada;
- oskab teostada töid õppekavas nimetatud tehnikates;
- oskab kasutada õpitud tehnikaid ja kujutamiskiise loominguliseks eneseväljenduseks;
- oskab ilmutada oma isikupära kunstiliste vahendite kaudu;
- on harjutanud objektiivset pilku kunstitööde vaatlusel.

7. klass

Juhtmotiivid

Perspektiiviõpetus seostub füüsika ja inimeseõpetusega – silm kui meeleelund. Perspektiivi ja tuumpunkti otsingutega tegeleb õpilane ülekantud tähenduses ka noorukiea lävel, otsides omaenda keskpunkti. Jätkatakse valguse- ja varjuharjutusi, perspektiivist lähtuvalt konstrueeritakse nüüd täpsemalt.

Maalimist laiendatakse seoses põhitundide temaatikaga.

Jätkatakse voolimist saviga.

Õppesisu

Projektsiooni- ja varjuõpetus.

Joonistamine pliiatsite, kriitide, söega.

Graafilise faktuuri loomine punkti ja joone abil.

Monokroomsed värviharjutused.

Kehade läbistamine: silindriline pulk läbi koonuse, koonus läbi kuubi jne.

Perspektiiv ja tuumpunkt. Vaatlused ruumis ja väliskeskkonnas.

Maalimine akvarellidega.

Tušijoonistus pintsliga.

Tsentraalperspektiiv. Linnu- ja konnaperspektiiv.

Savist geomeetriselised kehad.

8. klass

Juhtmotiivid

Uue maalimisviisi, kihttehnika kasutuselevõtt nõuab õpilastelt püsivust ja võimaldab uusi sügavusi värvide diferentseerimisel. Võib kasutada vaheldumisi nii märg- kui kihttehnikat. Eelnevates klassides harjutatud täpne tehniline konstrueerimine ühendatakse joonistuskompositsioonides iluga. Õpitakse funktsionaalsuse esteetilist väärtustamist. Alustatakse suurte meistrite stuudiumitega.

Inimeseõpetusega seoses käsitletakse proportsiooniõpetust.

8. klassi draamaõpetuse raames võib kunstitundides käsitleda lavakujundust ning valmistada sobivad dekoratsioonid.

Õppesisu

Märg- ja kihttehnika maalimisel.

Joonistuskompositsioonid.

Must – valgete kompositsioonide muundamine värvifantaasiateks.

Tutvumine tuntumate Euroopa ja Eesti kunstnikega.

Koopia valmistamine.

Proportsiooniõpetus. Näo- ja tervikfiguuri proportsioon. Kuldlõige.

Teatrikunst. Lavakujundus. Dekoratsioonide valmistamine.

Muuseumi või näituste külastamine.

Inimfiguuride voolimine temperamendist lähtuvalt, seoses draamaõpetusega.

Inimese skeleti luude voolimine, seoses inimeseõpetusega.

9. klass

Juhtmotiivid

Kunstiõpetus arvestab, et lapselik fantaasia ja loovus hääbuvad, andes koha teistele kvaliteetidele. Ühelt poolt saab oluliseks seotus praktilis- – konkreetse tähendusega, teiselt poolt peab kaasnema kunstiline püüe vabastada konkreetne sisu ainult eesmärgipärasusest ja viia edasi kunstilisuseni. Need kaks poolust on suurepärasel tasakaalus rahvakunstis, mida nüüd on põhjust teadlikumalt uurida.

Täpne ja põhjalik vaatlus on aluseks joonistusmaterjalide ja –tehnikate asjalikule kasutamisele. Võimalusel õpitakse kasutama linoollõiget ja erinevaid trükitehnikaid, võetakse kasutusele uusi materjale.

Kunstiajaloo meenutatakse ajalootundides läbitud kultuuriajalugu ja seostatakse see valikuliselt ühe või mitme kunstiiligi arenguga. Kunstiajaloo käsitlemise saab seostada praktiliste töödega kunstitundides.

Õppesisu valikul:

Eesti rahvakunst. Seos Põhjamaade, soome-ugri, maailma etnograafiaga.

Kunstiajalugu: kultuuriloo meenutamine, kunstiilide areng, tänapäeva kunst.

Vestlused kunstiajaloo teemadel (ka eraldi aineperioodina).

Skulptuur. Plastilise kunsti ajalooline areng.

Ruumiliste kehade voolimine; terviku kujundamine. Täisplastika (loomad, inimesed).

Keraamiline voolimine ja kujutamine.

Pildikunst. Maali ja graafika areng ajaloolises seoses, renessansi suurmeistrid. Etüüdid: meistrite

teosed, loodus, arhitektuur, rahvakunst, loomad jne.

Joonistamise (süsi, sulejoonis ja pintslijoonis tušiga, grafiit) ja maalimise(akvarell) tehnikad.

Modelleerimine valguse ja varju abil. Joonperspektiiv ja värviperspektiiv.

Värv maalikompositsioonis, monokroomsed värviharjutused. Värviopetus: värvide vastastikused mõjud, tasakaal, kooskõlad.

Punkt ja joon ühe ja sama kompositsiooni teisendamiseks; graafilise faktuuri loomine punkti ja joone abil (pliiats, viltpliiats, sulg). Tušijooned lihtsates projektsioonides.

Harjutused põhivormidega: kera, kuup, püramiid, silinder, koonus, ikosaeeder, pentagondodekaeeder jm. Tasaste ja kõverpindade uurimine hele- tumedusest lähtuvalt ning vastav joonistamine.

Keha-, heit- ja õhuvarjude kujutamine.

Üksikute kehade vaba pildikompositsioonideks kombineerimine.

Graafilised tehnikad (liinoolõige, kõrg-, sügav- ja lametrükk), nende praktiline kasutamine vastavalt võimalustele.

Ajalootundides läbitava kultuuriloo meenutamine ja seostamine vestlustega ehituskunstist, stiilidest ja disaini ja kunsti arenguloost (valikuliselt).

Leitakse kokkupuutepunkte lähimas ümbruses olemasolevaga.

Taotletavad õpitulemused

- 9. klassi lõpetaja: tunneb õppekavas olevaid visuaalse kunsti põhimõisteid ning oskab neid kasutada;
- oskab käsitseda õppekavas olevaid töömaterjale, -vahendeid , -tehnikaid ning kujutamise ja kujundamise viise kunstiliseks eneseväljendamiseks;
- tunneb lihtsamaid kompositsioonireegleid;
- tunneb värviringi mõistet ja kasutamist, komplementaar- ja vastandvärve;
- oskab üldjoontes iseloomustada visuaalse kunsti arenguetappe.

KUNSTIAJALUGU

9. klass

Juhtmotiivid

Kunstiajaloo ülesanne on äratada nii huvi kui arusaamist kunstist. Oluline on, et sellega seostub praktiliselt kunstiga tegeledes hingeliste võimete harjutamine ja arendamine.

Kunstiajaloo õpetamise peamised aspektid on: meeletajumuste sensibiliseerimine, esteetilise otsustusvõime kujundamine, kunsti- ja kultuuriajalooliste arengusammude tundmaõppimine.

Vastukaaluks maailmale, milles valitsevad kõigutamatud looduseadused, avab kohtumine kunstimaailmga pilgu inimeksistentsi vabaduse ruumi, selles on võimalik kogeda kergust. Suured kunstiteosed võivad saada vastuseks täiusepüüdele.

9. klassi teemadeks on kujutavad kunstid, maalikunst, plastika ja arhitektuur. Suurte meistriteoste vaatlemisega püütakse noores inimeses äratada rõõmu ja vaimustust ilust. Vaatluste eesmärk on tunde sensibiliseerimine ja peenemaks muutmine vaatlemisärksuse ja nägemaõppimisega. Esteetiliste otsustuste kujunemist koolitatakse suurte meistriteoste tundmaõppimise ja läbielamisega. Vormi- ja kompositsiooniküsimustest kõneldakse alguses ainult lihtsal viisil ja pigem vihjamisi.

Oluline vaatlusaspekt seisneb ka selles, et juhtida pilk valitud kultuuriepohhide iseloomulikele erinevustele: mis oli ilus egiptlase jaoks? Kuidas tajus ilu kreeklane? Missugune iluideaal valitses renessansi ajal? Kunsti arengust võib välja lugeda ka inimkonna hingelis-vaimse arenguloo erinevad astmed: Egiptus – Kreeka – renessanss esindavad inimese teadvuse arengusamme ning on 9. klassis sellises seoses ka käsitletavad.

Õppesisu

Valikul:

Muinasaeg: esimesed leiud, asulad, elukeskkond. Megaliitsed ehitised, koopamaalid.

Egiptus: maa erilise iseloomu (Niiluse org, kõrb), selle ärkamise ja suremise kirjeldamine läbi aastaaegade annab aluse egiptuse kultuuri mõistmiseks. Kunsti seos surnutekultusega.

Inimese kujutamine. Arhitektoonika kui raamistik, millesse maalid ja plastika on kätketud.

Kreeka: maastikuelamuste edasiandmine, jumalate austamise ja loodusläheduse seos. Plastika areng: arhailine, klassikaline, hellenistlik. Arhitektuur ei ole veel temaatiline, vaid taustaloov.

Egeuse kunst, etruski kunst.

Renessanss: kristliku kunsti alged (katakombid, Ravenna mosaiigid jms), ehituskunst (palazzod, kirikud), üleminek hiliskeskaegselt kunstilt renessansile. Uue maailmanägemise esindajad: Ghiberti, Brunelleschi, Masaccio, Donatello jt. Kõrgpunkti esindajad: Leonardo, Michelangelo, Raffael. Renessansskunsti näited Eestis.

Inimteadvuse arengu ilmingud kunstis erinevatel kultuuriperioodidel.

Taotletavad õpitulemused

9. klassi õpilane

- oskab kunstiteoseid erinevatest aspektidest vaadelda ning kirjeldada;
- teab õpitu põhjal olulisemaid kunstimõisteid;
- oskab määratleda ja näidete põhjal ära tunda kunstiajaloo käsitletud perioode;
- oskab kirjeldada vastavale perioodile omaseid kunstilminguid;
- tunneb peamisi renessansiaja kunstimeistreid;
- oskab leida seoseid inimteadvuse arengu ja kunstiajaloo erinevate ilmingute vahel.

TÖÖÕPETUS

Tööõpetus põhikoolis

Tööõpetuse põhikooli ainekava koosneb neljast erinevast ainekavast: käsitööõpetusest 1.- 9. klassile; kodundusest, aiandusest ning puidutöö- ja tehnoloogiaõpetusest II ja III kooliastmele.

Tööõpetuse üldiseks eesmärgiks on õpilaste loovuse ja käeliste oskuste võimalikult mitmekülgne arendamine, planeerimis- ja mõtlemisoskuse koolitamine ning tahtekasvatus. Käsitöö kaudu toimiv peenmootorika arendamine mõjutab otseselt inimese aju erinevate poolkeradega seotud mõtlemisvõimet, nii loomingulist kui ratsionaalset. Tööõpetusega seostuvad ühelt poolt käeliste oskuste kujundamine ja erinevate töövõtete valdamine, teiselt poolt inimese otsustusvõime, loogilise mõtlemise võime ja intelligentsuse areng. Loogilised operatsioonid on tegude sisemiseks muutumine ja koordineerumine. Erinevalt intellektist pole intelligentsus suunatud olemasolevale, vaid kujunevale, liikuvale, arenevale. Seda võimet koolitatakse käelise tegevusega ja tõise tegevusega üldiselt.

Kõiki töid teevad poisid ja tüdrukud võrdväärselt. Tööde teostamisel on kõige olulisem protsess - kogemine, et millegi valmistamine nõuab aega, tähelepanu, keskendumist ning erinevate raskuste ületamist. Tööde valikul peetakse silmas, et need arendaksid edasi laste eeldusi ja võimeid, oleksid praktiliselt kasutatavad ja ärataksid teiste inimeste töö mõistmise ja hindamise. Töö käigus õpitakse ilu nägema ja ise looma.

Vastavalt õpilaste arengule puutuvad nad tööõpetuse käigus kokku erinevate kvaliteetidega materjalidega. Eesmärgiks on jõukohane liikumine pehmematelt materjalidelt kõvemateni, õppides neid erinevate töövõtete abil töötlemata. Sellises protsessis on õpilane materiaalse kultuuri kaaslooja. Käsitöö pehmed materjalid seostavad käelise tegevuse tundekasvatusega, puidutöö kõva materjal otseselt tahtekasvatusega. Aiatöö pakub otsest kokkupuudet maa ja looduseadustega, kodundusetunnid õpetavad aiasaadusi inimesele kasulikult käsitlema.

Õppetöö toimub integreeritult teiste ainetega ja pakub paljudel juhtudel võimaluse õpitut praktilises elus kasutada. Sageli valmistatakse tööõpetuse tundides teistes ainetes vajaminevaid õppevahendeid – flöödikotti, võimlemissaua, vihikutekasti jne. Loodusõpetuse ained leiavad praktilise väljundi aiatöös. Mehaanika 7. klassi füüsika osana seostub puutöös valmistatavate mehaaniliste mänguasjadega, 7. klassi inimeseõpetus kodunduse praktilise teemakäsitlusega.

Kogu tööõpetust waldorfkoolis läbib sotsiaalsete võimete arendamine. Õpilasele endale jäävate tööde kõrval viiakse läbi projekte, mille käigus oma töö loovutatakse kas lasteaiale või näiteks heategevuslikuks müügiks. Aianduse saadusi saab kasutada kooli köök. Sellistel puhkudel saab töö teistmoodi lisaväärtuse.

KÄSITÖÖ

Käsitöö põhikoolis

Käsitöötunnid toimuvad waldorfkoolis iganädalaste ainetundidena, mida valdavalt viib läbi vastava ettevalmistusega ainespetsialist. Vähemalt esimesel kooliastmel on individuaalse abistajana vajalik klassiõpetaja osalemine tundides. Käsitöötunnid annavad klassiõpetajale väärtuslikku informatsiooni õpilaste peenmotoorika, keskendumisvõime ja tahtemaduste eripära kohta.

Esimese kooliastme ülesandeks on minna üle mängult tööle, kujundada iseseisva töö harjumust. Õpetus sisaldab mängulisi elemente. Tööd ja tunni struktureerimist saadavad laul ja tööga seostuvad salmid. Kõik peenmotoorika harjutused viivad I klassis ainetuumani – kudumiseni. Nii kudumine kui järgnevates klassides väljatoodud ainetuumad lähtuvad õpilaste arenevatest füüsilistest eeldustest ja eakohase mõtlemisvõime toetamisest erinevate praktiliste tegevuste läbi.

Käsitööesemete valmistamine koos samaaegse tehnika harjutamisega on aja- ja töömahukas. Kõige olulisem on tööprotsessi ja sellest sündiva väärtuse loomise kogemine.

Lisaks pikaaegsetele töödele võimaldab käsitöö kogeda loomisrõõmu väiksemate meisterdamisülesannetega. Meisterdatakse seoses aastaringi pühade ja muude tähtpäevadega.

Käsitöö jätkab 3. ja 4. klassi koduloos alanud rahvakunsti tutvustamist.

Käsitööd teevad poiss- ja tütarlapsed koos. Väga spetsiifilisi eeldusi ja oskusi nõudvates tööliikides (pilutikand, äärepits) võib moodustada eraldi töögrupe, lähtuvalt õpilaste huvist.

Õppe-eesmärgid:

Käsitööõpetusega taotletakse, et õpilane:

- omandab vajalikud oskused eluks, tööks ja harrastusteks;
- õpib kavandama ja teostama oma ideid, endale ülesandeid võtma ning neid loovalt lahendama, töid lõpule viima;
- õpib tundma ning õigesti ja säästlikult kasutama erinevaid materjale, töö- ja tehnilisi vahendeid;
- omandab erialase terminoloogia ja elementaarse tehnilise kirjaoskuse;
- õpib töötama nii suulise juhendamise ja matkimise kui teksti ja tööjooniste toel;
- omandab õiged tehnoloogilised võtted materjalide töötlemiseks, arvestab töötamisel töötervishoiu ja ohutustehnika nõudeid;
- arendab loovust ja esteetilist maitset, õpib väärtustama loomingulise eneseteostuse võimalusi, mida pakub käeline tegevus;
- õpib väärtustama ja hoidma rahvuskultuuri;
- õpib töötama üksi ning koos teistega, hindama tööks vajalikke isiksuse omadusi: tahet, vastutustunnet, täpsust, püsivust, kriitilist meelt; õpib hindama tööd, töö tegijat ning iseennast.

1. – 3. klass

Juhtmotiivid

Esimesel kooliastmel õpib laps eelkõige matkimise läbi. Õpetaja suulistest juhistest on olulisemad ettenäitamine ja individuaalne jõukohane abistamine. Ülesandeks on üleminek mänguliselt praktilis-tõisele. Tunni struktuuri aitavad kujundada laulud ja salmid.

Praktiliste käsitöövõtete kõrval omandavad õpilased tööks vajalikud harjumused: teisi arvestav käitumine, tähelepanu suunamine, keskendumine, töövahendite ja töökoha eest hoolitsemine.

Kodulooga lõimuvaid projektitöid teostab käsitööõpetaja koostöös klassiõpetajaga kas talumajapidamises või muuseumide temaatilistel päevadel.

1. klass

Õppesisu

Kudumine

Kudumise eelharjutused: kassikangas, näpunöör.

Lõnga kerimine. Varrastel kudumise eelharjutus: sõrmedel kudumine.

Silmuste loomine kahe lõngaga.

Parempidised silmused. Ääresilmuste kudumine. Ripskude. Kudumi lõpetamine. Lõngaotste peitmine.

Lihtsate, ristkülikukujulisest lapist valmistatavate mänguasjade kudumine: päkapikud, pallid, väikesed loomad jne.

Flöödikoti kavandamine ja kudumine.

Õmblemine

Käsitöökoti kujundamine.

Nõela niiditamine. Sõlme tegemine niidile. Niidi lõikamine ja jätkamine.

Pistete õmblemine. Eelpiste. Üleloomispiste. Töö käeshoidmine õmblemisel. Käsitöökoti valmistamine.

Punumine

Keerunööri valmistamine.

Meisterdamine

Vabad vormi- ja värviharjutused erinevate materjalidega: vahakriidid, värviline vill, siidpaber, värviline paber, kangas, jms.

Paberi rebimine, voltimine. Liimimine. Paberitööde kaunistamine.

Tuti ja tupsu valmistamine.

Aastapäevadeks kaunistuste ja kingituste valmistamine.

2. klass

Õppesisu

Heegeldamine.

Sõrmedega heegeldamine. Heegelnõel. Heegelnõela hoidmine töötamisel.

Alg-, ahel- ja kinnissilmus. Ringselt heegeldamine. Edasi-tagasi ridade heegeldamine. Töö lõpetamine.

Lihtsate esemete valmistamine: palli- või sibulavõrk, pajalapid, pinal, kotid, vööd, jms.

Silmuste kasvatamine ja kahandamine.

Käpiknukkude heegeldamine. Pisidetallide heegeldamine.
Poolsammas. Ühekordne sammas.
Salli või susside heegeldamine.

Punumine

Punatud nõõrid ja paelad: kolmeharuline palmik, näpunõõr, keerunõõr.

Õmblemine ja tikkimine

Erinevate lihtsamate pistete tikkimine, esemete kaunistamine traagelpistega, eelpiste põimimine.
Nööbi õmblemine.

Meisterdamine

Vabad vormi- ja värviharjutused erinevate materjalidega: vahakriidid, värviline vill, siidpaber, värviline paber, kangas, jms.

Paberi rebimine, voltimine. Liimimine. Paberitööde kaunistamine.

Aastapäuhadeks kaunistuste ja kingituste valmistamine.

3. klass

Õppesisu

Kudumine /heegeldamine

Parempidine kude.

Töö kavandamine. Mütsi vms kudumine või heegeldamine.

Pahempidine kude.

Silmuste kahandamine ja kasvatamine. Silmuste arvestamine.

Mütsi, vesti vms. riietuseseme kudumine või heegeldamine.

Mänguloomade või nukkude heegeldamine või kahel vardal kudumine.

Villatööd

Vill, villa ettevalmistamine: pesemine ja kraasimine käsikraasidega. Lõnga valmistamine sõrmede vahel ja kedervarre abil.

Karjasekoti punumine.

Palli valmistamine.

Punumine

Punatud nõõrid ja paelad: kolmeharuline palmik, näpunõõr, keerunõõr, makramee.

Tikkimine

Alusmaterjali valik ja ettevalmistus.

Kaunistuspisted: ahelpiste, varspiste. Niidi kinnitamine tikkimisel.

Meisterdamine

Vabad vormi- ja värviharjutused erinevate materjalidega: vahakriidid, värviline vill, siidpaber, värviline paber, kangas, jms.

Paberi rebimine, lõikamine, voltimine. Liimimine.

Aastapäuhadeks kaunistuste ja kingituste valmistamine.

Kodulooga lõimuvad projektitööd

Lamba pügamine, villa pesemine, värtnaga ketramine.

Linatööd: lõugutamine, kraasimine jt.

Vokiga ketramine.

Taotletavad õpitulemused

3. klassi lõpetaja oskab:

- eristada erinevaid materjale;
- käsitseda ja hooldada erinevaid töövahendeid;
- kasutada õigesti lihtsamaid töövõtteid materjalide töötlemisel;
- töid kavandada ja teostada;
- töötada suulise ja näitlikustatud tööjuhendi järgi õpetaja kaasabil;
- hoida korras oma õppevahendeid ja töökoha.

4. – 6. klass

Juhtmotiivid

Teisel kooliastmel omab õpilane töö kavandamisel märgatavalt suuremat loomingulist iseseisvust. Olulised on määratud tuumteemad – ristpistes tikkimine, ringselt kudumine ja mänguasja õmblemine, - kuid valmiv ese ja selle muster on õpilase loova fantaasia vili. Eseme esteetilise väärtuse kujundamisel on nõuandjaks ja suunajaks õpetaja.

Õpilased õpivad tööd kavandama, konkreetseid tööjooniseid tegema, materjale ning töövahendeid valima ja kasutama, tööjuhendite järgi töötama, omandavad terminoloogia. Tööde teostamisel muutub üha olulisemaks täpsus ja ühtlane tööviis. 6. klassi õmblustöös on oluline alustada õpilase joonistatud pildist ning seejärel kavandada sammud tasapinnalisest pildist ruumilise kehani. Sarnast ruumilisust kogeb õpilane ka 6. klassi geomeetrias ja must-valges joonistamises.

4. klass

Õppesisu

Tikkimine. Ristpiste. Töö kavandamine. Alusmaterjali valik ja ettevalmistamine. Tikandi kavandamine. Tööjoonise tegemine. Niidi kinnitamine tikkimisel. Töö viimistlemine.

Üleloomispiste. Tikkpiste.

Õmblemine

Eseme kokkuõmblemine (seostub tikkimistööga). Lihtõmblus, kahekordne palistus. Nööbi, haagi, truki õmblemine. Töö viimistlemine.

Lisatööd

Vabad vormi- ja värviharjutused erinevate materjalidega: vahakriidid, värviline vill, siidpaber, värviline paber, kangas, jms.

Kanga ja paberi lõikamine.

Meisterdamine looduslikest materjalidest.

Aastapähadeks kaunistuste ja kingituste valmistamine.

5. klass

Õppesisu

Kudumine. Ringselt kudumine. Soki, kinda kudumine.

Soonikkude. Poolpatentkude. Õhksilmus.

Kudumise tingmärgid.

Kahe lõngaga lihtsa mustri kudumine. Lihtsate geomeetriliste mustrite kujundamine.

Kudumi viimistlemine. Kudumid Eesti rahvakunstis.

Õmblemine

Nõelumis- ja parandustööd.

Meisterdamine

Vabad vormi- ja värviharjutused erinevate materjalidega: vahakriidid, värviline vill, siidpaber, värviline paber, kangas, jms.

Aastapühadeks kaunistuste ja kingituste valmistamine.

6. klass

Õppesisu

Õmblemine

Käsitsi õmblemine.

Mänguasja kavandamine. Mänguasja joonistamine. Lõigete koostamine, proportsioonid. Lõigete paigutamine riidele, väljalõikamine.

Detailide kokkupanek, traageldamine, käsitsi õmblemine. Kaarjad ja nurksed õmblused.

Töö ümberpööramine, villaga täitmine, õige vormi kujundamine.

Nööpnõelte, sõrmkübara kasutamine.

Lisadetailid: sabad, lakad jms.

Nukuriiete valmistamine, võib ka heegeldada või kududa.

Viltimine

Villa kraasimine mehaanilisel kraasimismasinal.

Nõelviltimine. Märgviltimine.

Ruumilise eseme viltimine. Toasussid. Kavandamine. Lõike valmistamine.

Heegeldamine

Heegeldamise tingmärgid.

Motiivide heegeldamine, ühendamine.

Meisterdamine

Aastapühadeks kaunistuste ja kingituste valmistamine.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpetaja oskab:

- kavandada ja valmistada lihtsaid esemeid;
- töötada iseseisvalt tööjuhendi ja/või joonise järgi;
- tikkida ristpistes;
- heegeldada ja kududa põhisilmuseid;
- kududa sokke või kindaid;
- lugeda heegeldamise ja kudumise tingmärkides skeeme;

- tikkida ühe ja kaherealisi pisteid;
- õmmelda käsitsi lihtõmblust ja palistust;
- viimistleda erinevates tehnikates töid;
- rakendada ohutustehnika nõudeid.

7. – 9. klass

Juhtmotiivid

Kolmandal kooliastmel süvendatakse juba omandatud tehnikaid ja liigutakse käsitöölise meisterlikkuse suunas. Õpitakse üha iseseisvamalt tööprotsessi kujundama – kavandama – teostama (tegevuspädevus). Töö teemad alates jalanõude (sussid) valmistamisega, seostuvad otseselt inimesega. See on kogu murdeiga läbiva õpetuse põhiteema.

Laiendatakse tehnilisi oskusi. Kasutusele võetakse õmblusmasinad. Koordinatsiooni arendamise huvides on soovitatav alustada jalaga õmblusmasinast.

7. klass

Õppesisu

Susside meisterdamine (õmblemine või viltimine).

Kavandamine, jalatsivormi ja löike valmistamine. Erinevate materjalidega tutvumine.

Töö valmistamise tehnoloogiline järjekord. Viimistlemine.

Kingsepatöökoja külastamine.

Õmblemine.

Lihtsamate riietusesemete või koti õmblemine.

Kangamaterjalidega tutvumine, töö kavandamine, õmblemise tehnoloogiline järjekord.

Lõigete paigutus, väljalõikamine, traageldamine.

Õmblemine käsitsi või jalaga õmblusmasinal. Viimistlemine.

Riiete parandamine, triikimine ja lappimine.

Lapitöö

Erinevad lapitöö tehnikad. Töö kavandamine. Tükkide käsitsi ühendamine. Viimistlemine.

8. klass

Õppesisu

Õmblemine

Lihtsama õmblustöö (T-särk, põll, voodipesu jms) valmistamine.

Õmblusmasina niiditamine, niidi poolimine. Õmblemise alustamine ja lõpetamine.

Masina reguleerimine, lisaseadmete kasutamine. Nõela vahetamine. Õmblusmasina hooldamine.

Lihtõmblus. Kahekordne õmblus. Äärestamine. Palistused. Kandid. Krooked.

Erinevad tekstiilmaterjalid. Materjalide tundmaõppimine. Koed.

Kanga ettevalmistamine väljalõikamiseks. Traageldamine. Esemete õmblemise tehnoloogiline järjekord.

Täiendavad tööd

Lapitööd. Lihtsad nahatööd. Riidenõör.

Telgedel kudumine.

Tütarlastele pilutikand. Ühesuunalised pilud. Pilupalistus ja nurgad.

Erinevad koekirjad: nupp, palmik, patentkude jne.

8. klassi lõputööna võib teha ulatuslikuma õmblus-, kudumis- või heegeldamistö.

9. klass

Õppesisu

Eelnevatel aastatel õpitud tehnikate kasutamine.

Rätsepatööd

Lõigete joonistamine ja kohandamine. Materjali valik: kangaliik, kvaliteet, struktuur.

Mõõtude võtmine. Lõigete kasutamine, Kohandamine.

Juurdelõikamine, markeerimine, traageldamine, proovimine, õmblemine. Lukud, palistused, äärised, kaelaugud. Nööpaugud.

Tütarlastele: Tikkimine. Erinevad pisted. Rahvuslik tikand.

Heegeldamine. Võrgulised heegelpinnad. Rahvuslikud pitsid.

Meistrikojad

Meistrikodadega tutvumine.

Võimalusel kursus käsitöömeistri juhendamisel: korvipunumine, vasetöö, paberi valmistamine, rahvuslikud võõd jne.

Taotletavad õpitulemused

9. klassi lõpetaja tunneb

- kaasaegseid käsitöömaterjale ja nende omadusi;
- tänapäevaste käsitöövahendite otstarvet ja kasutusvõimalusi;
- eesti rahvuslikke käsitööliike;
- õmblusmasinat, lisaseadmete otstarvet ja kasutusalasid.

9. klassi lõpetaja oskab

- õmmelda seotud peaga nukku ja nukuriideid;
- õmmelda õmblusmasinal;
- võtta lõikelehel lõiget ja seda kohendada;
- kujundada ja õmmelda lihtsamaid rõivaid;
- kasutada ainealast kirjandust;
- kavandada iseseisvalt käsitööset, valida valmistamiseks sobivaid materjale, töövahendeid ja tehnoloogiat.

Tütarlapsed oskavad

- Erinevaid tikkimisvõtteid;
- Tunnevad rahvuslikke tikandeid ja pitse.

KODUNDUS

Kodundus põhikoolis

Kodunduse õpetus algastmes toimub integreerituna muusse koolitegevusse. Klassi ühisürituste tarbeks valmistatakse võileibu ja lihtsamaid küpsetisi, õpitakse lauakatmist ning elementaarseid lauakombeid. Kooli ühisüritusteks valmistatakse koostöös lapsevanematega ette kohvikut. See eeldab menüü planeerimist, tööjaotust, kulude ja tulude arvestust.

Seoses vanaaegsete tövõtete tundmaõppimisega 3. klassi koduloos küpsetavad lapsed omakasvatatud viljast valmistatud jahust saia või karaskit. Võimalusel proovitakse ise või ja kohupiima valmistamist.

Igapäevane klassi korrashoid ja pühadeks kaunistamine seostuvad kodukultuuriga.

Teisel kooliastmel omandavad õpilased kodunduse tundides teadmisi toitumisest ja toitlustamisest, hügieeni ja etiketireeglitest, teadlikust ja säästlikust tarbimisest. Rahvuslikud toitumistavad seostatakse toitumise nüüdisaegsete põhimõtetega.

Kodunduse tunnid lisab kool kas käsitöö raames või eraldi tunnijaotuskavva teisel või kolmandal kooliastmel. Kolmanda kooliastme teoreetilisi teemasid käsitletakse seoses 7. ja 8. klassi inimeseõpetuse ja 7. klassi toiduainekeemia ainetega.

Õppe-eesmärgid

Kodunduse õpetusega taotletakse, et õpilane:

- omandab tervisliku toitumise põhimõtted;
- õpib tundma erinevaid toiduaineid, nende toiteväärtust, maitseomadusi ja kasutamise võimalusi;
- omandab toiduainete töötlemise (toiduvalmistamise) põhiviisiid, arvestades seejuures hügieeni, töötervishoiu ning ohutustehnika nõudeid;
- õpib tundma säästliku majandamise põhimõtteid, arendab tarbija- ja keskkonnateadlikkust;
- omandab oskusi töötada kodutehnikaga ja kasutada korrastustöödel sobivaid hooldusvahendeid;
- omandab üldtunnustatud etiketinormid.

4. – 6. klass

Juhtmotiivid

Õppetöö toimub integreerituna või ainetundidena.

Õppesisu

Tervislik toitumine.

Toiduained.

Isikliku hügieeni nõuded.

Majapidamistarbed köögis.

Etikett. Lauakatmise põhinõuded. Käitumine lauas.

Menüü koostamine. Lõunasöögi valmistamine. Maitsestamine. Laua katmine, toidu serveerimine.

Puhastus- ja korrastustööde abivahendid.

Energia säästlik kasutamine. Prügi sorteerimine.

7. – 8. klass

Juhtmotiivid

Kodundustundides omandatakse praktilisi oskusi toitlustamisest, kodu korrashoiust, etiketist. Teoreetiline osa seostub praktilise tegevusega. Kodumasinade ja korrastusvahendite tundmaõppimisel lähtutakse kaasaegsest tehnoloogiast.

Õppesisu

Toiduained. Toiduainete säilitamine, riknemistunnused, töötlemise viisid.

Köögiviljatoidud, piima- ja teraviljatoidud, munatoidud, lihatoitud, kalatoidud.

Kuumtöödeldud järelroad.

Taignatooted.

Kuumad joogid.

Menüü koostamine.

Kodu korrashoid. Ruumide kujundamine ja kaunistamine. Kodumasinad. Suurpuhastus ruumides.

Teadlik ja säästlik majandamine.

Taotletavad õpitulemused

Põhikooli lõpetaja teab

- põhitoiduaineid;
- toiduainete kuumtöötlemise põhiviise;
- toiduainete säilitamise nõudeid;
- etiketinõudeid;
- säästliku majandamise võimalusi.

Põhikooli lõpetaja oskab

- koostada menüüd;
- valmistada kuumtöödeldud toite põhitoiduainetest;
- kujundada, kaunistada, korrastada ruume.

AIANDUS

Aiandus põhikoolis

Waldorfkoolis käsitletakse aiandust eraldi aina II ja III kooliastmel. Mõttekas on kasutada periood- või projektõppe vormi, erinevate tööde teostamiseks peaks paigutama tunnid nii sügisesse kui kevadesse. Klassiõpetaja ajal (1.- 8. klass) võivad aiandustunde juhtida nii klassiõpetaja kui aednik, vanemates klassides toimuvad tööd aedniku juhendamisel.

Aiandusõpetuse võimalused ja maht on seotud iga kooli kohalike tingimustega. Kooliaia suurus, mitmekesisus ja korraldus peavad seisma õpetuseesmärkide teenistuses. Reeglina on olemas järgmised objektid:

- aiamaja teoreetiliste ja praktiliste tööde tööruumina,
- tööriistade hoiuruum,
- kasvahoone koos pikeerimisalaga,
- puukool, ravimtaimeaed, viljapuud- ja põõsad, lillepeenrad, murulapp,
- peenramaa üheaastastele köögiviljadele,
- rohttaimed, lõikelilled,
- kompostihunnik.

Aiandustundide väärtus süveneva võõrandustundega maailmas (urbaniseerumine, massimeedia, interneti levik jne) üha suureneb.

Aiandus pakub noorele inimesele võimaluse jõuda looduseaduste tõelise, praktilise mõistmiseni. Ühises töös omandatakse põhilised aiatöövõtted. Otsus - tegevus - tagajärg - vastutus saavad silmaga nähtavaks. Aktiivne kokkupuude maaga mõjub tasakaalustavalt puberteedia hingelises ärrituvuses ja tasakaalutuses. Aiataõõ võimaldab "terve väsimuse" kogemist.

Paralleelselt praktiliste töödega kirjutavad-kujundavad õpilased õpetaja juhendamisel vastavate illustratsioonide ja tööjoonistega ainevihiku.

Õppe- eesmärgid

- aednikuoskuste ja -teadmiste tundma- ja hindamaõppimine
- füüsilise töö väärtustamine, tahtekasvatus
- kausaalse mõtlemise areng
- praktilise vastutustunde areng
- keskkonnateadlikkuse areng

6. klass

Õppetegevus

Praktiliste põhitegevuste teostamine ja tundmaõppimine.

Mulla ja komposti sõelumine.

Peenarde valmistamine.

Hooldus- ja lõikustööd.

Kõplatööd.

Vikatiga rohu niitmine.

Lille- ja taimekimpude sidumine.

Rohimine.

Õppesisu

Muld. Mulla koostis, omadused.
Kompost. Orgaanilise aine muundumine.
Köögiljad.

7. klass

Õppetegevus

Tehniliselt keerukate kultuuride harimine, seemikute pikeerimine.
Komposti valmistamine ja kasutamine.
Erimuldade segamine.
Teadmised pinnasehooldamisest, ümberkaevamine.
Peenarde rajamine, peenranööri ja vaotegija kasutamine.
Köögilja koristamine ja turukõlblikuks puhastamine.
Ravimtaimede ja teetaimede korjamine ning töötlemine.
Advendipärgade sidumine.
Õlg- ja roomattide tegemine.

Õppesisu

Köögiljad, lilled, maitsetaimed.
Kompost. Biodünaamiline aiandus.
Ravimtaimed.

8. klass

Õppetegevus

Üldiste aiatööde tegemine, mis nõuavad osavust, vastupidavust ja kehalist jõudu.
Vikatiga heinaniitmine, heinategemine.
Tööriistade ja seadmete parandamine.
Produktide töötlemine (hapukapsas, taimesool, viljade konserveerimine, mee ja vaha töötlemine).
Kultuurtaim ja nende kasvuks vajalik pinnas. Lihtsustatud külvikorra plaan.

Õppesisu

Aiatööriistad.
Hoidistamine.
Külvikord.

9. klass

Õppetegevus

9. klassis, kus toimub enamasti üks pikem aiandusperiood, õpitakse tundma maastikukujundust, teederajamist, trepiehitust, taraehitust ja muud.
Vegetatiivne paljundamisviis praktiliselt ja vaadeldes.
Marjapõõsaste hooldus, viljapuud ja ilupuud ning –põõsad.
Maastikukujundus.

Õppesisu

Vegetatiivne paljunemine.
Marjapõõsad, viljapuud. Hooldus.
Ilupuud ja -põõsad.
Maastikukujundus.

Taotletavad õpitulemused

9. klassi lõpetaja

- tunneb põhilisi aiakultuure, puid ja põõsaid
- teab, millal tuleb põhilisi köögivilju ja lilli külvata
- oskab valida sobiva külvimulla
- oskab istikuid pikeerida
- oskab valmistada peenraid
- teab, mis on mulla viljakuse aluseks
- oskab valmistada komposti ja seda kasutada
- oskab põhilisi hooldustöid aias
- tunneb kodumaiseid ravimtaimi ja teab nende kasutusalasid
- teab, millal on põhiliste aiakultuuride koristusaeg
- oskab põhilisi hoiustamisvõtteid (hapendamine, konserveerimine, kuivatamine)
- oskab valmistada adventipärga või punuda matti
- teab, mis on mahe- ja biodünaamiline põllumajandus

PUIDUTÖÖ

Puidutöö põhikoolis

Puidutöö tunnid toimuvad waldorfkoolis regulaarsete nädala- või perioodõppe tundidena alates 5. klassist. Sarnaselt käsitööle saavad puidutöö õpetust nii poiss- kui tütarlapsed. Puidutööd kui tööõpetuse osa valmistavad ette kõik praktilise eluga seotud ülesanded algklassides. Kodulooperioodides 4. ja 5. klassis tegeletakse nii põllutööde kui väiksemamahulise ehitusega, kus klassiõpetaja võib vajada tööõpetuse õpetaja tuge. Õpilased puutuvad kokku palkide koorimise, saagimise ja muude töödega. Vanu ameteid õppides tutvutakse traditsiooniliste rahvuslike käsitööaladega. Kõige selle kaudu õpivad õpilased käte jõukohast sihipärast kasutamist. Tee kulgeb mängult tööle ja käsitöolis-praktilisele tegevusele. Õpilaste füüsiline areng on 12 eluaastaks jõudnud nii kaugemale, et proovida jõudu tõeliselt kõva materjali, puiduga. Noaga voolimise eelduseks on randmeluude väljaarenemine. Kogu tugiskelett võtab osa tööst kirvega või seisvast tööst hõõvelpingi juures.

Puidutöö on eelkõige tahtekasvatus. Tahet koolitavad korduvad tegevused, pikemaajalises tööprotsessis viibimine ja enda vastandamine materjalile. Tahe seostatakse mõtlemisega töid planeerides ja kavandades, tööjooniseid valmistades. Puidutöö tehnoloogiaõpetuse mõistes koos elektriliste käsimasinate kasutamisega on teemaks 9. klassis ja ülaastmes. 9. klassi tööõpetusse võib kool vastavalt võimalustele lisada ka erinevaid projektitöid, nt vitspunumist, vase- või sepatööd.

Õppe-eesmärgid

Puidutöö õpetusega taotletakse, et õpilane

- omandab puidu kui materjali tunnetuse;
- tugevdab tahet ja usku oma võimetesse;
- õpib tundma ja rakendama ratsionaalseid töövõtteid;
- õpib valima ja töötleva mitmesuguseid materjale, kasutades sobivaid töövahendeid;
- omandab oskuse kavandada ja teostada oma ideid;
- tunnetab töö esteetilist väärtust;
- suhtub vastutustundlikult tööriistadesse, oskab neid töökorras hoida;
- kasutab materjali säästlikult;
- vastutab oma töökoha ja klassi korra eest;
- õpib töötama üksi ja rühmas, vastutab oma töö eest;
- arendab tehnilist taipu, omandab üldtehnilisi teadmisi;
- oskab väärtustada enda ja teiste tööd;
- juhindub praktilises tegevuses töötervishoiu ja tööohutuse nõuetest.

5. klass

Õppesisu

Õigete töövõtete omandamine voolimisnoa, peitli, saega, puuride, haamrite jms töötamisel. Erinevate puiduliikide tundmaõppimine ja eristamine. Puu erinevate lõigete vaatlemine. Metsa ülestöötamine. Metsamajandus. Taasmetsastamine. Puidu tähtsus vanas rahvakultuuris. Pulga kujundamine (voolimine ja koorelõikus) mänguasjaks, riidepuuks, lilletoeks.

Lihtsamate tarbeesemete valmistamine erinevatest puiduliikidest: võtmehoidja, lihtne küünlajalg, võinuga, pannilabidas, väikesest lõhestatud pakust alus.

Ühine töö kooli tarbeks.

6. klass

Õppesisu

Erinevate puuliikidega tutvumine. Puidunäidiste tahvli valmistamine.

Liikuvate mänguasjade meisterdamine. Lihtsamate puidust mehhanismide valmistamine: tuuleveski, karussell, kiik, auto.

Tööjooniste tegemine, eesmärgiks töö läbimõtlemine paberil.

Ühine töö kooli tarbeks.

7. klass

Õppesisu

Õõnesvormi (kausi, lusika, vaagna) valmistamine.

Hööveldamine.

Liimpuidu valmistamine. Sellest omal valikul mingi eseme valmistamine.

Eskiis, tööjoonis.

Lihtsama mööblieseme valmistamine: riul, taburet.

Üldtuntud tähiste kasutamine, jooniste lugemine.

Intarsiatehnikaga tutvumine.

Puidu kasutamine rahvakunstis. Mõne väiksema eseme valmistamine.

Ühine töö kooli tarbeks.

8. klass

Õppesisu

Töö kujundamine lähtuvalt funktsioonist.

Jooniste koostamine ja lugemine. Materjali valik, arvestus. Töökäigu planeerimine.

Mitmesugused esemed: pildiraam, tööriist, lindude pesakast või söögimaja jne.

Projektitöö: ülekandemehhanismid.

Kunstiliste ja rahvakunstiesemete valmistamine.

Ühine töö kooli tarbeks.

Õpilase valikul 8. klassi lõputöö (aastatöö).

9. klass

Õppesisu

Tööriistaõpetus, -hooldus.

Puidutöö tehnoloogia. Lihtsamad elektrilised tööriistad.

Märkimine, saagimine, hööveldamine, puiduliited.

Pealispinna töötlus, lõppviimistlus.

Tappidega tarbeesemete valmistamine: karp, riul, sahtel, kandik.

Õmblemine

Sissevõtted. Vööjoone töötlemine. Taskute õmblemine. Tõmblukk-kinnis. Hõlma, krae ja varrukate töötlemine. Nööpauk.

Rõivaste konstrueerimine. Kavandamine ja disain. Värvusõpetus. Moe ja isikupära arvestamine kavandamisel. Mõõtude võtmine. Põhilõiked ja nende kohandamine enda mõõtudega. Kanga

ettevalmistamine väljalõikamiseks. Lõike paigutamine riidele. Väljalõikamine. Traageldamine. Rõivaeseme õmblemise tehnoloogiline järjekord. Proovimine. Viimistlemine.

Vitspunumine

Punumismaterjal. Paju punumismaterjalina. Vitste varumine ja töötlemine. Tööriistad ja vahendid.

Ilukorvid ja tarbekorvid.

Puitpõhjaga punutised. Vitspõhjaga punutised. Korvi põhja punumine.

Paelpõime. Kaldpõime.

Äärte ja rantide punumine. Kaaräär.

Pisiesemete ja ehete punumine.

Tööjooniste ja kirjelduste koostamine.

Vasetöö

Vase kasutamine ajaloo vältel.

Erinevate tööriistade kasutamine ja hooldamine. Ohutustehnika vasega töötamisel.

Vase omadused. Vase ettevalmistamine tööks. Vase venitamine ja faktuurimine erinevate esemete valmistamisel. Esemateks võivad olla käevõrud, erineva suuruse, paksuse ja kujuga kausid, raamatuhoidjad, ehted, küünlajalad, saunakulbid jm.

Neetide valmistamine ja neetimine. Töö viimistlemine ja poleerimine.

Taotletavad õpitulemused

9. klassi lõpetaja

- tunneb ja oskab rakendada erinevaid puidutöötlemise võtteid;
- tunneb puidu liike ja kasutusalasid;
- oskab oma tööd planeerida, töö tehnilist käiku kavandada, materjalikulu arvestada, koostada tööjooniseid;
- tunneb levinumaid puidutöö riistu, oskab neid hooldada ning õigesti ja ohutult kasutada;
- tunneb ja oskab kasutada lihtsamaid elektrikäsitööriistu;
- omab esteetilist tunnetust töö tulemuse suhtes, oskab tehtut analüüsida.

KEHALINE KASVATUS

Kehaline kasvatus põhikoolis

Liikumiskasvatus on põhikoolis kõiki aineid läbiv printsiip. Inimese taatele alluvad lihased on elundsüsteem, mis võimaldab nii edasi liikuda, tegutseda, töötada kui ka rääkida. Liikumist käsitlevate konkreetsete ainetena on tunniplaanis esindatud eurütmia ja kehaline kasvatus. Mõlema aine läbi on võimalik luua sild inimese kehalise olemuse ning hingelis – vaimse osapoole vahele. See tähendab, et lähtuvalt lapse arengust kaasab ka kehaline kasvatus kahel esimesel kooliastmel rütmide ning rütmilise kordamise läbi tahte- ning mänguliste kujutluspiltide kaudu tundeelu. Teise kooliastme lõpul ja kolmandal kooliastmel kujuneb kehaline kasvatus vastavalt lapse arengule selleks, mida antud nimetuse all tavamõistes tunne – kehale endale suunatud teadvustatud tegevuseks.

Algastmel saadavad liikumisharjutusi fantaasiarikkad kujutluspildid ja rütmiline sõna koos korduvate liikumiserütmidega. Seeläbi seostub lapse hingeline osapool füüsilise liikumisega, laps osaleb liikumises tervikuna. Elamuspoole tugevdamine soodustab otseselt füüsilise olemasolevate nõrkade külgede tasakaalustamist ning elundi- ja hoiakukahjustuste ärahoidmist. Sellist tunde pärast ergutust vajavad õpilased veel 12. eluaastani, murdeea alguseni.

6. klassi õpilane on arengus niikaugel, et ta hakkab järk-järgult tajuma jäsemeid ning keha mehaanikat (lihased, kõõlused, luud) diferentseeritult, objektiivselt ning sellest lähtuvalt muutub ka õpetuse laad. Kehaline kasvatus muutub keha loomulikust liikumisest rütmis või kujutluspildis kehale endale suunatud teadvustatud tegevuseks. Mängulised soojendusharjutused, pinge ja lõdvestuse vahelduv tunnetamine, kehaliikumiste teadvustatud tajumine ning tunni lõpetamine venitus- ja lõdvestusharjutustega (Bothmer – võimlemine) vastavad noore inimese füsioloogilisele ja vaimsele arengule.

Ühised liikumis- ja sportmängud arendavad koostööd ning suurendavad interaktsioonivõimet. Lapsed harjuvad sotsiaalsest aspektist lähtuvalt teistega arvestama ja nende isikupära tähele panema, tundma oma osa ning vastutust tervikus. Etteantud mängureeglite kasutajaist algastmel muutuvad õpilased hiljem reeglite kaasloojaks, need ei ole alati ette antud. Sel viisil saadakse kogemus vabaduse ja vastutuse koostoimest ning oskus lähtuda konkreetsest mängusituatsioonist. Ka täpselt reglementeeritud klassikaliste sportmängude reeglistikuni jõutakse aste-astmelt, lähtuvalt füüsiliste oskuste ning teadvustamisvõime kasvust. Nimetatud oskusi on võimalik igal vanuseastmel arendada vastavate eakohaste mängudega.

Kehalise kasvatuspeamine eesmärk on vahendada õpilastele armastust liikumise vastu, anda neile vajalikud oskused ja teadmised kehaliseks aktiivsuseks. Mida rohkem ja mitmekesisemalt saab õpilane erinevaid liigutuslikke kogemusi, seda teadlikumaks muutub ta oma kehast ja sallivamaks iseenda suhtes. Kujuneb motivatsioon elukestvaks terviseliikumise – harjumuseks.

Kehalise kasvatus tundides saavad õpilased teavet ja kogemusi kehaliste harjutuste ohutu sooritamise kohta – õpitakse käituma nii, et mitte kahjustada teisi või iseennast. Kujundatakse kehalise aktiivsusega kaasnevaid hügieeniharjumusi.

Õppe-eesmärgid põhikoolis

Taotletakse, et õpilane:

- on terve ja hea rühiga;
- naudib liikumist selle erinevates vormides;
- omandab motivatsiooni, huvi ja teadmised iseseisvaks kehakultuuriharrastuseks;
- arendab mitmekülgset oma kehalisi võimeid ja liigutusoskusi;
- omandab hügieeniharjumused ja teadmised tervislikust eluviisist;
- arendab tahtemoadusi, kujundab eetilisi ja esteetilisi tõekspidamisi;
- omandab suhtlemisoskuse ja koostööharjumuse.

1.- 2. klass

Juhtmotiivid

Esimesel kahel kooliaastal võib kehaline kasvatus tunniplaanis esineda veel mängutunnina. Esikohal on eelkõige Eesti vana kultuuripärand: laulu-, ring-, liikumis- ja osavusmängud. Õpetaja seostab kehalise liikumise fantaasiaküllaste kujutluspiltidega, mida antakse edasi juttude, laulmise ja rütmilise kõnega. Selline tegevus loob silla siseelamuse ja välise liikumise vahel. Põhielemendiks ning liikumiste alg- ning lõpp-punktiks on ring. Tundide ülesandeks on toetada laste loomupärast liikumisaktiivsust, andes sellele eakohase vormi.

Võimalikult palju liigutakse vabas looduses, ronitakse, hüpatakse, ületatakse takistusi. Talvel on loomulikeks õuesoleku-tegevusteks kelgutamine, suusatamine, uisutamine, mängud lumega.

Õppesisu

Laulu- ja ringmängud.

Liikumismängud.

Osavusmängud.

Rütmi- ja koordinatsiooniharjutused (parem – vasak pool).

Jutustuse või muu tekstiga kaasnevad rollimängud.

Tagaajamismängud.

Jooksmine, hüppamine, viskamine, balansseerimine, hüpitsaga hüppamine, karkudel kõndimine jms.

Suusatamine, kelgutamine, uisutamine.

3. klass

Juhtmotiivid

9. eluaasta paiku muutub ümbritseva maailma tunnetus – maailmast, mida varem endastmõistetavalt kogeti “kaasilmana”, saab nüüd “ümbritsev maailm”. Kehaline kasvatus saab selles eas vahendada julgust ümbritseva uurimiseks. Sobivad mängud, kus saab näha laia maailma joosta ning hiljem turvalisse “koju” naasta. Hinge- ja fantaasiaseosed liikumisega on endiselt olulised. Jätuvad fantaasiarikas mäng ning osavusharjutused. Ei tehta veel individuaalset tööd mingi kindla harjutusega.

Mängudele ringjoonel lisanduvad paarisharjutused ja meeskonnamängud. Suureneb üksiku mängija osatähtsus grupimängudes. Oluline on koostöö harjutamine, teistega arvestamine, kaaslase abistamine.

Esimese kahe klassi tegevusele lisandub rakendusvõimlemine ehk mäng võimlemisriistadest maastikul. Ruumi paigutatud võimlemisriistad on vahendiks fantaasiamaastiku läbimisel, nt varbseinal tuleb ronida läbi džunglipuude latvade, rõngaste abil ületada ohtlik jõgi jne. Seeläbi rakendub waldorfpedagoogika tundeid ja tahet ühendav printsiip. Konkreetseid võimlemisriistadega seotud tehnikaid veel ei õpetata.

Õppesisu

Väikeste lugudega seotud harjutused ja mängud.
Vaba jooksmine ja hüppamine lihtsate kõneliste rütmide järgi.
Ringvõimlemine (Bothmer – võimlemine).
Ringtantsud (rahvatantsud).
Mäng võimlemisriistadega maastikul (rakendusvõimlemine).
Ring-, jooksu- ja tagaajamismängud.
Tirel, tiritamm, turiseis jms akrobaatilised harjutused.
Hüpitsaga hüppamine.
Kelgutamine, suusatamine vastavalt võimalusele.

Taotletavad õpitulemused

3. klassi lõpetaja **oskab**:

- riietuda vastavalt olukorrale ja täita hügieeninõudeid;
- täita ohutusnõudeid ujumisel, suusatamisel, kelgutamisel, võimlemisel;
- täita vormiharjutusi;
- liikuda kõne ja laulurütmis;
- sooritada erinevaid kõnni-, jooksu-, hüppe- ja viskeharjutusi mänguliselt;
- sooritada hüplemisharjutusi hüpitsaga;
- kasutada võimlemisriistu etteantud mängusituatsioonist lähtuvalt;
- mängida liikumismänge erinevate variantidega;
- (võimalusel) suusatada tasasel maal, märke tõusta ning laskuda.

4.- 6. klass

Juhtmotiivid

Teine kooliaste hõlmab suurt arengusammu lapseast eelpuberteeti. Kuni 5. klassini on rütmilisel sõnal endiselt tähtis, harmoniseeriv roll. Laps peab saama kogu oma olemusega liikumises osaleda. Jätkub mäng võimlemisriistadest maastikul. 5. klassis toimub samm-sammult üleminek mängult harjutustele, tekstiga saadetud rütmiliselt võimlemiselt nn hääletule võimlemisele. Välise rütmi asemel kerkib esiplaanile liikumisrütmi sisemine kogemine.

Varasemast meie-kogemusest liigutakse samm-sammult mina-kogemuseni. Jõutakse individuaalse harjutamiseni. Kuigi kergejõustiku ja riistvõimlemise süstematiseeritud harjutamine algab 6. klassist, on selle alged seoses Vana-Kreeka ning olümpiamängude teemaga ajaloos juba 5. klassis olemas. Vanu olümpiaalasid harjutatakse mänguliselt, ajaloolist pilti kaasates. Märksõnaks

on ideaalne, ilus liikumine. Klassikalise kergejõustiku alad sisaldavad endas algena kõiki kehalist kasvatust läbivaid teemasid. Spordivahendid – odad, kettad – ei pea 5. klassis olema veel “päris”, soovitatav on need olümpiamängude projektiks lastega ise puust valmistada. Spordivahendeid õpitakse korrektselt transportima, kasutama ja hooldama.

Teisel kooliastmel harjutatakse ühist reeglite kujundamist vabas mängus. Nii ei kujune vastutus millegi väljastpoolt antuna, vaid ühise situatsiooni reguleeriva protsessi tulemusena. Etteantud reeglitega lihtsad sportmängud on õpetuse sisuks 6. klassis.

Lihaste kasv hakkab alates 6. klassist liikumises üha rohkem väljenduma. Kasvavad lihased vajavad teistmoodi käsitlemist kui varasemal aastail – korralik soojendus mängudega ning venitused – lõdvestusharjutused on osa tervishoiust.

Võimalusel jätkuvad talvised sporditunnid värskes õhus, suusatamises täiustatakse sõidustiile, harjutatakse erinevaid tõusu- ja laskumistehnikaid, pöördeid. Õpitakse suusahoolduse põhitõdesid.

4. klass

Õppesisu

Ringvõimlemine (Bothmer – võimlemine).

Kerged rütmilised hüpped.

Harjutused palli, hüpitsa, hoonööri, kummidega.

Vaba mäng.

Mäng võimlemisriistadega maastikul (redelid, köied, nõorredelid, rõngad, hobune, kits, hüppelaud, tasakaalupalk jne).

Ronimine köiel.

Edaspidi – tagurdpidi trel.

Tagaajamis-, jooksu-, rollimängud.

Rahvalikud ringtantsud (krakovjakk, storni polka, nõianeitsi jt).

5. klass

Õppesisu

Üleminek tekstiga saadetud võimlemiselt hääletule võimlemisele.

Rütmiline jooksmine ja hüppamine.

Teatejooks.

Harjutused võimlemisriistadest maastikul, mängu üleminek harjutusteks.

Hundiratas, sild selililamangust, kätelseis (abistamisega), peapealseis.

Liikumismängud.

Rütmilised palliharjutused, visked.

Rahvalikud seltskonnatantsud.

Ettevalmistus Vana-Kreeka stiilis olümpiamängudeks: jooks, käsikutega kaugushüpe, kõrgushüpe (käärhüpe), odavise, kettaheide, kahevõitlus.

6. klass

Õppesisu

Võimlemine (sirutus, üleval-all suunad).

Riistvõimlemine: hooglemine, hoogtõus, harkiste, mahahüpe, kätelseis, tiritamm, kägarhüpped, külghüpped, kukerpallid.

Kitsehüpped hoolaualt.

Sauaharjutused (Bothmer-võimlemine).

Kergejõustik: jooksuharjutused, kaugushüpe, pallivise, tõkkejooks.

Sportmängud: pioneeripall, rahvastepall, hoki.

Osavusharjutused: žongleerimine.

Rahvalikud seltskonnatantsud, polka.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpetaja

oskab:

- mängusituatsioonist lähtuvalt kujundada reegleid;
- jälgida oma kehaasendit ja liigutusi;
- õpetaja juhendamisel arendada oma kehalisi võimeid;
- mängida liikumismänge, lihtsustatud reeglitega sportmänge;
- sooritada lihtsamaid akrobaatika- ja rakendusharjutusi ning ronida;
- tantsida lihtsaid seltskonnatantse;
- startida püsti lähtest ja valida jooksuikiirust;
- osaleda teatejooksus;
- sooritada palliviset paigalt;
- suusatada vahelduval maastikul, kasutades sobivaid sõidu- ja tõusuviise (võimaluse korral);
- joosta jõukohases ühtlases tempos;

7.- 9. klass

Juhtmotiivid

Kolmandal kooliastmel jõuavad õpilased läbi murdeea n.ö. „maa peale”. Seda tunnet iseloomustab raskuse ja kindluse kehaline kogemine. Vastavate harjutustega luuakse tasakaal tunnetatava raskuse ning liikumise kerguse vahel. Noor inimene peab õppima raskusest oma jõudu pingutades üle saama. Harjutusi kasutatakse individualiseerimisvahendina.

Sooline diferentseerumine nõuab ka kehalise kasvatuse tundide sisu diferentseerimist poistel ja tütarlastel. Noormeestel tõuseb esiplaanile jõu harjutamine, tütarlapsed tegelevad rohkem vormitüd, ka tantsuliste liikumistega. Tantsuharjutuste puhul otsustab õpetaja, lähtuvalt tantsude iseloomust, erinevate sugupoolte kaasamise.

7. klassi õpilastel on ülekaalus kõõluste, 8. klassi õpilastel luude areng. Lähtuvalt füüsilisest arengust tajuvad õpilased tugevamalt elastsust ja pinget, kõõluste tööd. Hüppamine, vetrumine, võnkumine viivad 7. klassis eamaste liikumiskogemusteni. Luude ja liigeste koostoime mehaaniline element peab olema harjutuste valiku läbi tajutatav. 8. klassi põhimotiiv on võitlus kehalise raskusega. Abstraktsed liikumisharjutused ja tahteimpulsist juhitud liikumine toetavad ärkavat isiksuse teadvustamist. Ülesandeks on õppida liikuma loomulikult ja osavalt. Harjutada tuleb parimas mõttes artistlikkust.

Kolmandal kooliastmel, kui mängud lähevad üle sportmängudeks, on sobiv aeg spordieetika

teadvustamiseks: aus võistlus, vastase, kohtunike, vaatajate austamine, määrustikust kinnipidamine, spordirituaalide sooritamine. Omandatakse spordialade oskussõnavara. Ka vaba mäng jääb endiselt tundide koostisosaks, nüüd rohkem soojendusena tunni alguses või lõdvestust pakkuva osana tunni lõpetuseks.

9. klassile omase hingelise individuaal-eksistentsiaalse kogemuse ärkamisega peab avastama hingejõudude toimimise ka liikumises. Esiplaanil on tahteareng. Surnud punktist ülesaamine või plahvatuslik liikumine rahu ning keskendatuse seisundist aktiivsusele (nt kuulitõuge) viivad vahetult tahte kogemiseni.

7. klass

Juhtmotiivid

Õpilane tajub elastsust ja pinget, kõõluste tööd. Hüppamine, vetrumine ja võnkumine viivad peamiste liikumiskogemusteni. Ülesandeks on õppida liikuma loomulikult ja osaval viisil. Harjutatakse artistlikkust.

Õppesisu

Tirelid, sild, tõusmine kätelseisu, sammhüpped.

Võimlemine: tsentrum – perifeeria, sees- väljas, liikumise rütmid.

Aeroobika- harjutused muusika saatel (pöörded, hüpped, keerutused).

Kergejõustik: kaugushüpe, kõrgushüpe, heitealadega tutvumine

Mängud: pioneerpall, saalihoki, harjutused korvpalliga ja võrkpalliga.

Suusatamine

Uisutamine

8. klass

Juhtmotiivid

Selles vanuses ollakse “maa peale jõudnud”.Raskus ja kindlus iseloomustavad selles vanuses õpilast. Eriti tüdrukud peavad õppima võitlema oma massiga, mida tuleb vormida. Abstraktne liikumine ja tahteline liikumine toetavad isiksuse teadvustamist. Hoiak ja pingelolek pakuvad esimest kindlamat tuge.

Õppesisu

Võimlemine: Harjutused lihtsustuvad, jäsemete mehaanikat peab saama kogeda. Esiplaanil on võitlus raskusega. Suured muutused tüdrukute ja poiste harjutustes. Poistel saavad tähtsamateks jõuharjutused, tüdrukutel aga vormitud liikumine.

Tants: valss

Kergejõustik: jooksu- ja hüppetehnika edasiarendamine, tõkke- ja takistusjooks, heitealade tehnika täiustamine

Mängud: korvpall, käsipall, hoki

Suusatamine

Uisutamine (pöörded, tagurpidisõit)

9. klass

Juhtmotiivid

Hingelise individuaal- eksistentsiaalse kogemuse ärkamisega peab avastama hingejõudude toimumise ka liikumise koolitamises. Esiplaanil on tahe. Surnud punktist ülesaamine, plahvatuslik liikumine rahuseisundist viivad vahetult tahte kogemiseni. Poistel jõu rõhutamine, tüdrukutel vormi kujundamine.

Õppesisu

Võimlemine: poistel jõuharjutused kangil, varbseinal; tüdrukutel aeroobika ja iluvõimlemiselemendid.

Tants: valss, samba

Kergejõustik: kuulitõuge, kergete ja raskete kuulidega, madalstardi õppimine, hüppetehnikate täiustamine

Mängud. Sportmängude reeglite õppimine ja mäng reeglite järgi (korvpall, käsipall, võrkpall)

Uisutamine: kiiruse arendamine, võistlusmängud uiskudel, hüpped.

Taotletavad õpitulemused

Põhikooli lõpetaja

teab:

- kehaliste harjutuste tegemise põhimõtteid;
- ohutus- ja hügieeninõudeid sportimisel;
- enesekontrolli võtteid;
- õpitud spordialade võistlusmäärusi ja oskussõnu;

oskab:

- arendada oma kehalisi võimeid, valida üldarendavaid harjutusi erinevatele lihasrühmadele;
- tegeleda iseseisvalt õpitud spordialadega, valida soojendusharjutusi, treenida, võistelda ja lõdvestuda;
- abistada ja julgustada harjutuste sooritamisel;
- iseseisvalt võimelda;
- sooritada akrobaatika ja riistvõimlemise põhiharjutusi;
- mängida võistlusmääruste kohaselt üht sportmängu ning teisi õpitud sportmänge lihtsustatud reeglite järgi;
- läbida orienteerumise õpperada.;
- suusatada, kasutades sobivaid sõidu-, laskumis- ja tõusuviise, ning sooritada pöördeid (võimaluse korral);
- hüpata kõrgust ja kaugust,
- sooritada viskeid;
- joosta erinevaid distantse.

EURÜTMIA

Eurütmiatõpetus põhikoolis

Eurütmiatõpetus toimub põhikoolis 1. kuni 9. klassini regulaarsete nädalatundidena, mida viib läbi vastava ettevalmistusega ainespetsialist. Vanemas kooliastmes on mõeldav ka eurütmiaperiood, mille tulemusena valmib kunstiküps etteaste.

Vanades kultuurides olid kõne, laul ja liikumine tervik. Tänapäeval on neist kujunenud iseseisvad kunstiliigid. Kõne ja laulmist saatev sisemine liikumine jääb silmale märkamatuks. Kui inimene kuuleb öeldud sõnu või muusikalist meloodiat, reageerivad nii tema hing kui füüsilised kõneorganid liikumisega. Ka ise kõneldes liigub inimene oma seesmusel kaasa. Sisemised liikumisintensioonid, mis tekivad kõneleavas ja kuulavas inimeses, panid aluse liikumiskunstile nimega eurütmiat. Sisemine liikumine leiab eurütmiat välise objektiivse vormi. Eurütmiat eod on inimeses endas, keha kujundatakse kui väljendusvahendit, instrumenti.

Eakohane eurütmiat on oluliseks abiks inimese harimisel. Eurütmiat võib nimetada hingestatud kehakultuuriks. See kaasab keha hingelise liikumise impulsid ja viib hingelis-vaimse harmoonilisse suhtesse kehalisusega. Erinevalt võimlemisest, mis peab keha juures täitma teisi funktsioone, on eurütmiat ühest küljest tähtis hingeline osavõtlikkus, teisest küljest tõsiasi, et eurütmiatilise liikumise aluseks on objektiivsed seaduspärasused.

Kõige laiemalt võib eristada vormi-, kõne- ja muusikalist eurütmiat. Sellest lähtub eurütmiat integreeriv ja paljusid õppeaineid toetav iseloom. Algklasside vormijoonistamises liigub õpetaja koos lastega vihikus väikselt kujutatud vormi põrandal võimalikult suurelt läbi. Vanemates kooliastmetes on võimalik anda liikumisvorm luuletusele või muusikapalale. Kõneeurütmiat põhineb nende mikroliigutuste väljendamisel, mida meie kõneorganid häälikuid hääldades teevad. Muusikalise eurütmiat põhja loovad muusikateose vorm ning kehaliselt väljendatavad helikõrgused ja intervallid.

Sarnaselt teistele kunstiliikidele on ka eurütmiat tänapäeval teraapiline tähendus. Vastava lisaettevalmistuse saanud eurütmiatõpetaja võib ravieurütmiatiga toetada erinevate arengu- või konstitutsionaalsete puudustega õpilasi.

Õppe-eesmärgid põhikoolis

- õpilaste sisemise ja välise vormi- ning ruumitunnetuse arendamine;
- ruumitunnetuse arendamine liikumisjoonistes;
- tahte- ja hingeelu seoste loomine;
- muusika- ja keeleteadmiste kogemuslik süvendamine;
- kontsentreeritud kuulamisoskuse – nii kõnes kui muusikas – arendamine;
- põhiliste eurütmiatiliste žestide tundmine nii kõnes kui muusikas;
- keha liikumise tähelepanelik ja diferentseeritud tundmaõppimine;
- eurütmiatilise liikumise objektiivsete seaduspärasuste tunnetamine;
- sotsiaalse tunnetuse arendamine ühisharjutuste kaudu.

1. – 3. klass

Juhtmotiivid

1. klassis on õpetus korraldatud täielikult muinasjutumeeleolust lähtuvalt. Kõiki vorme ruumis ja käte liikumist arendatakse vastavalt lapse pildipärasele läbielamisvõimele (vt pildiline õpetusmeetod üldosas). Liikumiste lähte- ning lõppvormiks on ring. Ühist ringi tajutakse “päikese” või “lossiaiana”, sirget “kuldsillana”, “võluredeli” või muuna. Tugevdatakse ning korrastatakse loomulikke matkimis- ja liikumisjõude.

Põhitunni jutustava osa sisule toetudes saavad 2. klassis harjutuste lähtepunktiks väikesed loomajutud. Võib harjutada erinevaid sammuliike. Lapsed tulevad toime raskemate vormide ruumilise kujutamiselega. Muusikaliselt säilib kvindimeeleolu (vt muusikaõpetuse ainekava), esimestes klassides rohkem saateks ja mitte üksikuid elemente määratledes.

9. eluaastast tajub laps tugevamat eraldatust ümbrusest. Sellest lähtuvalt kujundatakse edasi eurütmia vorme ja liikumisi. Lapsed peavad suutma ruumis orienteeruda iseseisvamalt. Koduloo ainekava lisandub vanade ametite teema. Luuletuste ja muusikaga töötatakse rütmiliselt. Kooliaasta lõpu poole käsitletakse väikest ja suurt tertsi. Kõneeurütmias tunnetatakse häälikute olemust, tuletades neid sõnadest või tekstidest. See protsess võib jätkuda kuni 4. klassini.

1. klass

Õppesisu

Sirge ja kõver liikumisjoon, ring, spiraal, lemniskaat (ilma ristumiseta).
Vokaalide ja konsonantide žestid (matkivalt muinasjutumängudes).
Väikesed pentatoonilised meloodiad, intervalliikumine kvindis.
Jämemotoorika: käimine, jooksmine, hüppamine, trampimine jms.
Peenmotoorika, parema ja vasaku poole tunnetamine.
Kirjeldatud muinasjutu- ja looduspiltides liikumine.

2. klass

Õppesisu

1. klassi materjali süvendatud käsitlus.
Ring ja sirge, kaks ringi.
Erinevad sammuliigid.
Vorme harjutatakse punktist punktini liikumisega mööda sirgjoont või kõverjoont.
Paarisharjutused, näit. “mina ja sina”, “meie”.
Sama muusikaliselt: väikesed tantsud kahes ringis nägudega vastastikku.
Häälikužestid matkivalt.
Osavusharjutused.
Etüüdid lookeste või luuletuste põhjal: loomad, taimed, värvid.
Aastaringi läbielamine luuletustes.

3. klass

Õppesisu

Etüüdid: lood, luuletused käsitöolistest.

Rütmiline liikumine värsside ja muusikaga, mängulisel kujul esinevad geomeetrised kujundid nagu kolmnurk ja nelinurk.

Harmooniline kaheksa.

Muusikalistel motiividel ja nende vaheldumisel põhinevad liikumised.

Kokkutõmbumine – avanemine liikumises.

Küsimuse ja vastuse äratundmine ning väljendamine muusikas ja keeles (spiraallikumised).

Esmane iseseisev häälikužestide äratundmine.

Häälikužestide harjutamine, eelistades vokaale.

Osavus- ja kontsentratsiooniharjutused.

Suure ja väikese tertsi meeolelu tunnetamine, žestid.

Taotletavad õpitulemused

3. klassi lõpetaja:

- tunneb eurütmilisi häälikužeste,
- liigub üksi ja grupis lihtsamates geomeetrites vormides,
- tunneb ja kasutab erinevaid liikumisviise ning samme,
- jälgib grupi tempot grupiliikumistes,
- väljendab eurütmiliselt õpitud keele- ja muusikaelemente.

4. – 6. klass

Juhtmotiivid

Arenevaid hingejõudusid – mõtlemist, tundmist, tahet - tuleb pärast lapseõlve keskosa läve ületamist teadlikult arendada ja hooldada.

Keeleõpetuses puutuvad lapsed kokku grammatikaga. Eurütmia väljendab grammatikaelemente erinevate liikumiste läbi. Nii haarab laps grammatikat mitte ainult mõistusejõudude, vaid ka oma tunde- ja tahteolemusega. Esimeses kooliastmes lähtusid liikumised ringi vormist. Teisel kooliastmel vabanetakse ringist, ruumivorme õpitakse liikuma frontaalselt, ettepoole suunatult. Terve hulk osavusharjutusi, kontsentratsiooni- ja intervallharjutusi (duur – moll – tertsid) saadavad arenevat iseseisvust. Nagu teisteski oskusainetes eelneb eurütmiaõpetuses tegemine arusaamisele: nii käsitletakse liikumisena kogetud grammatikaelemente järgmisel õppeaastal, niisamuti ka duuri ja molli muusikaõpetuses. Tõeline helieurütmia algab “inimese kui instrumendi” tunnetamise kaudu.

Grammatiliste vormielementidega edasitegemise kõrval omistatakse erilist väärtust hääliku- ja sõnaliigutuste kujundamisele. Keele ilu, rütmi ja vormi võib harjutada, läbi elada ja mõista kui liigendatud tervikut. Uudsenä avastatakse inimkuju geomeetria: viieharuline täht. Seda liigutakse ka ruumis läbi. Ajaloõpetusega seoses võib eurütmiliselt kujutada tekste vanadest kultuuridest. Ka võõrkeelseid luuletusi võib esmakordselt eurütmiseerida. Helieurütmias töötatakse kahehäälsel meloodiatega. Kontsentratsiooni- ja osavusharjutused (näit. kiire orienteerumine ruumis erinevate vormielementide abil) mõjuvad ergutavalt.

Paralleelselt geomeetria algusega harjutatakse ruumis geomeetrilisi vormimuutumisi ja -nihkeid (kolmnurk, nelinurk). Need harjutused toetavad elementaarsel viisil kasvavat abstraktsiooni- ja orienteerumisvõimet ning pakuvad lapsele kindlust. Selles eas hakkab siiani veel enesestmõistetav liikumistarve vähehaaval tasakaalust välja langema. Rütmi- ja sümmeetria harjutusi, muusikalisi tooni- ja intervalliharjutusi — eriti oktaavi — võib koordineeritult kasutada. Häälikueürütmi algab seos dramaatikaga, seeläbi saab hingeelamusi rikastada ja süvendada. Oktaav peab tervikliikumisimpulsina väljenduma nii käimises, hüppamises kui ka hääldamises. Kõiki harjutusi läbib iseseisev liikumiskäikude teadvustamine ja täpsuse jälgimine.

4. klass

Õppesisu

Keele grammatilised elemendid ruumi- ja liikumisvormidena (nimi- ja tegusõna, aktiivsed ja passiivsed tegusõnad).

Peegelpildivormid.

Kiirus- ja osavusharjutused sauaga.

Kontsentratsiooniharjutused.

Erinevate rütmide täpne järgimine.

Alliteratsioonid (näit “Vanem Edda”).

Vanagermaani saagad.

Duur- ja molltersid.

Intervall- kuulamisharjutused.

Muusikaliste toonide žestid, C– duur helistikus.

5. klass

Õppesisu

Kreeka mütoloogia, tekstid vanadest kultuuridest.

Keerulisemad vormiharjutused (erinevad lemniskaadid, tähevormid).

Grammatilised liikumisvormid.

Geomeetrilised liikumisvormid.

Frontaalne suund vormide läbitegemisel.

Tekstid vanadest kultuuridest.

Võõrkeele eripärad eürütmilises väljendusvormis.

Kontsentratsiooni- ja osavusharjutused.

Erinevad duur-helistikud.

Kahehäälsed meloodiad ja kaanonid.

Põimumisvormid.

Helikõrguste järgimine liigutustega.

6. klass

Õppesisu

Geomeetrilised vormimuutused.

Grammatilised vormielemendid.

Sauaharjutused.

Alliteratsioonid.

Intervallid — eriti oktaav — koos vastavate ruumivormidega.
Kuulamisharjutused.
Hüppeharjutused.
Helikõrguste diferentseeritum järgimine.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- tunneb ja kasutab eurütmiseerides õpitud keele- ja muusikaelemente,
- oskab eurütmiliselt väljendada õpitavate võõrkeelte mõningaid omapärasid,
- liigub üksi ja grupis erinevates geomeetrilistes liikumisvormides,
- liigub grupiga tekstist tuletatud liikumisvormides,
- liigub koos grupiga erinevates põimvormides,
- oskab lihtsamates liikumisvormides frontaalselt liikuda,
- järgib liigutustega helikõrgusi.

7. – 9. klass

Juhtmotiivid

Ajal, mil valitseb füüsiline kohmakus, hingeline ujedus ja vaikimissoov, harjutatakse ühisel eurütmiseerimisel vajalikke oskusi ja võimeid – ruumi kasutamine, kokku ja lahku liikumine, seismine, sammumine, liigutused jne – nii üksinda kui grupis.

Seoses emakeeleõpetusega tegeldakse peenemate keeleliste varjundite ja inimese hingemeeleoludega nagu kurbus, rõõm, tõsidus ja lõbusus. Komplitseeritud geomeetrilised vormimuutused korrastavad ja pakuvad tuge väljastpoolt. Erinevad vormiharjutused omandavad kontsentratsiooni- ja enesevalitsemisharjutuste iseloomu ning nende mõju ulatub sügavamale. Teadlikult kasutatakse sirge hoiaku harjutusi.

Kõik hingelised ja ruumilised väljendusvõimalused võetakse kokku dramaatilises luules (näit. ballaadid). Pannakse alus põhilistele eurütmilistele liikumisseadustele, et ülaastmes saaks uuel kujul nende alusel jätkata. Tugevate hingeliste kontrastide ja polaarsustega ballaadid ning humoreskid vastavad lapse sisemisele seisundile. Helieurütmias võib töötada suuremates grupivormides, et innustada sotsiaalset ühistegevust. Sellele eale on sobiv duuri ja molli pinget pakkuv vaheldumine.

9. klassis toimub metoodikas otsustav pööre. See, mida enne harjutati ja teadvustati, võetakse nüüd uuesti läbi tunnetuslikumalt ja kujunduslikult. Tekste või muusikapalasi esitatakse korrapärasest vormides või vabas koreograafias. Üha rohkem seostuvad liikumis- ja tunnetuslik printsiip mõtlemisega. Püütakse kahte asja: ühest küljest peab liikumiskoolitus valitsema liikumise individuaalset väljendust. Teisalt peab noor inimene eurütmia tehes kogema ka “ekspressionistlikku” kunsti, vaba hingeväljendust. Mõlemad pooled on võimalik omavahel siduda.

Pedagoogilised harjutused lähevad kontsentratsiooniharjutustelt üle dünaamiliseks liikumiseks. Ruumis liikumine muutub rangelt geomeetriselt kunstiliselt vabalt kujundatud vormideks. Õpetaja poolt ettehtav osa peab paljuski taanduma, et anda võimalust õpilase sisemisele pingutusele ja kujundusvõimele. Õpilane õpib ärksalt ja iseseisvalt eurütmia elementidega ümber käima.

7. klass

Õppesisu

Grammatiliste vormielementide laiendamine dramaatiliste žestidega (hingežestid kätega, jalaasendi fikseerimine).

Keerulises vormis viis-, kuus-, seitse- ja kaheksanurkliikumised.
Kontsentratsiooni- ja kehavalitsemisharjutused (sauaharjutused).
Humoreskid.
Duur- ja mollhelistikud.

8. klass

Õppesisu

Ballaadide, humoreskide eurütmiline esitamine.
Muusikapalad intervallivormides.
Intensiivne töö duuri ja molliga.
Geomeetrilised vormimuutus-harjutused.
Sauaharjutused.
Hüppeharjutused erinevates variatsioonides.

9. klass

Õppesisu

Dünaamika kõnes, muusikas, ruumiliikumises.
Vastandite tundmaõppimine, eurütmiline väljendamine.
Erinevate sisudega luuletuste, erineva stiiliga autorite loomingu eurütmiseerimine.
Inimese füüsilise vormi ülesehituse ja geomeetria tundmaõppimine ning eurütmiline käsitlemine.
Liikumise iseseisev teostamine ja kujundamine.
Lihtne koreograafia: vormivisandite ise- ning kaasakujundamine.
Isiklikul tunnetusel põhinev lähenemine põhielementidele.
Intensiivne töö kõnnakuga, voolav ning kandev kõnnak.
Üldised vabad rütmid, hele–tume, forte–piano jne.
Akordid.
Tugevad meloodialiikumised.
Mitmehäälsus.
Takt, rütm.

Taotletavad õpitulemused

Põhikooli lõpetaja

tunneb ja kasutab eurütmiseerides õpitud liikumis-, keele- ja muusikaelemente,

- teostab eurütmilisi harjutusi ning liikumisi nii individuaalselt kui grupis,
- tunneb eurütmia termineid ning oskab tegutseda korraldustest lähtuvalt,
- oskab iseseisvalt eurütmia elementidega ümber käia,
- teostab eurütmiaharjutusi, kaasates nii keha- kui hingeolemuse;
- omab liikumisel grupitunnetust.

DRAAMAÕPETUS

Draamaõpetus waldorfkoolis

Draamaõpetust eraldiseisva ainenäena on soovitatav kasutada kolmandal kooliastmel. Esimesel ja teisel kooliastmel on draamaõpetuse elemendid olemas nii õppemetoodikas kui erinevate ainete (nt emakeel, muusikaõpetus, eurütmia) sisudes: mängud, suhtlemis- ja rollimängud, kirjeldatavast pildist lähtuv mäng, luuletuste-lugude esitamine koos lavastuslike elementidega, ühisretsitatsioonid koos individuaalse osa suurenemisega vanuseastmeti jne.

Vastavalt klassiõpetaja võimetele ja valikule võib klassi näidendeid lavastada igal aastal. Tavaliselt toimub see integreerituna emakeele ainesse, kuna arendab kõige rohkem keelelisi võimeid ja oskusi: kirjutamine (rolli kirjapanek nooremates klassides), hääldus, teksti selge ja ilmikas esitus. Klassi näidendid on olulised klassi meie-tunde kujundamisel ning sotsiaalse koostöö harjutamisel. Sagedamini esitatakse muinasjutt-näidend 3. klassis, Vana-Kreeka aine näidend 5. klassis ja Eesti või maailmakirjanduse klassikal põhinev näidend 8. klassis. Dramatiseeritud ja kunstiliste väljendusvahenditega läbi töötatud kirjandusteos jätab õpilaste mälu kustumatu jälje. Kõikides klassides osalevad õpilased jõudumööda näidendi kogu ettevalmistusprotsessis; 8. klassis kaasneb sellega näidendi tegevuslik analüüs ning hilisema tagasivaate käigus protsessi kirjeldamine ning analüüs.

8. klassis moodustavad draamatunnid ja töö konkreetse näidendiga ühe tervikprojekti, kuhu osaliselt võib liita ka emakeele ja kirjanduse aineperioodi. Suurem projekt, koos lavakujunduse, helitausta ja kostüümide ühise kavandamise ning valmistamisega hõlmab ka tööõpetuse ja muusikaõpetuse tunde. Esitamisküpset näidendit on soovitatav etendada mitmeid kordi, see võimaldab kogeda teose ja lavalise enesekindluse küpsemisest etenduste käigus. Ringreis näidendiga võimaldab kogeda erinevaid esinemispaiku ja publikut, distsipliini ja ülesannete jaotamisega kaasnevat vastutust.

Draamaõpetuse juurde kuulub vastavalt võimalustele kutselise teatri etenduste külastamine koos eelneva sissejuhatuse (näidendi žanr, ajalooline taust, näitekirjanik, lavastaja, näitlejad jms) ning hilisema analüüsiga.

8. klassi draamaprojekt kaasab kõiki põhipädevusi ning kannab neid võrdselt väärtustades võimalikku laiemat haridusuuenduslikku impulssi.

Õppe-eesmärgid

- Emakeele väärtustamine: emakeele rikkus, ilmekus ja ilu; oskus emakeeles oma mõtteid ja tundeid väljendada; sõnade väärtuse ja jõu kogemus.
- Elav täiendus Eesti ja maailmakirjanduse tundmaõppimisele.
- Erinevate kunstide – sõna, muusika, kujutav kunst, liikumine – sünteesi kogemus.
- Loovuse arendamine: suhtlemis- ja rollimängud, etüüdid.
- Sotsiaalse koostöö ja ühise vastutuse kogemine.
- Näitlejakoolituse algelementidega tutvumine.

8. klass

Juhtmotiivid

Draamaõpetus on kohane õppeaine murdeas, mil õpilane otsib uut suhet iseenda ja maailmaga. Draamaharjutused võimaldavad kogeda senisest erinevaid eneseavaldusi, näha nii ennast kui kaaslasi uues valguses. Draamatunnid ja töö konkreetse näidendiga aitavad normaliseerida olukorda klassides, kus on omavahelisi suhtlemisprobleeme. Õpetaja ülesandeks on luua usaldusväärne ja katsetamistele avatud õhkkond. See nõuab nii õpetaja autoriteeti kui kindlaksmääratud põhireegleid.

Draamatunnid algavad soojendusega. Selleks sobivad mitmesugused mängud või liikumisülesanded. Põhirõhk draamatundides on tegevusel: harjutustel, mängudel, etüüdidel. Harjutustee kulgeb grupiharjutustelt paaris- ja üksiketteasteteni, arvestades alati konkreetsete õpilaste esinemisvalmidusega. Peale harjutusi või tunni kokkuvõttas osas tegeldakse õpetaja juhendamisel tehtu analüüsiga ning seatakse sellest lähtuvalt järgnevaid sihte.

Õppesisu

Ruumitunnetus: isiklik ruum, suhtlemisruum, lavaruum. Lavaruumis liikumine, lavaruumis rääkimine.

Liikumine: vaba liikumine ruumis, suunatud liikumine. Erinevad liikumisviisid. Aeglane – kiire – väga kiire, tempo-rütmi vaheldumine. Grupiliikumine ettemääratud ülesandega; „dirigendi” juhendamisel; liikumine paaris juhtrollide vahetumisega. Seisaku või muu fikseeritud asendi üleminek liikumiseks; vastupidi. Erinevate liikumisviiside üleminekud. Lõdvestusharjutused.

Kontakt: pilkkontakt, kaudne kontakt, verbaalne kontakt, kehaline kontakt. Peegeldusharjutus. Etüüdid.

Kõne: igapäeva-kõne, lavaline kõne. Diktsioon, diktsiooniharjutused. Kõneharjutused. Dialog. Väikesed kuuldemängud.

Žest: isiklik žest, lavaline (dramaatiline) žest. Žest ja kõne. Repliigile sobiva žesti leidmine. Etüüdid žesti rakendamiseks.

Temperament: neli põhitüüpi, iseloomulik hoiak, liikumine, kõnežest. Temperamendi-etüüdid grupis, paaris. Etüüdid vastandtemperamentidele. Tuntud loo mängimine selgelt väljendunud temperamentitüüpide kasutamisega.

Teooria: draamakunsti, etendusega seotud mõisted. Lühike näitekunsti ajalugu (lõimudes kirjanduse õpetamisega).

Töö näidendiga: näidendi valik, sündmuste ümberjutustamine, tegevuslik analüüs. Rollide valik, rollis tegutsemise harjutamine. Etteütleva roll. Etüüdid valitud näidendi teemadel. Keskendumisharjutused. Iseseisev töö rolliga. Harjutamine repliikide, tegevuste, stseenide kaupa. Üleminekud. Lavakujunduse, helitausta, kostüümide kavandamine. Etenduste, ringreisi planeerimine. Abijõudude (nt projekti kirjutamiseks) kaasamine. Tehtu analüüs.

Taotletavad õpitulemused

Draamaõpetuse tulemusena õpilane:

- valdab erinevaid eneseväljendusvahendeid;
- oskab kasutada lavalist ruumi ja arvestab selle eripäradega;
- on arendanud suulist ja kehalist eneseväljendusoskust;
- omab grupitunnetust;
- oskab töötada rolliga, oma tööd analüüsida;
- on kaasloojana saanud kogemuse näidendi valimise protsessist;
- oskab väärtustada teiste kunstilist eneseväljendust.

AASTATÖÖ 8. KLASSIS

Eesmärgid:

Õpilane saab aastatöö teostamise läbi võimaluse väljendada oma individuaalseid huvisid ning oskusi ning panna proovile võime tegeleda ühe konkreetse ülesandega pikemat aega järjest. Koostöö aastatöö juhendajaga pakub võimaluse tegutseda individuaalsete juhiste järgi. Samuti on heaks harjutuseks esitleda ja kaitsta oma tööd õpetajate, lapsevanemate, ja kaasõpilaste ees.

Waldorfkoolis on igal 8. klassi õpilasel ülesanne teha **aastatöö**, mis võib olla praktilis-kunstilisel või teoreetilisel teemal, millega ta tegeleb terve õppeaasta vältel lisaks õppetööle. Igal õpilasel on seejuures oma juhendaja. Praktilisi lõputöid esitatakse avalikkusele näitusel või esitatakse ettekannetena. Teoreetilise töö kohta peab õpilane esitama referaadi koos sellele järgneva diskussiooniga.

Ühes ainevaldkonnas, tihti ka mitmeid ainevaldkondi hõlmavas, antakse õpitule, osalt ka uuele sisule individuaalse uurimistööga vorm ning esitletakse seda avalikult. Aastatöö võib koosneda kirjalikust, suulisest ja praktilis-kunstilisest osast. See peaks ühendama intellektuaalse, kunstilise ja praktilise töö.

Teema valik sõltub õpilase huvist ja kõnelusest klassiõpetajaga või juhendajaga. Oma uurimistöö täpsete vaatluste ja kogemuste, küsitluste, katsete, vestluste jne. tekib alus, mida täiendatakse kirjanduse uurimise ja teiste infoallikate otsimise ning kasutamisega. Õpilasel oodatakse, et ta jõuaks asja sisu käsitleteni raskuspunktide mõistmise läbi, et ta tunnetaks põhjusi ning seoseid ja leiaks lahendused oma formuleeritud küsimustele. Formaalselt võib töö teostada teaduslike nõuete järgi (tsitaadid, allikviited...); meetoodiliselt on raskuspunkt isiklikul kogemusel ja iseseisval otsustusel põhineval teemaga tegelemisel. Üldine pedagoogiline eesmärk seisneb oma töövõime kogemises, isikliku tööplaneerimise õppimises ja läbielamises ning töö organiseerimises pikema aja vältel.